ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 1
MERCREDI
1er AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.761 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.761

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

82

Տարի մը եւս գլորեցաւ եւ "Յառաջ" հասաւ իր 83րդ տարուան սեմին :

Գրեթէ անհաւատալի : Թերթիս հիմնադրին մտքէն իսկ չէր անցներ որ իր "Յառաջ"ը կրնար դիմանալ այսքան երկար տարիներ, ան ալ առանց իր ներկայութեան :

Պայմանները օրէ օր վատթարացան : Ինչ որ բաւական չէր ունեցած տեսնելու թէ օրին մէկը –իր մահէն ամիսներ ետք– "Յառաջ" պիտի ունենար սեփական տպարանը, թէկուզ տարուէ տարի հնամեներ մեքենաներով, մաշած գլերերով, անկատար զոհ պիտի մնար, որ թերթը դեռ կը տակայ, իր սիրած բացատրութեամբ՝ այս լայերծուն պողոտաներուն վրայ :

Դիմանալ, տակալ. թերեւս այս սկզբունքները եղած են գլխաւորաբար պատճառը, որ "Յառաջ" բոլորէ իր 82 տարիները, կորանցնելէ ետք իր խմբագրէն զատ, նաեւ ամբողջ ընտրանի մը աչխատակիցներու, որոնք փայլ տուին թէ՛ իրեն, թէ Ֆրանսահայ երբեմնի գրական ասպարէզին :

Անոնք գացին : Բարեբախտաբար, անոնց ձգած բացը պարապի չվերածուեցաւ ու լեցուցին նորեր, որոնց չնորհիւ "Յառաջ" ունեցաւ նաեւ, աւելի քան 30 տարի է, ամսական գրական յաւելուած մը՝ "Յառաջ – Միտք եւ Արուեստ"ը, որ չանաց ստեղծուած բացը զոցել :

Բայց, ամէն տարի, նման առիթներով, կարելի չէ խուսափիլ կրկնութիւններէ, ի տես մանաւանդ տխուր իրողութիւններու, որոնք ժամանակին հետ կը ծանրանան :

Սփիւռքահայ մամուլը լոյս կը տեսնէ օտար լեզուներով, լաւագոյն պարագային՝ երկլեզու, թէեւ կը մնան տակաւին սակաւաթիւ թերթեր, որոնք կը յամառին լեզուն՝ հայերէնը պահպանել :

Տարիներու երկայնքին շատ բան փոխուեցաւ : Ընթերցումի կարօտը նուազեցաւ արդիականացման հետ : Հեռատեսիլէն աւելի, մրցակցութեան ելաւ համացանցը, որ չատերու համար աւելորդ դարձուց թերթերու ընթերցումը : Եւ այս գետնի վրայ միայն հայերէն թերթերը չեղան տուժողները, բայց իրենց տագնապը աւելի սուր էր :

Պէյրութի "Մասիս" չաբաթաթերթի վերջերս կատարած հարցազրոյցները սփիւռքահայ մամուլի ներկայացուցիչներուն հետ, ցոյց տուին որ յոռետեսութիւնը ընդհանրական բնոյթ առած է եւ պատասխանները կը պարզուի որ, մտահոգութիւնները կը պատկանին բոլորին : Ցաւերը ունին գրեթէ նոյն պատճառները. ընթերցողի եւ աչխատակցի նուազում ու նիւթական դժուարութիւնները : Այդ առընչութեամբ, աւելի մեծ են "Յառաջ"ի նման անկախ օրաթերթի մը մտավախութիւնները, քանի ան ստիպուած է ինքնաբաւ ըլլալ, նեցուկ ունենալով միայն իր բաժանորդները, համայնքին սակաւաթիւ ծանուցումները եւ բարգաւաճումի ինքնաբուխ նուէրները :

Տարիներու երկայնքին, գաղութներն ալ վարակուեցան անտարբերութեամբ եւ այլեւս չզգացին հայերէն մամուլի մը անհրաժեշտ գոյութիւնը, որ դեռ անցեալին պահանջ էր : Երկրէ երկիր թերթեր գաղրեցան, գլորոցներ փակուեցան, վերջապէս ամէնէն կարեւորներէն՝ Մելգոնեանը եւ ընդհանուր համակերպում մը տիրեց : Այդ համակերպումին դէմ է որ հարկ է պայքարիլ, ցնցել գաղութները, բայց նաեւ ղեկավարութիւնները, որպէսզի նահանջը կասեցուի :

Ու այդ գիտակցութեամբ է, որ 82 տարի ետք, "Յառաջ" վճռած է չարունակել իր երթը, հաւատարիմ մնալով իր անունին :

"ՅԱՌԱՋ"

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԶԳԱՑԻՆ ԺՈՂՈՎԸ սկսած է վիճարկումը նուազագոյն սպասարկութեան փափուկ հարցին չուրջ, որ դուռ բացած է բուռն բողոքներու ձախի եւ սենտիքաներու չրջանակներուն մէջ : Ցուլիս 31–ին քանի մը սենտիքաներ փորձած էին հարային կարծիքը չարժել նման կարգադրութեան մը դէմ, զոր "գործադուլի իրաւունք"ի հակոտնեայ կը դանեն, բայց մեծ իրարանցում մը չէր ստեղծուած : Նուազագոյն սպասարկութիւնը խոստումներէն մէկն էր Սարքոզիի, որու համար "աչի կամ ձախի հարց չէ, այլ հանրային սպասարկութեան" : Սարքոզի հրապարակ իչած է նաեւ զրաղելու համար դանակով, Անցհայմերի հիւանդութեամբ, մեղմացուցիչ դարմանումներով, ինչ որ նաեւ մաս կը կազմէ իր խոստումներուն : Այդ առընչութեամբ, պիտի այցելէ Տաքսի ծերաբանութեան կեդրոնը, որ թոյլ կու տայ իրենց տունը խնամել Ալցհայմերի սկզբնական նչաններ ունեցող հիւանդները :

"ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸՆ ՓՈՍԹ" թերթը տեղեկացուցած է թէ ԱՄՆ Թուրքիոյ հետ Հարաւային Քիւրտիստանի առընչուած զինուորական զաղտնի ծրագիր մը կը մչակէ : Ան ուղղուած է փԿԿ–ի զինեալ խումբերուն դէմ : "Պուչի Թրքական բանտախաղը" խորագրուած էջը առորագրուած է Ռ. Նուլաք. ան պնդած է թէ հակառակ Իրաքի եւ Ա.Փ.Ամիսանի խորացող ու կնճռոտող հարցերուն, ԱՄՆ–ու նախագահը ետ չի կենար վտանգաւոր ու կասկածելի նոր զաղտնի գործողութիւններ ծրագրելէ : Այդ գործողութիւնը, ըստ նոյն աղբիւրին, ամերիկեան յատուկ ուժերու Թրքական զօրքին գործակցութեամբ քիւրտ կեռիլաներու գործունէութեան վերջ տալու նպատակով կը մչակուի : Քրտական Ազգային Համագումարի պատասխանատու մը այդ մասին յայտնած է թէ իրենք տեղեակ են թէ Թրքական ուժերու յարձակման թուականը հեռու չէ եւ թէ իրենք պատրաստ են ինքնապաչտպանութեան :

ՍԱՄՍՈՆԻ "Մաթէր տոլորոզա" եկեղեցիին հովիւ նչանակուած Ֆրանսացի եկեղեցականը Ս. Մաթէոլի ետ ղրկուած է, համացանցի կայքէջի մը վրայ պղտոած ըլլալուն համար որ Թուրքիա պարտի ճանչնալ Հայկական Ցեղասպանութիւնը : Նոր նչանակուած քահանան պիտի յաջորդէր Հանդտաեան կոչուած իր նախորդին :

ՊՈԼՍՈՑ պատրիարքանիստ Ս. Աստուածածին եկեղեցիին բակին մէջ Հ. Տինքի հոգեհանգստեան օրը օդին կրակած երկու երիտասարդները ազատ արձակուած են : Այսուհանդերձ կը չարունակուի անոնց դատը եւ մէկուկէսէն մինչեւ 9 տարուան մինչեւ տարբերող պատիժներ կը պահանջուէին երկու ամբաստանեալներուն դէմ : Դատարանը որ հարկաւոր նկատած էր Մեսրոպ Պատրիարքին ունկընդրութիւնը, հրաժարած է պինք առեան հրաւիրելու մտադրութենէն, քանի որ ան կրակոցներուն ականատես վկան չէ եղած :

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Խորհրդարանին նոր ընտրուած քիւրտ երեսփոխանները պաչտօնական արձանագրութեան թերթիկին մէջ որպէս իրենց գիտցած օտար լեզուն նչանած են Թրքերէնը : 16 տարի առաջուան ընտրութեան ալ քրտամէտ ՏԷՓ կուսակցութեան անդամ երեսփոխանները յայտնած էին թէ իրենց գիտցած օտար լեզուն քրտերէնն է : Անոնցմէ Լէյլա Զանա քրտերէնն ըրած էր պաչտօնական երդումը ու օրինական հետապնդումի առարկայ դարձած :

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐի մեծերէն մէկը՝ Ինկմար Պերկման մեռաւ Ցուլիս 30ին, փարօ կղզիին, ուր քաչխչած էր եւ որու այնքան կապուած էր : Շուէտացի բեմադիրը 89 տարեկան էր եւ ամբողջ կեանքին երկայնքին հեղինակը եղած է ֆիլմերու ուրոնք իրենց դրոչմը դրած են սինեմայի համաչխարհային պատմութեան վրայ : Իր վերջին ֆիլմն էր "Սարապանտ", ոգ տեսակ մը կտակի բնոյթ ունի :

Ա.Ֆ.ՂԱՆԻՍՏԱՆի թալիսպանները, որոնց ձեռքն են տակաւին հարաւային գործածի պատանդներ, Ցուլիս 30ին յայտարարեցին, որ նոր պայմանաժամը լրացած ըլլալով, սպանած են գործածի երկրորդ պատանդ մըն ալ : Նոյն թուականին 24 ժամուան նոր պայմանաժամ մը տուած են : Քապուլի իչխանութիւնները միչտ կը մերժեն որեւէ փոխանակում բանտարկեալներու եւ պատանդներու :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ, օդափոխութեան թրքական երկրորդ կայան մըն ալ փակուած է Ցուլիս 29ին Գուրսէլ–Շօս (Մոզէլ) : Չորս օր առաջ ալ ուրիչ մը փակուած էր Պէն–լէ–Պէն (Վոժ), բայց այս երկրորդը նոյն պատճառներուն համար չէ : Ցուլիս 13ի փակումը կը վերաբերէր մահմետական կրօնքի դասաւանդութեան, մինչ այս անգամ պատճառն է՝ "մանկավարժական եւ կրթական ծրագրի" բացակայութիւնը : 11էն 17 տարեկան 87 մանուկներ կային Գուրսէլ–Շօսի կայանը :

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ - Մ. ՊՐԱՑԶԱ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Նախագահ Ռ. Քոչարեան Ցուլիս 30ին ընդունած է Մինեսոթա նահանգին Նախագահ Մ. Պրայզան որ նաեւ ԱՄՆ–ու արտաքին գործերու նախարարին Եւրոպայի եւ Եւրասիոյ հարցերու տեղակալն է : Հանդիպումին օրակարգին վրայ եղած են երկկողմանի յարաբերութիւններու քննարկումը, զարթազեան հակամարտութիւնը, ուժանիւթի հարցեր, ժողովրդավարութեան, մարդկային իրաւունքներու, մամուլի ազատութեան, Հայաստանի խորհրդարանական վերջին ընտրութեան վերաբերող խնդիրներ :

"Նախագահ Պուշ չի փափաքիր որ հայ-ամերիկեան յարաբերութիւնները լեցացած վիճակ ունենան. առնուէ աւելի բարձր մակարդակ պէտք է ունենան" ըսած է Պրայզա : Հարկաւոր նկատած է նաեւ որ ազատութեան մարզի հայ-ամերիկեան կապերը առաւել սերտանան, նոյնիսկ երբ Հայաստան չերմ և բարեկամական կապեր կը մչակէ Ռուսաստանի հետ : Խօսելով ԱՄՆ–ու Երեւանի դեսպանի նչանակումի կնճռոտած հարցին մասին, ամերիկացի դիւանագէտը յայտնած է թէ Մերակոյտը պէտք է որոչէ՝ հաստատե՞լ դեսպան Հոկկինտի թեկնածութիւնը, թէ ոչ : Ցետոյ միայն նախագահը կ'որոչէ թէ ինչ պէտք է ընել այդ իրավիճակին մէջ :

Մ. Պրայզա նոյն օրը հանդիպումներ ունենալէ ետք բարձրաստիճան պաչտօնատարներու հետ, մամուլի ասուլիս մը տուած է : Ըսած է թէ միասնական աչխատանքի դաշտ է Մեծամօրի աթոռա-

կայանը եւ հարկ է մտածել թէ ինչպէս կարելի է նորով մը փոխարինել զայն :

Ինչ կը վերաբերի խորհրդարանական ընտրութեան, զայն ժողովրդավարութեան ամրապնդումի համբուն վրայ յառաջդիմութեան քայլ մը նկատած է Պրայզա, աւելցնելով որ այդ քայլը Հայաստանը աւելի կը մօտեցնէ ընտրական միջազգային չափանիչներուն :

Զարթազեան հակամարտութեան լուծումին համար անոր մօտեցումը հիմնուած է փոխադարձ զիջումներու հեռանկարին վրայ. ըսած է թէ այդ առումով ուրիչ պարագաներէ աւելի մօտ է համաձայնութեան : Քոսովոյի խնդիրը նախընթաց նկատել, ըստ Պրայզայի, կարելի չէ, քանի ամէն հակամարտութիւն իւրայատուկ է եւ հարկ է ունենայ իւրայատուկ լուծում : Ռ. Քոչարեան – Ի. Ալիեւ Պետերսբուրգի հանդիպումը հիասթափեցնող որակած է ամերիկացի դիւանագէտը, չեչտելով թէեւ թէ ան գործընթացի վերջը չէր :

***

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՕԹԱՆ–Ի ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐՈՒՆ

Հայաստան կը մասնակցի ՕԹԱՆ–ի Մոլտավիոյ ռազմափորձերուն, որոնք կեդրոնական են քնական աղէտներու հետեւանքները զարմանելու վրայ : Մասնակիցներու կարգին են Ալպանիան, Ա.Դ.Ք.Բ.Ջ.ը, Բելճուրը, Խրուաթիան, Վրաստանը, ԱՄՆ–ը, Ղազախստանը, Կիւրդիզստանը, Մակեդոնիան, Մոլտավիան, Սերպիան եւ Ուկրանիան :

***

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ Թ. ԷՐՏՈՂԱՆԻ

Ցուլիս 27ին Հայաստանէն առաջին շնորհաւորանքը ուղղուած է Թուրքիոյ վարչապետ Թ. Էրտողանին, խորհրդարանական ընտրութեան արձանագրած յաղողութեան առթիւ : Շնորհաւորած է "Ժառանգութիւն" կուսակցութեան ղեկավարը Րաֆֆի Յովհաննէսեան : Ան յոյս յայտնած է որ Թ. Էրտողան իր նոր մեծամասնութեամբ կրնայ նոր խթան ներկայացնել հայ-թրքական յարաբերութիւններուն :

***

Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆԻ ՋԱԻԱԽՔ ԱՑՑԸ

Արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան Ջաւախք այցելած է, լսելով թէ Ջաւախքը Հայաստանի կառավարութեան ուչադրութեան կեդրոնին է եւ կ'աչխատին վրացական իչխանութիւններու հետ, որպէսզի տեղացի հայութեան ընկերատնտեսական վիճակը բարելաւուի : Այցելած է Ախալքալաքի Ս. Խաչ եկեղեցին, առաջնորդական փոխանորդութիւն : Ջաւախքի հայութենէն խումբ մը եւ հանրային կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչներ հաւաքուած են եկեղեցիին բակը բայց չեն յաջողած իրենց բոլոր հարցումները ուղղել անոր :

Վ. Օսկանեան խոստացած է կրկին այցելել ու աւելի երկար զրոյց ունենալ Ջաւախքի խնդիրներուն մասին :

***

ԲԱԿՈՒԻ ԲՈՂՈՔԱԳԻՐԸ Ա.ՊԱՆԻՈՑ

Ազրպէյճանի Արտաքին գործերու նախարարութիւնը Ցուլիս 29ին բողոքագիր մը յղած է Ալպանիոյ, իբրեւ թէ Հայաստանի ծախուած զինամթերքին առընչութեամբ : Արտաքին գործերու նախարար է. Մամէդեարով այդ մասին լրատուիւններուն տեղեկացնելով ըսած է թէ վճռաբեր անյարիր է մանաւանդ ՄԱԿ–ի կանոնագրութեան որ ոչ մէկ երկիր կրնայ զէնք, զինամթերք ծախել հակամարտութեան կողմ երկրի մը :

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Կեդրոնական եւ արեւելեան Եւրոպա այցելութիւնը տարիներու երազ մըն էր, որ վերջապէս իրականութիւն կը դառնար, վերջին 15 ամեակին հոն տիրող ազատ պայմաններուն եւ վերականգնած անկախութեան չնորհիւ:

Արդարեւ, կազմակերպուած մեր ճամբորդութիւնը՝ Յունիս 10-24, կը սկսէր Պէրլինէն, անցնելու համար Լեհաստան, Սլովաքիա, Հունգարիա, Աւստրիա եւ Չեխիա:

Սոյն առաջին յօդուածով պիտի փորձեմ արձանագրել տպաւորութիւնները Լեհաստանէն:

Լեհաստան 312 հազար քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ եւ 40 միլիոն բնակչութեամբ երկիր մըն է, ռուսական եւ գերմանական ուժերու միջեւ, որ իր պատմութեան վերջին հազարամեակին եղած է կաթողիկէութեան ամրութիւն մը, կռուելով հեթանոս ներխուժողներու դէմ եւ կաթողիկէութեան մէջ տեսնելով ընկերային եւ ազգային միութեան իմաստը: Լեհաստան քրիստոնէութիւնը ընդունած է 966 թուականին, Միէսքօ Ա. դուքսին օրով: Այնուհետեւ, թագաւորական տարբեր հարստութիւններու մըցակցութեան հետեւանքով, Լեհաստան տկարանալով բաժնուած է Ռուսիոյ, Աւստրիոյ եւ Բրուսիայի միջեւ՝ ԺԸ. դարուն: Երրորդ՝ 1795ի բաժանումէն ետք, Լեհաստան 123 տարի ջնջուած է Եւրոպայի քարտէսէն, իր վերանկախութիւնը ստանալով Ա. Աշխարհամարտի աւարտին՝ 1918ին: Երկրի պատմութեան այդ տխուր շրջանին ժողովուրդը իր մխիթարութիւնը գտած է եկեղեցւոյ մէջ, իսկ համայնավարութեան շրջանին ընդդիմակեայ գաղտագողի հանդիպումները տեղի ունեցած են եկեղեցիներու մէջ:

Դժբախտաբար, Լեհաստանի վերանկախութիւնը տեւած է միայն 20 տարի, երբ երկիրը 1939ին գրաւած է Գերմանիոյ եւ Ռուսիոյ կողմէ: Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին Լեհաստան կռուած է Նացի գրաւման ուժերու դէմ: Պատերազմէն ետք՝ Եալթայի վեհաժողովի որոշումով, Լեհաստան կ'իյնայ խորհրդային իշխանութեան տակ, 45 տարի: Լեհերու բազմաթիւ ըմբոստութիւնները՝ 1956ին, 1970ին եւ 1976ին, համայնավար վարչակարգին դէմ, կը ճգմռին գրաւող ուժերու կողմէ: Լեհ Վալեզայի ղեկավարութեամբ բանուորական գործադուլները են, որ կարգ մը փոփոխութիւններ կը մտցնեն երկրի քաղաքական դրութեան մէջ:

1978ին Քրաքովի կարդինալ Քարոլ Վոյթիլա կ'ընտրուի պատմութեան մէջ առաջին լեհ Պապը, կոչելով Յովհաննէս Պօղոս Բ.: Ցաջորդ տարին ան կը վերադառնայ իր ծննդավայրը՝ Լեհաստան, ուր 9 օրերու ընթացքին 32 քարոզներով յոյսի եւ միասնութեան պատգամներով կեդ ժողովուրդի հոգիներուն մէջ կը վառէ յոյսը, որ յետագային խթան պիտի հանդիսանար Սոլիտարնոսքի յեղափոխութեան:

1980ի Օգոստոսին տեղի կ'ունենայ Սոլիտարնոսքի ընդհանուր գործադուլը: Տարի մը ետք, պաշտպանութեան նախարարը՝ զօր. Եարուզելսքի, պինուորական դրութիւն կը հաստատէ երկրին մէջ: 1982ին Սոլիտարնոսք չարժումը ապօրինի կը հռչակուի: Տարի մը ետք՝ պինուորական դրութիւնը կը վերնայ եւ քաղաքական ղեկավարները բանտէն կ'արձակուին: Լեխ Վալեզա կը ընտանայ Նոպէլեան խաղաղութեան մրցանակը: 1985-1988 Գորբաչովի բարենորոգումները որոշ ազատութիւններ կը չնորհեն երկրին, սակայն անտեսական տագնապները կը չարունակեն ճնշել լեհ ժողովուրդին վրայ: 1989ին Սոլիտարնոսքի նոր գործադուլները չարժումին օրինաւորութիւն կը չնորհեն եւ մասնակի ազատ ընտրութիւններուն Սոլիտարնոսքի յաղթանակով կը կործանի համայնավար վարչակարգը: 1990ին Լեխ Վալեզա կը դառնայ Լեհաստանի յետ-համայնավար շրջանի ժողովրդականօրէն ընտրուած առաջին նախագահը: Հոս անհրաժեշտ է նշել, որ Յովհաննէս Պօղոս Բ. լեհ երջանկայիշատակ Պապը հպարտութեան աղբիւր մըն է Լեհերուն համար, որոնք կը հաւատան որ Պապը սկսած է համայնավարութեան անկումը կեդրոնական եւ Արեւելեան Եւրոպայի մէջ: 2004ին, Լեհաստան կը մտնէր Եւրոպայի միութեան մէջ:

ՎԱՐՇԱՒԱ

Լեհաստանի մայրաքաղաքը 1596-էն ի վեր Վարշաւան է. նախապէս երկրին մայրաքաղաքը եղած է Քրաքով: Վարշաւա, չուրջ 2 միլիոն բնակչութեամբ, տանջալից եւ յաճախ ողբերգական պատմութիւն ունեցած քաղաք մըն է՝ որ կարեւոր անցք մը եղած է արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ: Ժէ. դարուն Շուէտներու եւ ԺԸ. դարուն Շուէտներու եւ Ռուսերու արշաւանքներէն մեծ վնասներու ենթարկուած քաղաք մըն է:

Յունիս 14ին՝ Աւստրալիայէն, Նոր Զելանտայէն, Հնդկաստանէն եւ մեծ մասամբ Միացեալ Նահանգներու զանազան շրջաններէն եկած զբօսաշրջիկներու խումբով եւ աւստրիացի առաջնորդի մը ընկերակցութեամբ, կը շրջինք Վարշաւայի մէջ, ականջալուր ըլլալով քաղաքի պատմութեան եւ ականատես՝ քաղաքին պատմական, ճարտարապետական, մշակութային եւ արուեստի կոթողներուն եւ կառոյցներուն, որոնցմով այնքան հարուստ է բազմաթիւ անգամներ աւերուած եւ վերակառուցուած քաղաքը:

Այսպէս, կ'այցելենք քաղաքամէջի արքայական այն դղեակը, որ ԺԷ. դարուն կառուցուած է Զիկմունտ Գ. Վասա թագաւորին համար, երբ 1596ին Լեհաստանի մայրաքաղաքը Քրաքովէն փոխադրուած է Վարշաւա: Կառուցումը վրատահուած է իտալացի ճարտարապետներու: Դղեակը դարերու ընթացքին ենթարկուած է բազմաթիւ վերանորոգութիւններու եւ ընդարձակման: 1939ին պրած է իսկ 1944-ին՝ աւերուած, ռուսական եւ նացի գերմանական ռմբակոծումներու հետեւանքով: Ի դէպ, 1939-1944 թուականներուն Վարշաւա քաղաքին 85 առ հարիւրը ամբողջովին կործանած է 700 հազար Լեհերու մահ պատճառած: Դղեակը վերակառուցուած է 1971-1984 թուականներուն, ժողովուրդին նիւթական օժանդակութեամբ:

Ապա, կ'այցելենք Ս. Խաչ եկեղեցին, որ 1650ին չուէտական արշաւանքներու հետեւանքով քանդուած է եւ ամբողջովին վերականգնած 1696ին: Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին դարձեալ աւերակի վերածուած եւ պատերազմի աւարտին կըրկին վերականգնած է: Եկեղեցւոյ մէկ թաղուած է Շոփէնի սիրտը (մարմնի մնացեալ մասը թաղուած է Փարիզի Փէռ-լա-Շէզի գերեզմանատունը): Ի դէպ, Վարշաւայի Վացիէնքի թաղամասի հանրային պարտէզին մէջ 1926ին կառուցուած է Լեհաստանի ազգային հերոսը նըկատուած Ֆրէտէրիք Շոփէնի արձանը, որուն մօտ՝ ամառը, դաշնակի կիրակնօրեայ նուագահանդէսներ տեղի կ'ունենան:

Վարշաւայի կեդրոնական հրապարակներէն մէկուն վրայ, երբեմնի համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղիին առջեւ, կանգնած է զօր. Շարլ տը Կօլի արձանը, նուէր՝ Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ: Տը Կօլ 1920ական թուականներուն ապրած է Վարշաւա եւ կը նկատուի հերոս մը՝ 1920ին՝ բոլշեւիկեան բանակին դէմ ի պաշտպանութիւն քաղաքի, տեղի ունեցած պատերազմին մէջ իր ունեցած կարեւոր դերին համար:

Այցելել Վարշաւա եւ չլսել հրեաներու ենթարկուած հալածանքներու եւ անոնց տուած զոհերու մասին, անբնական կը նկատուի: Քաղաքին մէջ կան նացիներու կողմէ գործուած մահապատիժները ոգեկոչող աւելի քան 300 հրէական կեթօներ, որոնց պատերուն զետեղուած տախտակներուն վրայ տրուած են սպաննուածներու թիւերը: Մնալով հրէական ներկայութեան վերաբերող կալուածին մէջ, յիշենք որ Վարշաւայի մէջ կը գտնուի պատերազմէն կանգուն մնացած միակ պինակոկը: Կան տակաւին կեթօներու հետքերը, կեթոյի հերոսներու նուիրուած յուշակոթող մը, հրէական գերեզմանատուն մը 250 հազար չիրիմներով: 1944 Օգոստոս 1ին, Նացիներու դէմ Վարշաւայի ապստամբութեան նուիրուած յուշարձանը կարելի եղած է կառուցանել միայն 1989ին, որովհետեւ համայնավար իշխանութիւնները միշտ մերժած են յիշեալ ապստամբութեան կարեւորութիւնը ընդունել: Այդ յուշարձանին քով է որ Գերմանիոյ նախագահը՝ Ռոման Հերցոգ, ապստամբութեան 50ամեակին առիթով ներողութիւն խնդրած է լեհ ժողովուրդէն, անոր դէմ գործադրուած գերմանական վայրագութիւններուն համար:

Բազմաթիւ յուշարձաններու եւ կոթողներու կարգին հետաքրքրական է նշել որ Վարշաւայի մէջ կայ նաեւ խորհրդային պատերազմի յուշարձան մը, որ ձօնուած է Վարշաւայի «ազատագրութեան» ընթացքին զոհուածէ խորհրդային զինուորներուն: Յուշարձանը կանգնած է քաղաքին արեւմտեան թաղամասերը: Ի դէպ, Լեհերը՝ չեն սիրեր այդ յուշարձանը եւ յաճախ կոպիտ արձանագրութիւններով կը պատեն զայն:

Վարշաւա մեր այցելութիւնը աւարտած ըլլալով, յաջորդ օրը պիտի մեկնէինք Քրաքով, պահ մը կանգ առնելով Չեստոհովա եւ Աուշվից:

(Շար. 1)

ԲՈՒՆԱԳՐԱՒՈՒԱԾ ԱՐԱՐԱՏԻ ՇՈՒՔԻՆ...

ԿԱՐՊԻՍ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Ակնյայտ են քաղաքի բարեփոխումները, մաքրութիւնը, մանաւանդ վերանորոգուած փողոցները, գաւառ տանող մայրուղիները: Ուսանի ինքնաշարժի վարորդները այլեւս ղեկի աճապարանքներ չեն, շրջանցելու համար ուղեցքները, փոսերը: Հեչտութեամբ, ուրեմն, կարելի է դուրս գալ Երեւանէն եւ ցաւով ծանօթանալ գիւղերի թշուառ վիճակին, լսել գիւղացիների յուսավրէպ զուսպ տրտունջները: Տիրում է մի տեսակ «ֆէօտալ» կացութիւն, ուր գերիշխում են նորաբոյս «գուլագ»ները... Այս տխուր իրողութեան հակադրւում է քաղաքամայր Երեւանի բարգաւաճող շինարարական ոգեւորող թափը: Բացւում են բազմաթիւ չքեղ խանութներ, ամերիկագիր էfզոքիf նշանակներով: Իսկ քաղաքի մուտքին չողում է հայկական լաս վեկաս թաղը, բազմաթիւ խաղատներ, «գազինօ»ներ, ողողուած գունագեղ լոյսերով: Այդ էլ յառաջդիմութեան մի տարբերակ է որ աւելի զարմանք է (չասելու համար ցաւ) քան ուրախութիւն... Նաեւ տարուէ տարի բազմանում են վայելուչ տարքաւորումներով ճաշարաններ՝ իտալական, սպանական, ֆրանսական, չինական, գորէական: Մի օր էլ ինձ հրաւիրեցին չինական չքեղ մի ճաշարան, որի մուտքին մեզ դիմաւորեց ժպտերես երիտասարդ մի գեղուհի, չինական տարազով: Պարզուեց որ իրականում մի ռուս տիկին էր, որի սիրեցեալ ամուսինը՝ Ղարաբաղցի... Չինական օրօրող մեղեդիի հետ մեր սեղանը զարդարեցին այլ զոյնզոյն ուտելիքներով, բերին նաեւ մի փոքր կողովով հացի չերտեր: Չինական ճաշարանում հա՞ց: Մեր յայտնած զարմանքին, հայ մէքր տ'Օքէլը պատասխանեց ժպտելով՝ «Բահ ո՞նց, Հայը առանց հացի, ինչ էլ որ ուտի սոված կը մնայ»:

Բարգաւաճ Հայաստա՞ն՝ ո՛չ, բարգաւաճ Երեւան, միայն... զաւառի զարգացումն էլ ասենք «փրոսեսի» մէջ է...

Ի տես պողոտաների եւ ճամբանեըի խիստ բարելաւումների, հարկաւոր է յիշել Գըրգ Գրիգորեանի իսկական համագործակցութիւնը: Այս արմատախիլ խարբերդցին, Լաւ Վեկասի իշխանը, ծանրաբեռնուած տարիներով եւ միլիառ տոլարներով, կարեւոր ու գնահատելի մասնակցութիւն բերեց Հայաստանի վերածնունդին՝ «փողը ինձմանից, քրտինքն էլ ձեզմանից»: Արարատի տեսքից հեռու, շատ հեռու, օտար երկրի ծնունդ խարբերդցի Գրիգորեանի «արուն ջուր չի կտրէ»...

***

Բարգաւաճ Երեւանի կառուցուող չէնքերի կողքին, բազմաթիւ քայքայուած ողորմելի բնակարանի կառուցումներ կան, որոնք անհամբե՛ր սպասում են որ կործանուե՛ն ... Կան էլ պողոտայի վրայ՝ որոնց ընդունելի տեսքը բնաւ չի նմանում նրանց ետեւի բակի կողմից տեսքին: Ահա դրանցից մէկին է կասեան փողոցի վրայ: Բարեկամիս բնակարանի մուտքը բակի կողմն է: Իրականում ի՛նչ բակ, ի՛նչ մուտք: Կատարեալ մի «չայխանա», որ ցաւով զարմանում ես թէ ինչպէս մարդիկ ապրում են այսպիսի չէնքի խուցերում: Հազիւ երբ զտայ բարեկամիս բնակարանի մուտքը, կանգ առաւ սեւաչող մի Մերսեդես 600: Դուրս եկաւ վարորդը, կարգին «կասթումով», ներս մտաւ ու էլ չվերադարձաւ: Այս փառայեղ «ֆիթօ»ն, այս թշուառութեան մօտ... Պարզուեց որ այդ այլանդակ չէնքում բնակում է հէնց այդ Մերսեդէսի վարորդի մայրը՝ մի քրտուէի որ սեփականատէր է նաեւ 15 բնակարանի մուտքով եւ երկու ծանրաբեռնուած յուշակոթողի, հրէական գերեզմանատուն մը 250 հազար չիրիմներով: 1944 Օգոստոս 1ին, Նացիներու դէմ Վարշաւայի ապստամբութեան նուիրուած յուշարձանը կարելի եղած է կառուցանել միայն 1989ին, որովհետեւ համայնավար իշխանութիւնները միշտ մերժած են յիշեալ ապստամբութեան կարեւորութիւնը ընդունել: Այդ յուշարձանին քով է որ Գերմանիոյ նախագահը՝ Ռոման Հերցոգ, ապստամբութեան 50ամեակին առիթով ներողութիւն խնդրած է լեհ ժողովուրդէն, անոր դէմ գործադրուած գերմանական վայրագութիւններուն համար:

Բազմաթիւ յուշարձաններու եւ կոթողներու կարգին հետաքրքրական է նշել որ Վարշաւայի մէջ կայ նաեւ խորհրդային պատերազմի յուշարձան մը, որ ձօնուած է Վարշաւայի «ազատագրութեան» ընթացքին զոհուածէ խորհրդային զինուորներուն: Յուշարձանը կանգնած է քաղաքին արեւմտեան թաղամասերը: Ի դէպ, Լեհերը՝ չեն սիրեր այդ յուշարձանը եւ յաճախ կոպիտ արձանագրութիւններով կը պատեն զայն:

Վարշաւա մեր այցելութիւնը աւարտած ըլլալով, յաջորդ օրը պիտի մեկնէինք Քրաքով, պահ մը կանգ առնելով Չեստոհովա եւ Աուշվից:

(Շար. 1)

կարաններէն, ուր տեղաւորուած են իր ցեղախումբի անդամները: Այդ քրտուհին մկրտուած «կնեազ» անունով, պարկեշտօրէն է հարստացել եւ չարունակում է հարստանալ՝ ընդունելով մօտ կամ հեռու չրջաններից այցելողների, նրանց սուրճի բաժակները «ո՛ւսումնասիրելով»... Անհատաւտալի բայց իրաւ:

***

Բաղրամեան լայնածաւալ պողոտան, Երեւանի վտանգաւոր պողոտաններից մէկն է: «Աֆթո»ները սըլացող հրթիռներ են: Կարծես թէ վարորդները ուշացել են իրենց ժամադրութեան: Այնպէս որ այդ պողոտայի մէկ մայթից միւսը անցնելիս պէտք է որ նախապէս երկու անգամ խաչակնքես... Ճիշդ ասած այդ պահպանողական աւանդութիւնը չյարգելուս համար, յանկարծ վրաս խուժեց մոխրագոյն մի Պէ.ԷՄ.Վէ., որ հազիւ յաջողեց ինձ չրջանցել ու կանգ առաւ: Լարուած դէմքով, դուրս եկաւ վարորդը եւ վրաս գոռաց՝ «Ախր՝ ինչո՞ւ ես ուզում մեռնել, զզոյչ արա, ցաւդ տանեմ»... «Ցաւս ո՞ւր ես ուզում տանել այ մարդ, գիժու պէս քշելով» պատասխանեցի, վախից՝ կերկերլոց ձայնով: Քիչ էր մնացել որ «չուտ գայի» ուրիշ մոլորակի վրայ: Ի տես, ինքնաչարժներով ողողուած փողոցները, բազմաթիւ խցանները, սկսում ես երանի տալ անցեալում չրջող ֆայտոնները, նրանց նուիրուած ձիերի վայելուչ ընդոստ: Նոյնիսկ իրանց թողած թրիքը վնասակար չէր, ինչպէս «աֆթո»ների սիռող մուխերը: Մինչդեռ հիմակայ երեւանցի վարորդները, օգտագործելով խարդախուած պենզինը, ջերմօրէն մասնակցում են քաղաքի «փոլուցիա»յի: Գիժու նման քշելով նրանք պահանջ են զգում ցոյց տալ իրանց արիութիւնը: Պողոտաների, ճամբաների վրայ հրթիռի արագութեամբ ուրիշի անցնել համարում են ուժի արտայայտութիւն, կողքի վարորդին վախացնելու ցանկութիւն, կամ էլ ինքդ զինք պարտադրելու մի մարմաջ: Այնպէս որ Երեւանում «աֆթօ»ն մի զէնք է դառնում, վարորդը մարդասպան, անցորդն էլ «մի ճանճ...» ճիշդ է որ կան անխոհեմ անցորդներ որ կարծես տրամադիր են ինքնասպան լինելու... դրանից զատ, ստեղծուել է մի նոր դասակարգային խտրականութիւն: Մերսեդէս կամ Պէ.Էմ.Վէ. վարորդները չեն յարաբերում սովետից մնացած «Մօսկովիչ» կամ «Ժիկուլի»ների վարորդների հետ, որոնք դառել են կէրթ մարդիկ, աճապարում չեն, հանդարտ ու մարդավարի են քշում:

Ա՛ս տողերը գրելիս, յիշեցի անցեալ տարուայ Կլենտէյլի ուղեւորութիւնս: Մի քանի հարիւր հայաստանցիներ, յաջողել են խանութների, հիւրանոցների, ճաշարանների ու փառահեղ առանձնատների սեփականատէր դառնալ: Ինչ որ նշանակում է որ Հայը ուր որ գնայ - եթէ լինեն ազատ ու ապահով պայմանները - նա ցոյց է տալիս իր չնորհքը, իր չէնցնելու աւանդական ընդունակութիւնը: Այս գնահատանքս յայտնելով տեղացի մէկին, երեւանածնունդ, ինձ պատասխանեց.

- Այո՛, բայց իմացէք նաեւ որ Գալիֆորնիայի բանտերում նստած են աւելի քան 10·000 Հայեր:

- Էհ, ի՛նչ արած, որակաւոր գիներին տականք էլ կ՚ունենայ:

Իսկ սովետի իրաւակարգում, չբմռնանք որ չեկիստները աւելի զզուելի տականք էին՝ ոչ գնդակահարուեցին, ո՛չ էլ բանտարկուեցին:

Այնուամենայնիւ, առիթ ունեցայ հաստատել որ Կլենտէյլում թաքսիի երեւանցի վարորդը իր կենտրոնի վարիչի հետ հեռախօսով ազատօրէն խօսում էր երեւանեան «ժարկօն», բայց կանգ էր առնում սքոփին, կամ էլ բարեկիրթ նշանով թոյլ էր տալիս անցորդներին անցնել միւս մայթի վրայ: Հայաստանցի վարորդը յարգում է օտար երկրի օրէնքը, վարմունքը վայել է կէրթ քաղաքացու: Մինչ իր հարազատ երկրում...

Կ. Ջ.

(Շար. 2)

ՊՈՒԼԿԱՐ ՊԱՏԱՆԴՆԵՐՈՒՆ ՓՐԿՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

Պետական դաւադրութեան զոհ պուլկար հիւանդապահուհիներուն եւ պաղեստինցի բժիշկին փրկութեան մէջ Ֆրանսայի նախագահին կնոջ դերը առաջնային ցոյց տալու ջանքերը միջազգային մամուլին ուշադրութենէն չվրիպեցան: Ոմանք լրջօրէն, ոմանք երգիծելով անդրադարձան անոր, ըսելով որ տեսակ մը չհարկում կը մատնէր Եւրոպական միութեան այդ ուղղութեամբ տարիներու աշխատանքը անտեսելու կեցուածքը:

Գերմանական թերթ մը մէջբերած է խորհրդարանի հետ յարաբերութիւններու պետական քարտուղար Ռ. Գարուչիի յայտարարութիւնը թէ Ս. Սարքոզի ընտրութենէն առաջ իսկ նիւթ կ՚ընէր Լիբիոյ այդ պատանդներուն յուզիչ պարագան: Թերթը կ՚ըսէ թէ երկու անգամ Լիբիա երթալով Ս. Սարքոզի յաջողեցաւ հոն ուր ամէնէն փորձառու դիւանագէտները ձախողած էին: «Ան այնպէս կախարդեց անկանխատեսելի միապետը որ ան ձգեց որ Պուլկարները իրենց երկիրը վերադառնան, Ֆրանսայի գոյները կրող օդանաւով մը: Հոն Պուլկարիոյ նախագահը ներում չնորհեց իրենց անմիջապէս»:

Երջանիկ աւարտէն եաք, կը չարունակէ լրագրողը, սկսաւ առասպելը հիւսուիլ, Ֆրանսայի նախագահին մարդոց կողմէ: Ուշադիր դիտելով իրականութեան փչուրներ կան հոն. ճիշդ է որ նախագահ Սարքոզի մէկ ամսուան մէջ, երկու անգամ Տրիպոլի ղրկեց իր կինը, լիբիական արդարութեան ճիրաններէն փրկելու համար պատանդները: Բայց ուրիշներ անկէ առաջ հարկաւոր աշխատանքը տարած էին: Եւրոպական յանձնախումբը երեք տարիէ ի վեր կը բանակցի լիբիական իշխանութիւններու հետ: Ցետոյ, արեւմտեան խումբ մը պետութիւններ 290 միլիոն եւրօ վճարեցին զոհ երախաներու ընտանիքներուն. այս բոլորին մէջ տիկին Սարքոզի ամենափոքր դեր կատարած չէ:

Մինչ չատեր համայուած էին պուլկար հիւանդապահուհիները փրկելու համար պաշտօնական օդանաւով տիկին Սարքոզի Լիբիա կատարած այց ու դարձերէն, ընկերվարական պատասխանատու մը կը յայտարարէը թէ Սարքոզի բանակցութիւններու եւրոպական միութեան յաջողութիւնը կը գողնայ: Ամիկա չատերու մտածածն էր որ դիւանագիտական նկատումներով բարձրաձայն չէր ըսուեր: Եւ արդէն ամէն մարդ տեղեակ է թէ միութեան արտաքին գործերու կոմիսարը տիկին Ֆէրէրօ ցաւսմով հակազդած էր լսելով Ս. Սարքոզիի Լիբիա առաջին այցը: Մանաւանդ որ էլիզէն հարկաւոր չէր համարած այդ այցին նախապէս տեղեակ պահելու միութեան դիւանագիտական մարմնին նախագահը:

Ն. Սարքոզի միութեան արտաքին գործերու յանձնաժողովին զայրոյթը մեղմելու պարտաւոր մնացած էր. ատոր արդիւնքով էր որ տիկ. Ֆէրէրօ իրաւունք ունեցաւ Ֆրանսական օդանաւով ճամբորդելու: Նաեւ Ֆրանսայի նախագահը յանձնաժողովին նախագահ Ժ. Մ. Պարոզոյի հետ հեռաձայնի բազմաթիւ խօսակցութիւններ ունեցաւ:

Այսօր ան մէկ քարով քանի մը թռչուն զարկած է: Լիբիոյ հետ կապերը վերանորոգելէ զատ, արտաքին քաղաքական զբաղում մը ճարած է կնոջը: Եթէ ամէն բան ընթանայ իր ուզած ձեւով, պուլկար հիւանդապահուհիներուն փրկութեան գործը տիկին Սարքոզիի մարդասիրական առաջին արարքը պիտի ըլլայ միւսէն: Ցետագային ան հարկ է օգնութեան վերթայ նոյն, կամ նման կազմակերպութիւններու մէջ օժանդակութեան կարօտ կիներու եւ երախաներու, որոնք քիչ մը ամէն տեղ են այս աշխարհին վրայ:

ՔԱՂՀԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

HOMO DEI
ԿԱՄ
ԲԻԲԼԻԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՐԱՆՁԱԻԱՁԻՆ
ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԿԱՄ
1993

ԿԱՐԻՆ Ա. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Երեւան

Ձեվաձովսկոի Պեանջը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրգեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՑԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչը՝ տեսնելով տըխրութիւնը իր սիրելի աշակերտի աչքերում, միայն լուռ հառաչում էր և գնում միւս սենեակ: Նա ոչնչով չէր կարող օգնել պատանուն: Դաններն աւելի ու աւելի էր կարողանում մտնել Թագաւորի աչքը եւ նրա հետ կռուի բռնուելը ոչ միայն անօգուտ էր, այլեւ՝ վտանգաւոր: Օլենինը անիծում էր այն օրը, երբ այդպէս անկեղծօրէն գովել էր Հայվազովսկուն միապետի մօտ, բոլորովին չմտածելով, թէ ինչպէս կ՚անդրադառնան իր գովեստները Ակադեմիայի լաւագոյն սանի վրայ:

Հայվազովսկուն թւում էր թէ իր անյաջողութիւնները վերջ չեն ունենալու: Դաններն աւելի ու աւելի էր չտապալում վերջացնել յատկապէս կայսեր պատուէրները: Ահա այսօր էլ պատանուն հրամայեց ներկեր պատրաստել, իսկ ճաշին գընալ Տրիոցկի կամրջի մօտ, այնտեղից իր համար Պետրոպաւլովեան ամրոցը նկարելու: Դաններն առանձնապէս կոպիտ էր: Կարգադրութիւնները էր անում չոր, կտրական, միշտ վերեւից նայելով պատանուն, որն այսօր քիչ տկար էր: Նախորդ օրը լողացել էր Նեւայի տակաւին սառը ջրում եւ հիմա դողացնում էր: Կէսօրին դուրս գալով արուեստանոցից եւ ուղեորուելով դէպի Տրիոցկի կամուրջը, նա չափազանց թոյլ զգաց իրեն ու տախտակած եղաւ նստել առաջին իսկ պատահած դարպասի առաջ: Արդէն որոշել էր վերադառնալ ու Դաններին ասել տըկարութեան մասին, բայց միտքը փոխեց, նախապէս իմանալով, որ Ֆրանսիացին չէր հաւատալու...

Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչ Օլենինը ամառն իր լաստանիթի հետ սովորաբար անց էր կացնում Պետերսբուրգի մօտ գտնուող "Պրիուտինո" կալուածքում: Այստեղ յաճախ էին դերասանները, գրողներ ու նկարիչներ գալիս: Մի քանի տարի առաջ այստեղ՝ ամրոցի օրեր էին իրար հետ անցկացրել Պուշկինը, Գրիբոեդովն ու Գլինկան, դրանով իսկ մեծ բերկրանք պատճառելով տանտէրերին: Այդ նուիրական ժամանակների մասին դրանից յետոյ երկար յուշում էին Օլենինների տանը:

Այսօր զարճեալ Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչը, դուրս գալով Ակադեմիայից, ուղեւորուեց դէպի "Պրիուտինո": Ցիշողութիւններով տարուած, նա կառքն ազատ արձակեց եւ որոշեց քայլել մի փոքր: Օլենինին հիմա եօթանասուներկու տարեկան էր: Այդ տարիքում աւելի ու աւելի թանկ է լինում իւրաքանչիւր անցած օրը, իւրաքանչիւր հանդիպումը ծանօթ ու բարեկամի հետ: Նրա ընկերներից չատերն արդէն հրաժեշտ էին տուել աշխարհին: Վաղուց մահացել էր Դերժաւինը, որի հետ մօտ էր պատանեկութիւնից: Պուշկինը նոյնպէս յաճախ էր այցելում իրեն եւ մի ժամանակ թոռնդ սիրահարուած էր իր դստեր՝ Աննային: Այդ բոլորը կարծես երէկ էր, իսկ տարիները դլորւում էին իրար յետեւից, եւ չատ բան ընկնում էր մոռացութեան գիրկը: Պուշկինը, նոյնպէս, վերջերս ինչ-որ ընկճուած տեսք ունէր, առաջուայ նման բարձր չէր գնդում նրա վարակիչ ծիծաղը: Օլենինն յանկարծ յիշեց Հայվազովսկուն: Հէնց այսօր ակադեմիան Ստավասսերն ու Շտերնբեւգը եկել հարցընում էին իրենց ընկերոջ մասին, որին Դաններն բոլորովին չէր թողնում Ակադեմիայում երեւալ: Եւ այդտեղ էլ, երիտասարդական ոգեւորութեամբ մի խօսքից մէյն անցնելով, Շտերնբերգը հարցրել էր.

- Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչ, իսկ ճի՞շդ է, որ Հայվազովսկին չատ նման է երիտասարդ Պուշկինին:

Օլենինը նոյնպէս լսել էր այդ մասին Ակադեմիայում դասախօսների ու սանների չրջանում, բայց նոր միայն մտովի համեմատութիւն անցկացրեց երբեմնի Պուշկինի ու Հայվազովսկու միջեւ եւ զարմացաւ, թէ ինչպէ՞ս մինչ այդ չէր անդրադարձել իրօք տպչեցուցիչ այդ նմանութեանը: "Տա՛ տատուած, տաղանդով ու կարողութիւններով էլ նման լինի բանաստեղծին", - մտքում ասաց նա:

Փոքր-ինչ զբօսնելուց յետոյ Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչը մօտեցաւ Տրիոցկի կամրջին, որտեղ կառքը սպասում էր իրեն: Յանկարծ նա նկատեց Հայվազովսկուն: Պատանին գունատ էր: Ձեռքին ալբոմ ու մատիտներ՝ հայեացքն ուշադիր յառել էր Պետրոպաւլովեան ամրոցի կողմը: Ցանձին այդ վախտ ու հիւանդագին տեսքով պատանու՝ Օլենինը հազիւ ճանաչեց միշտ զուարթ ու կենսուրախ Հայվազովսկուն:

Երիտասարդ նկարիչը հայեացքը մի պահ թեքեց ամրոցից եւ նկատելով իրեն մօտեցող Օլենինին, ուրախ ժպտաց: Նա անմիջապէս փակեց albomն ու չտապեց ուսուցչին ընդառաջ:

(Շար. 53)

Arménie mon amie

AGENDA

CENTENAIRE DE

CARZOU

A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30
— Entrée libre —
Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian,
photographes arméniens
à la cour du Négus
Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

***

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère
Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

***

ARLES
Exposition

TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

***

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930
L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

Petit Palais
avenue Winston Churchill - 75008 Paris

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre !

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes, visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Եկայք տօնեցուք
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ
Տաղաւար

Դիւերայի եւ Առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ հանդերձ Անդաստանիւք:

Պատարագի աւարտին՝ Խաղողօրհնէք:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին:

Ծանօթ·– Այսօր հոգեհանգիստ չի կատարուիր:

***

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 13

Եկայք տօնեցուք
Բ· օր վերափոխման
ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ
Հոգեհանգիստ վասն համօրէն ննջեցելոց

Դիւերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեամբ:

Ճաւարտին Անմահ պատարագ:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին:

□

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12
Տօն Է Ս· Աստուածածնի

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Ճաւարտ պատարագի կը կատարուի Խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը:

Հաւատացեալները որոնք օրհնութեան համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանատունը:

□

ՄԱՐՍԷՅԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Պատարագ՝ ժամը 10ին:
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ· ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
(Հոգեւոր հովիւ)

Ճաւարտ պատարագի կը կատարուի Խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւն:

Ա.ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻԼ

Ամրան չրջանին պատարագ տեղի չունենալու հետեւեալ կիրակիները՝
Օգոստոս 5, 19 եւ 26ին:

Կիրակի, Օգոստոս 12ին, *Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենայ աւանդական Խաղողօրհնէք:*

Պատարագները կանոնաւոր ձեւով կը վերսկսին Կիրակի, Սեպտեմբեր 2ին:

***

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԻԻԼԻ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ
ՅՕԱՄԵԱԿԸ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պատարագ եւ ճաշ:

L'ATRIUM ET LA CROIX BLEUE
Section de CHAVILLE
en partenariat avec France Arménie
et AYP FM
présentent

LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN

La plus grande formation
de musique traditionnelle arménienne
d'Europe
LE SAMEDI 6 OCTOBRE
2 CONCERTS :
17 heures et 20 heures 45
Réservations :

— 01 30 70 08 02
— 01 41 15 22 92

ԴԱՒԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՖԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ–ի Հայոց Մշակութային Միութեան

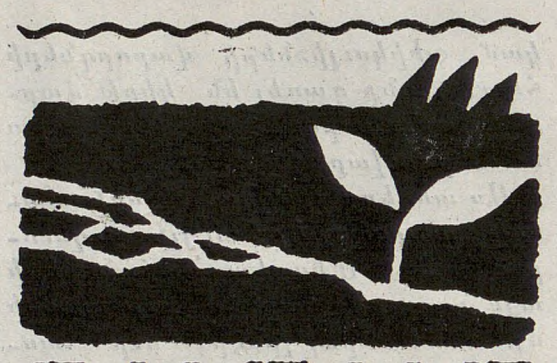
Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆԾ· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս· Թադէոս–Ս· Բարթուղիմէոս
Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը, գեղավարութեամբ երէցկին՝ Աճեմիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր Եկեղեցի՝* 04· 91· 77· 84· 70
- *Ս· Թադէոս–Ս· Բարթուղիմէոս Եկեղեցի՝* 04· 91· 65· 56· 75 / 04· 91· 96· 10· 69
- *Կափի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04· 92· 51· 71· 80 / 04· 92· 51· 00· 87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. –
Երթուդարձ՝ 30 Եւրօ *Ճաշ՝* 20 Եւրօ

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Լիոն – Վիլէօրպանի "Արաքս" մանուճիւղի վարչութիւնը եւ բոլոր անդամուհիները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն իրենց վնկեւիմէ Գասապեանին, ինչպէս նաեւ Գասապեան եւ Գալէնտէրեան ընտանիքներու բոլոր պարագաներուն, իրենց հօր, մեծ–հօր եւ պզտկանին՝ Մովսէս Ա. Քհնյ· Գալէնտէրեանի վախճանման առթիւ:

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա· Զամալեան» մանուճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն – ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպալեան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք–Նշանտուք	135	(161,46)
Ծննդեան	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ·Վ·Ա· (տե՛ս· փակագիծի մէջ ընդհանուր գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, Մինչեւ Մէկ Քառորդ Սիւնակ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, գիմել Թերթին վարչութեան:

ԱՐՋԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ
«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ	16€
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ	
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ	12€
եւ	
«ՅԱՌԱՋ – 50»	
(Տաղկախաղ 50-աւմեայ հաւսմածոյէն)	19€

Գիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի:
Բղիշասարի ծախք՝ 6 €, հասար պլանի:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 2
JEUDI
2 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօդեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·762 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·762

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԿ–ի Ապահովութեան Խորհուրդը Յուլիս 31ի գիշերը միաձայնութեամբ քուէարկեց բանաձեւ մը, ըստ որուն դալ տարուան սկիզբը 26 հազար զինուորներէ բաղկացած միաւոր մը պիտի ղրկուի Տարֆուր, վերջ տալու համար տեղւոյն պատերազմին: Այս ուժերը ամէնէն բազմանդամն են զոր ՄԱԿ–ը կը ղրկէ: Յարդ անոնց ազգութիւնը չէ որոշուած, բայց մէկ յստակ կէտ կայ, որ ԱՄՆ ոչ մէկ զինուոր պիտի տրամադրէ, այլ իր դերը միայն ղրամական օժանդակութիւն պիտի ըլլայ: Արդէն 200·000 մեռեալ կայ շրջանին մէջ եւ մինչեւ դալ տարի այս թիւը կրնայ յաւելում ալ կրել:

ՖՐ. ՖԻՑՈՆ յայտարարեց թէ 2008ին, երեքի վրայ մէկ պաշտօնատար պիտի չվոխարինուի եւ դիւաւորաբար կրճատման ճիւղին մէջ: Այս որոշումը ցոյց կու տայ որ Սարքոզի ստիպուեցաւ յետքայլ մը ընել, քանի նախապէս որոշումը կը վերաբերէր մէկ պաշտօնատարի՝ երկուքի վրայ: Որոշումը կը նշանակէ որ 22·700 պաշտօնատար ճամբու կը դրկուին եւ իրենց տեղը առնող չըլլար:

ՆԻԻՐԴի ԵՒ ԱԼՑՀԱՅՄԸՐի դէմ պայքարելու համար, նախագահ Սարքոզի յայտարարեց Տաքսի մէջ, որ 2008էն ընկերակցական պիտի ըլլայ 0·50 եւրօ աւելի վճարել դեղի ամէն մէկ տուփի համար եւ 2 եւրօ փոխադրութիւններու: Այս հարցին կապակցութեամբ յանձնախումբի մը գլուխը նշանակուած է փրոֆ· Ժոէլ Մենար, որ պարտի առաջարկներ ներկայացնել Սեպտեմբեր 21ին (Թուականը կը համապատասխանէ Ալցհայմըրի համաշխարհային օրուան): Որոշումին դէմ բազմաթիւ ձայներ բարձրացած են թէ սենտիքաներու մօտ եւ թէ առողջապահութեան շրջանակներու մէջ: Ընտրապայքարին առեն ալ, առաջարկին դէմ արտայայտութիւնները չատ էին, բայց այս պաշտօնականացումը աւելի լուրջ ընդդիմութեան կը բախի: Ընկերվարականներուն համար, կառավարութիւնը կարեկցութիւնը կ'օգտագործէ արդարացընելու համար ժողովրդական չեղող որոշում մը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆի մէջ, կրեմլինը օրէ օր կը չանայ տարածել իշխանութիւնը քարիւղի վրայ եւ վերջին զոհն է Միխայիլ Գուցերիեւ որ Ռուսնեֆթի գլուխն էր եւ որոշած է քաշուիլ ու ծախել իր բաժնեթուղթերը: Գուցերիեւ կը խորհի այս ձեւով խուսափիլ բանտարկուելէ, ինչ որ պարագան է Խոդորկովսկիի որ 1374 օր է Սիբերիոյ մէկ բանտն է: Ռուսնեֆթ ամիսներէ ի վեր հարկային սպասարկութեան թիրախն էր եւ Գուցերիեւ կ'ըսէ թէ չի գիտեր թէ ո՞ւր է յանցանքը: Իր հարստութիւնը 3 միլիառ տոլար կը գնահատուի:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐի մեծերէն՝ Միքէլանճելօ Անթոնիոնի մեռաւ 94 տարեկանին, Պերկմանէն 24 ժամ յետոյ: 1985ին, ուղեղային սուր տագնապի մը հետեւանքով կաթուածահար եղած էր, բայց եւ այնպէս ֆիլմ մըն եւս կրցած էր դարձնել Ուիմ Ուէնտերսի օժանդակութեամբ. ինք հրահանգներ կու տար ձեռքի եւ աչքի շարժումներով: Ինք որ "պատկերի բանաստեղծը" կը նկատուէր, հեղինակ էր բազմաթիւ ֆիլմերու, երբեմն դժուար մատչելի: Գլխաւոր դերձերն են "Լ'ավէնթուրա", "Լա Նոթթէ", "Պլօ Ըփ":

ԳՈթ Տ'ԻՎՈՒԱՒրի նախագահը՝ Լօրան Կպակպօ, Յուլիս 30ին, առաջին անգամ ըլլալով, Պուաք գացած է, որ ըմբոստներու բերդն էր: Առաջին անգամն է 2002ի ըմբոստութենէն ի վեր, որ նախագահը այդ քայլը կ'առնէ: Վառած է ղէնքերու կոյտ մը որպէս խորհրդանշական արարք խաղաղութեան:

ՉԻՆԱՍՏԱՆի ողողումները, ցեխի հոսքերը պատճառ եղած են որ երկիրը մեծ վնասներ կրէ թէ՛ մարդկային, թէ՛ նիւթական գետնի վրայ: Տարւոյն սկիզբէն ի վեր մեռեալներու թիւը 652ի հասած է: Ողողումները տեղի ունեցած են գլխաւորաբար երկրին հարաւային եւ արեւելեան շրջանները:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Սպայակոյտի նախագահը զօր· Պիւյիւքանըթ Կիպրոսի Թրքական գօտիին Զինուորական օրուան առթիւ կազմակերպուած ընդունելութեան կըրկին հրահրած է հանրապետութեան նախագահի ընտրութեան հարցը: Պատասխանելով լրագրողներու, ըսած է թէ ոչինչ փոխած է Ապրիլին ըրած յայտարարութենէն թէ հանրապետութեան նախագահը պէտք է ոչ միայն խօսքով, այլ էութեամբ աշխարհավար մէկը ըլլայ: Արտայայտութիւնը յստակ ակնարկութիւն է արտաքին գործերու նախարար Ա· Կիւլի թեկնածութեան, որ քէմալական դաղափարականին տէր հատուածին կողմէ առարկութեան, մերժումի նիւթ է:

ԻՐԱՆի իշխանութիւնները հաստատած են պարսիկ քիւրտ երկու լրագրողներու մահուան վճիռը (կախաղան պիտի բարձրանան) որպէս "մոհարէպ", այսինքն Աստուծոյ թշնամի: Վճիռը արձակուած է Յուլիս 16ին: Մանրամասնութիւններ չեն տրուած, բայց իրաւական իշխանութեան բանբերին հաղորդումը կը հաստատէ Փարիզի Քրտական հիմնարկին լուրը: Ըստ Առանց Սահմանի Թղթակիցներուն երկու լրագրողները կ'աշխատակցէին Ազօ (Հորիզոն) պարբերականին, որ արգիլուած էր 2005 Օգոստոսին:

ՍԱՐԿՈԶի ընտանիքը երեք չաբթուան համար արձակուրդի կ'երթայ եւ վայրը չի ճշդուիր ապահովութեան դրդապատճառներով: Կ'ըսուի սակայն թէ ԱՄՆ–ը եւ Գանատան են արձակուրդի այդ վայրերը:

ԹՈՒՐՔԻԱ այցագիր ունենալու պարտաւորութիւնը ջնջած է Ադրբեջանի, Թիւրքմէնիստանի, Ուզբեկստանի, Մոնղոլիայի քաղաքացիներուն որոնք այսուհետեւ 30 օր առանց մասնաւոր արտօնութեան պիտի կարենան մնալ երկրին մէջ: Ջնջումի արարքին նպատակն է "Թուրքիան բոլոր մահմետական եւ թուրք ժողովուրդներուն համար երկրորդ հայրենիքի մը վերածել», ինչպէս յայտարարած է Անգարայէն: Ջնջումով նպատակը կը հետապնդուի նաեւ մեծցնելու զբօսաշրջիկներու հոսքը:

ՊՈՒՏԻՆ ի վերջոյ ընդունած է որ պաղեստինեան իշխանութեան օրինաւոր ներկայացուցիչը Մ· Ապպասն է եւ ընդունելով այս վերջինը յայտարարած է անոր օրինաւոր հանգամանքը եւ կոչ ըրած է որ Պաղեստինցիները միանան: Ռուսաստանի արտաքին փոխ նախարարն ալ յայտնած է թէ Մոսկուա պիտի սահմանափակէ իր յարաբերութիւնները Համասի հետ: Բայց եւ այնպէս, չուզեր բոլորովին խզել:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՀԱՄԱԿԱՐԳ ՉՈՒԱՐԹՆՈՑԻ ՄԷՋ

Զուարթնոց օդակայանին մէջ գործածութեան կը դրուի Թուիչքներու եւ ճամբորդներու ապահովութեան նոր համակարգ մը· կենսաչափական այս նոր համակարգը մատնահետքերու կրկնակի ըստուգումին մէջ կը կայանայ: Օդակայանին վարչական պատասխանատուն ըսած է թէ նորարար ու ամբողջովին վստահելի այդ ստուգումը կ'երաշխաւորէ թէ՛ ենթակառոյցներու, թէ՛ օգտնաւերու ապահովութիւնը: Ճամբորդներուն մատնահետքերը նախ կ'առնուին արձանագրութեան փուլին, յետոյ օդանաւ մուտքին գործողութիւնը կը կրկնուի ինքնաշխատ սարքերով: Երկփուլ այս համակարգը թոյլ կու տայ վստահ ըլլալ թէ արձանագրուածն ու օդանաւ մտնողը նոյն անձն է:

*
**

ԵԿԵՂԵՑիի ՕԾՈՒՄ

Գուգարաց թեմի Սարալանջ գիւղի Ս· Գէորգ եկեղեցին օծուած է Յուլիս 26–ին: Տաճարը որ 1901ին կառուցուած է, սովետական շրջանին որէս պահեստանոց գործածուած է, 1988ի երկրաշարժին քանդուած: 2005ին սարալանջի Գրիգորեան ընտանիքին բարերարութեամբ վերակառուցուած է: Օծումին ներկայ գտնուած են Լոռիի մարզպետը Ա· Քոչարեան, մարզային իշխանութիւններու ներկայացուցիչներ, հիւրեր, բազմաթիւ տեղացիներ: Կատարուած է պատարագ եւ մատաղօրհնութիւն:

*
**

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱԿԻՑԸ ԱՌԵՒԱՆԳԻՋ

Երեւանի կեդրոն եւ Նոր Մարաշ համայնքներու առաջին տաեւանը Յուլիս 30ին բանտարկութեան դատապարտած է Բանտերու վարչութեան նախկին պետ Սամուէլ Յովհաննիսեանը, զայն մեղադրելով մարդ առեւանգելու, փրկագին պահանջելու յանցանքով:

Գլխաւոր դատախազութեան հաղորդագրութեան համաձայն, ան անցեալ Յունիս 27ին Մոսկուայի մէջ սպանութեան սպառնալիքով առեւանգած է Ռուբիկ Սիմոնեանը եւ նախ 500, ապա 300 հազար տոլարի փրկագին պահանջած: Գումարը ստանալու համար Մոսկուա ղրկած է իր ներկայացուցիչը որ առեւանգեալին ընտանիքէն զանձած է 300 հազար տոլարի համարժէք ռուսական ռուբլի, որմէ ետք Ռ· Սիմոնեան ազատ արձակուած է:

Նախաքննութեան ընթացքին խուզարկուած է առեւանգիչին տունը եւ ըստ որոշ լուրերու, նաեւ Երեւանի քաղաքապետ Ե· Զախարեանի բնակարանը: Այս վերջին տեղեկութիւնը հերքուած է գլխաւոր դատախազի մամուլի քարտուղարութեան կողմէ:

*
**

29 ՕԴԱՉՈՒՆԵՐ ՇՐՋԱՆԱՒԱՐՏ ԵՂԱԾ

Յուլիս 31ին Ռազմական օդաչուներու հիմնարկէն 29 երիտասարդներ շրջանաւարտ եղած են, ստանալով սպայական առաջին կոչումները: Զինեալ ուժերու Սպայակոյտի պետ զօր· Սէյրան Օհանեան իր ելոյթին մէջ յայտնած է թէ Հայաստանի ռազմօդային ուժերը ամբողջովին օժտուած են քարձրակարգ մասնագէտներով:

Իրենց վկայականները ստանալէ ետք 29 շրջանաւարտները վիճակահանութեամբ պաշտօնի կոչուած են, զանազան զօրամասերու մէջ:

*
**

ՍՓԻՒՌՔի ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔԸ

Յուլիս 30ին, Սփիւռքի ուսուցիչներու վերապատրաստութեան ամառնային դասընթացքին բացումը կատարուած է· ընթացքը սկսած է յաջորդ օրը, մասնակցութեամբ աւելի քան 15 երկրէ 65 ուսուցիչներու: Կը դասաւանդուին ազգագրութիւն, հայ գրականութիւն, "ազգային երգ", "ազգային նկարչութիւն": Բացման հանդիսութեան ողջոյնի խօսք արտասանած է կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Լ· Մկրտչեան: Դասընթացքները կը վարեն Հայաստանէն եւ Սփիւռքէն մասնագէտներ: Ջեռնարկին կազմակերպիչն է "Սփիւռք" կեդրոնը:

*
**

ԼՂՀ

ՅԱՋՈՐԴ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻՆ

Կեդրոնական ընտրական յանձնաժողովը նիստ գումարած է Յուլիս 31ին, օրակարգի վրայ ունենալով Յուլիս 19ի նախագահական ընտրութեան թեկնածուներուն նախընտրական հիմնադրամներուն գործածութեան յայտարարագրերուն ստուգումը եւ տեղական ինքնակառավարման մարմիններու հերթական ընտրութեան նախապատրաստութիւնը:

Տեղական ինքնակառավարման մարմիններու ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան Հոկտ· 14ին· Հանրապետութեան 226 համայնքներէն մէկ մասին մէջ կ'ընտրուին համայնքի ղեկավարներ, միւսներուն մէջ աւագանիի անդամներ:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԴԷՊԻ ՋԵՍՏՈՀՈՎ

Յունիս 15ի առաւօտեան հանրակառքով կը մեկնինք դէպի Քրաքով: Երեք ժամ ետք կը հասնինք Զեստոհովա քաղաքը, որ ծանօթ է ԺԹ. դարէն իբրեւ ասպետական դղեակ մը, իսկ ԺԹ. դարէն իբրեւ խաղաք: Կը գտնուի Վարտա գետի ափին եւ ունի 250 հազար բնակչութիւն: Զեստոհովայի մէջ կը գտնուի Եազնա Կորայի (փայլուն լեռ) բարձունքին թառած Պօղոսեան կաթողիկէ միաբանութեան պատկանող եկեղեցական եւ բնակելի կառոյցներու հսկայ համալիրը, շրջապատուած պարիսպներով: Համալիրը կը նկատուի Լեհերու հոգեւոր կեդրոնը:

Քրիստոնէութեան պատմութեան մէջ առաջին ճգնաւորը նկատուող Թեփէի Ս. Պօղոսի անունով կոչուած միաբանութիւնը հիմնուած է ԺԹ. դարու կէսին Հունգարիոյ մէջ, ուր միաբանութեան անդամները ապրած են քարայրներու մէջ: Վանական միաբանութիւնը տարածուած է Հունգարիա, Լեհաստան, Աւստրիա, Խրուաթիա եւ Պոհեմիա: Ժամանակաշրջան մը բազմաթիւ վանքեր գոյուած են պետութեան կողմէ, սակայն միաբանութիւնը կրցած է իր գոյութիւնը յարատեւել Լեհաստանի մէջ:

Եազնա Կորայի վանքը հիմնուած է 1382ին՝ Օփոլի (Լեհաստանի հարաւարեւմուտքը գտնուող քաղաք) Վլատիսլաւ դուքսին կողմէ, որ Հունգարիոյ Ս. Լօրանս վանքէն բերելով Պօղոսեան միաբանութենէն վանականները, անոնց յանձնած է Եազնա Կորայի վանքը:

1382էն ի վեր Եազնա Կորայի վանքին մէջ կը գտնուի լեհ հաւատացեալներու համար ազգային թագուհի նկատուող «Սեւ Մատոնա»ն՝ Աստուածամօր եւ մանուկ Յիսուսի սրբապատկերը, որուն հրաշագործ ուժը ամէն տարի դէպի իրեն կը քաշէ միլիոնաւոր ուխտաւորներ: Լեհաստանի չորս ծագերէն տարեկան չուրջ 4 միլիոն ուխտաւորներ կ'այցելեն Զեստոհովա: Քաղաքի կեդրոնէն դէպի Եազնա Կորա երկարող ճամբան անդամալոյծներ կը կարեն ոտքով, չատեր նաեւ ծնրադիր, իսկ Աստուածամօր սրբապատկերին հասնելով յաճախ հրաշքներ կատարուած են: Փաստ՝ եկեղեցւոյ պատին ցուցադրուած բազմաթիւ անթացուպերն ու ձեռնափայտերը:

Ինչո՞ւ «Սեւ Աստուածամայր»-ոմանք կարելի կապ մը կը տեսնեն Ս. Գիրքի Երգ Երգոց բաժնի գլուխ Ա., 5րդ համարի այն խօսքին հետ, ուր կ'ըսուի. «Ես սեւ եմ, բայց գեղեցիկ»: Ուրիշներ մթութիւնը կը վերագրեն զանազան պայմաններու՝ մոմավառութենէն կուտակուած մրոց, նացորդներու կամ սրբապատկերի հնութեան: Կ'ըսուի նաեւ թէ սրբապատկերը հրդեհէ ազերուած է, սակայն սրբապատկերը չէ այրած, բայց բոցերն ու ծուխը մթնցուցած են պատկերը եւ այդ օրուընէ դայն կոչած են «Սեւ Աստուածամայր»:

Թէեւ արուեստաբաններ ու հնագէտներ կ'ըսեն թէ բիւզանդական արուեստի գործ այդ սրբապատկերը սեղծուած է Ջ.-Թ. դարերուն՝ Կ.Պոլսոյ մէջ, Լեհերը կը հաւատան աւանդութեան մը, ըստ որուն, այդ պատկերը Ս. դարուն նկարած է Ղուկաս Աւետարանիչը եւ օրհնուած է Աստուածածնի կողմէ: Կ'ենթադրուի թէ Ղուկաս Աւետարանիչը երկու անգամ նկարած է Աստուածամայրը. մէկը կը գտնուի Պոլոնիա (Իտալիա), միւսը՝ Կոստանդին կայսեր ձեռամբ Երուսաղէմէն բերուած է Կ.Պոլիս եւ 1382ին յանձնուած է Եազնա Կորա վանքին: Մութ շաբաթնակազոյն դէմքով Աստուածամօր պատկերի ամէնէն տպաւորիչ մասը անոր դէմքին «սպիներ»ն են, 1430ին Եազնա Կորայի վրայ յարձակած չեխ աւազակներու ձգած հետքերը: Սուրի հարուածները, սակայն, չեն նսեմացուցած Տիրամօր հրաշագործ ուժը: Երբ ԺԷ. դարուն Եազնա Կորայի վրայ յարձակած հուէտ զինուորները չեն յաջողած գրաւել զայն, լեհերու հաւատքը աւելի զօրացած է Աստուածամօր ուժին նկատմամբ եւ պաշտօնապէս զինք հռչակած են «Լեհաստանի թագուհին», երկրի խորհրդանշական հովանաւորը: Այդ օրուընէ Եազնա Կորա կը դառնայ ազգային ազատութեան եւ կրօնական զգացումներու խորհրդանշան մը Լեհերուն համար, որոնց բուռն փափաքին ընդառաջելով Կղեմէս ԺԱ. Պապը կ'արտօնէ թագադրել Աստուածամօր սրբանկարը: Թագադրութեան արարողութիւնը տեղի կ'ունենայ 1717 Սեպտ. 8ին, 200 հազար հաւատացեալներու ներկայութեամբ:

Հետաքրքրական է նշել որ տարին քանի մը անգամ կը փոխուի Տիրամօր հանդերձանքը եւ թագը: Տարբեր տօներու առիթով սրբանկարին վրայ կը դետեղուի անոր ինը զգեստներէն մէկնումէկը՝ կարուած թանկարժէք կտորեղէնէ, զարդարուած ոսկիով, արծաթով եւ գոհարներով: Աչխարհի չորս կողմերէն տարբեր տեսակի թանկարժէք նուէրներ կը ղրկուին Եազնա Կորա, ուր ստեղծուած է եզակի հաւաքածոյ ունեցող թանգարան մը:

Վերջին 3 դարերու ընթացքին Եազնա Կորայի սրբավայրը են թարկուած է այլազան յարձակումներու, աւերումներու եւ կողոպուտի, երկրին մէջ տիրող քաղաքական աննպաստ պայմաններու պատճառով: ԺԸ. դարուն վերջաւորութեան, երբ Լեհաստան բաժնուեցաւ 3 մասերու՝ Ռուսիոյ, Բրուսիայի եւ Աւստրիոյ միջեւ ջնջուած է Եւրոպայի քարտէսէն, 123 տարի, Եազնա Կորայի սրբավայրը դարձած է երկրի բաժանեալ մասերու մէջ ապրող ժողովուրդին միութեան խորհրդանիշը, անոր ներշնչելով յոյս եւ հաւատք Աստուածամօր նկատմամբ, իբրեւ ազատարար ամբողջական Լեհաստանի:

Յարական Ռուսիոյ տիրապետութեան շրջանին բազմաթիւ վանականներ աքսորուած են Սիպերիա: 1909ին գողցուած են սրբապատկերի մարգարիտէ պատրաստուած ըզգեստը եւ պապական ոսկեայ երկու թագերը: Պիոս Ժ. Պապը երկու նոր թագեր նուիրած է սրբապատկերին, որուն թագադրութեան մասնակցած են 300 հազար հաւատացեալներ, հակառակ հալածանքներու:

Եազնա Կորա բախտաւոր եղած է անվնաս մնալու Ա. Աչխարհամարտի ընթացքին: Լեհաստանի վերանկախացման 20 տարիներու շրջանին, Եազնա Կորա ականատես եղած է կարեւոր դէպքերու: Այսպէս, 1920 Յուլիս 27ին, երբ ռուսական բոլշեւիկեան բանակը սկսած է յառաջանալ դէպի Վարշաւա, հազարաւոր Լեհեր խուռներամ դիմած են

ԲՈՒՆԱԳՐԱՒՈՒԱԾ ԱՐԱՐԱՏԻ ՇՈՒՔԻՆ...

ԿԱՐՊԻՍ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Վլադ Բազազեան, լոռեցի բարեկամս որին վաղուց ծանօթ եմ, չեմ յիշում ինչ առիթով: Բայց նա յաբառեւօրէն ինձ միշտ յիշում է, միշտ ուշադիր է իմ հանդէպ: Վլադ հետաքրքրական մի անձնաւորութիւն է: Սովետական «Նիւվանա»յի տարիներին, նա բարձր պաշտօնի տէր էր: Յաճախ էր ճամբորդում արտասահման եւ չնորհիւ իր դիրքին, բազմաթիւ բանալիներ ունէր, որոնք հեչտութեամբ էին բացում ամէն դռները... Իր ինքնաշարժը, մութ վարագոյրներով, խաչմերուկի լոյսերին կանգ չէր առնում: Կոմունիստ Վլադը, կարմիրը արհամարհելու իրաւունք ունէր... Իսկ հիմա էլ, եռադոյնացած Հայաստանում, Վլադ միշտ մնացել է պատնէշների վրայ, կառչած՝ պետական բազկաթոռին... Թալէրանի օրինակով... գրեթէ:

Այս անգամին Վլադի հիւրը եղայ, հինգ աստղաչող Մաուիոթ հիւրանոցի ճաշարանում՝ յափըշտակուած այդ խորհրդանշող հիւրանոցը, որ ինձ յիշեցնում է այն գրկանքը ստիպում էր որ սառ ջրով գրկանքը, ստիպում էր որ սառ ջրով տուշ ընդունենք... Այլ թերութիւնների հետ, գետնի մոխէթին ճար չկար, որ կպած մնար սանդուխների աստիճաններին: Մի օր էլ Օգոստոսի ամսին, հիւրանոցի այդ սովետական վերելակը կանգառաւ - ինչպէս յաճախ էր պատահում - երկու յարկերի միջեւ, տեղի տալով բողոքների եւ կատակների: Ու մինչեւ որ հասնէր ազատարար մասնագէտը, առիթ էր որ, իրար կպած, ամառուան այդ չոգին, ծանօթանանք Սփիւռքից ժամանած Հայերի հետ: Մտքումս է այն ազնիւ ամերիկահայուհի տիկնոջ դժգոհութիւնը՝ «Աստնկ երկիր չըլլալիք է, օրական հարիւր տալըր մեզմէ կ'ուզեն եւ կարգին լիֆթ մը պիլեմ չունին» նոյն վիճակին մատնուած տեղացին, կատակով փորձեց հանգստացնել զայրացած տիկինը՝ «Էդ հէ՛չ, քոյրիկ Ջան, էդ հէ՛չ կաբեւորը որ չմրսենք» Ամերկուհին չհասկացաւ՝ «Եա՛, ի՞նչ կ'ըսէ աս մարդը, ասանկ տաքուն չմրսի՞նք»:

Ուրեմն Վլադի հետ թերթում ենք ճաշարանի ճոխ ճաշացուցակը, երբ մեզ մօտեցաւ գրաւիչ ժպիտով զարդարուած, սպասարկող աղջիկը, սեւաչեայ, գեղեցիկ, երիտասարդ, մեզ ջերմ բարեւեց ու հարց տուեց՝ «Մի գուցէ չէիք ցանկանում, ընտրել մենիւն»: Աչքս ճանկեց նրա կուրծքին կպած խորթ պիտակը՝ Մաուիոթ...

«Ափսո՛ս, ուրեմն սկսենք աղցանով, միայն բարի եղէք օրիորդ, որ ձիթաիւղով համեմուի եւ հետն ալ խառնեն ստեպղինի ու կանկառի (արքիշօ) չերտեր»:

Վլադ կուշտ-կուշտ ծիծաղեց, նոյնը ընտրեց: Իսկ օրիորդը մի պահ լուռ մնաց մեզ դիտեց ու ասեց՝

- Մի փոքր սպասէք կը գամ:

Վերադարձաւ սեւազգեստով մէքր տ'Օթէլի հետ՝

- Բարեւ ձեզ ,բարի գալուստ մեր վարդուհին լաւ չհասկացաւ ի՞նչ է ձեր ուզած աղցանը:

Կրկնեցի:

- Իսկ ի՞նչ բան ա ստեպղին չեմ իմանում:

- Երկարաձեւ, նարնջագոյն, կանաչ պոչով մի բանջարեղէն:

- Ահա հիմա հասկացայ, գազար է էլի ձեր ուզածը, հայերէն խօսա, ցաւդ տանեմ:

Այս որքան չատ են «ցաւս տանող» ազնիւ Հայաստանցիները...

- Շատ ներողութիւն, պարոն, իսկ կանգառը ո՞րն ա, մեզանում աֆթոբուզի համար են ասում կանգառ:

- Այդ էլ մի բանջարեղէն է, կլոր ածեւ տերեւներով, մի՞թէ չունէք:

- Ո՛չ, էդպիսի բոյս մեզանում չի բուսնի:

- Հինգ աստղանի Մաուիոթը պակաս բաներ էլ ունի ուրեմն, սիրելի Վլադ:

Միասին ծիծաղեցինք: Ես էլ ըստեպղինով, կանկառով փորձեցի մեղմացնել Արմենիայի անունի հեռաւոյման ընդվզումս...

⁂

Վերջերս ձեռքս անցաւ զարմանալի մի հանդէս Ֆորպս Արմէնիա, ուր երկար-բարակ անդրադարձում-ներ ամբաստանում էին երկրում տիրող «քոռուբսիա»ն: Մի ժանտախտ որ Հայաստանի «մոնորոլը» չի ի հարկ է... Այս էլ համարենք մամուլի ազատութեան ապացոյցը ... Մանաւանդ որ աւելի զարմանալի է այն, որ Հայաստանի մէջ ոչ մի թերթ, ոչ մի հանդէս, ոչ մի հեղինակ, ոչ մի գրող, ոչ մի ընթերցող չի զարմացած այդ հանգամանքի վրայ: Ինչպէս ասում են՝ ամէն ինչ նորմալ է: Ամէն ինչ նորմալ է, որ Հայաստանի մէջ ամէն տարի 1000 հոգի մահանում է ինքնասպանութեամբ

ԱՐԺԷՔԱՒՈՐ ԵՒՐՈՅԻՆ ԱՆՊԱՏԵՀՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Եւրոպական դրամանիշին արժեւորումը չհշատած է զժուարամարս իրողութիւն մը. ութ տարիէ ի վեր նոյն դրամանիշին տէր երկիրները բոլորն ալ հաւասար չեն անոր առնչեւ: Յուլիս 23ին Եւրօն կ'արժէր դրեթէ 1.4 տոլար եւ չատ մը մասնագէտներու կարծիքով անոր արժէքը պիտի չարունակէ բարձրանալ. արդէն Եւրոպական կեդրոնական դրամատունը տոկոսները բարձրացուցած է:

Այդ թուականէն քանի մը օր առաջ Ֆրանսացի քաղաքական դէմքեր Եւրոյի արժէքը իջեցնելու առաքելութեամբ հանդէս եկած էին. կը պնդէին թէ անոր ներկայի մակարդակը անտեսութեան հետ ուղիղ համեմատական չէ, թէ քաղաքական իշխանութիւնները հարկ է միջամտին եւրոպական տոկոսներու սակերու բարձրացումին, մինչ եւրոպական կեդրոնական դրամատունը չամաւօրէն կը պաշտպանէ իր անկախութիւնը: Դուրսի դէմքերը համոզուած են որ Ֆրանսայի պահանջներուն բուն պաղբիւրը նախագահ Սարքոզին է որ կը հետեւի դրամական քաղաքականութիւնը վարելու Ֆրանսական աւանդութեան:

Նոյնը չէ Գերմանիոյ եւ եւրոպական քանի մը այլ երկիրներու պարագան. անոնք մեծ թափով աւելցուցած են իրենց արտադրողական հզօրութիւնը եւ ամէնէն քիչ տուժողներն են Եւրոյի արժէքին յաւելումէն. յաջողած են զեղչել արտադրութեան փոխարժէքը եւ մրցունակ մնալ: Աչխատանքի արտադրողականութիւնը անցեալ տարի 2·2% աւելցած է, համեմատութեամբ 2005ին: Ֆրանսայի արձանագրած յաւելումը միայն 1·2% եղած է, Սպանիայի եւ Իտալիայինը՝ 1%:

Ֆրանսական տնտեսութեան գլխաւոր անուններէն Էոպիւսը, գեղեցկագիտական արտադրութեան արժէգինը պակսեցնել, «Օրէալը» եղած են առաջին տուժողները: Հզօր դրամանիշին վերագրուած կացութենէն ելք գտնելու չանքով, որպէսզի կարելի ըլլայ ապրանքներու արժեգինը պակսեցնել, «Օրէալը» կը նախընտրէ արտասահմանի մէջ արտադրելու կերպը, նաեւ գոհացընելու համար տեղական պահանջները: Այս մօտեցումով առաջին տեղը կը գրաւէ Հնդկաստանը:

Հարաւային երկիրներու արտադրողները որոնց գործունէութիւնը հիմնուած է ներածումներու վրայ, կ'օգտուին Եւրոյի բարձր սակերէն: Մանաւանդ երբ ներածելի ապրանքները քարիւղէն սերած են, Եւրոյի գործածութիւնը հետաքրքրական է, քարիւղի գինը միշտ տոլարով ճշդուած ըլլալով:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՑ ԿԵԱՆՔ

ՀՐԴԵՀ «ՍԱՐՏԱՐԱՊԱՏ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

Վերջերս ծանր հրդեհ մը պատահեցաւ Պունէոս Այրէսի ՌԱԿ-ի պաշտօնաթերթի «Սարտարապատ» չաթաթթերթի խմբագրատան մէջ, որ միաժամանակ կուսակցութեան կեդրոնատեղին է, Ամենիա փողոցի վրայ եւ Ադպ. Առաջնորդարանի չինքին կից: Խմբագրատունը, որ կը գտնուի առաջին յարկի մէջ, գրեթէ ամբողջութեամբ հրոյ ճարակ եղաւ, գրադարանը, արխիւներու մէկ մասը, համակարգիչները, ինչպէս և կահաւորման վերաբերող այլ գոյքեր մոխրացան: Հրդեհէն քանի մը օր առաջ, չինքի երկու յարկերուն մէջ բացումը կատարուած էր արժանթինահայ գեղանկարիչներու եւ քանդակագործներու նորագոյն ստեղծագործութիւններուն եւ ցուցադրութեան դրուած մինչեւ Յուլիսի վերջերը: Հրդեհը լափեց և ածխացուց առաջին յարկի խմբագրատան մէջ ցուցադրուած բոլոր գործերը, նկար, արձանիկ, ձեռարուեստի այլ նմոյշներ: Բարեբախտաբար սակայն, առաջին եւ երկրորդ յարկերը իրարմէ զատող միջանկեալ պատը արդելք եղած էր, որ բոցերը մագլցին երկրորդ յարկը, ուր կը գտնուէին ցուցադրուած գործերու մեծ մասը: Յուցահանդէսին մասնակցող արուեստագէտներն են.- Մանուէլ Ղրտեան, Սարգիս Աչճեան, Վիոլէթա Սիմոնեան, Հիլտա Փոթիկեան, Գագիկ Վարդանեան, Կլատիս Արեան, Գարլոս Գայայեան, Էտուարտո Մարգարեան, Պէաթրիս Մարկոսեան, Խորէն Թահմազեան, Նաթին Եուսէֆեան, Մարինա Արթինեան, Ռոքսանա Բարեզամեան, Մելինէ Սահակեան, Մարթին Ճոնապեան, Միրնա Յովակիմեան, Կիլերմօ Տէր Կարապետեան:

Հրշէջները ուշ գիշերին հանելով յաջողած էին մարել հրդեհը, սակայն թերթի խմբագրատունը վերածուած էր մոխրակոյտի մը: Հակառակ այս դժբախտ պատահարին, «Սարտարապատ» կը չարունակէ հրատարակուիլ, դժուարութեամբ բայց անխափան:

ՄԱՀ ԲԱՐԵՐԱՐ ՍԱՄՈՒԷԼ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

Յուլիս 15ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան մահացաւ արժանթինահայ բարերար Սամուէլ Մարկոսեան, չուրջ 80 տարեկանին: Հանգուցեալը տարիներով անդամ եղած է Հայց. Առաք. եկեղեցւոյ կեդր. վարչութեան եւ սիրուած անձնաւորութիւն էր տեղւոյս հանրութեան մօտ իր ծառայասէր եւ ազնիւ բնաւորութեամբ: Ողբ. Ս. Մարկոսեան ծանօթ էր իր եկեղեցասիրութեամբ եւ համեստօրէն հայթայթին ծառայեց տարիներով: Բացի տեղւոյս մէջ կատարած իր բարերարութիւններէն, Հայաստանի վերանկախացումէն վերջ ըստանձնեց նաեւ Երեւանի հիւանդանոցներէն մէկուն բարենորոգումը: Յուղարկաւորութեան արարողութիւնը կատարուեցաւ Ս. Պօղոս մատրան մէջ, ուր յանուն Հայ կեդրոնի վարչութեան դամբանական խօսեցաւ պրն. Պետրոս Հաճեան, ընդգծելով որ «Մարդիկ միայն չունէ եւ մարմին չեն, այլ նաեւ յիշատակ եւ օրինակ, եւ իրրեւ այդպիսին նախ չեն թաղուիր հողին տակ և իրենց ապրած կեանքով ու արարքներով օրինակ կը հանդիսանան մեզի»:

Ա. Պ.

Պ. Այրէս

ԱՌՕՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՑԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

– Ի՞նչ ես անում այստեղ, – հարցրեց Օլենինը եւ առանց պատասխանի սպասելու աւելացրեց. – Դու լուրջ հիւանդ ես երեւում: Ինձ հետ կառք նստիր, քեզ տանեմ "Պրիուտինո": Այնտեղ մենք մի քանի օրում տափ կը կանգնեցնենք քեզ:

– Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչ,– սկսեց խընդրել Հայվազովսկին,– բայց ինձ կարգադրուած է մինչեւ վաղը նկարել ամրոցը:

– Վաղը կիրակի է: Ինչ Ֆրանսիացին թող սպասի մինչեւ երկուշաբթի: – Օլենինը, ինչպէս եւ Հայվազովսկին աշխատում էին չտալ Դաննների անունը:– Ըստ որում, – նա բացեց նրա ձեռքի ալբոմը, –քեզ մօտ արդէն ամէն ինչ պատրաստ է: Իսկ եթէ որեւէ բան պակասում էլ է, իմ էսքիզների մէջ անպայման կը գտնես ամրոցի մի որեւէ տեսարան:

Տներ կան, որոնց ոչ միայն կենսուրները, այլ իրերն անգամ սիրալիր են, համբելի: Երջանիկ է նա, ում բախտ է վիճակւում լինել այդպիսի տանն ու շրջապատել նրա մարդկանց հետ: Աւաւել եւս երջանիկ, եթէ երիտասարդ տարիներին ճաշակել է նրանց մտքի եւ հոգու զեղեցկութիւնը: Այն ժամանակ նա ամբողջ կեանքում կը յիշի իր երիտասարդութեան այդ պոէտական օրերը:

Օլենինների գիւղական տան այս մթնոլորտում Հայվազովսկուն դիմաւորեցին ամենայն սրտաբացութեամբ, առանց ցուցաբերուող հովանաւորութեան որեւէ ակնարկի: Նրա նկատմամբ յատկապէս ուշադիր էր Օլենինի դուստրը՝ Աննա Ալեքսէյեւնան: Իմանալով, որ երիտասարդը դողացնում է, նա դրսում չորացնելու համար տարաւ նրա նկարները: Ինձ ընկերացող տեղացի Հովիկը դիտելով ուրախութիւնս ի տես այս կառուցումը, ինձ մօտեցաւ եւ ականջիս փսփսաց՝ «փոխանակ չոայլօրէն ծախսել մի հիւրանոցի վրայ, աւելի լաւ պիտի լինէր որ նոյն գումարով մի դպրոց կառուցէր լքուած գիւղերից մէկում»: Փոխանա՛կ... սա էլ «փոխանակ»ների դասական մի նկատում է, որ իրապաշտ չէ, քանզի դրամի տէրը ունի անձնական ծրագիրներ, բաղձանքներ՝ որոնց նկատմամբ իրաւունք ունի պատշաճ որոշումները առնել յայտող կամ անյայտող: Մշեցի Ռուդիկ Վանուցի համար այս հիւրանոցը, ապնիւ մի վրէժ է, բռունցքի նման ցիւրացան, մի հանդրուան դէպի բրոնազրաւուած Տարօնի ճանապարհին՝ «Դէպի երկիր, երբ բացուի ճամբան»ը... Վարձքդ կատարւօ...

Կ. Ջ.

(Շար. 3)

կան հիւրանոցների գոյութիւնը անվիճելի է, որոնք մեծապէս նպաստում են քաղաքի բարգաւաճման: Այս առընչութեամբ արժէ նշել ինքնատիպ մի հիւրանոց, մայրաքաղաքից մի քիչ դուրս: Սիլիկեան շրջանում կառուցուել է բարձունքի վրայ, զուտ քարաշէն ճարտարապետական հրաշալի ոճով՝ եզակի մի պալատ որի ճակատի պատուհանները բացուում են լճի ծաւալով մի լողաւազանի վրայ եւ դէմ դիմաց, ապտակի նման քեզ մի հարուած՝ բռնագրաւուած Արարատը: Բացի ղրանից բացառիկ ճաշակով ու խնամքով կառուցուել է առանձին «Մշոյ-տուն» ճաշարանը: Այս հիւրանոց-պալատի վայելքը յատկացուած է միայն VIP-ի պատկանող մեծաչնորհներին: Ընդամէնը 18 սենեակ որոնց գինները խիստ հակա-փրոլեթարական են ... Իսկ հիւրանոցը կոչւում է «Վաթար», Տարօնի մի գիւղի անունով, ուր ծնուել են ներկայ տիրոջ՝ Մշեցի Ռուդիկ Վանուցի պապերը: Ինձ

լիւ կար նաեւ մի ցանկ ուր նշուել էր մեծահարուստ նախարարների, երեսփոխանների, ամէն մէկի նիւթական կարողութիւնը՝ պայթուցիկ տոլար-դումարները... Այս յայտնութիւնը մեզ թոյլ կը տայ հաստատել – առանց տխրելու կամ զժգոհելու – որ Հայաստանում աւելի հարուստներ գոյութիւն ունեն քան Ֆրանսայում: Այլեւս ո՞վ կարող է չհաւատալ հայրենի երկրի յառաջդիմութեան... Մաղթենք որ այս «համաճարակ»ը վարակի երկրի գիւղաքաղաքները...

Թողնենք նիւթական ուժի բարիքը եւ չարիքը, ընդարձակ այս նիւթը մասնագէտներին: Իրողութիւնը այն է որ չենք կարող անտեսել Երեւանում ծաղկած բազմաթիւ հիւրանոցները. չատերը պալատանման, որոնք կառուցուեցին կարճ ժամանակում եւ չարունակուում են կառուցուել՝ «փող»ի ուժով: Թէ այդ «փողը» ինչպէ՞ս է ձեռք բերուել՝ այդ էլ ուրիչ հարց է... Սա-

դրուած է մինչեւ վաղը նկարել ամրոցը:

– Վաղը կիրակի է: Քո Ֆրանսիացին թող սպասի մինչեւ երկուշաբթի: – Օլենինը, ինչպէս եւ Հայվազովսկին աշխատում էին չտալ Դաննների անունը:– Ըստ որում, – նա բացեց նրա ձեռքի ալբոմը, –քեզ մօտ արդէն ամէն ինչ պատրաստ է: Իսկ եթէ որեւէ բան պակասում էլ է, իմ էսքիզների մէջ անպայման կը գտնես ամրոցի մի որեւէ տեսարան:

Տներ կան, որոնց ոչ միայն կենսուրները, այլ իրերն անգամ սիրալիր են, համբելի: Երջանիկ է նա, ում բախտ է վիճակւում լինել այդպիսի տանն ու շրջապատել նրա մարդկանց հետ: Աւաւել եւս երջանիկ, եթէ երիտասարդ տարիներին ճաշակել է նրանց մտքի եւ հոգու զեղեցկութիւնը: Այն ժամանակ նա ամբողջ կեանքում կը յիշի իր երիտասարդութեան այդ պոէտական օրերը:

Օլենինների գիւղական տան այս մթնոլորտում Հայվազովսկուն դիմաւորեցին ամենայն սրտաբացութեամբ, առանց ցուցաբերուող հովանաւորութեան որեւէ ակնարկի: Նրա նկատմամբ յատկապէս ուշադիր էր Օլենինի դուստրը՝ Աննա Ալեքսէյեւնան: Իմանալով, որ երիտասարդը դողացնում է, նա

լինքը լրենու ծաղկով թէյ պատրաստեց նրա համար եւ տիպեց խմել մորու մուրաբայով:

Երեկոյեան Պետերբուրգից սկսեցին ժամանել հիւրերը: Հայվազովսկին իր սենեակի լուսամուտից տեսնում էր, թէ ինչպէս կառքերը թեքւում էին հանապարհից եւ կանգ առնում տան առջեւ: Խնամքով պատրաստուած թէյից, մէկ առողջ օղանիքմի չնորհիւ, նա չուտով յաղթահարեց հիւանդութիւնն ու արդէն միանգամայն առոյգ զգալով լրեն, անհամբեր սկսեց սպասել, թէ երբ կը բերեն չորերը: Վերջապէս սպասաւորը սենեակ բերեց նրա հագուստները, մի ձեռք մաքուր սպիտակեղէնով: Հայվազովսկին ցնցուած էր նման ուշադիր վերաբերմունքից:

Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչը սիրում էր երիտասարդ նկարչին: Ճաճախ, երբ զալիս էին մտերիմ բարեկամները՝ Վասիլի Անդրէեւիչ Ժուկովսկին, Պիոտր Անդրէեւիչ Վիազեմսկին, Վլադիմիր Ֆիոդորովիչ Օդոեւսկին եւ ուրիշներ, նա նրան պահում էր իր մօտ: Եւ պատահին ներկայ էր լինում նշանաւոր մարդկանց միջեւ բորբոքուող տաք վէճերին՝ ռուս պըրակտանութեան, արուեստի ճակատագրի

եւ նման հարցերի չուրջ: Այդ բոլորը Հայվազովսկին կլանում էր ագահօրէն, խորանում եւ ընդարձակւում էր նրա հոգեկան աշխարհը, ձեւաւորւում միտքը: Նա հասկանում էր, որ միմիայն իր տաղանդի և աշխատասիրութեան չնորհիւ էր մտերմացել այս մարդկանց հետ եւ անկեղծ սիրով ու չնորհակալութեամբ էր լցւում նրանց հանդէպ: Իսկ հայրենի տան կարօտն էլ փորձում էր լցնել նրբանկով, որ իր յաջողութիւնները հպարտութիւն էին պատճառում թէոդոսիացիներին: Հօր նամակներից նրան յայտնի էր, որ ամէն անգամ, երբ որդին փող էր ուղարկում տուն, մայրը հաւաքում էր իր սիրելի Օննիկի ընկերներին եւ հիւրասիրում պէս-պէս համեղ ուտելիքներով, որ այնպէս վարպետօրէն գիտէ պատրաստել հայ կինը:

Ահա թէ ինչպիսի խորհրդածութիւններ էին պաշարել պատանուն, երբ նա յուզուած նայում էր Աննա Ալեքսէեւնայի ուղարկած սպիտակեղէնին:

Ծրատասաւոր երեկոյ էր, թէեւ հազիւ թէ կ'երեւի էր երեկոյ անուանել այդ մեղմ կրնաչառուն ցոլքերով ողողուած աղջամուղջը:

(Շար. 54)

Միհրան եւ Սեւան Չաքարճեան եւ զաւակը՝ Սարգիս,

Համբար եւ Գլօտիա Չաքարճեան եւ զաւակները՝ Սերժիօ, Հանրի, Միքայէլ,

Գարոլին եւ Քրիսթոֆէր Տիտիզեան եւ աղջիկները՝ Ալեքսանտրա եւ Շանթալ

յայտով կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծմօր, կեսրոջ, զոքանչին եւ նանիին՝

ՏԻԿԻՆ ՊԷԱԹՐԻՍ ՇԱԿԱՐՃԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ՝ ՏԷՏԷՆԱՆ)

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 30ին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Ուրբաթ, Օգոստոս 3, ժամը 11·30ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ՝

15 rue Jean-Goujon, 75008 Paris

Ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ ծաղկեպսակ:

Ցաւակցութիւնները կ'ընդունուին եկեղեցական արարողութեան աւարտին:

Mihran et Sevane Chakardjian et leur fils Sarkis,

Hampar et Claudia Chakardjian et leurs fils Sergio, Henry, Michael,

Caroline et Christopher Didizian et leurs filles Alexandra et Chantal,

ont la tristesse de vous faire part du décès de leur regrettée mère, belle-mère, grand-mère et arrière-grand-mère

Mme Béatrice CHAKARDJIAN

(née DEDEIAN)

survenu le 30 juillet 2007.

La messe d'obsèques aura lieu le vendredi 3 août 2007, à 11 heures 30, en l'église apostolique arménienne, cathédrale Saint Jean-Baptiste; 15 rue Jean-Goujon, 75008 Paris.

Ni fleurs, ni couronnes.

Les condoléances seront reçues à l'issue de la cérémonie religieuse.

Ա.ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒ

Ամբան չրջանին պատարագ տեղի չունենար հետեւեալ կիրակիները՝

Օգոստոս 5, 19 եւ 26ին:

Կիրակի, Օգոստոս 12ին, Աստուածածնայ ոտնին առթիւ պատարագի ատարթին տեղի կ'ունենայ աւանդական խաղողօրհնէք:

Պատարագները կանոնաւոր ձեւով կը վերսկսին Կիրակի, Սեպտեմբեր 2ին:

***

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Շ Ա Հ Ի Լ Ի
Ս· Գ Ր Ի Գ Ո Ր Լ Ո Ի Ս Ա Հ Ո Ր Ի Չ
Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ո Յ
5 0 Ա Մ Ե Ա Կ Ը
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պ ա տ ա ր ա գ և ճ ա շ:

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի "Արշակ Ջամալեան" մասնաճիւղի անդամուհիները կը ցաւակցին Լիոնի մասնաճիւղէն ընկերուհի Եւփիմէ Գասապեանին, հօրը՝ Մովսէս Ա. Քհնյ. Գալէնտէրեանի վախճանման առթիւ:

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Վ Ի Ն - Ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre !

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes, visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Եկայք տօնեսցուք
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱՆՆԻ
Տաղաւար

Գիշերայի եւ Առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ հանդերձ Աղբաստանգիւք:

Պատարագի աւարտին՝ խաղողօրհնէք:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին:

Ծանօթ.– Այսօր հոգեհանգիստ չի կատարուիր:

***

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 13

Եկայք տօնեսցուք
Բ· օր վերափոխման
ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ
Հոգեհանգիստ վասն հանգուցելոց *Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեամբ:*

Ցաւարտին Անմահ պատարագ:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին:

□

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12
Տօն Է Ս· Աստուածածնի

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը:

Հաւատացեալներ որոնք օրհնութեան համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանատունը:

□

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Պատարագ՝ ժամը 10ին:
կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ
(Հոգեւոր հովիւ)

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւն:

ԴԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի
եւ
գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան
Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆԾ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս· Թադէոս-Ս· Բարթուղիմէոս
Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Աճեաիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր Եկեղեցի՝* 04· 91· 77· 84· 70
- *Ս· Թադէոս-Ս· Բարթուղիմէոս Եկեղեցի՝* 04· 91· 65· 56· 75 / 04· 91· 96· 10· 69
- *Կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04· 92· 51· 71· 80 / 04· 92· 51· 00· 87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն.–
երթուդարձ՝ 30 եւրօ *ճաշ՝* 20 եւրօ

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.
Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

«ՀԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՀԱՐԾ ՄԻՍԱԿԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 16€
ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 13€
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 12€
ԵՒ
«ՀԱՌԱՋ – 50»
(Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 19€

Դիմել՝ «ՀԱՌԱՋ»ի:
Թղթատարի ծախք՝ 6 €, հատոր գլուխ:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ 3
VENDREDI
3 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·763 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 83e ANNEE — N° 21·763

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԱՏԱՖԻի տղան՝ Սայիֆ ալ–Իսլամ քատաֆի նիսկ մէկ պանդոկին մէջ, Յուլիս 31ին հարցազրոյց մը տուած է Մռնոի (Օգոստ· 2) ուր մանրամասնօրէն կը քացատրէ պուլկար հիւանդապահուհիներուն ազատ արձակման մանրամասնութիւնները: Կը ծանրանայ դիւանագիտական դիմումներուն վրայ Ֆրանսայի հետ: Կ'ըսէ, թէ մինչ այլոց, թէ Ֆրանսային Լիբիա պիտի գնէ 100 միլիոն եւրոյի հակահրատայլ միլան հրթիռներ եւ նման յարակից այլ կարգադրութիւններ, չեչտելով թէ հիւանդներուն համար: Այլ կարգադրութիւն մըն ալ եղած է Մեծն–Բրիտանիոյ հետ, ուր բանտարկուած է լիբիացի զործակալ մը իր պատասխանատուութեան համար 1988ի Լոքըրպիի սճքարկութեան առընչութեամբ (270 մեռեալ): Այս Լիբիացին արտօնութիւն ստացած է վերաքննութեան դիմելու դիմելու համար: Հաւանական կը նկատուի որ Անգլիա Լիբիոյ յանձնէ ենթական եւ այդ հարցը մեծ դեր խաղացած է հիւանդապահուհիներուն հարցին կապակցութեամբ: Պատահած է Թունի Պլէրի Տրիպոլիս այցելութենէն ամիս մը յետոյ: Քատաֆիի որդին չի խորհիր որ պուլկար հիւանդապահուհիները յանցաւոր ըլլան· ըստ իրեն, զժբախտաբար որպէս քաւութեան նոխազ ծառայած են: Ելիզէ հերքեց որ զինուորական պայմանագրեր ստորագրուած ըլլան Լիբիոյ հետ:

ՄԻՆԷԱՓՈԼԻՍի մէջ (Մինեսոթա) կամարջ մը կքած է Օգոստոս 1, ժամը 18–ին, երբ երթեւեկը խճողուած էր եւ կառքերուն մեծ մասը Միսիսիփի ինկած են: Առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն 9 մեռեալ կար եւ 60է աւելի վիրաւորներ:

ՍԱՐՔՈԶի, Ներքին նախարարին ընկերակցութեամբ Օգոստոս 1ին էվրի գացած է, ոստիկանական քազմանդամ ուժերու պաշտպանութեան տակ եւ միայն ոստիկանատունը այցելած է: Կարճ ելոյթով մը, ի ներկայութեան զնդերվարական Ժիւլիէն Տրէի եւ զատախազին, Սարքոզի "ինքնագովեստը" ըրած է ապահովութեան իւ նպաստ իր պայքարին մէջ: Շեչտած է՝ "մեզի կ'ըսուէր թէ ոչինչ կարելի է զնել յանցագործութեան դէմ, որ զնդերութիւնը այդպէս է: Փաստը տուի որ այլ քաղաքականութիւն մը կարելի էր": Ու չարունակած է վրատահեցնելով որ "նախագահը պիտի զլայ Ֆրանսայի մը ուր պետութեան բոլոր միջոցները պիտի օգտագործուին երաշխաւորելու համար Ֆրանսացիներու ապահովութիւնը":

ՇՈԱՁԷՆ վերապրողները (240 հազարը իսրայէլ հաստատուած են) զիրենք ներկայացնող բոլոր կազմակերպութեանց միջոցաւ իրենց վրդովումը արտայայտած են իրենց թոշակին վրայ 15 եւրոյի յաւելումին առթիւ, զոր "անվայել" կը զտնեն: Այս է յաւելումը, զոր կառավարութիւնը պիտի կատարէ զալ տարի, մինչ 60 հազար վերապրողներ արդէն թշուառութեան մէջ կ'ապրին: Բարկութիւնը այնքան սուր է, որ վերապրողները նախատեսած են կիրակի օր մանակցիլ "ողբերու երթ"ի մը Քինէսթթի չէնքէն մինչեւ Օլմերթի զրասենեակը:

Պ. ՔՈՒՇՆԷՐ իր բարկութիւնը չծածկեց, Օգոստոս 1ին, էՒ· Թ· Էվ ձայնասփիւռի կայանէն, զնդերվարականներու, մասնաւորաբար Փր· Հոլանտի նը-

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԶՈՐՍ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ

Եւրոպական Միութեան յանձնախումբը անդամակցութեան համբուն վրայ Թուրքիոյ յառաջդիմութեան տեղեկագիրը պիտի հրապարակէ Նոյեմբեր 7ին: Պրիւսէլ մինչ այդ չորս ակնկալութիւն ունի Անգարայէն. եթէ այդ կէտերուն ուղղութեամբ չօշափելի քայլեր առնուին, տեղեկագիրը դրական պիտի ըլլայ. իսկ հակառակ պարագային, Թուրքիոյ անդամակցութեան դէմ երկիրները, ինչպէս Ֆրանսա, Դեկտեմբերի վեհաժողովին չատ հաւանօրէն այդ երկրին անդամակցութեան դէմ վճիռ մը պիտի ապահովեն: Եւրոպական յանձնախումբին հաշիւներով, Թուրքիա կրնայ մինչեւ Նոյեմբեր 7 նոր կառավարութիւնը կազմել, ի հարկին հանրապետութեան նոր նախագահ ալ ընտրել ու Պրիւսէլի ակընկալութիւնները իրականացնել:

Բարեփոխութեան չորս կէտերը հետեւեալներն են.

– Պէտք է փոփոխութեան ենթարկուի պատժական օրէնքին 301րդ յօդուածը որ արտայայտութեան ու մտածումի ազատութիւնը կը սահմանափակէ:

– Պէտք է լրացնել Վազըֆներու օրէնքը ու փոքրամասնութիւններէ խլուած կալուածները վերադարձուին անոնց վազըֆներուն: Այս կէտը կ'ընդգրկէ նաեւ փոքրամասնութիւններու կրօնական ազատութիւններուն երաշխաւորումը:

– Հարկ է զինուորական ծախքերը քաղաքացիական իշխանութեան հակակըշռին ենթակայ ըլլան: Եւրոպական Միութիւնը այդ փոփոխութեամբ զինուորականի մարզին ալ քաղաքացիական հակակշռին ենթարկել կ'ուզէ:

– Մարդկային իրաւունքներու կալուածին մէջ պէտք է յատուկ համակարգ մը հաստատուի որ իրաւունքի բռնաբարութեան պարագաներուն դատարան հասնելէն առաջ միջամտէ: Եւրոպական երկիրները ունին այդ համակարգը, իսկ Թուրքիոյ մէջ այդ մասին օրէնքը տակաւին հրապարակուած չէ:

կատամամբ, որ նախորդ օրը ծաղրած էր զինքը պուլկար հիւանդապահուհիներու հարցին մէջ ոչ մէկ դեր ունենալով, տեղը տալով Սարքոզի ամոլին: Քուշնէր "չար, ձրի, նեղմիտ" կ'որակէ Հոլանտի հակազդեցութիւնը: Միւս կողմէ, ընկերվարականները Ժիւլիէն Տրէի միջոցաւ կը պահանջեն որ Քուշնէր բացատրութիւններ տայ պուլկար հիւանդապահուհիներու ազատագրման պայմաններուն մասին:

ԳՕԹ Տ'ԻՎՈՒԱՒԻ նախագահը՝ Լօրան Կպակպօ, ընդունելով Ֆիկարոյի յատուկ թղթակիցը, յայտնած է թէ չատ զոհ է Շիրաքի եւ ըը Վիլըփէնի մեկնումէն եւ աղգարարութեան ձեւով ալ ըսած է Սարքոզիի որ "Ֆրանսա այլեւս չխառնուի Գօթ տ'Իվուաւրի գործերուն":

"ՄՈՆՏ"ի մէջ (Օգոստ· 2) Լօո Մանտրվիլ յօդուածով մը կ'անդրադառնայ Ռուսաստանի վերջին կարգ մը դէպքերուն, հաստատելով թէ Պուտին կը վերահաստատէ համամասնավար անցեալը: Վերջին օրինակը կը վերաբերի այն լըրագրողուհիին որ բռնի յիմարանոց փոխադրուած է Յուլիս 6ին (տե՛ս· "Յառաջ", Յուլիս 31): Այս առընչութեամբ, յօդուածագիրը կը յիշէ Պուտինի կարգ մը յայտարարութիւնները, ուր ան ըսած է· "Մորհ· Միութեան պատմութիւնը նուազ սեւ էջեր ունեցած է քան ԱՄՆ–ու պատ-

«ՈՐՈՒ ՎԻՃԱԿԵՑԱՒ ԱՏԱՆԱՑԻ ՀԱՑԵՐՈՒՆ ՍՏԱՑՈՒԱԾՔԸ»

"Ատանայի էքսփրէս" թերթը Յուլիս 31ի թիւին մէջ վերի խորագրով էջ մը հրատարակած է· ան քաղուած է Կիլիկիոյ Ֆրանսական դպրեւոմը, այդ ընթացքին եւ Ֆրանսացիներու մեկնումէն առ տեղի ունեցածները պատմող համարէ մը:

Ուշադրաւ հատուած մըն է հետեւեալը...

"Ատանայի տեղացիներէն չուրջ 70 տարեկան Մուհիթթին Կիւլօղլու անունով պարոն մը 2000 Յունիսին իր պապերուն ծագումին տեղեկանալու նպատակով Ատանայի Գիտական լիսէն եկաւ: Ըստ պատմածին զերդաստանը Ատանա հաստատուած էր Սուլթան Եավուզ Սէլիմի օրով ու կը սերէին Գոճա Մուսթաֆա փաշայի ցեղէն: Այդ պարոնը ազգային պայքարի օրերուն Ատանայի մէջ սեփականատէր փոխած ազարակներու մասին մանրամասն դեռեւիքներու տէր էր: Ըստ այդ դիտելիքներուն՝

– Սիհոն զետի ներքեւի կէտան զիւղին մէջ Կիւլպէնկեան հայ ընտանիքին պատկանող 4·500 արտաւար ազարակին Նիյազի Ռամազանօղլուն կը տիրանայ: Ան ազարակը կը բանեցնէ Աւի Հոմուրլուի հետ: Գարնանը զիւղին մէջ ալ "Կիւլպէնկեանի բլուրը" կոչուած տեղ մը կայ: Իսկ Կիւլպէնկեան ընտանիքին Ատանայի Նոր գործատունը ձեռքէ ձեռք անցնելով պատկանած է Սապանճը(*) ընտանիքին:

– Սապանճը ընտանիքը Ատանայի մօտակայքի Ակպայի մէջ կէօքտէրէլեան ընտանիքէն կը գնէ "Մատամային ագարակը": Մատաման հաւանօրէն կէօքտէրէլեանին աղջիկն էր:

– Ատանայի մօտակայքը Ի· Ս· էօզլէր 12 հազար արտաւար ագարակ մը կը գնէ: Հայատատկան կալուածները ծախելու պետական գանձի տնօրէնութեան որոշումէն ետք էօզլէր ընտանիքը իսկական արժեզինէն չատ ցած փոխարժէքով ագարակին կը տիրանայ: Այլ տեսանկիւնէ մը Անկախութեան պատերազմէն ետք ամէնէն զնդարձակ կալուածը էօզլէր ընտանիքին սեփականութիւնը կը դառնայ":

(*) Սապանճզիները Թուրքիոյ ամէնէն հարուստ ծանօթ ընտանիքներէն մէկն են այսօր, ունր՝ ճարտարարուեստի բազմաթիւ հիմնարկութիւններու, ագարանքներու, թանգարանի, եւլն·: Հիմնած են նաեւ համալսարան մը որ իրենց անունը կը կրէ:

մութիւնը", "սասլիեան հալածանքները նուազ սարսափելի եղած են քան Վիէթնամի պատերազմը կամ նացիականութիւնը", "հիւլէական զէնք չզործածելու բնակչութեան դէմ": Մնաց որ թէ Պուտինի կողմէ, թէ Ֆիկարոյի յօդուածագրին ոգեկոչումին մէջ, նման բազդատութիւններ առնուազն անտեղի են եւ Մորհ· Միութիւնը, ԱՄՆ եւ նացիականութիւնը իրարմէ նախանձելիք ոչինչ ունին:

ՆՈՐՎԷԿԻՈՑ Հարաւ Ե· Թագաւորին աղջիկը՝ Մարթա Լուիզ հրապարակած է իր գաղտնիքը եւ խոստովանած որ հրեչտակներու հետ կը խօսի: 35 տարեկան իշխանուհին Օգոստոս 16ին բացումը պիտի կատարէ "Աթթարթ էմիւզասիոն" խումբի մը: Համացանցի իր կայքին վրայ, իշխանուհին կը պատմէ որ "երփման մէջ մտած է հրեչտակներու հետ" ձիերով զբաղելով: Սորվեր է նաեւ կարդալ մտքերու մէջ ու Մարթա Լուիզ կ'առաջարկէ "խորհրդածութեան զասընթացքներ" հաղորդակցութեան մէջ մտնելու համար հրեչտակներու հետ եւ ատկէ օգտուիլ ամէնօրեայ կեանքի ընթացքին: Այս ամբողջը կ'իրականանայ երեք տարիէն, տարեկան 3·000 եւրոյի փոխարէն: 2002ին արդէն, Թագաւորը ջնջած էր աղջկանը "արքայուն իշխանուհի"ի տիտղոսը, որպէսզի կարենայ զբաղիլ առեւտրական իր ձեռնարկներով: Այս նոր "գիւտը" տակն ու վրայ ըրած է Նորվեկիոյ արքունիքը, մինչ յատերալական եկեղեցւոյ ատտուածաբան մըն ալ յայտարարած է· "պէտք չէ հրեչտակները փնտռենք, այլ՝ Աստուած":

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՀԵՏ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վարչապետ Ս· Սարգսեան հարցազրոյց մը տուած է "Ալ Ձազիրա" կայանին· այդ ընթացքին արտայայտուած է Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու մասին: "Հայաստանը պատրաստ է՝ բանակցել Թուրքիայի նոր կառավարութեան հետ" ըսած է ան, ապա բացատրած որ Հայաստան չի կրնար առանց հաղորդակցութեան ու երկխօսութեան մնալ իր զրացիներուն հետ, քանի որ ոչ մէկը ընտրած է իր ապրելու վայրը Հայաստան եւ Թուրքիա ինչ որ ալ պատահի, տակաւին երկար տարի իրարու զրացի պիտի ըլլան: "Կարծում եմ որ աւելի լաւ կը լինէր, եթէ Հայերը եւ Թուրքերը կարողանային փոխըմբռնման հասնել" ըսած է Ս· Սարգսեան:

Կայանի զրուցավարը իր կարգին յայտնած է թէ Ա· Աչխարհամարտի ընթացքին օսմանեան Թուրքերու կողմէ Հայերու զանգուածային կոտորածները երկու երկիրներու հարցին կորիզն են: Յետոյ խօսելով Հայաստանի ներկային մասին, ըսած է թէ սահմանին փակ մընալը մեկուսացուցած է Հայ ժողովուրդը, վնաս պատճառած տնտեսութեան, եւլն·:

***

Ռ· ՓԻՍՔ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Բրիտանական Ինտիփէնտէնթ թերթին Մերճաւոր Արեւելքի թղթակից, ծանօթ լրագրող Ռոպըրթ Փիսք Հայաստան պացած է: Օգոստոս 2ին ելոյթ կ'ունենար Երեւանի Ամերիկեան համալսարանին մէջ: Լրագրողը "Քաղաքակրթութեան մեծ պատերազմը· Մերճաւոր Արեւելքի նուաճումը" հատորին մէկ գլուխը ցեղասպանութեան նուիրած ըլլալուն եւ 1915ին պատահածը "Առաջին ողջակէզ" կոչած ըլլալուն համար վտարուած էր Թուրքիայէն:

***

ԱՄՆ–ՈՒ ԴԵՍՊԱՆԻ ԽՆԴԻՐԸ

Ըստ ԱՄՆ–ու Երեւանի առժամեայ գործավար Ռ· Փերինայի, Սպիտակ Տունը կը պնդէ Երեւանի դեսպանութեան համար Ռ· Հոկընհոմի թեկնածութեան վրայ: Փերինա աւելցուցած է թէ հարցին մասին իր կեցուածքը պէտք է յայտնէ Ծերակոյտը:

Ծանօթ է որ տարիէ մը ի վեր նախագահ Պուշ կ'առաջադրէ Հոկընհոմի թեկնածութիւնը որ հայկական կողմին համար մերժելի է, նկատի առած Ցեղասպանութեան մասին անոր ժխտող դիրքը: Նշանակումը երկու անգամ կարելի եղած էր խոչընդոտել, Ծերակոյտի Արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովին Նիւ Ճըրսիէն անդամ Ռ· Մենենտեսի չնորհիւ:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ԴԷՊԻ ԱՈՒՇՈՒԻՑ

Ժամ մը քրիստոնէական հոգեւոր ապրումներով լեցուելէ եւ մեր մէջ հաւատքը աւելի զօրացած զգալէ ետք, կը թողունք Եաղնա Կորայի վանքը եւ ինքնաշարժներու կանգառի հրապարակին վրայ դիտելէ ետք Յովհաննէս Պօղոս Բ. պապի ծնողաց արձանը, կ'ուղղուինք դէպի Քրաքով: Սակայն, Քրաքովէն մէկ ժամ հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէր Աուշուից քաղաքը, որուն այցելութիւնը ընդգրկուած էր մեր չրջապտոյտի յայտագրին մէջ: Մինչեւ քաղաք հասնիլը, մեզմէ իւրաքանչիւրը արդէն հոգեկան որոշ ճնշումի մը տակ կը զգար ինքզինք: Լսած ըլլալ պատահած դէպքերու ահաւորութեան մասին եւ ականատես ըլլալու մօտալուտ իրականութիւնը բաւական խորունկ կը ճնշէր մեր բոլորին վրայ:

Կը հասնինք Աուշուիցի համակեդրոնացման ճամբարը, որ նախապէս եղած է լեհական բանակի զօրանոցը, 500 հեկտար տարածութեամբ: Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին, երբ քաղաքը գերմանացիներու գերբաւման տակ էր, նացիները 1940ին զօրանոցը վերածած են համակեդրոնացման ճամբարի, ուր՝ սկիզբը, լեհերը կը բանտարկուէին եւ կը մահանային, ապա հոն կը հաւաքուէին պատերազմի խորհրդային գերիները, գնչուները եւ այլ ազգութիւններու գերիները:

1942էն սկսեալ ճամբարը դարձած է մարդկային պատմութեան սարսափազդու մէկ վայրը զանգուածային սպանութիւններու, գործուած՝ Եւրոպայի Հրեաներու դէմ: Եւրոպայի զանազան երկիրներէ աւելի քան մէկ միլիոն Հրեաներ, 150 հազար լեհեր եւ այլ ազգութիւններու պատկանող հազարաւոր գերիներ բերուած են հոն եւ բնաջնջուած կաղի սենեակներու եւ դիակիզարաններու մէջ:

Ճամբարի դարպասին վրայ կայ արձանագրութիւն մը՝ ուր գրուած է· «Աշխատանքը ձեզ ազատ պիտի կացուցանէ»: Մեր առաջնորդը կը պատմէ թէ չոգեկառքերով Հրեաները կը բերուէին ճամբարը եւ կը կազմուէին երկու չարքեր՝ կիները եւ մանուկները մէկ կողմ, այրերը՝ միւս չարքին: Բժիշկները կը զատէին առողջ եւ ուժով այրերը՝ ծերերէ, հիւանդներէ, յղի կիներէ եւ երախաներէ: Անոնք որ առակ կը նկատուէին աշխատելու, կը մնային ճամբարը, իսկ մնացեալները կ'առաջնորդուէին կազի սենեակները: 1940 Օգոստոսէն 1943 Յուլիս գործած է դիակիզարանը, ուր հինգ փուռերու մէջ օրական հազար հինգ հարիւր մարմիններ հրկիզուած են եւ աճիւնները թափուած մօտակայ լճակի մը մէջ: Ճամբարի չէնքերէն մէկուն մէջ բացուած է թանգարան մը, ուր, առանձին ապակեպատ սենեակներու մէջ ցուցադրուած են զոհուածներու ճամպրուկներու, պայուսակներու, մազերու, կօշիկներու, հողաթափերու, գուլպաներու եւ այլ իրերու կոյտեր: Պատերազմի աւարտին նացի գաղտնի ըսպասարկութիւնները սկսած են քանդել կազի սենեակներն ու դիակիզարանները, հրկիզած են բոլոր արձանագրութիւնները, անհետացնելու համար իրենց ոճիրներու փաստերը, սակայն չեն յաջողած իր լրումին հասցնել գործը:

Հոգեկան բեկումով դուրս կ'ելլենք ճամբարէն, մեկնելու համար Քրաքով:

ՔՐԱՔՈՎ

Լեհաստանի ամէնէն գեղեցիկ քաղաքներէն մէկն է Քրաքով, իր եզակի նկարագրով: Դարերու ընթացքին զանազան ազգութիւններ, մշակոյթներ եւ կրօնքներ իրենց բաժինը ունեցած են քաղաքին նկարագիրը կերտելու գործին մէջ: Քրաքով 1979ին ընդգրկուած է ԻՒՆԵՍԿՕ-ի Աշխարհի մշակութային ժառանգութեան ցանկին մէջ: Հին քաղաքի ճարտարապետական համալիրը անփոփոխ մնացած է միջին դարերէն ի վեր: Հին քաղաքամասի կեդրոնը կան աւելի քան 300 պատմական տուներ, եկեղեցիներ եւ պալատներ: Գիտական եւ մշակութային հիմնարկներ: Քաղաքը հռչակաւոր է նաեւ անուանի մարզողմով, որոնք ժամանակ մը ապրած են հոն, ինչպէս՝ աստղաբաշխ Նիքոլայ Կոպերնիկոս, քանդակագործ Վէյթ Սթոս, նկարիչ Եան Մաթէյքօ, իսկ ժամանակակիցներէն Գարոլ Վոյթիլա (Յովհաննէս Պօղոս Բ. պապը) եւ աշխարհահռչակ երաժիշտ Քրիսթոֆ Փենտերեցքի:

Վաւել բլուրին վրայ ԺԴ· դարուն, եղած է Լեհաստանի մայրաքաղաքը, պահած է երկրին հոգեւոր կեդրոնը հանդիսանալու իր դերը:

Կը չրջինք քաղաքին տեսարժան վայրերը եւ հիացումով կը դիտենք ճարտարապետական արուեստի հոյակապ նմոյշներ հանդիսացող եկեղեցիները, օփերայի չէնքը (կառուցուած՝ Փարիզի օփերայի օրինակով), եակելոնեան համալսարանի եւ այլ հիմնարկներու կառոյցները, որոնք բաց երկինքի տակ մէկական թանգարանի տպաւորութիւն կը թողուն:

Քաղաքին ամէնէն պատմական ու հետաքրքրական վայրերէն մէկը Վաւել բլուրին վրայ ԺԴ· դարուն, Վլատիսլաւ կարճ թագաւորին կողմէ հիմնուած հոյակերտ տաճարն է եւ թագաւորական դղեակը, որ եղած է փիասթ, եակելոնեան եւ վասա հարատութիւններու իշխաններու եւ թագաւորներու կեցութեան վայրը: Սիգիսմունտ թագաւորի իշխանութեան ժամանակ բլուրը ունեցած է իր ոսկէ դարը, չնորհիւ իտալացի քանդակագործներու, նկարիչներու որոնք իրենց լաւագոյն գործերը ստեղծած են հոն: Ճոն Քազիմիր թագաւորի օրով Շուէտները ներխուժած են դղեակը, քանդած եւ կողոպտած զայն: Լեհաստանի բաժանման ժամանակաշրջանին այլ աւերներու ենթարկուած է դղեակը: Քրաքովի ազատագրութենէն ետք դղեակը սկսած է վերանորոգուիլ, սակայն, Բ. Աշխարհամարտին կասեցուած են վերանորոգման աշխատանքները: Ներխուժողներ քանդած են դղեակը եւ վերցուցած արուեստի թանկարժէք չատ գործեր:

Կոթական ոճով կառուցուած տաճարը ունի արուեստի զանազան ոճերու գործեր, ինչպէս՝ թագաւորներու գերեզմանաքարեր, տապանագրեր, նկարներ, քանդակներ, կճածեփեր եւայլն: Տաճարին մէջ, դարերու ընթացքին, տեղի ունեցած են լեհ թագաւորներու թագադրութիւնները եւ անոնց թաղումները: Տաճարին յատկանիշներէն մէկն ալ կոթական, վերածնունդի եւ պարոք ոճերով մատուռներու գոյութիւնն է:

Քրաքովի մէջ կը գտնուի Լեհաստանի ամէնէն հին՝ Եակելոնեան համալսարանը, առաջին պետական համալսարաններէն մին կեդրոնական Եւրոպայի մէջ: Հիմնած է Քազիմիր Մեծը 1364ին, իսկ 1400 թուականին զայն վերակառուցած է Վլատիսլաւ Բ. Եակելլօ թագաւորը, ուրկէ նաեւ՝ համալսարանին անունը: Համալսարանին ուսումնական եւ գիտական կեանքը ծաղկում ապրած է ԺԵ· դարու վերջին եւ ԺԶ· սկիզբը: Ունեցած է աստուածաբանական, իրաւաբանական, բժշկական եւ ազատ գիտութիւններու լսարաններ, ուր բացի Լեհերէն, ուսանած են նաեւ Չեխեր, Գերմանացիներ եւ Հունգարացիներ: 1780ին համալսարանին ծրագիրները բարենորոգուած են եւ ուսուցումը լատիներէնի փոխարէն կատարուած է լեհերէնով: Բ. Աշխարհամարտին, գերմանական գրաւման ընթացքին (1939-1944) համալսարանը փակուած է, Նացիները 183 դասախօսներ եւ գիտնականներ ձերբակալած եւ տարած են համակեդրոնացման ճամբար:

Եակելոնեան համալսարանի հրաշակաւոր ուսանողներէն են Նիքոլայ Կոպերնիկոս, Եան Սոպիէսքի Գ. Թագաւորը եւ Յովհաննէս Պօղոս Բ. պապը:

(Շար. 3)

ԲՈՒՆԱԳՐԱՒՈՒԱԾ ԱՐԱՐԱՏԻ ՇՈՒՔԻՆ...

(Դ· եւ վերջին մաս)

ԿԱՐՊԻՍ ՋՐԲԱՇԵԱՆ

Ամէն այցելութեանս առթիւ, մխաքս ծակծկում է առաջի ուխտագնացութիւնս, առաջի խոր յուսախաբութիւնս, երբ ոտքս դրի Հայաստան երկրի վրայ: Մի երկիր որ բոլորովին կապ չունէր իմ երեւակայած, երազած հայրենիքի հետ: 50 տարի առաջ էր՝ մուտքը կատարում էր Մոսկուայից... երկար ժամանակ հիասթափութիւնս ինձ տանջեց: Բայց երբեք կռնակս չդարձրի Արարատին... Մի քանի տարի անց երկրորդ եւ յաջորդող այցելութիւններս կատարուեցին սրտիս աչքերը ծածկելով... որ դառնամ իրատես, հասկանալու համար կոմունիստական «երջանկութիւնը»... վերջապէս հարկաւոր էր սիրել ու կառչել «Երկիր Նայիրի»ին իր կարմիր տանիքով, որի ներքեւ վերապրեց մեր ազգի մի մաս եւ ուր տեղի են ունեցել վայրագ բիւր ոճիրներ... խոստովանեմ, որ հակառակ բարի կամեցողութեանս, մնացի զգացական ըսփիւռքահայ: Այն Հայը որ կարիք ունի Հայաստանի գոյութեան, իր այրող փուչերով հանդերձ, կարիք ունի այն անբասիր հայրենիքին որ նախանձախնդիր է, անզիջող մեր ազգային սրբութիւնների հանդէպ: Կռահում եմ որ այս խորհրդածութիւններս լսելիս, պիտի ճաչակեմ տեղացու հեգնող ժպիտը: Ի՞նչ փոյթ: Քանի որ տարակարծութիւնը յանցանք չէ եւ այլեւս չկայ Սիպիրի «օդափոխութիւն»ը...

Հեգնող ժպիտից աւելի համարձակ ու վճռական տեսակէտ յայտնեց Արտակը երիտասարդ տնտեսագէտ, զարդարուած, ծանրաբեռնուած բազմաթիւ տիտղոններով՝ դոկտոր, փրոֆեսոր, համալսարանի դասախօս եւ այլն: Ուրեմն Աբովեան փողոցի սրճարաններից մէկի պատշգամում նստած, հաճելի ղրոյցով ենք տարուած, զանազան նիւթերի չուրջ: Խօսք եղաւ Թուրքիայի անդամակցութեան Եւրոմիութեան: Առանց տատամսելու յայտնեցի որ Թուրքիան երբեք Եւրոպայի մէջ չի եղել, դրանից զատ, քացախը մեղրի հետ չի խառնւում, չի «ստացւում»... «Գիտուսիք» Արտակը ձեռքը դրեց ուսիս եւ ասաց «Այն օրը որ Թուրքիան դառաւ Եւրոմիութեան անդամ, ես սիրելի հայրենակից, յաջորդ օրը մեկնում եմ Վան որ կառուցեմ լճի ափին քանքանչելի մի առանձնատուն: Որովհետեւ Անգարան այլեւս չի պիտի կարողանայ ինձ արգիլել այդպիսի կառուցում, հասկացա՞ք սիրելի հայրենակից»: «Կանիաչնա» (ի հարկէ է) հասկացայ, ափսոս որ բացումի օրը վստահ չեմ որ ներկայ պիտի լինեմ, հասցէս ուրիչ մոլորակի վրայ կը լինի... Այսուհանդերձ, պատմութիւնը մեզ թելադրում է որ խիստ վերապահ լինենք հեռաւոր հրեչտակների փրկարար խոստումներից...

*
**

Ինձ յանձնեցին որոշ կարեւոր ձեռագիրներ, որոնց հանգստեան պատշաճ իջեւանը Երեւանի արխիւների պետական չէնքն է: Այդ թանկագին հաստատութեան նուիրուած պահապան հրեչտակապետն է Ամաղունի Վիրաբեան, որ ազնիւօրէն ինձ ծանօթացրեց մեր ազգային յիշողութեան անգնահատելի փաստաթղթերի հետ: Փաստաթղթեր՝ որոնք բծախնդրութեամբ զետեղուած են, դասաւորուած խաւաքարտից տուփերում: Շատ տպաւորիչ եւ յուզիչ մի այցելութիւն: Նաեւ մտահոգիչ, քանի որ նկատելի չէր զօրաւոր ապահովող մի սարքաւորում հրդեհի պարագայում: Ձեռեղման բաժանումները, զանազան յարկերում ցրուած, ժամանակակից դասաւորումներ չէին: Արդ, այն ո՞ր Կրեսոսն է որ իր դրամի ուժով, պիտի հանդիսանայ պարզել, քանդել տայ այդ «դայմազ»ի չէնքը, կառուցելու համար ապահով իսկական մի ամրոց, արդիական սարքաւորումներով: Թող այդ ազգասէրի անունն էլ, ոսկետառերով, հարազատ ուղղագրութեամբ նչուի՝ իբր մեր ազգի յիշողութեան պատուաւոր պահապան...

Կամ էլ, մի գուցէ պիտի սպասել որ Մելգոնեան վարժարանի յանդուգն ու չահաբեր վաճառքի չնորհիւ, Հ.Բ.Ը.Մ.-ի «մաֆիոզացած» պօրտը, բարեհաճի մի որոշ գումար յատկացնել այդ փրկարար նպատակին: Կանաչաչող տոլարը մի չգարչ է որ կարող է մասամբ ծածկել խայտառակ ղեղծարարութիւն:

*
**

Մի պահ անդրադառնանք նորից Երեւանի չինարարական զարմացնող, ուրախացնող վերելքի վրայ: Սովետական կարմիր տարիներին, բնակարանների կառուցումը կատարուում էր «Ֆայթոն»ի արագութեամբ, այսինքն «համամիութենական որոշուած փլան»ի համաձայն: Երբ որ հիմա, սոսիալիզմի կորուստից յետոյ, ի տես բազմաթիւ տնկուած կռունկներին, բացառիկ յառաջդիմութիւն է կատարուում անփլանաւոր չինարարութեան մէջ: Ինչ որ հակասում է, իրականում, երկրի ծանօթ տնտեսական կացութեան: Սեփական բնակարանների գնորդները այնքան են բազմացել, որ տաս տարուայ ընթացքում գինները երկու, երեք անգամ աղել են: Այդ սաստիկ աղու-

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՏԱՃԻԿՆԵՐԸ

Նախկին սովետական Տաճիկիստանը որ ղրացի է Ձինաստանի, Կրգիզիստանի, Ուզբեկիստանի, Աֆղանիստանի ու Փաքիստանի դժուար հասատալի երեւոյթի մը վայր է այսօր, Խորհրդային միութեան քայքայումէն չուրջ մէկուկէս տասնամեակ ետք: Այդ երեւոյթը կը վերաբերի քրիստոնէութիւնը ընդունող Տաճիկներու որոշ թիւը 100, կամ մինչեւ նոյնիսկ 230 հազար կը տրուի: Հոն քրիստոնէական 85 կազմակերպութիւնները կը գործեն, մեծ մասը բողոքական է· մկրտչականները, եօթնեորդը օրուան գալստականները, աւետարանականները, հոգեգալստականները, եւլն.: Միայն մայրաքաղաք Դուշանպէի մէջ 38 եկեղեցի կայ որոնց բոլորին հասարակաց է զգուշութիւնն ու վերապահութիւնը: Շատ յաճախ ոչ մէկ արտաքին նշան կը յայտնէ թէ վայրը պաշտամունքի յատուկ է: Մեծ մասը բնաւորուած է վարչական նախկին դրասենեակներու, կամ տուներու մէջ: Իրլորն ալ հրսկողութեան եւ պահպանումի տակ են: Մահմետականի մը կրօնափոխութիւնը ամէնէն վտանգաւոր արարքներէն մէկն է, քանի որ Գուրանը կը հրահանգէ սպաննել այդպիսինները:

Այսուհանդերձ իրականութիւն է կրօնափոխութեան կարեւոր ծաւալը· ան կը բացատրուի 1992-97-ի պատերազմով որ կ'ըսուի թէ մինչեւ կէս միլիոն զոհ պատճառած է, համայնավար-իսլամ հակադրութեամբ: Այսօր ժողովուրդին 80%ը աղքատութեան սահմանէն վար կեանք կ'ապրի· գիւղերու մէջ եկեղեցականութիւնը օրական միայն քանի մը ժամուան պերճանք է, ըմպելի ջուրի ցանց գոյութիւն չունի: Մանկական մահացութիւնը 12%ի կը հասնի, աշխատավարձերը ողորմելի են եւ գործազրկութիւնը մօտ մէկ միլիոն հոգի Ռուսաստանի մէջ աշխատանքի մղած է: Տնտեսական աղէտը, ենթակառոյցներու քանդումը, աւանդական ընկերութեան քայքայումը կը դիւրացնեն կրօնափոխութեան հոլովոյթը:

Անոր առաջատարները ոչ կառավարական բարեսիրական կազմակերպութիւններ են, որոնք աւետարանական հոսանքներու յարած են: Պատերազմի տարիներուն գացած են և հոն մնացած: Արեւմուտքէն ըստացուած անոնց գումարները արիւնաքամ երկրին համար կարեւոր նշանակութիւն ունին:

Այդ կազմակերպութիւնները հարկ է ընդյատակեայ մնան. բացայայտ մարդորսութիւնը երկրին մէջ անոնց ներկայութեան արգելքին կ'առաջնորդէ: Կառավարութիւնը վստահաբար տեղեակ է այդ

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԷՅՐՈՒԹի «Բարգէն Սիւնի» կեդրոնին մէջ, Յուլիս 13ին, կազմակերպութեամբ ՀՅԴ Բարգէն Սիւնի Կեդրոնական վարչութեան տեղի ունեցած է հրապարակային դասախօսութիւն մը նիւթ ունենալով լիբանանահայ ընկերութեան դիմագրաւած հարցերը: Բացման խօսքը արտասանած է Գօգօ Աւագեան որ ըսած է թէ նման հաւաքոյթներ դրական առիթներ են համախմբելու ու որոշակի նիւթերու չուրջ հաւաքաբար մտածելու եւ տեսակէտներ արտայայտելու: Օրւան դասախօսը եղած է Սարգիս Տէր Յակոբեան, որ անդրադառնալով ընկերութիւններու իրավիճակին նշած է թէ ընկերութիւններու մէջ կայ իրաւունքներու ու պարտաւորութիւններու հարց: Շեշտած է նաեւ որ հայ ընկերութիւնը այն միաւորն է, որ ունի ապրելու եւ ի մասնաւորի պոյտեւելու իւրայատուկ ունակութիւն: Իր խօսքի աւարտին, ան ըսած է որ հայ ընկերութիւնը պէտք չէ աչխարհաքաղաքացիութեան ենթակայ ըլլայ, այլ օգտուի համաչխարհայնացման դրական ձեռքբերումներէն: Տեղի ունեցած է հիւրասիրութիւն մը:

***

ՊԷՅՐՈՒԹի «Յովհաննէս Պօղոսեան» թատերասրահին մէջ, կազմակերպութեամբ ՀԲԸՄ - ՀԵԸ պարախումբի վարչութեան, Յուլիս 15ին տեղի ունեցած է ՀԲԸՄ-ի Հայ եւրիտասարդաց ընկերութեան կրտսերաց պարախումբին ելոյթը: Այդ պարախումբին միացած էին նաեւ ՀԲԸՄ-ի Լեւոն Կ. Նազարեան, Դաւուհի-Յովակիմեան եւ Պօղոս Գ. Կարմիրեան վարժարաններու պարային խմբակները: ՀԵԸ-ի կրտսերաց պարախումբին պարուսոյցն է Շանթալ Ալթունեան, իսկ գեղարուեստական ղեկավարը Հայաստանցի պարուսոյց Փայլակ Սարգսեան: ՀԵԸ-ի ընդհանուր վարիչը՝ Գէորգ Սանդուրեան բարի գալուստ մաղթած է ներկաներուն ու յայտնած թէ հակառակ Լիբանանի մէջ տիրող անապահով կացութեան, միասնական ճիգերով կարելի եղած է չարունակել պարախումբին փորձերը եւ այս ելոյթով ներկայանալ հանրութեան: Ապա, գործադրուած է յայտագիրը, զոր ներկայացուցած են 110 հոգինոց պարախումբը, բաղկացած 4-18 տարեկան անդամներէ:

ՍՏԱՅԱՆՔ

Ա. Մ Է Ն Ո Ւ Ն Տ Ա Ր Ե Ց Ո Ց Ց Ը
1909, Գ. տարի

ԹԻՈԴԻԿ

Բ. տպագրութիւն Հալէպ, 2007
Հրատարակութիւն Գ. Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՏԱՃԻԿՆԵՐԸ

Նախկին սովետական Տաճիկիստանը որ ղրացի է Ձինաստանի, Կրգիզիստանի, Ուզբեկիստանի, Աֆղանիստանի ու Փաքիստանի դժուար հասատալի երեւոյթի մը վայր է այսօր, Խորհրդային միութեան քայքայումէն չուրջ մէկուկէս տասնամեակ ետք: Այդ երեւոյթը կը վերաբերի քրիստոնէութիւնը ընդունող Տաճիկներու որոշ թիւը 100, կամ մինչեւ նոյնիսկ 230 հազար կը տրուի: Հոն քրիստոնէական 85 կազմակերպութիւնները կը գործեն, մեծ մասը բողոքական է· մկրտչականները, եօթնեորդը օրուան գալստականները, աւետարանականները, հոգեգալստականները, եւլն.: Միայն մայրաքաղաք Դուշանպէի մէջ 38 եկեղեցի կայ որոնց բոլորին հասարակաց է զգուշութիւնն ու վերապահութիւնը: Շատ յաճախ ոչ մէկ արտաքին նշան կը յայտնէ թէ վայրը պաշտամունքի յատուկ է: Մեծ մասը բնաւորուած է վարչական նախկին դրասենեակներու, կամ տուներու մէջ: Իրլորն ալ հրսկողութեան եւ պահպանումի տակ են: Մահմետականի մը կրօնափոխութիւնը ամէնէն վտանգաւոր արարքներէն մէկն է, քանի որ Գուրանը կը հրահանգէ սպաննել այդպիսինները:

Այսուհանդերձ իրականութիւն է կրօնափոխութեան կարեւոր ծաւալը· ան կը բացատրուի 1992-97-ի պատերազմով որ կ'ըսուի թէ մինչեւ կէս միլիոն զոհ պատճառած է, համայնավար-իսլամ հակադրութեամբ: Այսօր ժողովուրդին 80%ը աղքատութեան սահմանէն վար կեանք կ'ապրի· գիւղերու մէջ եկեղեցականութիւնը օրական միայն քանի մը ժամուան պերճանք է, ըմպելի ջուրի ցանց գոյութիւն չունի: Մանկական մահացութիւնը 12%ի կը հասնի, աշխատավարձերը ողորմելի են եւ գործազրկութիւնը մօտ մէկ միլիոն հոգի Ռուսաստանի մէջ աշխատանքի մղած է: Տնտեսական աղէտը, ենթակառոյցներու քանդումը, աւանդական ընկերութեան քայքայումը կը դիւրացնեն կրօնափոխութեան հոլովոյթը:

Անոր առաջատարները ոչ կառավարական բարեսիրական կազմակերպութիւններ են, որոնք աւետարանական հոսանքներու յարած են: Պատերազմի տարիներուն գացած են և հոն մնացած: Արեւմուտքէն ըստացուած անոնց գումարները արիւնաքամ երկրին համար կարեւոր նշանակութիւն ունին:

Այդ կազմակերպութիւնները հարկ է ընդյատակեայ մնան. բացայայտ մարդորսութիւնը երկրին մէջ անոնց ներկայութեան արգելքին կ'առաջնորդէ: Կառավարութիւնը վստահաբար տեղեակ է այդ գործունէութեան, բայց չեեսնել կը ձեւացնէ:

Հետաքրքրական է այդ նոր քրիստոնեաներուն ջերմեռանդութիւնը: Պատմողներ կ'ըլլան թէ երկնային հրաւէրով կրօնափոխ եղած են, կամ Քրիստոսի ձայնը լսած, եւլն.: Երբ մարդ ոչ մէկ տեղէ յոյս ունի ու ընկճուած է անելանելի հարցերու ծանրութեան տակ, այնքան ալ զարմանալի չէ երկինքէն յուսալու կեցուածքը· մանաւանդ երբ առիթէն օգտուիլ գիտցողներն ալ հեռուն չեն:

Կրօնափոխ Տաճիկները հասկըննալի է որ բուն հակազդեցութեան թիրախ կ'ըլլան· կան երբեմն գիւղէն վտարուողներ, մահուան ըսպառնալիք ստացողներ, նոյնիսկ երբեմն հարազատներուն կողմէ: Այսուհանդերձ կը չարունակեն քարոզել, երկրին բոլոր չրջաններուն մէջ: Անոնցմէ մէկը կ'ըսէ թէ այս տարուան ընթացքին 35 հազար հոգի Քրիստոսի խօսքին ականջալուր եղած է եւ օրը պիտի գայ երբ ամբողջ երկիրը պիտի հաւատայ Քրիստոսի:

Անոնք, ինչպէս այլ վայրերու մէջ, մարզական, մչակութային, դաստիարակչական գործունէութեան լայն կարելիութիւն կը տրամադրեն իրենց հետեւորդներուն· ունին անգլերէնի, համակարգչային ծրագիրներու, մարզաճեւերու կեդրոններ: Բոլոր գործունէութիւնները ձրի են, ինչ որ մահմետականներուն ըսել կու տայ որ Տաճիկները քրիստոնէութիւնը կ'ընդունին նիւթականի սիրոյն:

ՔԱՂՀԱՆ

Ա. ՎԱՍՆԵՑՈՎԻ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՑԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Երբ Հայվազովսկին հիւրասենեակ մըտաւ, այտերը նստած էին Օլենինը, Վլատիմիր Ֆիոդորովիչ Օդոեւսկին, կոմս Միխայիլ Եւրեւիչ Վիէլգորսկին: Իսկ նրանց չուրջ, բազմոցներին ու բազկաթոռներին անփութօրէն փռկողմանել էին Հայվազովսկուն անծանօթ հիւրերը: Լոյսերը չէին վառուում: Երիտասարդ նկարիչը, կորչից անկատ, նստեց Օլենինի յետեւում դրուած բազկաթոռին:

– Նովոսպասսկոէից (Գլինկայի կալուածքը Սմոլենսկի նահանգում) Գլինկան գրել է, որ աչխատանքը "Սուսանինի" վրայ բարեյաջող է ընթանում, – պատմում էր Վիէլգորսկին: – Ինդրում է, Պետերբուրգ վերադառնալուց յետոյ ինձ մօտ օպերայի առաջին գործողութիւնը փորձել:

– Իսկ ե՞րբ է խոստանում լինել այտեղ, – հարցրեց Օդոեւսկին:

– Ամրան վերջին կամ աչնանը, ոչ շուտ: Ձեմ հասկանում, ինչո՞ւ է Գլինկան ռուսական օպերա գրում, – չարունակեց Վիէլգորսկին, ուսերը տարակուսանքով վեր քաչելով: – Դեռ դա պէտք է ընդունել տալ թատրոնի կողմից: Իտալական երաժչտութեան չատ կողմնակից-ներ կը փորձեն խանգարել:

– Ես լաւ գիտեմ Միխայիլ Իվանովիչին, - դանդաղօրէն ասաց Օդոեւսկին, – Նա ինձ չատ վաղուց է խոստովանել, որ մտադիր է ազգային օպերա ստեղծել: "Ամենակարեւորը, ասում էր նա, – յարմար սիւժէ ընտրելն է: Ցամենայն դէպս, սիւժէն ամէն պարագայում ազգային է լինելու: Եւ ոչ միայն սիւժէն, նաեւ երաժչտութիւնը: Ես ուզում եմ, որպէսզի իմ սիրելի հայրենակիցները այտեղ իրենց զգան ինչպէս հարազատ տանը եւ արտասահմանում ինձ չկնդունեն որպէս անձնապաստան մի մեծատուն, որը նման է տրիչի փետուրներով զարդարուող չայլամի":

Վերջին խօսքերն արտասանելիս Վիէլգորսկին մինչեւ ականջների ծայրը կարմրեց: Բոլորին լաւ յայտնի էին Միխայիլ Եւրեւիչի մի քանի ռոմանսները, որ յաջողութիւն էին վայելում Ե՛ւ Ռուսաստանում, Ե՛ւ արտասահմանում: Վիէլգորսկին նաեւ կվարտէտներ ու սիմֆոնիաներ էր գրում եւ երազում էր նոյնիսկ օպերայի մասին: Սակայն գիտէին նաեւ, որ նա չատ հետեւում է օտար երաժչտութեան եւ նոյնիսկ հպարտանում դրանով:

Այժմ Օդոեւսկու հաղորդած Գլինկայի խօսքերը նա անմիջապէս վերագրեց իրեն եւ վիրաւորուեց: Օլենինը ոտիպուած եղաւ միջամտել, որպէսզի կանխի վերահաս ընդհարումը:

– Երբ ես գրում էի "Ռիազանի սլատոնների հազուստի, զէնքի, բարքերի, սովորոյթների ու լուսաւորութեան աստիճանի մասին" աչխատութիւնները, – լսկըսեց Ալեքսէյ Նիկոլայեւիչը, – ամբողջ ժամանակ մտածում էի այն մասին, թէ արդեօք ժամանակը չէ՞, որ մենք՝ Ռուսներս էլ կառչենք մեր սեփական՝ ազգայինից եւ ոչ թէ իմաստութիւն ու կատարելութիւն որոնենք օտարների մօտ, թէեւ, ինչ խօսք, պէտք է միչտ գիտենալ եւ գնահատել այն, ինչ արժանի է հիացմունքի:

Օլենինը տարուեց զրոյցով, եւ հիւրերը հաճոյքով լսում էին նրա պատմութիւնները ռուսական հնութիւնների մասին, բոլորովին մոռանալով բարեկամական հաճելի մթնոլորտին սպառնացող վէճը:

Ընթրիքից յետոյ Հայվազովսկին դուրս եկաւ պարտէզ: Ուզում էր մենակ մնալ իր մտքերի հետ: Ուղեղից դուրս չէր գալիս այն, ինչ հէնց նոր լսել էր: Ընթրիքի ընթացքում նա ամբողջ ժամանակ հետեւում էր Վիէլգորսկուն: Կոմսն անընդհատ ծիծաղելիօրէն կկոցում էր աչքերն ու խօսքի մէջ Ֆրանսերէն բառախաղեր խցկում՝ ի հաճոյս մեծ հիւրերի: Արտասահմանում գտնուող Ռուսների մասին զուարճալի պատմութիւններ պատմելով, նա ակնյայտօրէն ուզում էր վիրաւորել Օդոեւսկուն: Իսկ Հայվազովսկին լարուած հետեւում էր սրա դէմքի արտայայտութիւնը եւ վախենում էր, որ չի դիմանայ:

Պատահին անմիջապէս հակակրանք ըզգաց այդ Վիէլգորսկու հանդէպ եւ բնաւ չէր ուզենայ, որ կոմսը հատատարակըչռութիւնից դուրս բերի Օդոեւսկուն: Բայց նա զուր էր անհանգստանում, Օդոեւսկին մնում էր սառն, անտարբեր: Միայն չուրթերի ծայրին հաղիւ նկատելի մի քմծիծաղ թրթռաց:

(Շար 55)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՁՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՅԱՌԱՋ»ԻՆ
82ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՓԱՐԻԶ.– *Տէր եւ Տիկին Կարապետ Զըրբաչեան 200 Եւրօ:*

*
**

ԳՈՂՈՄՊ.– *Տէր Եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան 150 Եւրօ:*

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT
LES DATES
DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

ԴԱՂԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻԻՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՓԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆՑ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս
Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Անահիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր Եկեղեցի՝* 04·91·77·84·70
- *Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս Եկեղեցի՝* 04·91·65·56·75 / 04·91·96·10·69
- *Կափի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04·92·51·71·80 / 04·92·51·00·87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն.–
Երթուդարձ՝ 30 Եւրօ *Ճաշ՝* 20 Եւրօ

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան ղպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ Հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկրեզու դասաւանդութեան համար: Հետաքրքրուողները կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարտարեան Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

*
**

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան ղպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտռուի: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին զանոնք ղպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարտարեան Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒ

Ամրան չրջանին պատարագ ուղիղ չուենանար հետեւեալ կիրակիները՝
Օգոստոս 5, 19 եւ 26ին:

Կիրակի, Օգոստոս 12ին, Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենայ աւանդական խաղողօրհնէք:

Պատարագները կանոնաւոր ձեւով կը վերսկսին, Կիրակի, Սեպտեմբեր 2ին:

*
**

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՅՕԱՄԵԱԿԸ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պատարագ եւ ճաշ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի Ս. Զամալեան մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները Ռոբեկա Ասատուրեանի մահուան առթիւ.– Ասատուրեան ընտանիք 200 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Զոպոյեան 50, Տիկին Մարօ Սիրանոսեան 150, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Ճպուռեան 50, Պ.Պ. Սուրէն եւ Վաչէ Նահապետեան 30, Տէր եւ Տիկին Ճրուէթ Նահապետեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Թահմիզեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Նահապետեան, Պ. Ժերար Մուրատեան, Արփինէ Մ. եւ Սիրվարդ Սապունճեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Օհանեսեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փափազեան, Պ. Պետրոս Փափազեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Հիթմայեան 50ական:

Նոյն առթիւ, Ասատուրեան ընտանիքէ 200 Եւրօ կը նուիրէ "Ճառաջ"ին, 200 Եւրօ Ֆրանս – Արմէնիի, Տէր եւ Տիկին Վարդան Նահապետեան 50 Եւրօ Ֆրանս – Արմէնիի:

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Զամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն – ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Եկայք տօնեսցուք
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾՆԻ
Տաղաւար

Գիշերայի եւ Առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ հանդերձ Անդաստանիւք:

Պատարագի աւարտին՝ Խաղողօրհնէք:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8·30ին:

Շաբաթ.– Այսօր հոգեհանգիստ չի կատարուիր:

*
**

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 13

Եկայք տօնեսցուք
Բ. օր Վերափոխման
ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ
Հոգեհանգիստ վասն հանօրէն ննջեցելոց *Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգութեամբ:*

Ցաւարտին Անմահ պատարագ:
Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 9ին:

□

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 12·15ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 13
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Հոգեհանգիստ վասն հանօրէն ննջեցելոց՝ ժամը 12·15ին:

□

Ս. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12
Տօն է Ս. Աստուածածնի

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւնը:

Հաւատացեալները որոնք օրհնութեան համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանատունը:

□

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՋԱՏԻԿ ՎՐԴ. ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
(Հոգեւոր հովիւ)

Ցաւարտ պատարագի կը կատարուի խաղողօրհնէքի աւանդական արարողութիւն:

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (**Absentéisme exclu**)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
37 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS & SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides
75001 Paris
Tél. : 01 42 61 51 13
Fax : 01 42 61 94 53
armenie@saberatours.fr

48 Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 04 78 60 13 66
Fax : 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

67 La Canebière
13001 Marseille
Tél. : 04 95 09 30 60
Fax : 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes, visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 4-5
SAMEDI-DIMANCHE
4-5 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐԵ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում) 270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻԻ 21·764 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·764

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՍԵՒԱՆԸ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՕՐԱԿԱՐԳԷՆ ՀԱՆՈՒԱԾ

Կառավարութեան Օգոստոս 2ի նիստին օրակարգէն հանուած է Սեւանի մակարդակին բարձրացումը դադրեցնելու մասին Քաղաքաշինութեան նախարարութեան ներկայացուած նախագիծը։ Վարչապետը յաձնարարած է նախագիծը խորապէս քննել, ապա մէկ մը ետք կառավարութեան ներկայացնել։

Տրուած նախագիծը կը նախատեսէր ծովու մակերեւոյթին 1905 մեթրի վրայ դադրեցնել լիճին մակարդակը բարձրացնելու աշխատանքը։ Մինչդեռ նախորդ որոշումներով այդ մակարդակը 1908 մ. ճղրուած էր։

Սեւանի պահպանութեան փորձագիտական յանձնաժողովին վարչապետ Ս. Սարգսեանի ղրկած տեղեկագրին մէջ ըսած է թէ լիճին նկատմամբ ամէն անտարբեր եւ չհսկանդիր, ոչ մասնագիտական մօտեցում կրնայ անդարմանելի բացասական հետեւանքներ ունենալ բոլոր համակարգին վրայ եւ լիճը վերածել ճահճացին ջրամբարի մը։ Իսկ յանձնաժողովին փոխնախագահը փրոֆ. Ռ. Յովհաննիսեան հարցազրոյցի մը ընթացքին անդրադառնալով Սեւանի հարցին, ըսած է թէ ջուրին մակարդակը 1905 մեթրէն վեր չբարձրացնելու տեսակէտը լճափնեայ ճաշարաններն ու ամարանոցները պահպանելու ժամադրութեամբ է։ «Այստառակ բան է. պետութիւնը մտածում է մի քանի հոգու մասին, արհամարհելով մի ողջ լճի խնդիր։ Ամբողջ մի պետութիւն որոշում է չբարձրացնել լճի մակարդակը, որ այդ կառուցապատմանը վնաս չտայ» չեչտած է Ռ. Յովհաննիսեան։

***

ԳԻՒՄՐիի ՕԴԱԿԱՅԱՆԸ

Գիւմրիի «Շիրակ» օդակայանն ալ կը տրուի «Զուարթնոց»ի մատակարար ընկերութեան որ կը պատկանի արժանթինահայ գործարար Է. Էռնէգեանի։ Կառավարութեան Օգոստոս 2ի որոշումով վաւերացուած է պայմանագիրը որ կը նախատեսէ օդակայանին, թռիչքուղիին, ազդալուսային համակարգը նորոգել, «Շիրակ»ը բերել առաջին կարգի օդակայանի մակարդակին։

***

ՋՐՕՍԱՇՐՋՈՒԹԻՒՆ

Ըստ Ազգ. վիճակագրական ծառայութեան 2007ի առաջին կիսամեակին Հայաստան այցելած է 181·239 զբօսաշրջիկ։ Այս թիւը 36,3%ով աւելի է նախորդ տարուան նոյն չրջանէն։ Նոյն ամիսներուն երկրէն զբօսաշրջութեան նպատակով մեկնած է 182·297 հոգի։

ՊՈԼԻՍ

ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ Է «ԱԿՕՍ»Ի ՍՊԱՌՆԱՑՈՂԸ

Հ. Տինքի սպանութեան յաջորդ օրը «Ակօս»ին ղրկուած սպառնական խմակի մը հեղինակը զտնուած է։ «Մահացած Հայուն պէս կ'ոչնչանաք խօսքերը կը պատկանին լիսէի ուսանող երիտասարդի մը։ Ան ներկայացուած է դատախազութեան ուր լսած է թէ պահու մը անդիտութեան հետեւանք եղած է սպառնական խմակը։ Ջերբակալութեան պահանջով դատարան յանձնուած ուսանողը հոն ետ յայտնած է թէ ոչ ոքէ թելադրանք ստացած է այդ արարքին համար, թէ ոչ մէկ կազմակերպութեան հետ կապ ունի։ «Նորապէս կը ղղջամ, լրացնս տգիտութեան հետեւանք էր» լսած է Ռ. Տողան որ արդելափակուած է։ Արգելափակումը կատարուած է առ ի զգուշութիւն, որպէսզի չփորձէ փաստերը ոչնչացնել, յանցանքը ուրանալ։

կերութեան որ կը պատկանի արժանթինահայ գործարար Է. Էռնէգեանի։ Կառավարութեան Օգոստոս 2ի որոշումով վաւերացուած է պայմանագիրը որ կը նախատեսէ օդակայանին, թռիչքուղիին, ազդալուսային համակարգը նորոգել, «Շիրակ»ը բերել առաջին կարգի օդակայանի մակարդակին։

***

ՋՐՕՍԱՇՐՋՈՒԹԻՒՆ

Ըստ Ազգ. վիճակագրական ծառայութեան 2007ի առաջին կիսամեակին Հայաստան այցելած է 181·239 զբօսաշրջիկ։ Այս թիւը 36,3%ով աւելի է նախորդ տարուան նոյն չրջանէն։ Նոյն ամիսներուն երկրէն զբօսաշրջութեան նպատակով մեկնած է 182·297 հոգի։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԾՂՈՒՄԻՆ ՁԾՂՈՒՄ ՈՒ ԿԷՍ

Լաւ բան է արձակուրդի մեկնելէ առաջ առկախ ցիւքերը կարգաւորել։ Առ այդ հարկ է անդրադառնալ «Ճշդում կամ ծանօթութիւն» խորագրուած, Յուլիս 25 թուակիր նամակի մը։ ան գրուած՝ Հայց. առաքելական եկեղեցւոյ Փարիզի եւ շրջակայից կրօնական ընկերակցութեան պաշտօնական թուղթին վրայ, ստորագրուած էր «Փարիզի հոգաբարձութեան ատենապետ» Գեղամ Թորոսեանի կողմէ։

«Ճշդում կամ ծանօթութիւն»ը առընչուած էր Ֆրանսայի նորընտիր առաջնորդ Նորվան եպիսկ. Զաքարեանի հետ կատարուած հարցազրոյցին («Յառաջ», Յուլիս 20, 21-22)։ Հոն գոհունակութիւն յայտնելով առաջնորդի ընտրութեան մասնակցելու պայմաններուն մասին առաջնորդ եպիսկոպոսին բացատրութեան, ըսած էի թէ շուտեր կ'անգիտանային այդ կէտերը։ Պարզ այդ նշումին մէջ ոչ մէկ ակնարկութեան, կամ ամբաստանութեան մը յետին նպատակը կար։

Այսուհանդերձ, հոգաբարձութեան ատենապետը կը խնդրէր «Յուսաց»ի ընթերցողները տեղեակ պահել թէ գոնէ 1990էն մինչեւ 2005 ամէն տարի, Ծնունդին ու Զատիկին, շուրջ տասը հազար եկեղեցւոյ օրացոյց ղրկուած է իւղագինի նամակով մը, իւրաքանչիւրին կցուած է կրօնական ընկերակցութեան պաշտօնական թուղթ մը, հայերէն եւ ֆրանսերէն։ Ապա մօտաւոր հաշիւով մը կ'ըսէր թէ ամէն մէկ ընտանիք 3-4 հոգի ընդունելով, 30-40 հազար կ'ընէր թիւը այն անձերուն որոնք 15 տարուան ընթացքին պէտք է 30 անգամ կրկդացած ըլլային դիմումը։

Դժուար չէ հետեւցնել թէ 80-100 հազար կարծուած համայնքին հարմար մօտ 40%ի տոկոս կը կազմէ ուրեմն «տեղեակ» նկատելիներու թիւը։ Միւնչդեռ ըստ Նորվան եպիսկոպոսի նոյն զրոյցին ըսածին, փարիզի կրօնակից ընկերակցութիւնը մօտ երեք հազար անդամ ունի, որոնցմէ շուրջ 10% մը մասնակցած է առաջնորդի ընտրութեան։

Տեղեակներու եւ գործօն մասնակցողներու խոտոր հարմեմատութեան մէջ անշուշտ դեր ունի անտարբերութեան ազդակը։ բայց կրաւորական տեղեակներու ամբողջ զուգուածը կը բացատրուի՞ անով։ Հաւանօրէն աւելի համապարփակ բացատրութիւն բերէ Փարիզի եկեղեցական իշխանութեան ու տնօր գործածքից նախորդ կազմերուն գործունէութեան մասին *օտիթ* մը որով լոյսին գան նոյն գործունէութեան բոլոր մարզերուն - եկեղեցական, կրթական, տնտեսական, ժողովրդագրական, ընկերային ու այլ - բոլոր սեւերն ու սպիտակները։ Անտիկա՝ առանց մեծափառ լուսութեան միջամտութեան եւ մեղսակից խոլութիւններու, կուրութիւններու։

Ի վերջոյ, ինչ մը ժողովրդական ըմբռնումի, ինչ մըն ալ խիզախութեան հարց է միայն։

Ա. Թ.

ՄԵՐ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ԱՋՆԻՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Արձակուրդի առթիւ, տպագրական յաւելեալ դժուարութիւններու հետեւանքով, «Յառաջ» լոյս չի տեսներ ՕԳՈՍՏՈՍ 6էն 18/19 (Օգոստոս 7էն մինչեւ Օգոստոս 21ի թիւերը)։ Ամբագրատունն ալ փակ է Օգոստոս 6էն 20։

ՄԵՐ ՅԱՋՈՐԴ ԹԻՒԸ՝ ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, ՕԳՈՍՏՈՍ 21։

A NOS LECTEURS

«Haratch» ne paraîtra pas pendant deux semianes au mois d'août (numéros datés du **7 au 21 août**). Les bureaux restent fermés à la même période.

Notre prochain numéro portera la date du **Mardi 21 août.**

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Լիբիա. պաշտօնապէս հաստատեց որ Ֆրանսա 296 միլիոն եւրոյի երկու պայմանագրեր ստորագրած է վինամթերքի վերաբերեալ, ինչ որ չի համապատասխաներ էլիզէի եւ արտաքին նախարար Պ. Քուշնէրի յայտարարութեանց։ Էլիզէ այլեւս չի հերքեր, բայց կը պնդէ որ այդ պայմանագրութիւնները ոչ մէկ կապ ունեցած են պուլկար հիւանդապահուհիներու ազատ արձակման հետ։ Ընկերվարականներըը կը չարունակեն քննդքել եւ պահանջել որ աւելի թափանցիկ ըլլան նմանն հարցեր եւ վերջ տրուի զուգահեռ դիւանագիտութեան։ Նոյն պահանջը ունին Իւ. Էմ. Փէ.ի կարգ մը անձնաւորութիւններ եւս, թէեւ Ազգ. Ժողովի արտաքին քաղաքականութեան յանձնախումբին նախագահը՝ Ալքսէլ Փոնթովսքի չի հասկնար ծագած բանավէճը, որ ըստ իրեն Օգոստոսի թերթօնը պիտի ըլլայ։ Կը խորհի որ այլ երկիրներ ներկայ են Լիբիա, պատճառ չկայ որ Ֆրանսա բացակայի։

Գ. ՌԱՃՍ, որ Մերճաւոր – Արեւելք կ'այցելէ, կ'ուզէ որ անպայման վերակըսին պաղեստինեան պետութեան մը չուրջ վիճաբանութիւնները։ Իսրայէլ իր այցելութեան առթիւ յայտարարած է որ վարչապետ Օլմերթ ըսած է թէ տրամադիր է խօսելու հիմնական հարցերու չուրջ որոնք կը վերաբերին պաղեստինեան պետութեան մը ստեղծման բանակցութիւններուն։ Այս յայտարարութիւնը ըրած է Ռամալլա տուած մամուլի ասուլիսի մը առեն Մ. Ապասի հետ։

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ, Օգոստոս 6ին ծխելը 6% յաւելում մը պիտի կրէն, ինչ որ կը մտահոգէ ծխախոտ ծախողները, քանի կրնայ առիթ տալ չհետաքրքրութիւններու, թէեւ կառավարութիւնը յանձն առած է պայքարիլ ամոր դէմ, մանաւանդ սահմանադրութիւններու գօտիներուն մէջ։ Վախ կայ նաեւ որ չատեր օտար երկիրներ դիմեն, երբ սահմանակից են։

ՍՍԲՔՈՉԻ ընտանիքին արձակուրդին մասին, հակառակ գաղտնապահութեան, տեղեկութիւններ տուած է Պոսթըն Կլոպ օրաթերթը, ըստ որուն Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը որպէս վայր ընտրած է Նիւ Հըմշայրը, որ ԱՄՆ-ու հիւսիս-արեւելեան չրջանի մէկ չքեղ զբօսավայրն է։ Միշտ նոյն թերթին համաձայն, Սարքոզի 1200 քառ. մեթր տարածութեամբ տուն մը վարձած է, որ կը պատկանի Միխթօսոֆքի մէկ նախկին պատասխանատուին եւ կ'արժէ չաթաթը 22·000 եւրօ։ Ամոլը մեկնած է Օգոստոս 2ին։

ՄԻՆԷԱՓՕԼԻՍԻ կամուրջին արկածին մեռեալներու թիւը 9էն 4ի իջած է, բայց կան 80 վիրաւորներ եւ 30ի մօտ ալ անհետացած անձեր։ Կամուրջը չինուած էր 1967ին եւ վերջերս կատարուած քննութեան մը համաձայն լաւ վիճակի մէջ չէր այլեւս։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ հակառակ չահեր ապահոված են 2007ի առաջին վեցամսեայ իսկ։ Ատոնց մէջ են պի. էն. փէ. դրամատունը, փէօժօ, լաֆարժ, Սոսիէթէ-Ժեներալ, Շնէյտէր, Պուիկ, Տանոն, Միշլէն, եւլն.։

ԹԵՀՐԱՆԻ կեդրոնը, Օգոստոս 2ին, կախարան հանուած են երկու անձեր, որոնց դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն էր, որ 2005ին սպանած էին բարձրաստիճան իրաւաբան մը։ Նոյն ճակատագրին ենթարկուած են նախորդ օրը, ինը ուրիչ ամբաստանեալներ, որոնց դէմ եղած մեղադրանքն էր "բռնաբարում, առեւանգում, գողութիւն եւ անվայել արարքներ"։ Հաւաքուած բազմութիւնն ալ դիտած է պատահումներով, ուր արձանագրուած էր "Արդարութիւնը գործադրել ապահովութիւն կը բերէ"։

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ ապահովութեան ուժերը յայտարարած են որ Յուլիս 30ին, ըստ պանծած են Ալ-Գրիլին գործուած անձնասպանական ոճրահորձերու կազմակերպիչը։ Ռաչիտ, 33 տարեկան եւ իր թիկնապահը Քապիլիոյ մէկ թաղարդ մը ինկած են, ըստ պաշտօնական գործակալութեան։

«ԵՒ ՏԷՐԸ ԲԺՇԿԵՑ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԳՐԻՏԻՆ ԱՋ ԱԿԱՆՋԸ»...

Հայաստանի անկախութեան հըռչակումէն իսկ առաջ, սկսած էր նշմարուիլ բազմապան պատնէշներու ներթափանցում մը։ Ինչպէս դասական պատկերը կը կրկնուի պարապութեան տէր որեւէ երկրի, չըշնի մէջ, Հայաստան ալ գլխաւորաբար բարեսիրականին քօղով փութթայող այդ քայքայիչներուն թիրախ եղաւ։ Ինչպէ՛ս չփութային։ Խորհրդային կարգերը փլուզած էին, անոնց հետ՝ ամբողջ ժողովուրդներուն հոգեւոր զարաւոր հատքը փոխարինած վարդապետութիւնն ալ։ Յստակ էր որ այդ փլուզումին քաղաքականէն աւելի անպատրաստ եկեղեցական ոլորտը պիտի չկարենար մէկ օրէն միւսը գոյացած պարապը լեցնել։ Աւորհամար մարդկային ուժ հարկաւոր էր, վայր, միջոցներ. եւ ամէնէն անհրաժեշտը՝ անյապաղ գործելու անհրաժեշտութեան գիտակցութիւնը, պարտականութեան, պատասխանատուութեան զգացում եւ կազմակերպչական գործունէութիւն։

Պէտք է ըսել որ Վազգէն Ա.ի վախճանումը (1994 Օգոստոս), յաջորդին՝ Գարեգին Ա.ի խնդրայոյց ընտրութիւնն ու կարճատեւ գահակալութեան յաջորդած առողջական ծանր հարցերը, վաղաժամ վախճանումը (1999 Յուլիս) երկրին հոգեւոր ոլորտը լրջօրէն ձեռք առնելու, նորովի անօրինելու էական, այլ դժուարին գործին յարմար պայմաններ չստեղծեցին։ Իսկ Ի. դարու վերջաւորութեան, հակառակ կատարուած դրականներու (եկեղեցիներու վերաբացում, հոգեւորական կեանքի աշխուժացում, տաճարներու նորոգութիւն, հոգ չէ թէ շատ պարագայական ըմբռնումներով) Հայաստան արդէն աղանդներու փոքր դրախտ մըն էր։ Եւ մամուլը չուշացաւ արձագանգելու ինչ-ինչ ժխտականներու՝ անձնասպանութեան, ընտանիքներու քանդումի, զինուորական ծառայութեան մերժումի ու այլ անհամար դէպքեր-, նաեւ վտանգները մատնանշելով, մերժելիները դատապարտելով հետաքրքրութիւն, սըրբագրութիւն պահանջեց։

Կարդացինք, զարմացանք, ընդվզեցանք ու սպասեցինք դարմանի քայլերուն. եւ տակաւին կը սպասենք։ Աղանդներու վնասին մասին էջերը այսօր աւելի ցանցառ են հայաստանեան մամուլին մէջ որ արդարօրէն յոգնած ըլլալ կը թուի անդադար մէջ բարբառելէ։ Իսկ եթէ կան հոգեւոր իշխանութիւններու կողմէ կատարուածները, հաւանօրէն նախաձեռնողներուն համեստութիւնը արգելք կ'ըլլայ այդ մասին ծանուցանելու. ու չատ աւելի դիւրութեամբ մեր աչխարհին չորս ծագերը կը հասնին այսինչ բարերարին նուիրատուութեամբ կառուցուած, «նորոգուած» տաճարներու, էջմիածնի մէջ չինարարական աշխուժութեան, կամ աճիւններու Հայաստան փոխադրութեան լուրերը, իրենց թմբկահարներու աղմուկով։

Այսօր, աղանդի ահազանգը սկսած է հնչել մեր ականջին տակն ալ։ Համացանցը էջեր, լուսանկարներ, տեսագրութիւններ կը փոխանցէ «կեանքի աղբիւր բարեսիրական միութեան» մը գործունէութենէն, որ հիմնուեր է 2005 Յունուար 15ին, եղբայր Գէորգ Չափարեանի առաքելութեամբ։ Ունեցեր է «Քրիստոսի դեսպաններ» խորագրուած առաքելութիւն մըն ալ, բոլորը հաստատուած Պէյրութի մէջ։*

Նորօրեայ մարգարէ եղբայր Գէորգը, ինչպէս կ'երեւի յատուկ կայքէջի նկարներէն, թալիսանանը յիշեցնող պատկառելի սօրուքով երիտասարդ մըն է, որուն «Տէրը պատգամ մը» փոխանցեր է 2006ի սկիզբը։ Ու կը հետեւի առաքելութեան դրուագներու թուումը. Միջօրեայ համագումար, Բժշկութիւն, Աղօթքի պահ, Աղքատախնամ ձեռնարկներ, ու անխուսափելի՝ Նըպաստի բաշխում, եւլն.։ Ինչպէս տեղեկագիրը ու ընկերացող լուսանկարներն ալ կ'ըսեն, երիտասարդներ, նուազ երիտասարդներ ու անչափահասներ ընդգրկուած են գործունէութեան։ Մասնակիցներու թիւերը կը տարբերին 30-35էն աւելի քան հազարի միջեւ, 2005 Սեպտեմբերէն 2007 Յունուար։

Այդ էջերէն կը տեղեկանանք թէ հրաչքներ ալ անպակաս են «մարմնական եւ հոգեկան» բժշկութեան ձեւով։ Օրինակ, հոն կ'ըսուի. «Տէրը բժշկեց Մուրգրիտ Սահակեանի աչ ականջը որ 50 տարիէ ի վեր չէր լսեր, ականջին ջիղերու չորացումին եւ թմբուկը ծակած ըլլալուն պատճառով»։ Քիչ անդին՝ «Տէրը բազմաթիւ այլ բժշկութիւններ ալ կատարեց՝ մարմնական եւ հոգեկան»։

Լո յս իջնէ մեր պապերուն չիրխմներուն. անոնք Դ. դարու սկիզբէն ժառանգուած իրենց անխաթար հաւատքով Աստուածաշունչէն կամ Նարեկէն փրկութիւն կ'ակնկալէին իրենց հոգեկան ու մարմնական ցաւերուն, հիւանդին անարէն անպակաս ընելով այդ հատորները որոնք որպէս ամենասուրբ մասունք կը փոխանցուէին սերունդէ - սերունդ։ Կրնայի՞ն երեւակայել միամիտները որ պիտի գային եղբայր Գէորգի օրեր երբ Տէրը պիտի միջամտէր բժշկութեան գործին, լուսանկարչական ոսպնեակներուն, համացանցի պաստառներուն լայն մասնակցութեամբ։

Այս բոլորը կրնային մեր իրականութենէն հեռու նորօրեայ Փանթէոնի մը քիչ մը ընդվզեցնող, քիչ մըն ալ ծիծաղելի փուլերը նկատուիլ, եթէ Փարիզն ալ յատուկ տեղ գտած չըլլար այդ տեղեկատուութեան մէջ։ Մանաւանդ որ եղբայր Գէորգը այցելած էր վերջերս մեր ոստանը, աղօթած, քարոզած հայ ազգայինի մը տան մէջ, նորէն երիտասարդներէ չըրջապատուած։ Համացանցի վրայ կարելի էր տեսնել տեսագրութեան պատառիկները նման պահերէ, նաեւ «բժշկութեան» դրուագներ։

Ամէնէն «տպաւորիչն» էր սակայն տանտէր բժիշկին ելոյթը. ան կ'ըսէր թէ տարիներէ ի վեր ամենայն հաւատարմութեամբ յաճախած ըլլալով հանդերձ մեր եկեղեցին, մինչեւ այսօր չէր լսած Քրիստոսի ձայնը. այդ երանութեան վինք արժանի ըրած էր եղբայր Գէորգին միջնորդութիւնը։ Նոյն բժիշկին անունը որպէս վկայութեան ապացոյց նըշուած էր «կեանքի աղբիւր»ի տեղեկագրին մէջ ալ, համագումարին կատարուած բժշկութեան առ ի վայելացում։ Չէր ըսուած թէ Մարգըրիտ Սահակեանի 50 տարիէ ի վեր չլսող աջ ականջին վերաբերո՞ղն էր ան, թէ այլ պարագայի մը։ Եւ այսպէս, փարիզահայութեան պատասխանատուներուն հասած է 17 դարու մեր հաւատքը քշտելով տեղաւորուելու ձգտող ազանդ մը իրենց դրան առջեւէն աւլելու կարգը. հիմա հետաքրքրական է գիտնալ թէ ի՛նչ կը մտածեն հոգեւոր տեղական ու կեդրոնական մեր իշխանութիւնները այս մասին, եթէ իրենց ծանրաբեռնուած օրակարգը նման մանրուքներու տեղ կրնայ տալ. նախաձեռնուա՞ծ է աւել, կամ քչոց ճարելու գրծին, թէ հիացած են տիկին Մարգրիտին աջ ականջին բժշկութեան, ծխամոլներու, ալքոլամոլներու «ապաքինում»ին. կամ արդեօք կ'ապաստանին տասնամեակներ առաջ բողոքական մարդորսներու տրուած «Ականջը լմնցաւ, կրօնքն ալ լմնցաւ» պատախանողներէ ժառանգուած ողջմտութե՞ն։

Իրականութեան մէջ այս ամբողջը կրնար ամառնային պաղպաղուկատակ մը ըլլալով մնալ, եթէ դոնէ անոր փարիզեան հովանաւոր բժիշկը, ի վերայ ամենայնի, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի հոգեւոր գիւղացի խորհուրդի անդամ ալ եղած չըլլար։

Ի վերջոյ այդ հասցէն ալ ոչինչով երաչխաւորուած է բուժուելու կարօտ չտեսնող աչք, կամ չլսող ականջ ունենալու դէմ...

Ա. ԹՈՓՈՃԵԱՆ

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐեւԵԼեԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

(Դ. եւ վերջին մաս)

ԼԵՀԱՀԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԱՍԻՆ

Այցելել արեւելեան Եւրոպա, այս պարագային Լեհաստան եւ չհետաքրքրուիլ հայկական ներկայութեան պատմութեամբ ու ներկայի հետքերով, անբնական երեւոյթ մը պիտի ըլլար զբօսաշրջիկ իւրաքանչիւր Հայու համար։

Նախ՝ քանի մը տող, դարեր առաջ հոն գաղթած Հայերու մասին։

Լեհահայ գաղութի պատմութիւնը սկիզբ առած է ԺԴ. դարուն, իբրեւ հետեւանք մոնկոլ-թաթար արշաւանքներու։ Այնուհետեւ, Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութեան անկման, Օսմանեան Թուրքիոյ եւ Սեֆեան Պարսկաստանի գերիչխանութեան ժամանակաշրջաններուն, կոտորածներու եւ հայաթափման քաղաքականութեան հետեւանքով Հայաստանէն եւ Կիլիկիայէն հայ գաղթականներու նոր հոսանք մը հասած է Լեհաստան, հաստատուելով Կամենեց, Լվով, Լուցկ, Լիւբլին, Պոզնան, Գդանսկ, Վարշաւա. Քրաքով եւ այլուր։

Լեհաստան Հայերը հրապուրած է իր խաղաղ պայմաններով, տնտեսական յարաբերաբար բարենպաստ կարելիութիւններով։ Լեհական իշխանութիւնները սիրով ընդունած են Հայերը եւ անոնց բնակութեան տեղ յատկացուցած Կամենեց բերդաքաղաքին մէջ, որ եղած է հայաշատ կեդրոն մը ուրոյն եկեղեցիներով, ծէսով, լեզուով եւ վարչութեամբ։ Հայերը կազմակերպած են առանձին թեմ մը եւ ի հոգեւորս կապուած են Էջմիածնի Կաթողիկոսութեան։ Քագիմիր Գ. Թագաւորը Կամենեցի Հայերուն չնորհած է տեղական անկախութիւն, արտօնած է կազմելու ազգային խորհուրդ մը։ Ազգային գործերը տարուած են հայկական օրէնքներով եւ Մխիթար Գօչի Դատաստանագիրքը եղած է Հայերու օրինագիրքը։

Լեհական իշխանութիւնները բնակութեան վայր յատկացնելով եւ արտօնութիւններ չնորհելով Հայերուն՝ քաջալերած են անոնց ներգաղթը, յուսալով իրենց երկրին մէջ խթանել առեւտուրի, արհեստներու եւ երկրագործութեան զարգացումը։ Քաջածանօթ ըլլալով արեւելեան լեզուներուն եւ արեւելք - արեւմուտք առեւտրական ճամբաներուն, լեհահայերը իրենց առեւտրական գործունէութեամբ կը նպաստէին արեւելքի երկիրներու հետ լեհական պետութեան տնտեսական կապերու զարգացման։ Հայ վաճառականները Պարսկաստանէն, Օսմանեան կայսրութենէն, Հնդկաստանէն, Եգիպտոսէն եւ այլ վայրերէ Լեհաստան ներածած են գորգ, կերպաս, գոհարեղէն, զինք, չոր պտուղ, դինի եւ այլն։

Հայերը Լեհաստանի մէջ ոչ միայն առեւտուրով, արհեստներով եւ գեղարուեստով մեծ զարգացում ունեցած են, այլեւ մտած են զինուրական, պետական ասպարէզներու մէջ, հասնելով բարձր պաշտօններու, եղած են զօրավարներ, ծերակուտականներ, դատաւորներ։

Լեհահայերը մեծ աւանդ ունեցած են նաեւ անվերջ պատերազմներու մէջ գտնուող եւ թուրք-թաթարական արշաւանքներու ենթարկուող Լեհաստանի պետական սահմաններու ամրապնդման, քաղաքներու պարսպապատման, թնդանօթներու ձուլման եւ զինամթերքի ապահովման գործին մէջ։ Վառնայի, Խոտինի եւ Վիեննայի պատերազմներու ընթացքին քանի մը հազարնոց հայկական բանակներ մասնակցած են ի պաշտպանութիւն Լեհաստանի։

Ժ2. դարու երկրորդ կիսուն, սակայն, տնտեսական եւ կրօնական հալածանքներ սկսած են Հայերու դէմ, ջանալով խոչընդոտել անոնց գօրացումը։ Այս մասին «Հայ ըմբիւռք» հանրագիտարանին մէջ Բելլա Բարսեղեան գրած է, թէ կաթոլիկէ աչխարհի հետ խաղաղ յարաբերութիւններ ունեցող լեհահայ առաքելական եկեղեցին Ժէ. դարու 30ական թուականներուն պայքարի մէջ մտած է Հռոմի եւ Լեհ կաթողիկէ եկեղեցւոյ հետ՝ ընդդիմանալով հայ-լատին եկեղեցիներու միութեան իրագործման ծրագրին։ Ի վերջոյ, Յիսուսեան հոգեւորականներու ճնշումով եւ Լեհահայութեան պարտադրուած է կաթոլիկէութեան ընդունումը, ինչ որ արագացուցած է լեհահայութեան ձուլման ընթացքը։ Հայ համայնքներու քայքայման գլխաւոր պատճառ մը եղած է նաեւ Լեհաստանի անկախութեան անկումը, իբրեւ հետեւանք երկրի՝ Աւստրիոյ, Պրուսիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ բաժանման։

ըլոյ, Բրուսիայի եւ Ռուսիոյ միջեւ բաժանման:

Հանրագիտարանի յօդուածագլուխը նշած է նաեւ հետաքրքրական կէտ մը, այն է՝ լեհահայերը, որ պատերազմական տարիներուն երկրի տնտեսական վերականգնումին համար մեծ գումարներ տրամադրած էին եւ մայր աթոռ Ս. Էջմիածնէն արդէն կարուած լեհահայ եկեղեցւոյ իրաւունքները սահմանափակուած էին, ԺԹ. դարու սկիզբը չդիմանալով քաղաքներու մէջ ազատօրէն հաստատուելու իրաւունք ստացած Հրեաներու մրցակցութեան, աստիճանաբար սնանկացած են եւ մեկուսացած իրենց կալուածներուն մէջ:

Ռուսական կայսրութեան սահմաններուն մէջ գտնուող լեհահայ համայնքները աւելի արագ սկսած են քայքայուիլ: Հայրութիւնը զրկուած է նոյնիսկ Հայ կաթողիկէ եկեղեցին, ուր քիչ թէ չատ պահպանուած էին ազգային եկեղեցական ծէսերը: Գալիցիայի մէջ փակուած են հայկական վեց եկեղեցիներ ու վանքեր:

ԺԹ. դարու սկիզբը նոր պայքար սկսած է Հայ կաթողիկէ եկեղեցին լատինականին մերացնելու պահանջով: Լեհահայ ազգասէր գործիչներ պայքարած են իրենց հայրենակիցներու ազգային ինքնագիտակցութիւնը արթնցնելու համար, հիմնելով արական եւ իգական նոր դպրոցներ, հրատարակելով իրենց գաղութի պատմութեան, հայ եկեղեցւոյ եւ անուանի դէմքերու նուիրուած աշխատութիւններ եւ յօդուածներ:

Լեհաստանի պետականութեան վերականգնումէն (1918) ետք հիմնուած են լեհահայ եւ լեհ-հայկական ընկերութիւններ, հրատարակուած են ամսագրեր, իսկ Լվովի մայր տաճարին կից բացուած է լեհահայոց պատմութեան թանգարան մը: 1939ին խորհրդային զօրքերը մուտք գործած են Լեհաստանի արեւելեան մարզերը, ուր վեց դար գոյատեւող հայկական գաղթավայրերը վերջնապէս մարած են, քանի որ հայութեան մեծ մասը, չյարմարելով խորհրդային կարգերուն, անցած է արեմուտք եւ հաստատուած բուն լեհական քաղաքներու մէջ՝ Վարշաւա, Գդանսկ, Բրաքով, Գլիվիցի եւ այլուր, ուր չկային հայկական եկեղեցիներ ու դպրոցներ:

Բ. Աշխարհամարտէն ետք, 1950ական թուականներուն Լեհաստանի մէջ հիմնուած է լեհահայ կաթողիկէ հաւատացեալներու հիւսիսային թեմը (կեդրոնը՝ Գդանսկ), իսկ 1980ական թուականներուն՝ հարաւային թեմը (կեդրոնը Գլիվիցէ), որ դարձած է լեհահայութիւնը համախմբող կեդրոն մը, Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիով:

ԺԹ.-ԺԵ. դարերուն Լեհաստան գաղթած Հայերուն թիւը, մանաւանդ Անիէն գաղթածներունը թէեւ չատ նուազած է – հազիւ 15 հազար – եւ իրենց մայրենի լեզուն կորսնցուցած, սակայն անոնք ծէսով կապուած են հայ ազգին եւ որոշ չափով իրենք զիրենք հայ կը կոչեն: Անոնք կը պաշտօնավարեն պետական կառոյցներու, գիտութեան եւ մշակոյթի մարզերուն մէջ:

Հոս հարկ է նշել որ Հայաստանի վերանկախացումէն ետք, 1990ական թուականներու սկիզբէն Հայաստանէն եւ Ռուսիոյ զանազան շրջաններէն չուրջ 100 հազար Հայեր գաղթած են Լեհաստան: Թէ ինչով կը զբաղին նոր գաղթած Հայերը, մեր խումբին առաջնորդը (Սուալինի աղջկայ անունը) աղջիկներէ, որոնց կողքին փառաւորապէս տիրում էին Ֆրունզիկները, Սպարտակներն ու Հենրիկները (անհնար է բոլորը թուարկել), իսկ ժողովուրդների հօր չքանալուց յետոյ «ԱՐՏՈՒՐ»ն (ուղղագրութիւնը հայկական հեռատեսիլինն է) ու «ԱՐՏՑՈՄ»ը զարձան գերիշխող:

Եթէ առիթը ունէք մէկ քառորդ ժամ որեւէ հայկական դպրոցի բակում գտնուել, ապա կը տեսնէք թէ որքա՛ն են կառլա-ները ու էնձօները եւ քիչ չեն դէպքերը երբ Զարուհիները փոխակերպուում են Զառայի, Մարիամները՝ Մառայի կամ այլ այլանդակութիւնների:

Ինչո՞ւ են հայ ծնողները ապրստամբել հայկականութեան դէմ – անհասկանալի է ու անբացատրելի:

Տարբեր երկրներ եմ այցելել, բազմազգի մարդկանց հետ եմ հանդիպել ու աշխատել, բայց ո՛չ մի-այն հայկական անունով օտարազգի դեռ երբեք չեմ հանդիպել, այլ հապաղիւտ են մերձաւոր արեւելքի երկրներից արտագաղթողները, որոնք կրում են արեւմտեան ազգերին յատուկ անուններ:

Ի՞նչ լաւ պիտի լինէր եթէ Հայաստանի կառավարութիւնը պետական օրէնքով թոյլ տար անունների հայկականացում: Թերեւս դարձի մէկ չարժում ստեղծուէր:

ՌՈՒԲԻՆ ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆ

Ալֆորվիլ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԻԱԼԻ Հայ կեդրոնի շրջափակին մէջ, Յուլիս 22ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Ց.Դ. Միհրան Փափազեան կոմիտէին, տօնակատարուած է Խանասորի արշաւանքին 110րդ տարեդարձը: Բացման խօսքը արտասանած է յանուն կոմիտէին Վիգէն Ա.Փարեան, որ հրաւիրած է օրուան բանախօսը՝ Մհեր Գարագաշեան արտայայտուելու: Ան հակիրճ ակնարկ մը նետած է հերոսներու արշաւանքին վրայ եւ կոչ ըրած ներկաներուն միշտ զգաստ եւ պատրաստ ըլլալ «որովհետեւ որպէս ազգ մենք տակաւին կը դիմագրաւենք նոր մարտահրաւէրներ»:

Կ'ըսէր թէ անոնց մեծ մասը կը զբաղի երկրագործութեամբ եւ մանր առեւտուրով: Նկատի առած այն՝ որ լեհական իշխանութիւնները վերջին տարիները դժուարացուցած են օտարներու մուտքը եւ աշխատանքի արտօնութիւնները, Հայերը եւս չեն կրնար կարեւոր պաշտօններ վարել պետական կառոյցներու, գիտութեան եւ մշակոյթի այլ մարզերու մէջ:

Վարշաւա եւ Քրաքով մեր այցելութիւններու ընթացքին իմացանք նաեւ որ Քրաքովի մէջ 1980ին հիմնուած է հայ մշակոյթի բարեկամներու ընկերակցութիւն մը, նոյնպէս ընկերակցութիւն մը հիմնուած է Վարշաւա, իսկ 1984ին՝ Գդանսկ: Ընկերակցութիւններու նպատակը եղած է համախմբել լեհահայութիւնը, ներկայացնել գաղութի ու Հայաստանի պատմութիւնը եւ մշակոյթը: 1985ին Քրաքովի մէջ հիմնուած է հայ մշակութային ընկերակցութիւն մը, որ Լեհաստանի մշակոյթի եւ արուեստի նախարարութեան նիւթական աջակցութեամբ կը հրատարակէ տեղեկագիր մը՝ լեհահայ գաղութի ու Հայաստանի պատմութեան ու մշակոյթին նուիրուած յօդուածներով:

Այդեօք Լեհաստան նոր գաղթած 100 հազար Հայերը պիտի կարենա՞ն ազգային ինքնագիտակցութեան գարթօնք մը խթանել հին դարերէն հոն գաղթած Հայերու մնացորդներուն մէջ, թէ անոնք ալ պիտի ենթարկուին իրենց նախնեաց ճակատագրին: Պատմութիւնը ցոյց պիտի տայ...

Հ. Ս.

ՕԹԵԼՕՆ

Ցիսունականներէն օգոստոսեան մի պայծառ օր գտնուեցինք Զաւախքի հայկական գիւղերէից մէկում ուր թատերական ներկայացում էր նախատեսուած:

Երբ դերասաններով լեցուն կառքը մտաւ գիւղի հրապարակը ուր գըտնըւում էր կաթողիկէ եկեղեցին (որը զաղարել էր իր պաշտօնական դերը կատարելուց ու ծառայում էր որպէս գիւղի մշակութային ակումբ կամ ժողովասրահ) այն վայրկեանապէս չրջապատուեց տարբեր հասակի երեխաներով: Այս մանկական բանակը ըստ երեւոյթին ղեկավարում էր 12/13 տարեկան մի պատանի, քանի որ այն ըղոլորից մի քայլ առաջ էր կանգնած ու հպարտօրէն հետեւում էր իրաղարձութիւններին: Կառքից իջած դերասաններից մէկը մօտենալով պատանուն հարցըրեց.-

- Անուդդ ի՞նչ է բալիկ ջան:

- ՕԹԵԼՕ - չուշացաւ պատասխանը, միաժամանակ թեւի մէկ արագ չարժումով նա փորձեց մաքրել վերին չրթունքին փակած լորձունքները:

Բոլորս ժպտացինք այդ յայտարարութեան վրայ, երբ հարցաքննողը կատակի վերածելով ասաց.-

- Հապա Տեստեմոնուն ո՞ւր է:

- Քուրս է: Հեն է՝ տունը բնած է, մատով ցոյց տալով իրենց տան ուղղութեամբ:

Ընդհանուր ծիծաղից յետոյ ամէն մարդ անցաւ իր գործին, եւ այս անմեղ դէպքը ոչ մէկ հետք պիտի թողնէր եթէ չյարուցէր որոշ խորհրդածութիւններ:

Յիրաւի, հայկական անուններին անդրադարձել են բազմաթիւ հեղինակաւոր գրողներ ու գործիչներ եւ ես պիտի կրկնողութիւնից խուսափեմ ձանձրալի չլինելու համար, բայց արդեօք պատահակա՞ն է որ Հայերը կարծես թէ առանձնաչընորհեալ տեղ են գրաւում աշխարհի բազմազգ բնակչութեան մէջ իրենց զաւակներին անուն ընտրելու բնագաւառում:

Համաչխարհային «Սոցիալիզմ»ի կառուցման տարիներին նորածիններին կոչել Մէյ.Ս (Մարքս, Էնգելս, Լենին, Ստալին) աղաների համար, ու Սվետլանա

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 8. ՂԵՒՈՆԴ ԵՐԷՑ

Ութերորդ դարուն միակ պատմիչն է: Գրածներէն յայտնի է որ եկեղեցական մըն է եւ ապրած իր աւանդած դէպքերուն վերջին չրջանին - 725-790:

Հաւանաբար Գողթն գաւառէն է եւ կրթութիւնը ստացած Մաքենեաց վանքին մէջ կը հասկնանք որ ծանօթ է յունարէնի եւ ճամբորդած Տարօն, Վասպուրական, Շիրակ:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԳՈՐԾԸ: Յունգաս Երեւելոցն Մահմետի եւ Զկնի Նորին տիեզոսն է որ յաջորդաբար տուած են իր ձեռագրին: Ցիշատակարանին մէջ գրուած է թէ Շապուհ Բագրատունիի խնդրանքով գրած է իր պատմութիւնը:

Գիրքը ունի 42 գլուխ եւ կ'ամփոփէ 632-789ի դէպքերը: Մահմէտի անմիջական յաջորդէն սկսելով մեզի կը ներկայացնէ անցեալի դէպքեր մինչեւ 774 տարին, ամփոփ կերպով, քանի ժամանակակից չէ եղած: Յաջորդաբար կը գառնայ ճոխ եւ աւելի մանրամասնուած:

Ղեւոնդի պատմութեան մէջ յատագլխին մտցուած են երկու նամակներ, փոխանակուած ընդմէջ Օմար ամիրային եւ Լեւոն Խաւրացի Բիւզանդիոնի կայսրին, որ գերքին մէկ երրորդ մասը կը գրաւեն:

Սեբէոսի նման, Ղեւոնդ Երէցն ալ աւելի օտարներու պատմութիւնը կը պատմէ քան Հայերուն. հիմնական նիւթը Արաբներու արշաւանքն է դէպի Հայաստան. անոնց թշնամութիւնը Յոյներու հետ, պատերազմները հայ հողին վրայ եւ այլուր. արաբ կառավարիչներու հարկահանութիւնները, կեղեքումները եւ հայ աշնուականութիւնը ջնջելու ջանքերը: Իր պատմութեան լաւագոյն էջը կը կազմէ ՎԱՐԴԱՆԱԿԵՐՏԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ երբ Հայերը կը դիմեն ինքնապաշտպանութեան եւ կը տանին փառաւոր յաղթանակ մը չնորհիւ Սմբատ Կիւրապապատի, Համազասպ Մամիկոնեանի, Վարդ Ռշտունիի եւ այլոց: Ընդհանրապէս չի հետաքրքրուիր Հայերու ներքին խնդիրներով եւ եկեղեցական կեանքով:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ: Ղեւոնդ իր պատմածներուն մէկ մասին ականատես եղած է եւ մաս մըն ալ լսած է ճշմարտախօս անձերէ: Իրաղաձութիւններուն տեղեակ պատմիչ մըն է եւ մանաւանդ իր դարուն միակ պատմիչը: Ուստի իր աւանդածները թանկագին վաւերաթուղթեր են: Ուզած է պատկերացնել միայն եղելութիւնները, առանց պատճառները հետազօտելու եւ անոնց հոգեբանական վիճակը քննելու:

Պատմելու եղանակը պարզունակ եւ հանդարտ է. չաչխատիր կենդանութիւն եւ խանդ դնել. սակայն զմայլելի է տիկին Շուշանի կատարած մարտիրոսական բարեգործութեան նկարագրութիւնը թշնամի վիրաւոր զինուորներու նկատմամբ:

Լեզուն յստակ, պարզ եւ կուռ է, երբեմն ընտանեկանի մօտեցող:

Պատրաստեց՝ ՅԻՊԷ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՇԱՒԻՒ

Ամրան շրջանին պատարագ տեղի չու-նանար հետեւեալ կիրակիները՝

Օգոստոս 5, 19 եւ 26ին:

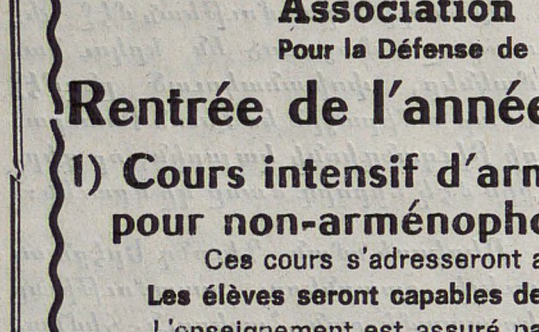
Կիրակի, Օգոստոս 12ին, *Աստուածածնայ տօնին առթիւ պատարագի աւարտին տեղի կ'ունենայ աւանդական խաղողօրհնէքէ:*

Պատարագները կանոնաւոր ձեւով կը վերսկսին կիրակի, Սեպտեմբեր 2ին:

***

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Շ Ա Խ Ի Լ Ի
Ս· Գ Ր Ի Գ Ո Ր Լ Ո Ւ Ս Ա Ւ Ո Ր Ի Չ
Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ո Յ
5 0 Ա Մ Ե Ա Կ Ը
կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պ ա տ ա ր ա գ և ճ ա շ:

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէրունի «Ա· Ջամալեան» մատնաճիւղի կազմակերպութեամբ մա-նուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպալեան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre !

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes, visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

ԴԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆԾ· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս· Թագէոս-Ս· Բարթուղիմէոս
եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատա-րէ եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկա-վարութեամբ երէցկին՝ Անահիտ Կարա-պետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր եկեղեցի՝* 04· 91· 77· 84· 70
- *Ս· Թադէոս-Ս· Բարթուղիմէոս եկեղեցի՝* 04· 91· 65· 56· 75 / 04· 91· 96· 10· 69
- *Կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04· 92· 51· 71· 80 / 04· 92· 51· 00· 87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն.–
Երթուդարձ՝ 30 Եւրօ *Ճաշ՝* 20 Եւրօ

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս· Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ հայա-խօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հա-յոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աչ-խարհագրութեան երկրեղու դասաւան-դութեան համար: Հետաքրքրուողները կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հո-վիւ Յարութիւն Քհնյ· Թաչճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ
ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փըն-տռուի: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին դանոնք դպրոցին նուիրել, հե-ռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Յարութիւն Քհնյ· Թաչճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻՋ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Եկայք տօնեսցուք
ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱՆԻՆ
Տաղաւար
Գիշերային եւ Առաւօտեան հանդիսաւոր ժամերգութեամբ հանդերձ Անդաստա-նիւք:

Պատարագի աւարտին՝ Խաղողօրհնէք:
Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 8·30ին:

Ծանօթ.– Այսօր հոգեհանգիստ չի կա-տարուիր:

***

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 13

Եկայք տօնեսցուք
Բ· օր Վերափոխման
ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԵՌԵԼՈՑ
Հոգեհանգիստ վասն հանօրէն ննջեցելոց *Գիշերային եւ Առաւօտեան ժամերգու-թեամբ:*

Յաւարտին Անմահ պատարագ:
Սկիզբը ժամերգութեան ժամը 9ին:

□

ՎԱՐԱԳԱՑ Ս· ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Խաղողօրհնէք՝ ժամը 12·15ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Օգոստոս 13

Պատարագ՝ ժամը 10·30ին,
Հոգեհանգիստ վասն հանօրէն ննջեցե-լոց՝ ժամը 12·15ին:

□

Ա. ՅԱԿՈԲ - ԼԻՈՆ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12
Տօն է Ս· Աստուածածնի

Այս առթիւ Լիոնի Սուրբ Յակոբ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի:

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Խաղողօրհնէքի աւանդական արարողու-թիւնը:

Հաւատացեալները որոնք օրհնութեան համար ուխտած են խաղող նուիրել, կրնան ուղարկել եկեղեցւոյ դիւանա-տունը:

□

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, Օգոստոս 12

Պատարագ՝ ժամը 10ին:
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՉԱՏԻԿ ՎՐԴ· ԱԻԵՏԻՔԵԱՆ
(Հոգեւոր հովիւ)

Յաւարտ պատարագի կը կատարուի Խաղողօրհնէքի աւանդական արարողու-թիւն:

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris **(Absentéisme exclu)**

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.
Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS & SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides	48 Cours de la Liberté	67 La Canebière
75001 Paris	69003 Lyon	13001 Marseille
Tél. : 01 42 61 51 13	Tél. : 04 78 60 13 66	Tél. : 04 95 09 30 60
Fax : 01 42 61 94 53	Fax : 04 78 60 92 26	Fax : 04 95 09 30 61
armenie@saberatours.fr	sevan@selectour.com	marseille@wasteels.fr

arménie mon amie

AGENDA

LA PEINTURE ARMENIENNE
1830 - 1930

L'exposition durera du 21 juin au 19 août, du mardi au dimanche de 10h à 18h.

Petit Palais
avenue Winston Churchill - 75008 Paris

***

CENTENAIRE DE

CARZOU

A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30
— Entrée libre —
Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian,
photographes arméniens
à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 21
MARDI
21 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·765

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

83e ANNEE — N°21·765

ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԵՐՈՒ ԳԼԽԱՒՈՐ ԴԷՊՔԵՐԸ

● Օգոստոս 5ին վախճանած է Փարիզի նախկին արքեպիսկոպոսը՝ Ծիրանաւոր Ժան–Մարի Լիւսթիժէ, 80 տարեկանին: Լեհ հրեայ ընտանիքի զաւակ, դաւանափոխ եղած էր 1940ին, խուսափելու համար նացիներէն: Ամբողջ կեանքին ընթացքին կարեւոր պատեհութիւններ ստեղծած է քրիստոնեաներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Միշտ չեշտած է՝ «երբեք չեմ դադրած հրեայ ըլլալէ»: Նոյն օրը իր մահկանացուն կնքած է հրապարակագիրը եւ պատմաբան Մնըի Սմուրու, 87 տարեկանին: Նոյն օրերուն Ռուսաստանի մէջ սկսած են 1937ի տարհինանման մաքրագործութիւններու ոգեկոչումները:

● Լիբանանի երեսփոխանական մասնակի ընտրութեան, 418 ձայնի առաւելութեամբ, յաղթեց Միշէլ Աունի Հայրենասիրական Ազատ Հոսանքի թեկնածուն՝ Գամիլ Մուրի որ կը գրաւէր ընտանիքին պատմնուած Փիէր Ժեմայէլի աթոռը: Իր աթոռին թեկնածուն՝ հայրը Ամին Ժեմայէլ չկրցաւ մեծամասնութիւն մը ապահովել: Ըստ վարիչեան մամուլին (Լիպէրասիոն) Աունի թեկնածուին ի նպաստ քուէարկած են սուրիական Ազգային կուսակցութեան, Պաասի եւ Հ.Ց.Դ.ի Հայերը (Աունի աւանդական դաշնակիցը): Մեծնի այս յատկանշական արդիւնքը անտեսեամի մէջ թողուց երկրորդ ընտրութիւնը որ տեղի կ'ունենար Պէյրութ եւ ուր յաղթեց սիւննիի մահմետական մեծամասնութեան թեկնածուն, ըստ պանտուած Վալիտ Էյտոյի աթոռը գրաւելով: Ժեմայէլի կուսակցութիւնը դատապարտած է «հայկական քուէներու անկանոնութիւնները» եւ բողոք կը ներկայացնէ:

● Ֆրանսա մրցանիչ կորած է արտաքին առեւտուրի դեմին վրայ, բացը հասած ըլլալով 15,3 միլիառ եւրոյի, այսինքն մէկ միլիառ աւելի բաղդատելով նախորդ տարուան նոյն շրջանին (տարւոյն առաջին եռամսեան): Նոյն շրջանին, Գերմանիա աւելի քան 73 միլիառ եւրոյի դրական արդիւնք արձանագրած էր:

● Օգոստոս 10ին Սարքոզի արագ երթուղարձ մը ըրաւ ամերիկեան իր արձակուրդէն, ներկայ ըլլալու համար ծիրանաւոր Ժ.–Մ. Լիւսթիժէի յուղարկաւորութեան, որու իր մասնակցութիւնը բերաւ նաեւ Հայց. Եկեղեցին, որու պատւիրակութիւնը կը գլխաւորէր Թեմիս առաջնորդը՝ Նորվան Եպիսկ.: Փարիզի նախկին արքեպիսկոպոսին դագաղը նախ առաջին հրէական արարողութեան մը առիթ տուաւ, Նոթր–Տամ Մայր եկեղեցւոյ հրապարակը, ուր վախճանեալին ազգականները արտասանեցին մեռեալներու հրէական աղօթքը՝ Քատիժը, արամերէն՝ Քրիստոսի լեզուն: Նաեւ հոդ բերուած էր երուսաղէմէն, անցնելէ եռք երիքովէն եւ Լացի Պատէն:

● Թուրքիոյ Ազգ. ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ Քէօքթէյ Թուփքան, որ կը պատկանի Ա.Ք.Փ.ի, ընդդիմութեան հաւանութեամբ:

● Սարքոզի վերադարձաւ Նիս–Հլմսէյրի իր արձակուրդէն, ուր Շաբաթ, Օգոստոս 11ին ալ ճաշի հիւրն էր Պուշ ընտանիքին, Մէյնի անոր ընտանեկան կալուածքին մէջ: Սարքոզի հասած է մէկ ժամ յապաղումով եւ առանց իր կնոջ, որու բացակայութիւնը բացատրուած է կոմորդի առաջ ցաւով մը, զոր չունէր նախորդ օրը եւ ապաքինած էր յաջորդ օրն իսկ: Սարքոզի չատագոված է Ֆրանսայի 250 տարիներու բարեկամութիւնը, բայց այդքան սերտ բարեկամութեան գովքը խանգարած է ոչ միայն

ՋԱԽԱԽՔ

ՀԱՅՑԻՎՐԱՅԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

Հայաստանի կրթութեան ու գիտութեան նախարարը Լեւոն Մկրտչեան յայտնած է թէ կը նախատեսուի հայեւրացական համալսարանի մը հիմնումը Ջաւախքի մէջ: Առաջարկը կատարուած է Երեւանէն եւ կ'ակնկալուի որոշակի համաձայնութիւն ստյացնել Վրաստանի կրթութեան նախարարին աչնան Հայաստան այցին:

Հայեւրացական համալսարանի գաղափարը յաջորդած է Ջաւախքի մէջ հայկական համալսարանի մը մասնաճիւղ բանալու Երեւանի առաջարկին Վրացի–ներու կողմէ մերժումին: «Եթէ Ջաւախքը իրապէս դիտուում է իբրեւ հայ–վրացական յարաբերութեան կամուրջ, ապա Վրաստանը ուղղակի չունի այդ առաջարկը մերժելու հիմք» ըսած է Լ. Մկրտչեան:

ընդդիմութիւնը, այլեւ Ֆրանսական աջի շարք մը անձնաւորութիւններ:

● Պուշի ընդհանուր խորհրդականը՝ Քարլ Ռով իր հրաժարականը տուած է, ըստ իրեն՝ «ընտանեկան դրդապատճառներով»: Պուշի «ուղեղը» կը նկատուէր:

● Ա. Կիւլ թեկնածուն կը մնար Թուրքիոյ նախագահական ընտրութեան, Ա.Ք.Փ.ի հաւանութեամբ:

● Ֆրանսայի ազը կը նահանջէ բաղդատմամբ նախատեսումներուն, մինչ որ խիստ մտահոգիչ է, քանի Ֆրանսա յանձն առած էր 2,4%ի աճ մը արձանագրել այս տարի:

● Օգոստոս 14ի իրիկունը, թակարդ չորս բեռնակառքեր պայթած են հիւսիսային Իրաքի այն գիւղերուն մէջ, ուր կ'ապրին Եզիտիները: Մեռեալներու թիւը 400է աւելի է եւ 375 ալ վիրաւոր կար: Լիպէրասիոն կը բացատրէր որ այս քրտախօս փոքրամասնութեան (600էն 800 հազար) մեծ մասը Հայաստան, Վրաստան եւ Սուրիա կ'ապրի:

● Փարիզի փոստուղիին Պիր–Հաքէմ կայարանը իտալացի մարզական թղթակից մը՝ Սերճիօ Վանթաճիաթօ սպաննուած է Օգոստոս 12ին, երբ փորձած էր փրկել իրմէ գողցուած կռնակի պայուսակը եւ քուէն խոչտանգումի ենթարկուած ու պլուխէն ծանրօրէն վիրաւորուած էր: Մեռած էր 48 ժամ յետոյ:

● Տուիզպուրկի կայարանին մօտ վեց դիակներ յայտնաբերուած են, բոլորն ալ իտալացի: Գալապրիոյ մաֆիային դործը կը նկատուի, հաստատելով որ ան սկսած է արտածել իր մեթոտները:

● Օգոստոս 15ին, 7,7 ուժգնութեամբ Ռիխթէրի աստիճանաչափին վրայ, երկրաշարժ մը ցնցեց Փերուն եւ օրէ օր զոհերու թիւը կ'աւելնար: Մեռեալներու թիւը առնուազն 500 կը նկատուէր, 1600 վիրաւորներ կային եւ անօթեւան բազմահազար անձեր:

● Ֆրանսայի երմտական նախարարութիւն կը վստահեցնէ (Օգոստ· 16) որ Ա.Մ.Ն կալուածային վարկերու ծանր տագնապը, որու հետեւանքները համաչխարհային թնոյթ առին, պիտի չազդէ Ֆրանսայի տնտեսութեան վրայ: Սարքոզի դիմած է ժէ–7ի մեծերուն, որ դասեր առնեն տագնապէն: Ամերիկեան կեդրոնական դրամատան միջամտութիւնը որոշ չափով հանդարտեցուց մթնոլորտը: Գերմանիա անհրաժեշտ չէ նկատեր ժէ–7ի կանխահաս ժողով մը:

● Սահմանադրական Խորհուրդը հաստատեց Սարքոզիի ընտրապայքարի ամէնէն ժողովրդական խոստումը, որ թոյլ կու տար տանտէրներուն կալուածային վարկերէն զեղչել տոկոսները 2007 Մայիս 6էն առաջ: Այժմ այդ արտօնութիւնը կը սահմանափակուի անոնց որոնք տոկոսներ վճարած են 2007 Մայիս 6էն ետք: Տնտեսութեան նախարարութիւնը յայտնեց թէ այլ կարգադրութեան մը մասին կը մտածեն, որպէսզի Սարքոզի դրժած չըլլայ իր խոստումը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ ԲԱՑՈՒՄԸ

Շաբաթ, Օգոստոս 18ին Համահայկական չորրորդ խաղերու յատուկ արարողութեամբ Գառնիի տաճարին մէջ վառած ջահը երեկոյեան մարզիկ–մարզուհիներու եւ մոթոսիքլէթով ոստիկաններու ընկերակցութեամբ բերուած է Երեւանի Վազգէն Սարգսեան մարզադաշտը: Հոն տեղի ունեցած է խաղերու բացման հանդիսաւոր թիւնը, ներկայութեամբ Գարեգին Բ.ի, նախագահ Ռ. Քոչարեանի եւ 30 երկրի չուրջ 80 քաղաքներէ խմբուած աւելի քան երեք հազար մարզիկներու: Ողջմպիական խաղերու ախոյեան Հրաչեայ Պետիկեան վառած է խաղերը խորհրդանշող ջահը: Ապա տեղի ունեցած է չքեղ հրաձեշտութիւն մը, գեղարւեստական բաժին մը եւ մասնակից մարզիկներու տպաւորիչ երթը:

Ողջոյնի խօսքով հանդէս եկած է նախագահ Ռ. Քոչարեան, Համահայկական խաղերը համարելով մեր նորագոյն պատմութեան յաւարժոյն աւանդութիւններէն մէկը: Մաղթած է մասնակիցներուն արդար պայքար, մարզական նուաճումներ եւ անմոռանալի օրեր: Ցետոյ պաշտօնապէս բացուած յայտարարած է Համահայկական չորրորդ խաղերը: Մանօթ երգչուհի Անուշ Մայիլեան երգած է «Մեր Հայրենիք»ը», որմէ ետք մարզիկները գրաւած են իրենց յատկացուած տեղերը:

Նախորդ օրը Արտաքին գործերու նախարարութեան մէջ նախարար Վ. Օսկանեան պատուոյ չքանչաններով պարգեւատրած է խաղերու կազմակերպիչ համաչիարհային կոմիտէին անդամները:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE CANARD ENCHAINE»

(15 août)

LES TURQUERIES DE LA BNP ET DE PUBLICIS

Որոշ յապաղումով է որ երգիծաթերթը կ'անդրադառնայ Պէ–ին–Փէ դրամատան եւ Փիւպլիսիսի ճիգերուն՝ սիրաշահելու համար Թուրքիան: Առեն վրած էինք որ երկուքը միասին յանձն առած էին ամբողջովին ֆինանսաւորել Ժամանակակից Թուրքիոյ նուիրուած ամպիոն մը Քազաքական Գիտութեանց Փարիզի Հիմնարկին մէջ: Շաբաթաթերթը կ'արձագանգէ Ռատիքալի հին մկկ լուրին (Յունիս 7) ըստ որուն Պէ – էն – Փէ–ի ռնօրէնը՝ Մարիանի արդարացուցած էր իր որոշումը ըսելով թէ «Հայերը չատ զօրաւոր լոպի մը ունին եւ վճռական դիրքերու հասած են: Աւելի Թուրք կայ Ֆրանսա քան Հայ, բայց նոյնքան զօրաւոր չեն»: Առեներն, Հայկական Կազմակերպութեանց Ֆրանսայի Խորհուրդը դիմած էր Մարիանիի եւ Պէ – էն – Փէ հերքած էր որ Մարիանի նման խօսքեր ըսած ըլլայ:

ՄԵՄ

ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՁԱՆԱՁՈՒՄԻ ՊԱՀԱՆՋՈՎ ՊԱՇՏՕՆԱԶՈՒՐԿ

«Անուանարկութեան դէմ լիկա»ն գըլխաւորաբար հակասեմականութեան դէմ պայքարի նպատակով գործող կազմակերպութիւն մըն է: Անոր Նիս Ինկլընտի շրջանային տնօրէնը է. Թարսի պաշտօնազրկուած է Հայկական Ցեղասպանութեան նոյն կազմակերպութեան կողմէ ճանաչումը առաջարկելու «մեղքով»: Ենթական «անբարոյական» որակած է պաշտօնազրկումի որոշումը որուն դէմ բուռն կերպով հակազդած են բազմաթիւ անդամներ ալ: Կազմակերպութեան կեդրոնին կատարուած է հետեւեալ յայտարարութիւնը.

«Միութիւնը կ'ընդունի թէ Հրեյերը կոտորուած են Օսմանեան պետութեան կողմէ. նաեւ տեւականօրէն կոչ կ'ուղղէ Թուրքիոյ որ իր անցեալին հաշուեյարդարը կատարէ եւ Հայաստանի հետ հաշտութեան ուղղութեամբ առաւել ջանք գործադրէ: Սակայն մեր միութիւնը պարտի նոյն ատեն Թուրքիոյ հրեայ համայնքին շահերը ալ պաշտպանել, Իսրայէլի ապահովութեան ուղղութեամբ աշխատիլ եւ պայքարիլ չափազանցումի հակումներուն դէմ»:

Մտանաճիւղին եւ կեդրոնին հակադրութեան արդիւնքը այն եղած է որ Նիս Ինկլընտի ճիւղը խզած է իր կապերը կեդրոնին հետ:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ 40 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ ՎԱՐԿ ՎՐԱՍՏԱՆԻՆ

Ադրբեջանի միջազգային դրամատունը Բաքու – Թիֆլիս – Կարս երկաթուղիին վրացական հատուածին պատասխանատու ընկերութեան փոխանցած է 220 միլիոն տոլարի վարկին առաջին մասնաբաժինը՝ 40 միլիոն տոլար: Վարկը 25 տարուան պայմանաժամով է եւ 1% տոկոսով: Առաջին մասնաբաժինն դրամարով կը վառուցուի 29 քմ· երկարութեամբ երկաթուղի: Բաքու – Թիֆլիս – Կարսը կը ծրագրուի աւարտին հասցնել 2008ին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆ կը ռմբակոծէ քրտական բազմաթիւ դիւղեր· գործողութեան զուգահեռ ցամաքային ուժեր ալ լծուած են լայն յարձակումներու: Թիւրախ առնըւած դիւղերուն մէջ բազմաթիւ քնակարաններ հրոյ ճարակ դարձած են:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ արտաքին նախարարը՝ Պ. Քուշնէր 3–4 օրուան անակնկալ այցելութիւն մը կատարեց Պաղտատ Օգոստոս 19էն: Ըստ իրեն, գնաց «լսելու եւ հասկնալու համար»: Այս այցելութիւնը նպատակ ունի դլխաւորաբար սերտացնելու Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութիւնները, որոնք այնքան ալ ջերմ չեն Իրաքի հարցէն ի վեր: Սկզբունքով, Ֆրանսայի դիրքը անփոփոխ կը մնայ Իրաքի հարցին նկատմամբ: Քուշնէր վերադառնալ գացած է Իրաքի նախա–

(Շար·ը Դ· Էջ)

ԱՄՆ-Ը ԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐՈՒ ԿԸ ՁԳՏԻՆ ԲԱՅՑ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԿԸ ՍՏԵՂԾԵՆ

Քոսովոյի խնդրին լուծումի հոլովոյթը նման հարցերու տէր ժողովուրդներուն յատուկ ուշադրութեան առարկայ է: Եթէ անկախութեան անոր պահանջը գոհացում գտնէ, ատիկա նախընթացի արժէք պիտի ունենայ միւսներուն համար: Այս կէտը շատ հետաքրքրական է նաեւ Ղարաբաղի տեսանկիւնէն: Եթէ Քոսովոյի անկախութիւնը ընդունուի Սերպիայէն եւ միջազգային հանրութենէն, այդ վերջինը գոնէ տրամաբանօրէն արդարացում պիտի չունենայ նոյն ճակատագիրը մերժելու Ղարաբաղին, պնդելու Ադրբեջանի հողային ամբողջականութեան վրայ:

Քոսովօ-Ղարաբաղ զուգահեռին ուշադրաւ դիտարկումով մը անդրադարձած է ռուս քաղաքական մեկնաբան մը. Ալ. Կրիլով: Ան կայքէջի մը վրայ տեղ գտած գրութեամբ հետաքրքրական վարկած մը ներկայացուցած է Ղարաբաղի հակամարտութեան լուծումին: Նախ յատկանշական գտած է որ ԼՂՀ նախագահական ընտրութեան գացած ամերիկացի դէտերուն մէկ մասը Քոսովոյէն հոն անցած է. անոնց մէջ եղած են Միջազգային հանրային իրաւունքի եւ քաղաքականութեան խումբի, Քոսովոյի հիմնադրամի, ամերիկեան համալսարանի ներկայացուցիչներ: Հետեւութիւնը այն է որ Քոսովոյի եւ Ղարաբաղի նկատմամբ Ա.Մ.Նահանգներու քաղաքականութեամբ դրաղողները նոյն մարդիկն են: Ուր կը հետեւի Կրիլովի հարցումը. արդեօ՞ք ատիկա կը նշանակէ որ Ուաշինկթըն կրնայ Քոսովոյի նկատմամբ իր մօտեցումը ունենալ նաեւ Ղարաբաղի պարագային: Ասպա նկատի ունենալով սահմաններ փոխելու Ա.Մ.Նահանգներու ներկայի կիրքը, հարց կու տայ նաեւ. «Ա.Մ.Նահանգները Ղարաբաղը կը փոխանակեն Հարաւային Ադրբեջանո՞վ»: Ներկայի իրճաւիակին մէջ շատ անհեթեթ չգտնելով նման պարագայ, ռուս մեկնաբանը համեմատութեան դրած է Քոսովոյի եւ Ղարաբաղի հարցերը: Առաջինին մէջ Սերպերու համաձայնութեան – զիջումին փոխարէն որպէս հատուցում առաջարկուածը Եւրոպական միութեան անդամակցութեան խոստումն է: Իսկ եթէ Ադրբեջան Ղարաբաղէն հրաժարի, կընայ որպէս հատուցում ստանալ Հարաւային Ադրբեջանը: Մանաւանդ որ Իրանի հիւսիսային այդ շրջանը որ կարեւոր համեմատութեամբ ադրբեջանաբնակ է, պարբերաբար կ'արթնցնէ Բաքուի նկրտումները: Զեւով մը այդ հողերը Իրանի դերիշխանութեան տակ մնացած հողեր են որոնք պէտք է կցուին, կ'ըսուի Ադրբեջանին:

Գաղտնիք չըլլալով Իրանի դէմ Ա.Մ.Նահանգներու սնուցած հեռանկարները, իրապէս կրնայ անհեթեթ չթուիլ վարկածը թէ Ուաշինկթըն կը խորհի Իրանի հաչոյն կարգադրել Ղարաբաղի հարցը: Կրիլով կ'ըսէ թէ Իրանի մասնատման ծրագիրը երկար ատենէ ի վեր քննարկումի նիւթ է արեւմտեան լրատուիւններուն եւ ամերիկեան փորձագէտներուն կողմէ:

Եթէ Ա.Մ.Ն յաջողին այդ ձեւով լուծել Ղարաբաղի հարցը, լուծած կ'ըլլան կովկասեան կարեւորագոյն հինգիւռը, յետոյ Հայաստանի, Վրաստանի ու Ադրբեջանի նոյն ատեն անդամակցութիւնը կ'ապահովեն ՕԹԱՆ-ին: Ատով, նախ լուրջ քայլ մը առնուած կ'ըլլայ Հարաւային Կովկասէն Ռուսաստանը դուրս մղելու մտադրութեան մէջ. ապա ճամբայ կը բանայ Իրանը ցեղային միաւորներու բաժնելու բեմադրութեան կիրարկումին: Յատկապէս այս վերջին կէտը կը կապուի Իրանի վրայ ամերիկեան յարձակումի պատրաստութեան, որուն մասին արեւմտեան մամուլը «իրազեկ աղբիւր»ներէ տեղեկութիւն կը հաղորդէ:

Կրիլով անկարելի չի նկատեր որ այս տարբերակը ընդունելի ըլլայ Հայաստանին, որ այնպիսի չահեր ունենայ որոնք զինք մղեն Ռուսաստանի հետ ռազմավարական դործընկերութենէն հրաժարելու: Կը մնայ «չահեր»ը մանրամասնել. Ղարաբաղի հարցը համընդհանուր բնոյթ պէտք է կրէ, երկրորդ՝ տարբերակը ընդգրկէ նաեւ Թուրքիոյ կողմէ 1915ի ցեղասպանութեան ճանաչումը: Բան մը առանց որուն անկարելի է հայեւթրքական յարաբերութիւններու բնականոնացումը:

Այս վերջին կէտին նշումը անխուսափելի հարցումը սեղան կը բերէ թէ Թուրքիա կ'ընդառաջէ՞ նման քայլի: Ռուս դիւանագէտին պատասխանը դրական է, պայմանաւորուած մէկ-երկու «եթէ»ներով. այո՛, Թուրքիա յանձն կ'առնէ նման ճանաչում, եթէ անկէ չծագի նիւթական եւ հողային հատուցումի հարց մը: Հոս, պէտք է ըսել որ բաւական իրատեսական է Կրիլովի վարկածը, քանի որ զանազան աղբիւրներով ու ձեւերով Թուրքիա հասկցուցած է որ ի վերջոյ կրնայ օր մը «ճանաչում» նկատուելիք կեցուածք մը որդեգրել, եթէ ապահովութիւնը ունենայ որ այդքանով հարցը պիտի փակուի: Այսինքն, ադրեմտահայութիւնը պիտի գոհանայ խօսքով, փակելու յօժարելով դրեթէ հարիւրամեայ թղթածրար մը որ հիմնակէտը կը կազմէ մինչեւ այսօրուան իր կորուստներուն եւ ծանրագոյն բեռը՝ Թուրքիոյ հանրապետութեան: Թուրքերու ընդառաջումին երկրորդ «եթէ»ն ճանաչումին իրենց համար ոչ վիրաւորական «նուրբ տարբերակ»ին կ'առընչուի: Այլ խօսքով՝ ժողովուրդ մը բնաջնջած, երկիր մը յափշտակածներու չառաւիղները վերջապէս այդ մեղքը պիտի ընդունին, բայց գրանուելու է ձեւ մը որ ատիկա «նըրբօրէն» ըլլայ, չվիրաւորէ իրենց ազգային ներքազգածութիւնը: Ի՛նչ անելանելի վարժանք որ այս պարագային պիտի վիճակի ամերիկացի խեղճ դիւանագէտներու. անոնց որոնց պիտի յանձնուի ի չահ իրենց հայրենի պետութեան այդ բարդ հարցին լուծում բերելու առաքելութիւնը: Կրիլով իր վարկածին մշակումին ընթացքին պահ մը մտնելով այդ դիւանագէտներուն մորթին մէջ, կ'ըսէ թէ Հայերու հատուցումի պահանջին պատասխան կրնայ ըլլալ Ղարաբաղը: Պէտք է ըսել որ ան բաւական լաւ ծանօթ է ամերիկեան եւ թրքական մտայնութեան. Հայերը իրենց պատկանող Ղարաբաղով կը փոխարինեն 1915ի կորուստները – ժողովուրդ, հող, բաժացուածք, մշակոյթ, եւն., – բաքուն իրեն չպատկանած նոյն Ղարաբաղին փոխարէն տէր կ'ըլլայ Իրանի հիւսիսային գօտիին: Իսկ Ա.Մ.Նահանգները կը յայտնուին կարգադրիչ-փրկարարի դերով: Թէ ի՞նչ կ'ըլլայ այս բեմադրութեան մէջ Իրանի կեցուածքը, ատիկա Կրիլովի նկատումով յայտնապէս աւելորդ մանրամասնութիւն է, քանի որ Ուաշինկթըն արդէն վճռած է այնպիսի ձիւն մը բերել այդ երկրին գլխուն որ ան հիւսիսային իր հողերուն կորուստով զբաղելու ժամանակ չի գտնէր:

Նոյնն է պարագան վստահաբար Հայաստան – Ռուսաստան կապերու ապագային, Իրանի հետ այնքան կարեւոր սահմանային յարաբերութեան խզումին Հայաստանի վերաբերմամբ: Ի վերջոյ ամերիկացի ամէնէն լաւատես դիւանագէտն ալ չի կրնար մտածել որ հայեւիրանեան յարաբերութիւնները օր մը ո՛րեւէ ձեւով կրնան փոխարինուիլ հայեւադրբեջանականով, կամ հայեւթրքականով:

Այս ու այսօրուան համար այլ անտեսանելի հարցերու մասին բաւական պերճախօս է Կրիլովի էջին վերջաբանը. «ինչպէս ցոյց կու տայ Մերճաւոր եւ Միջին Արեւելքի փորձառութիւնը, խիզախ ամերիկացի փորձագէտները աշխարհը վերակազմելու ձգտումով աւելի խըճդրներու ծնունդ կու տան, քան՝ լուծումներու»....

Ա. ԹՈՓՈՁԵԱՆ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԻՐՈՒՆԻԻՆ ՀԻՆԳ ՍՆՏՈՒԿՆԵՐԸ

Կրնանք վստահօրէն ենթադրել որ Սիրունիի համար բանտարկութիւններէ կամ աքսորէ չատ աւելի մեծ աղէտ էր կորսնցնել իր ձեռագիրներով ու ստեղծագործութիւններով լեցուն հինգ սնտուկները: Այդ սնտուկները երբեք չգտնուեցան եւ իրենց հետ տարին Սիրունիի անհամար անտիպ ստեղծագործութիւնները, ինչպէս նաեւ արդէն տպուած յօդուածներէն մէկմէկ օրինակ: Ի՞նչպէս պատահած էր այս աղէտը:

1944ի Սեպտեմբերին Սիրունի աւարտած էր իր աշխատանքը Ռումանիոյ Քուրթէ-Տը-Արճէշ քաղաքին մէջ եւ պիտի վերադառնար Պուքրէշ: Վերադառնալէ առաջ Գաբրիէլ Գըլըճեան անուն բարեկամի մը մօտ թողուց հինգ սնտուկներ, որոնք Սիրունիի ամբողջական արխիւներով լեցուն էին եւ ամէնէն կարեւորը՝ կը պարունակէին Սիրունիի անտիպ ստեղծագործութիւնները, բանաստեղծութիւն կամ թատերախաղ: Մօտաւորապէս երկու ամիս վերջ Սիրունի, ինչպէս տեսանք, ձերբակալուեցաւ համայնավարներու կողմէ եւ աքսորուեցաւ դէպի Սիպերիա: Աքսորի տարիներուն, 1947 Սեպտեմբեր, Տիկին Սիրունի իր ամուսնին հինգ սնտուկները ետ կ'ուղէ Գըլըճեանէն: Գըլըճեան, Երուանդ Փափազեանի միջոցաւ Պապոյեան անուն անձի մը կը ղրկէ սնտուկները: Բայց սնտուկները չեն գար: Տիկին Սիրունիի նոր մէկ նամակին վրայ Գըլըճեան կը յայտնէ թէ Երուանդ Փափազեան 4 ամիս առաջ Արճէշէն վերցուցած է սնտուկները: Տիկին Սիրունի իր զայրոյթը կը յայտնէ Գըլըճեանին:

1955ին, երբ Սիրունի վերադարձած է տասը տարուան աքսորէն, կը դիմէ «Նոր Կեանք»ի ղեկավարութեան, որպէսզի հետաքրքրուին իր սնտուկներու ճակատագրով: «Նոր Կեանք»ի ղեկավարներէն Տիգրան Տէր Գէորգեան կը պատասխանէ որ յոյս չկայ սնտուկներէն: Աւելի մանրամասնութիւն չի տար: Երկու ամիս վերջ Գըլըճեան կ'այցելէ Սիրունիին ու կը յայտնէ թէ թեւրեւս բաներ մը մնացած ըլլան իր քով: Նոր յոյս մը կը ծագի, բայց այդ ալ խաբէական է: Կը սպասէ, Գըլըճեանին դարձեալ կը գրէ որ ղրկէ իր քով մնացածները: Միամիտ ժամանակ կը դիմէ Երեւանի մէջ բարեկամներու, որպէսզի անոնք ալ պրպտեն թէ ի՞նչ եղած են սնտուկները: Երկար թղթակցութիւններէ վերջ Գըլըճեան վերջապէս կը պատասխանէ որ իր քով բան չկայ, թեւրեւս բաներ մը մնացած են կամաարեաններու մօտ: 1956ի Սեպտեմբերին Սիրունի Գըլըճեանին կը գրէ որ կամաարեանները որեւէ տեղեկութիւն չունին: Նոյեմբերին Սիրունի կը ստանայ Գըլըճեանէն հոյակապ պատասխան մը: Գըլըճեան իր պատասխանին մէջ կը մաղթէ որ Աստուած Սիրունիին նոր ուժ ու եռանդ տայ, որպէսզի կորսուածնեըուն տեղ նոր գործեր արտադրէ:

Այս է ողիսականը Սիրունիին հինգ սնտուկներուն, որոնց մէջ Սիրունի ունէր անտիպ բանաստեղծութիւններու 14 հատորներ, ամէն մէկը տարբեր անունով: 16 թատերախաղեր, 9 պատմուածքներու գիրքեր, ուսումնասիրութիւններ: Ասոնցմէ որքա՞նը անտիպ էր, յայտնի չէ: Բայց կորուստը ահաւոր է եւ Սիրունի իրաւունք ունէր այս կորուստին համար գլուխը քարէ քար զարնելու, որովհետեւ գիտենք որ ամէն հեղինակ իր գրածին մէկ տողին վրայ իսկ կը զղջայ, եւ ամէն հեղինակ գիտէ որ եթէ իր մէկ տողն անգամ կորսուի, անգամ մըն ալ պիտի չկարենայ գրել նոյնը:

Սիրունի այսօր հայ մշակոյթին մէջ յայտնի դէմք է իր ուսումնասիրութիւններով ու պատմական վկայութիւններով, այլ խօսքով կրնանք զինքը նկատել հայ մշակոյթի գիտնականներէն մէկը: Բայց Սիրունի պիտի կարենա՞ր նաեւ իբր բանաստեղծ ու թատերագիր նշանաւոր գործած ըլլալ, եթէ այս սնտուկները կորսուած չըլլային: Ո՛վ գիտէ: Սիրունի մինչեւ իր մահը անէծքներ ու նախատինքներ տեղացուց բարեկամ կարծուած այն անձերուն, որոնք պատճառ դարձած էին սնտուկներու անհետացումին: Անհոգութի՞ւն կար այս խընդրին մէջ, անտարբերութի՞ւն, անպատասխանատուութի՞ւն, թէ քաղաքական այլ խորհրդաւոր ազդակներ: Տարիներ վերջ, 1964ին, Սիրունի, որ տակաւին իր յոյսը չէր կտրած սնտուկներէն, դիմեց ռումինական արխիւներու տնօրէնութեան ու խնդրեց որ հետաքրքրուին կորսուած սնտուկներու պարագայով: Եւ այսքան:

Սիրունի այս վերջին դիմումէն վերջ մօտաւորապէս 9 տարի եւս ապրեցաւ եւ վստահ կրնանք ըլլալ որ ան երբեմն գիշերները իր քունը

ԳԻՏԱԿԱՆ - ԱՁԺՄԷԱԿԱՆ

ԹՄՐԵՑՈՒՑԻՉՆԵՐՈՒ ԱՇԽԱՐՀԻՆ ՄԷՋ
ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԵՓԸ (canabis) ԱԼՔՈԼԷՆ ՆՈՒԱՂ ՎՆԱՍԱԿԱՐ

Հոգեբոյժ դեղագործ Տէյվիտ Նաթ հետազօտական իր վերջին տեղեկագրով, Մեծն Բրիտանիոյ մէջ ի զօրու թմրեցուցիչներու դասաւորումը հարցադրումի կ'ենթարկէ: «Տը Ինտիփէնտընթ» օրաթերթին կողմէ առաջ մղուած, կանեփի վերագրուող վտանգները «չափազանցուած» կը գտնէ: Արդարեւ վերոյիշեալ օրաթերթը որ 1997ին կանեփի գործածութիւնը անպատիժ ձգելու առաջարկով հանդէս եկած էր, վերջերս իր կեցուածքը բոլորովին փոխելով ահազանգ հնչեցուց գործածութեան ազատութիւն վայելող այս նոր թմրեցուցիչին նկատմամբ: Նախ կարճ յիշեցում մը այս թմրեցուցիչի մասին. գիտական անունով գանապիսը «հնդկական կանեփ» (շանվրը) բոյսն է որմէ պատրաստուած թմրեցուցիչն ալ նոյն անունը կը կրէ, կոչուելով նաեւ հաշիշ կամ մարիխուանա:

Ըստ վերջին ուսումնասիրութեանց, կանեփը անցեալի բաղադամամբ չատ աւելի ուժգին բնոյթ կը դրսեւորէ եւ արբունքի հասած երիտասարդներու անձնաւորութեան կազմութեան տեսակէտէ լուրջ խանգարումներու դուռ կրնայ բանալ: Տէյվիտ Նաթ եւ իր աշխատակիցները յետ ուսումնասիրութեանց առաջարկած են դասակարգումը, որ բրիտանական եւ միջազգային հեղինակութեանց կողմէ ընդունելի է, թմրեցուցիչներու վտանգները արժեւորելու ուղղութեամբ:

«Տը Լանսէթ» գիտական հանդէսին մէջ լոյս տեսած այս ուսումնասիրութեան մէջ, խնդրոյ առարկայ քսան նիւթերու վտանգաւորութեան աստիճանը հետեւեալ երեք չափանիշներուն համաձայն վերլուծումի ենթարկուած է. թմրեցուցիչը գործածող անձին մարմնական վնասը, խնդրոյ առարկայ արտադրութեան կախումի վիճակ ստեղծելու ձգտումը եւ անոր գործածութեան՝ ընկերութեան վրայի ազդեցութիւնները: Այս չափանիշներու լոյսին տակ, հետազօտողները թմրեցուցիչի հոգեբոյժներէ եւ գիտական ոստիկանութենէ բաղկացած երկու դասակարգի մասնագէտներու հարցաթերթիկները բաժնած են, խնդրելով իրենցմէ արժեւորել վերոյիշեալ քսան արտադրութիւնները, 1էն 3 նիշերով: Ինչպէս կը յայտնուի կազմուած ցուցակին մէջ, այս ուսումնասիրութեանց յաջորդող հարցախոյզին արդիւնքները չեն համապատասխաններ Մեծն Բրիտանիոյ մէջ ներկայիս ի զօրու համակարգին:

Զուտ քիմիական բաղադրութեան անուններէ կազմուած այս ցանկը զանց կ'առնենք, ընթերցողը չծանրաբեռնելու նպատակաւ: Միչեցնենք պարզապէս թէ հէրոյինը եւ քօքայինը այս դասաւորումին առաջին երկու տեղերը կը գրաւեն, իսկ կանեփը տասնըմէկերորդ կարգը, ալքոլէն (հինգերորդ) եւ ծխախոտէն (իններորդ) վերջ, այս վերջինին գործածութիւնը օրէնքով արգիլուած չըլլալով: Իսկ «էքսթազի»ն կը գրաւէ միայն 18րդ կարգը, մինչդեռ ներկայիս ան մաս կը կազմէ ամենավտանգաւոր նկատուած թմրեցուցիչներու չարքին:

Ուսումնասիրութեան ամենահետաքրքրական կէտը այն է որ ալքոլը կանեփէն չատ աւելի բարձր ընկերային վտանգ կը ներկայացնէ, հետեւաբար հանրային առողջութեան համար աւելի սուղի կը նստի. ան առողջական չտապօզնութեան 50 տոկոսին պատասխանատուն կը հանդիսանայ եւ ընկերութեան վրայ գործած աւերներուն մէկ երրորդ կու գայ:

Գալով ծխախոտին, այս վերջինը ուղղակի թէ անուղղակիօրէն հիւանդանոցային դարմանումներու 40 տոկոսով գլխաւոր պատճառը կ'ըլլայ: Ան հէրոյինէն եւ քօքայինէն վերջ երրորդ նիւթն է որ ստորակայութիւն կը պատճառէ:

Կանեփը այս դասաւորումին մէջ տեղը կը գրաւէ, քանի որ մասնագէտները ցոյց տուած են որ ան առողջութեան վրայ ազդեցութիւն կրնայ գործել (նոյնիսկ եթէ անոր չափազանցուած սպառումը մահացու չէ), կրնայ որոշ չափով կախում մի վիճակ յառաջացնել եւ իր ազդեցութիւնը ընկերութեան վրայ ալ որոշ արձագանգ ունենալ. կը բաւէ մտածել իր ապօրինի չրջանառութեան եւ պատճառաձգ քրէական հետապնդութեանց նկատմամբ ծախսուած ահռելի գումարներուն, իր առթած առողջական ծախքերուն, չնչառական դրութեան վրայ գործած լուրջ աւերներուն մասին:

«Տը Ինտիփէնտընթ» կը մտահոգուի մանաւանդ « skunk » կոչուած կանեփի մէկ տարբերակով որուն գործածութիւնը հետզհետէ աւելի լայն տարածութիւն կը գտնէ եւ որուն ուժգնութիւնը 2-3 անգամ աւելի է, քան՝ սովորական կանեփը (եւ ոչ 25 անգամ, ինչպէս կը պնդէր յիշեալ օրաթերթը): Ի դէպ, «skunk»ը մշակուած է այնպէս որ իր ազդեցիկ բաղադրիչ THC-ի համամասնութիւնը աւելի բարձր է: Այսուհանդերձ, ներկայիս որեւէ փաստ պոյութիւն չունի թէ «skunk»ը յաւելեալ թունաւորիչ ազդեցութիւն ունի կամ աւելի դիւրութեամբ ստրատկայութիւն կը ստեղծէ: Կարելի չէ հաստատել նաեւ թէ կանեփի գործածութիւնը աւելի ուժգին թմրեցուցիչներու սպառման կը մղէ. չատ մը երիտասարդներ առանց կանեփը ծխած ըլլալու, ուղղակի հէրոյինի գործածութեան անցած են: Աւորփոխարէն ծխախոտը կարեւոր դեր կրնայ խաղալ, քանի որ բոլոր թմրամոլները իրենց վաղ երիտասարդութեան նախ ծխողներ եղած են:

Ինչ կը վերաբերի երիտասարդներու կանեփի սպառումին եւ խեղաթիւրութեան միջեւ գոյութիւն ունեցող կապին, Տ. Նաթ եւ իր գործակիցները ուսումնասիրած են այն ազդակները որոնք ժամանակի ընթացքին դեր խաղացած են այս ուղղութեամբ եւ յանգած այն եզրակացութեան թէ կանեփը պատասխանատու է մօտաւոր 7 տոկոսով այս հոգեկան հիւանդութեան երեւման: Իրականութեան մէջ, կանեփը այս հիւանդութիւնը ստեղծելէ աւելի կրնայ զայն վատթարացնել: Ամէն ինչ կախուած է կանեփի սպառման յաճախականութենէն եւ քանակէն:

Վերջապէս պէտք չէ մոռնալ որ կանեփը ապօրինի արտադրութիւն դասուելէ առաջ հարիւրաւոր տարիներ չարունակ իբրեւ դեղ ծառայած էր (Վիքթորիա թագուհին, իր ցաւերը ամոքելու նպատակաւ այս թմրեցուցիչը կը գործածէր): Արդարեւ Գանատայի կարգ մը հիւանդանոցներուն մէջ կանեփը բուժիչ նպատակներով կը գործածուի, մասնաւորաբար քաղցկեղէ տառապող հիւանդներու սիրտխառնուքը եւ փսխելը կասեցնելու համար, ինչպէս նաեւ յարատեւ գլխացաւի պարագային եւ քունը դիւրացնելու համար: Այսուհանդերձ, պրպտողները կը զգուշացնեն երիտասարդները այս արտադրութիւնը գործածելէ, որովհետեւ երիտասարդ ուղեղները հաւանաբար այս նիւթին նկատմամբ աւելի խոցելի են, հակառակ որ ներկայիս յատակ գիտական ապացոյցներ գոյութիւն չունին այս պարագան հաստատելու համար:

Քաղեց՝ ՍՈՒՐԻՆ ՇԷՐԻՔ

փախցուց մտածելով իր կորսուած արխիւներուն մասին: 1973 Ապրիլ 7ին ան իր աչքերը փակեց: Մէկ օր առաջ լրացուցած էր իր 83 տարիները, քանի որ ծնած էր 1890 Ապրիլ 6ին:

Որքա՛ն ժամանակ անցած էր այն երջանիկ օրերուն վրայէն, երբ երիտասարդներ Դանիէլ Վարուժան եւ Ց. Ճ. Սիրունի, քով քովի կու գային պատրաստելու համար 1914ին տպուած իրենց առաջին տարեգիրքը՝ «Նաւասարդ»ը: Մօտաւորապէս 350 մեծահասակ էջերով փառաւոր գիրք մըն էր այդ, ուր իրարու հետ ժամադրուած էին չըրջանի բոլոր գրողները: Գրականութեան հոյակապ դանճարան մըն էր, ուր կային նաեւ Սիրունիին բանաստեղծութիւնները, Դանիէլ Վարուժանի բանաստեղծութիւններուն քով:

Մեր գրականութիւնը ի՛նչ նուաճումներ կ'արձանագրէր եթէ «Նաւասարդ»ները չարունակուէին յաջորդական տարիներուն ետ: Ջեղաւ: Երկու հեղինակներէն մէկը չկրցաւ վերապրիլ, միւսն ալ արդէն տեսանք թէ ինչ եղաւ:

Ռ. Հ.

Աճվաձովսկոի
Պեանքը

(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՋ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՅԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Այժմ, պարտէզում զբօսնելով, Հայվազովսկին մտածում էր, որ իր ներկայութեամբ տեղի ունեցած այս վէճն ինչ-որ ընդհանուր բան ունի իր ճակատագրի հետ: Դանները, մտածում էր նա, այդքան կոպիտ ու անպատկառ չէր լինի եւ չէր արհամարհի իրեն ապաստան տուող այս երկիրը, եթէ չլինէին Վիէլգորսկու նման մարդիկ, ազնուական ու մեկենաս, որի տանը, ինչպէս Հայվազովսկին լսել էր Վորոբիովից, տրւում էին ամենամոդայիկ համերգները՝ Պետերսբուրգում: Կոմսը չէր զլանում այնպիսի ռուս կոմպոզիտորների, ինչպիսիք Վառլամովը, Ալիաբիևն ու Գուրիլեւն էին եւ բացէիբաց խոնարհւում էր օտարերկրեայ արուեստի առաջ:

Ճանկարծ կանչեցին իրեն. Օլենինն էր: Մօտեցաւ, թեւանցուկ արեց պատանուն եւ սկսեց նրա հետ ճեմել ծառուղիներով: Ապա յանկարծ կանգ առաւ եւ ձեռնափայտին յենուելով ասաց.

– Ես մտածեցի քո եւ քո աստուածատուր ընորհի մասին: Միայն ես չեմ, որ քո մէջ տեսնում եմ այդ բացառիկ օժտուածութիւնը: Պրոֆեսորներից շատերն անկեղծօրէն հիացած էին քո "Ծուղակի մատնութեամբ": Հայվազովսկու սիրտը թռրտաց: Նա հասկանում էր, որ սա սովորական դուվեստ չէ, այլ մի բան աւելի է նշանակում:

– Աչնանն Ակադեմիայում ցուցահանդէս է բացուում, – շարունակեց Օլենինը հաստատուն ձայնով: – Ես կը ցանկանայի, որ դու հանդէս գայիր ծովային մի տեսարան պատկերող կտաւով: Դաններին յայտարարիր, որ հիւանդ ես: Ժամանակն է, որպէսզի մենք՝ Ռուսներն էլ, ունենանք մեր ծովանկարչութիւնը:

Օլենինը դեռ երկար զրուցեց Հայվազովսկու հետ: Նրանք իրարից բաժանուեցին այն ժամանակ, երբ սպասաւորները հանդցնում էին հիւրասրահի ու միւս չքասրահների մոմերը:

Այդ դիշեր Հայվազովսկին չքնեց: Պատուհանի առաջ կանգնած, ամբողջ ժամանակ նայում էր դէպի արեւելք. բացւում էր օրը:

Երկուշաբթի Պետրոպաւլովեան ամրոցի տեսարանը ըստ պատկանելոյն յանձնելով, Հայվազովսկին հիւանդ ձեւացաւ: Դաններն իրենից դուրս էր եկել. նա, թէկուզ կարճ ժամանակով, չէր ուզում զրկուել այդպիսի հմուտ ու բարեխիղճ օգնականից: Բայց տեսնելով պատանու նիհարած, արտասովոր կերպով չոր դէմքը, տեղի տուեց. դիտէր, որ ակադեմիստ Հայվազովսկուն հովանաւորում է ինքը՝ Գեղարուեստի ակադեմիայի պրեզիդենտը: Եւ ստիպուած հանձիատ տուեց իր անվարձ ճեմարանական:

Այդ տարի աշունը չուտ վրայ հասաւ: Պետերսբուրգում սկսուեցին անձրեւները: Բայց յետոյ յանկարծ եղանակները տաքացան եւ բացուեցին պարզ, բիւրեղեայ չինչ օրեր: Առաւօտեան երկինքը բարձր էր ու վճիտ, եւ նրա վրայ ոչ մի ամպ չէր երեւում:

Սեպտեմբերի 24ի կէսօրին, Գեղարուեստի ակադեմիայի չքամուտքի մօտ հաւաքուել էին Շտերնբերգը, Վորոբիովը, Ֆրիկկէն, Զաւիալովը, Ստրասսերը, Շամչինը, Ռամազանովը, Կուդինովը, Լոգանովսկին, Պիմենովը: Նրանք յուզուած էին, եւ ինչ-որ բանից ոգեւորուած բարձր ծիծաղում էին: Ժամանակ առ ժամանակ խմբից մէկը կամ բոլորը միասին բարձրաստիճան արտասանում էին Հայվազովսկու անունը: Այդ ժամանակ էլ երիտասարդ նկարիչների դլուխների վրայ յանկարծ յայտնուեց Հայվազովսկու նախ դէմքը, ապա մարմինն ու տարբերը: Այդ տարօրինակ զուարճութեան միակ վկան ծերունի դռնապանն էր: Նա կանգնել էր կրնկի վրայ բաց դռների մէջ ու բարեհոգի ժպտալով նայում էր ակադեմիստներին: Գիտէր, որ սրանք Ակադեմիայի լաւագոյն աշակերտներն են: Աչքերը փայլում էին մտերմիկ մի ջերմութեամբ, եւ նա իր սրտէ բաժանում էր երիտասարդների ցնծութիւնը:

Երանաւէտ այդ վիճակից նրան սթափեցրեց կոպիտ մի կանչ: Մի քանի քայլ վրայ կանդ էր առել մի կառք, եւ կառապանը՝ կոշտ ու կոպիտ վիթխարի մը հսկայ, որ հազիւ էր անդուսպ ձիերին պահում, բղաւում էր նստած տեղից.

– Հէ՛յ, ծեր ագռաւ, ե՛կ այստեղ:

Ծերունի դռնապանը վազեց դէպի կառքի կիսաբաց դռները: Այնտեղ նստած էր Դանները.

– Աա... ի՞նչ ուրախութիւն, աա ի՞նչ պատահած... – չուտասելուկի պէս մրթմրթաց Դանները վրդովուած:

(Շար. 56)

(Շար. Ա. Էջէն)

զահին՝ Թալասանիի հրաւէրին։ Ուշինկթըն իր պոհումնակութիւնը յայտնած է այս այցելութեան առթիւ։

Ն. ՍԱՐՔՈԶԻ փարիզ վերադարձաւ Օգոստոս 19ին ամերիկեան իր արձակուրդէն։ Ճաշկոտ օրն իսկ գումարեց նախարարաց խորհուրդի առաջին նիստ մը, ապա զբաղեցաւ դաղթի հարցերով նախքան լընդունիլը առեւանգուած եւ փրկուած Թուրք մանչուկին հայրն ու մեծհայրը։ Ծանօթ է որ երախան առեւանգուած էր Ռուպէ եւ չնորհիւ տրուած ահազդին, գտնուած էր 24 ժամ յետոյ, առեւանգողին հետ։ Այս վերջինը, 61 տարեկան, բանտէն նոր արձակուած էր (18 տարի բանտարկութեան դատապարտուած էր բռնաբարութեան եւ մանկամոլութեան համար) եւ անմիջապէս վերցուկած էր իր նոյն յանցագործութիւնը։ Խոստովանած է նոյնիսկ որ բանտին բժիշկը վիակրայի համար դեղապիր մըն ալ տուած է իրեն, ինչ որ առնուազն տասօրնեակ է։ Այս խնդիրը կրկին հրապարակ կը դնէ կրկնուող յանցագործութեանց հարցը, մանաւանդ սեռային գեհենի վրայ։

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆի երեսփոխանական ընտրութիւնները (Օգոստ. 18ին) «խորհրդարանական» ընտրութիւններ ունեցող արդիւնքներ տուին, քանի նախագահ Նազարբայեւի Նուր Օթան կուսակցութիւնը ձեռք ձգեց խորհրդարանին թոյլ աթոռներէն (88,05%)։ Մասնակցող միւս կուսակցութիւններուն ոչ մէկը կրցաւ ձայներու 7%էն աւելին ստանալ կարենալ մուտք գործելու համար խորհրդարանէն ներս։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իր ծնողաց վեհանոյշ եւ Հայկ Պայրամեանի յիշատակին Սիմոնն Պայրամեան 200 Եւրօ կը նուիրէ «Ծառաջ»ին։

***

Անահիտ Դարբինեան 30 Եւրօ կը նուիրէ «Ծառաջ»ին Սեդրակ Ալմայեանի մահուան առթիւ։

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսթ վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Զորեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դասչամօտր եւ համակարգիչներ կը փընտրուի։ Կը խնդրուի անմնացմէ որոնք կը փափաքին դանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Քհնյ. Թաշճեանին։

Հեռ.- 06 26 14 52 52։

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսթ վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Զորեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դասչամօտր եւ համակարգիչներ կը փընտրուի։ Կը խնդրուի անմնացմէ որոնք կը փափաքին դանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Քհնյ. Թաշճեանին։

Հեռ.- 06 26 14 52 52։

ԴԱՂԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՉԱՔԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի
եւ
գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան
Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆՑ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս
եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Աննահիտ Կապամեանի։

Աւծանագրութեան համար դիմել.-

- *Մայր եկեղեցի՝* 04·91·77·84·70
- *Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս եկեղեցի՝* 04·91·65·56·75 / 04·91·96·10.69
- *Կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04·92·51·71·80 / 04·92·51·00·87

Աւծանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. -
Երթուդարձ՝ 30 Եւրօ *Ճաշ՝ 20 Եւրօ*

arménie mon amie

AGENDA

CENTENAIRE DE
CARZOU
A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30
— Entrée libre —
Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

PARIS : JEU DE PAUME,
HOTEL DE SULLY
Les Boyadjian,
photographes arméniens
à la cour du Négus
Expositoin du 19 juin au 2 septembre
avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

ARLES
Exposition
TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) :
tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

***

L'ATRIUM ET LA CROIX BLEUE
Section de CHAVILLE
en partenariat avec France Arménie et AYP FM
présentent
LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN
La plus grande formation de musique traditionnelle arménienne d'Europe
LE SAMEDI 6 OCTOBRE
2 CONCERTS :
17 heures et 20 heures 45
Réservations :
— 01 30 70 08 02
— 01 41 15 22 92

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՅԱՄԱԿԸ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին։
Պատարագ և ճաշ։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Մարի Փափազեանին, իր ամուսնոյն՝ Թաճ Փափազեանի մահուան առթիւ։

□

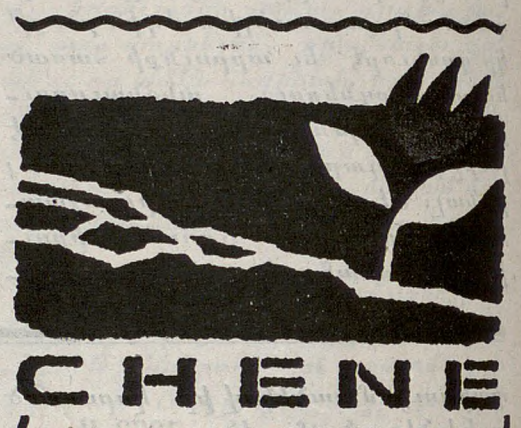
ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Զամալեան» մանանճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը։

Կանխաւ ապահովել տեղերը։

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT
LES DATES
DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones
Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones
Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.
Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :
— Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50
— Centre Culturel : 01 40 51 11 90

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՀԱՅՐԱՆԻՔԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 22
MERCREDI
22 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.766 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.766

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊԿԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՐԱՆԴ ՏԻՆԿԻ սպանութեան հարցաքննութիւնը կատարող քննիչները նոր տուեալներ ձեռք ձգած են. Ներքին գործերու նախարարութեան այդ պաշտօնատարները կասկած յայտնած են թէ ոճիրին պատուիրատուին Պոլսոյ մէկ փուռին մէջ բանուոր եղբօրը քով մեկնելու մասին տրուած պաշտօնական տեղեկագիրը խարդախուած է ու չի համապատասխաներ իրականութեան: Կասկած յայտնուած է որ տեղեկագիրը հայ լրագրողին սպանութենէն ետք չարադրուած է նախկին թուականով մը: Քննիչները իրենց կասկածներուն ուղղութեամբ քննութիւն բացած են վեց տիկնոջ մասին:

ՍԱՐԿՈՋԻ, որ բոլոր հարցերով անձամբ կը զբաղի դիտողի դիրք մը ձգելով նախարարներուն, Օգոստոս 20ին անձամբ հաղորդեց այն միջոցները որոնք պիտի ձեռնարկէ կառավարութիւնը՝ պատժելու համար մանկամոլ յանցագործները: Նախագահին կողքին էին արդարութեան եւ առողջապահութեան նախարարուհիները (Տաթի եւ Պաչըլօ): Սեռային յանցագործները այլեւս պիտի չկարենան օգտուիլ պատիժներու ջնջումէն, ազատ պիտի չարձակուին եթէ վտանգաւոր են եւ փակ հիւանդանոցներ պիտի ստեղծուին (առաջինը 2009ին, Լիոն), ուր պիտի ստանան բժշկական խնամք: Միւս կողմէ, այն բժիշկը որ Վիակրայի դեղագիր մը տուած էր մանկամոլին ոտիկանատուն ներկայացած է եւ յայտնած թէ ծանօթ չէր ենթակային բժշկական թղթածրարին: Թուրք մանուկը բռնաբարող այս յանցագործն ալ խոստովանած է մամուլով որ ցարդ 40 բռնաբարութիւններ գործած է եւ միայն 3 հատի համար դատապարտուած: Մնաց որ մեհեանները ալ լայն մանրամասնութիւններով կը նկարագրեն այդ յանցագործներուն բոլոր հիւանդագին արարքները, ինչ որ ա՛լ աւելի կը գրգռէ վատառողջ մտքերը եւ այս աւելորդ տեղեկատուութիւնները կ'ըլլան, հաւանաբար, յանուն արտայայտութեան ազատութեան: Ինչ կը վերաբերի Սարքոզիի հաղորդած նոր օրէնքին, իրաւագէտ մը կը հեղնէ՝ «կրկին օրէնք մը նոյն նիւթին մասին, առաջինին հրատարակութենէն 10 օր ետք պաշտօնաթերթին մէջ, աննախընթաց է...»:

Պ. ՔՈՒՇՆԷՐ, որ Պաղտատէն վերադարձաւ Օգոստոս 21ին, յայտարարած է որ իրաքի հարցին լուծումը քաղաքական է եւ ոչ պինուորական, ու կախում ունի միայն Իրաքցիներէն: Ֆրանսայի արտաքին նախարարը տեսնուած է նախագահ Թալապանիի, երկու նախագահներու եւ ինքնավար Քիւրտիստանի նախագահ՝ Մ. Պարզանիի հետ: Արտայայտուած է նաեւ ֆրանքեամերիկեան յարաբերութիւններու մասին, որոնք տարբեր մօտեցումներ ունէին Իրաքի մասին, չեզոտելով թէ «այդ էջը մեր ետին է»: Փարիզի մէջ, ժ.-Փ. Շեվէնմեան Քուչնէրի ճամբորդութիւնը նմանցուցած է «Գանոսա երթալու ճամբորդութեան» (1077ին ապագայ Անրի Դ. դերման կայսրը իր զղջումը յայտնած է Գրիգոր Է. Պապին, այս արտայայտութիւնը կը գործածուի երբ մէկը նուաստացուցիչ դիրքի մէջ է):

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆի ընդդիմադիր դէմք մը՝ Լարիսա Արապ, որ բռնի չխմարանոց փոխադրուած էր ամիս ու կէս առաջ, ազատ արձակուած է: Կը թուի որ այս ազատ արձակումը հետեւանք է բարձրացած աղմուկին հանրային կարծիքին մէջ: Ենթական արգելափակուած էր յօդուածի մը պատճառով, ուր կը դատապարտէր բռնի արգելափակումները եւ կիրարկուած պատիժները հիւանդնեբուն:

ՓԱՐԻԶի Քրտական Հիմնարկին նախագահը՝ Քենտալ Նեզան յօդուած մը ստորագրած է Լիպերասիոնի մէջ (Օգոստոս 21) նուիրուած «Եզիտիներու նահատակութեան», իրաքի վերջին դէպքերուն առթիւ (600 մեռեալ): Ան հակիրճ պատմականը կ'ընէ այս փոքրամասնութեան, որ նշանակալից համայնքներ ունի Հայաստան, Վրաստան եւ Ռուսաստան: Իր կարծիքով, Իրաքի եզիտիներու վերապրումին միակ լուծումը) անոնց համարկումն է ինքնավար Քիւրտիստանի ժողովուրդին:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ Հանրապետութեան նոր նախագահը կարելի չէ եղած ընտրել Օգոստոս 20ի առաջին քուէարկութեամբ: Ազգային ժողովին մէջ ապահովուած է անհրաժեշտ նուազագոյն մեծամասնութիւնը, սակայն դիմադիր թեկնածուն՝ արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլ չէ յաջողած երկու երրորդի համեմատութեամբ (367) քուէ ստանալ, մնալով 341ի վրայ: Իր երկու մրցակիցները ստացած են 70 եւ 13 քուէ. առաջինը Ազգայնական չարժումի թեկնածուն էր, երկրորդը ժողովրդավար ճախ կուսակցութեան: Ցաջորդ քուէարկութիւնը տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 24ին: Վարչապետ Թ. Էրտողան յայտարարած է թէ դոհ են արդիւնքէն, քանի որ իրենց թեկնածուն ակնկալուածէն աւելի քուէ ստացած է: Էրտողան աւելցուցած է նաեւ թէ իրենց մշակած աշխարհաւար նոր սահմանադրութեան մէջ կը սահմանափակեն հանրապետութեան նախագահին իրաւասութիւնները եւ այսուհետեւ այդ պաշտօնը

(Շար.ը Դ. էջ)

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՃԱՏՐԱԿԻ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՑԵԱՆ Լ. ԱՐՈՆԵԱՆ ՊԱՀՊԱՆԱԾ Է ՏԻՏՂՈՍԸ

Ճատրակի վարպետ Լեւոն Արոնեան երկրորդ անգամ ըլլալով նուաճած է աշխարհի ախոյեանի կոչումը, 3,5 – 2,5 արդիւնքով պարտութեան մատնելով հնդիկ Անանտը: Անոնց մրցումը տեղի ունեցած է Դերմանիոյ Մայնց քաղաքին մէջ: Լ. Արոնեան նոյն քաղաքի մէջ տիրացած էր առաջին տիտղոսին, յաղթելով ռուս ծանօթ խաղացող Պ. Սվիտլէրին:

***

ԿՈՓԱՄԱՐՏԻԿ Ա. ԱԲՐԱՀԱՄԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Հայաստանցի կռիսմարտիկ Արթիւր Աբրահամ որ ներկայիս կ'ապրի Գերմանիոյ մէջ, Օգոստոս 18ին Պէռլինի մէջ մրցած է Խորէն Դէորգեանի հետ որ նոյնպէս Հայաստանցի է, ու պահպանած միջին ծանրութեան աշխարհի ախոյեանի իր տիտղոսը: Այդ տիտղոսին ան տիրացած է 2005ին: Երկու հայ կռիսմարտիկներու մրցումը աւարտած է 11րդ ռաունտին Ա. Աբրահամի ձախ կռուանի ցնցող հարուածով որ իջած է իր հակառակորդին դէմքին:

Յաղթական կռիսմարտիկը արհեստավարժ 24 մրցումներու 24 յաղթանակ ապահոված է, 19ը խաղին համար սահմանուած ժամանակէն առաջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԸ ԿՐԿԻՆ ՊՂԾՈՒԱԾ

Լիոնի հայկական յուշարձանը երրորդ անգամ ըլլալով կրկին պղծուած է Օգոստոս 20ին: Յուշարձանի ընկերակցութեան նոյն օրուան հաղորդագրութեամբ կ'ըսուի թէ հակառակ արտայայտուած բողոքին, ոչ մէկ արդիւնք առնուած է: Իսկ համայնքը կը պահանջէ որ անարդ այս արարքին պատասխանատուները անյապաղ յայտնաբերուին ու պատժուին:

2006 Մարտ 18ին «Ֆրանքեւերքական» ընկերակցութիւն մը ժխտողական լրագունդներով ցոյց մը կազմակերպած էր, բողոքելու համար յուշարձանին կառուցումին դէմ:

Յուշարձանի ընկերակցութիւնը այս առիթով անգամ մը եւս կը չեշտէ թէ ժամանակը հասած է Հայկական Ցեղասպանութեան ժխտումը պատժող օրէնքին Վերակոչին կողմէ եւս վաերացուելուն, որպէսզի ընթացք չտրուի թուրք պետութեան ժխտողականութեան Ֆրանսա նեռածումին:

Ֆրանսահայ խորհուրդն ալ հաղորդագրութեամբ մը անդրադարձած է յուշարձանին պղծումին, նոյնպէս պահանջելով որ արարքին հեղինակները գտնուին, դատապարտուին ու կատարուածը ամբողջութեամբ լուսաբանուի:

Խորհուրդը եւս անհրաժեշտ նկատելով ժխտողականութիւնը պատժող օրէնքին Վերակոչումը, կը տեղեկացնէ թէ կատարուածին առընչութեամբ պատկան իշխանութիւններու հետ չփումներ հաստատուած են:

***

Ուշագրաւ է Հայկական Ցեղասպանութեան յուշարձանի մը դէմ պղծումէ այս նոր արարքին զուգադիպումը ԱՄՆ-ու մէջ հակասեմական պայքարի առաջատար կազմակերպութեան մը մէջ նոյն Ցեղասպանութեան ճանաչումը մերժելու դիրքով արձագանգուած հակադրութեան հետ: Կարելի՞ է ըսել որ «Անուանարկութեան դէմ լիկա»ն որուն կեդրոնական վարչութիւնը պաշտօնական հռչակած էր Նիւ Ինկլընտի մասնաճիւղին տնօրէնը («Ցառաջ», Օգոստոս 21) որ 1915ի լման ճանաչում պահանջած էր, քաղաքական մղումի մը տուած չէ Լիոնի յուշարձանի պղծումին դիւրաւ ենթադրելի հեղինակներուն:

Եւ տակաւին ո՛վ գիտէ քանի՛ դիմում, տեսակցութիւն, խնդրանք, պահանջ, ցոյց, հակաղդեցութիւն, սակարկութիւն, եւլն., եւլն., անհրաժեշտ պիտի ըլլայ, որպէսզի Ցիշողութեան յարդանքի ի հարկին այնքան բծախնդիր այս երկրին մէջ քրէական յանցանք նկատուի նաեւ 1915ի անարգանքը, ժխտումը, ուրացումը. նաեւ որպէսզի այս մէկը վերջապէս ապատագրուի բացառութեան այն տխուր վիճակէն որ ըստ պարագայի զինք կը դնէ յարգանքին ու պղծումին, մեծարանքին ու ճաղկելիին բեւեռներէն մէկուն կամ միւսին վրայ, այնքա՛ն դիւրութեամբ:

Ա. Թ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՄԱՀ ՆԿԱՐԻԶ ՌՈՒՏՈԼՖ ԽԱՉԱՏՐԵԱՆԻ

Գերմանիոյ մէջ ուր գացած էր բուժուելու, մահացած է դիմանկարիչ ու քանդակագործ Ռ. Խաչատրեանը: Ծնած էր 1937ին Երեւան, ունեցած դժուար մանկութիւն մը: 1971էն ի վեր կ'ապրէր Մոսկուայի մէջ ու Հայաստան վերջին այցին մտադրութիւն յայտնած էր վերադառնալու:

Արուեստագէտին մահը ծանր կորուստ մը կը նկատուի հայկական կերպարուեստին համար:

***

ՄԱՀ ՆԿԱՐԻԶ ԵԴՈՒԱՐԴ ԻՍԱԲԵԿԵԱՆԻ

Օգոստոս 19ին Աչտարակի մէջ 93 տարեկանին մահացած է նկարիչ Եդուարդ Իսաբեկեանը: Ան ծնած է 1914ին Իզմիրի մէջ: 1931ին աւարտած է Երեւանի Գեղարդ Թէքնիք վարժարանը, 1941ին Թիֆլիսի Գեղարուեստի ակադեմիան: 1945–2000 տարիներուն դասախօսած է Երեւանի Գեղարուեստաթատերական հիմնարկին մէջ: 1967–86 եղած է Հայաստանի Ազգային պատկերասրահի տնօրէնը:

***

ԱՍՏՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Երեւանի պետական համալսարանի բնագիտութեան բաժնին մէջ եւրոպական եւ հայկական աստղադիտական ընկերակցութիւններու համագումար մը տեղի ունեցած է, բաղկացած ութ դիտաժողովէ եւ վեց մասնաւոր նիստէ: Եւրոպական ընկերութեան նախագահ Եոհաղիմ Քրաուէրը յայտարարած է թէ մեծ տրախութիւն է իրեն համար այդ համագումարին մասնակցութիւնը, քանի որ հայկական աստղագիտութիւնը աշխարհի մէջ մեծ հեղինակութեան տէր է:

Բիւրականի աստղադիտարանի տնօրէնը Հայկ Ցարութիւնեան չեշտած է ձեռնարկին գիտական արժէքը, ըսելով որ Բիւրականը ամենայն տրամադրութեամբ կը հիւրընկալէ թագմաթիւ երկիրներու գիտնականները:

Համագումարը խորագրուած է «Մեր անկայուն տիեզերքը»· կը տեւէ հինգ օր, մասնակցութեամբ 35 երկրէ աւելի քան 300 աստղագէտներու: 15 հոգինոց միջազգային գիտական խորհուրդը որ մշակած է գիտական ծրագիրը եւ կը հետեւի համագումարին, ունի չորս հայ աստղագէտ անդամներ:

ՔԻՒՐՏ ԱԼԵՒԻՆԵՐԸ՝ ՀԱՑ ԵՆ ԵՂԵՐ...

«Գիտական» այս նոր յայտնագործութեան հեղինակն է Թրքական պատմութեան հիմնարկի տնօրէնը՝ վրոփ. Ե. Հալաչօղլու: Ան յայտարարած է Կեսարիոյ մէջ գումարուած գիտաժողովի մը. «Քիւրտերը իրականութեան մէջ ծագումով Թիւրքմէն են, իսկ Քիւրտ ալեւիները՝ Հայ: Անջատողականները քրտացած հայ կրօնափոխներ են»:

Յայտարարութիւնը բուռն հակազդեցութիւն գտած է քիւրտ մտաւորականներէ, որոնք չեշտած են թէ ըսուածը գիտական ոչ մէկ հիմ ունի: Այդ խումբէն Տիյարպէքիրի Քիւրտ գրողներու միութեան նախագահը է. Փոլաթ ըսած է թէ Հալաչօղլուի ծիծաղելի եւ գիտական հիմէ զուրկ, անտեղի յայտարարութիւնները իրենց արմատները կ'առնեն Իթթիհատի գաղափարաբանութենէն:

Պահանջողներ գտնուած են որ Հալաչօղլուի պաշտօնին վերջ տրուի:

Մ. ՔԷՄԱԼԻ ՀՐԷԱԿԱՆ ԱՐՄԱՏՆԵՐԸ ԱԶԴԱԾ ԵՆ ԱՆՈՐ ԳՈՐԾԻՆ

«Նիւ Եորք Սան»ի Յուլիս 24ի թիւին մէջ հետաքրքրական յօդուած մը լոյս տեսած է որ նիւթ կ'ընէ Թուրքիոյ հանրապետութեան հիմնադիր Ք. Աթաթիւրքի ծագումի հարցը։ Հեղինակը Իսրայէլացի լրագրող մըն է որ կ'ըսէ թէ Աթաթիւրք հօրը կողմէ ծագումով Հըրեայ է։

Հիւսէյ Հալքին, այսպէս կը կոչուի յօդուածագիրը, կ'ըսէ թէ 12-13 տարի առաջ ամերիկեան ուրիշ թերթի մը գրութիւն մը ղրկած է նոյն դէմքին մասին ու հաւանական նկատած որ Մ. Քէմալի հայրը կրօնափոխ (Տէօնմէ) Հրեայ մըն է։ Կը բացատրէ թէ անոնք անջատ թեւ մը կը կազմեն հրեայ ժողովուրդին մէջ, որպէս Ժէ. դարուն իսլամացած առաջնորդ Սապէթայ Սեւիի հետեւորդները։ Պարզ կրօնափոխներ չեն անոնք, այլ արտաքնապէս որպէս մահմետական ապրողներ, որնք սակայն գաղտնօրէն կը պահպանեն հրէական սկզբունքները, աւանդութիւնները, բարքերը, եւլն։ Գոյութիւն ունին մինչեւ այսօր։

Թուրքիոյ մէջ վերջին տարիներուն բաւական ուշադրութեան արժանացաւ այս հատուածը ու թեզեր, ուսումնասիրութիւններ պատրաստուեցան սապէթայականներու մասին։

Ինչ կը վերաբերի Աթաթիւրքի հօր անունցմէ սերած ըլլալուն, Հ. Հալքին կ'ըսէ թէ Մ. Քէմալի կենսագիրներէն չատեր երեք, կամ չորս տարբեր ծագում կը վերագրեն անոր հօրը։ Եւ թէեւ ոչ մէկը զայն Հրեայ կը ներկայացնէ, բայց կը հասկցնեն թէ քօղարկուած մնացած է անոր իսկական ծագումը։

Ցետոյ կը մէջբերէ հրեայ լրագրող Ի. Պէն-Աւիի իր կենսագրութեան մէջ գրի առած մէկ դրուագը։ Այս վերջինը պատմած է թէ 1911ի ձմրան գիշեր մը Երուսաղէմի մէկ պանդոկին ըմպելարանին մէջ երիտասարդ Թուրք հարիւրապետի մը հանդիպած է։ Իմած օղիին տուած բարձր տրամադրութեամբ այս վերջինը կը յայտնէ հրեայ լրագրողին թէ ինք ալ հրեայ է ու կ'արտասանէ «Լսէ՛, ո՛վ Իսրայէլ» աղօթքը զոր ամէն Հրեայ, կամ կրօնափոխ պարտէր գիտնալ, բայց ոչ՝ Թուրք մահմետական մը։ Պէն-Աւի կը գրէ թէ 10 տարի ետք օրուան թերթը բանալով կարդացած է Թուրքիոյ մէջ Թուրքերէ։ Ոչ մէկ Թուրք կարդացած է իր տողերը։ Մի՛ջոց մը եաք համացանցի իմակ մը կը ստանայ. ղրկողը եւրոպական երկրի մը քնաքիչ զարգացած անձ մըն է, կ'աշխատի դրամական ճարտարարուեստի մէջ. կարդացած է իր գրութիւնը եւ որոշած պատմական կարգ մը պրպտումներ կատարել հոն ըսուածին մասին։

Առաջին ստուգածը ան կ'ըլլայ որ Աթաթիւրք իրապէս 1911ի ձմրան վերջին շրջանին Դամասկոսէն եգիպտոս անցած էր, Լիբիոյ մէջ իտալական ուժերուն դէմ կռուող Թրքական զօրքին միանալու համար։ Ուսոի հաւանական է որ երուսաղէմէն անցած էր ու հոն հանդիպած Պէն-Աւիի։ Արդէն այդ թուականին հարիւրապետ էր ու աղքի հանդէպ տակաւութիւնը Պէն-Աւի չէր կրնար գիտնալ։

Իմակին հեղինակը կը գրէ տակաւին թէ Աթաթիւրք ծնած ու մեծցած էր Սելանիկի մէջ որ հրէական քաղաք մըն էր, կրօնափոխներու կարեւոր տոկոսով մը։ Հոն յաճախած էր «Շէմսի էֆէնտիին դպրոց»ը որուն ղեկավարն էր կրօնափոխներու համայնքէն Սիմոն Սեւի։ «Հիմա գիտեմ թէ Աթաթիւրքին հօրենական կողմը իսկապէս հրէական ծագումի տէր էր» կը գրէ իմակին հեղինակը։

Այսօր, կ'ըսէ Հալքին, Աթաթիւրքին հրէութիւնը բաւական բան կը բացատրէ իր անձին մասին. նախ՝ իսլամութեան դէմ իր ուժգին հակառակութիւնը, ապա անպայման Թրքական աչխարհավար ազգայնականութիւն մը հիմնելու երկաթեայ կամքը։ Ազգայնականութիւն որմէ իսլամական բաղկացուցիչը բացառուած պիտի ըլլար։

Կրօնական փոքրամասնութեան մը պատկանողէ ուրիշ ո՞վ պիտի ուզէր այնքան խստութեամբ մահմետական մեծամասնութեան մը ինքնութենէն անջատել կրօնքը, մինչ Ա. Աչխարհամարտի ընթացքին Թուրքիոյ քրիստոնեայ Հայերուն ցեղասպանութենէն եւ 1920ական Թուականներու սկիզբը գրեթէ բոլոր Յոյներուն վտարումէն ետք, մահմետական մեծամասնութեան տոկոսը 99% էր երկրին մէջ։

Այնպէս կ'երեւի որ Աթաթիւրք երբեք ամօթ չէր զգացած իր հրէական արմատներէն։ Ատիկա գաղտնի պահած էր, որովհետեւ հակառակ պարագային քաղաքական անձնասպանութիւն կը նշանակէր. անոր կտակած Թրքական աչխարհավար պետութիւնն ալ գաղտնի պահեց այդ կէտը, ինչպէս Աթաթիւրքի անձնական օրագիրը որ երբեք չէր ըլլար հրատարակուեցաւ եւ պահուեցաւ պետական գաղտնիքի պէս։ Բայց աւելի երկար տեն գաղտնի պահելու պէտք չկայ այլեւս, որովհետեւ իսլամական հակայեղափոխութիւնը Թուրքիոյ մէջ արդէն յաղթանակած է այսօր, կ'եզրակացնէ հրեայ լրագրողը։

Մ. Քէմալի հօր հրեայ ծագումին չատ անգամ անդրադարձ եղած է։ Այդէն պատմութեան գիրքերու, անոր կենսագրութեան հատորներուն մէջ գրեթէ լուսանցքի վրայ պահուած այդ հայրը որոշ հետաքրքրութեան մը թիրախ կ'ըլլայ ընդհանրապէս։ Բայց քանի որ Թուրքիոյ մէջ զարգացած է չըսուածը հասկնալու, գաղտնի պահուածին թափանցելու մշակոյթը, մարդիկ գիտեն, առանց բարձրաձայն ըսելու ստիպողութեան։

Բայց Հ. Հալքինի գրութիւնը կը

ԽՕՍՔ՝ ԱՌԱՆՑ ԴԻՒԱՆԱԳԻՏՈՒԹԻԻՆ ՀԱՄԱՐՈՒՈՂ ԿԵՂԾԻՔի

Վարչապետ Սերժ Սարգսեան, առանց խուսանաւումի կամ տուրք տալու դիւանագիտական կեղծիքի, քննադատած է Ատլանտեան Ուխտը եւ Եւրոմիութիւնը, Յուլիս 6ին։ Լուրը հաղորդած էր Ռոյթըրզ մամլոյ գործակալութիւնը։ Խնդրարկուի շեշտով չէ խօսած Հայաստանի վարչապետը։ Ան բացորոշ կերպով քննադատած է 1993էն ի վեր Թուրքիոյ կողմէ Հայաստանի չրջափակման հարցով Ատլանտեան Ուխտի եւ Եւրոմիութեան ցուցաբերած անտարբերութիւնը։ Ատլանտեան Ուխտ եւ Եւրոմիութիւն ընդհանրապէս վարժուած են դաս տալու, պահանջներ ներկայացնելու, բայց այս անդամ փոքրիկ Հայաստանը կը քննադատէ անոնց «անտարբերութիւն»ը, որ լռելեայն կը թելադրէ այն միտքը որ անոնք մեղսակից են եւ կը հեռապնդեն իրենց չահերը, ինչ որ հակառակին փաստն է իրենց հպատակ հռոմէացի ծերակուտականի իմաստունի պարեզօտին։

Յաճախ ըսուած է որ չրջափակումը պատերազմական արարք է։ Այդ պատերազմական վիճակին բերումով, Սերժ Սարգսեան կ'ըսէ որ Հայաստան կորնցուցած է իր տեղական ընդհանուր արտադրութեան մէկ երրորդը։ Կը նշանակէ որ այդ անտարբերութիւնը կը խափանէ Հայաստանի տնտեսական աճը, երբ միւս կողմէ Եւրոմիութիւն եւ Ամերիկա կը ձգտին նպաստել Հայաստանի տնտեսական վիճակի բարելաւման, զանազան ծրագիրներ իրականացնելով։ Այս տեղական արտադրութեան մէկ երրորդի կորուստը եթէ բաղդատենք Հայաստանի բնակչութեան թչուառութեան չեմէն վար գտնուող մէկ երրորդին, յստակ կը դառնայ քաղաքական եւ մարդկային չարիքը։ Որքան արդար է Հայաստանի վարչապետը երբ կ'ըսէ թէ «Եւրոպացիները կը սիրեն խօսիլ մարդկային իրաւանց ու ժողովրդավարական արժէքներու մասին, սակայն խօսիլ չատ աւելի հեչտ է քան գործել»։

Կարգախօսային աղմուկէ եւ ծէսերէ սերած տարբեր բովանդակութեամբ զօրակցութեան արժանի է Հայաստանի վարչապետը իր այս արի քընդդատութեան համար։ Թէ ան, ինչպէս Հայաստանի վարիչները ընդհանրապէս, դէմ չեն Թուրքիոյ Եւրոմիութեան անդամակցութեան գծով տարուող աչխատանքներուն, մասամբ հասկնալի է, քանի որ, ինչպէս ինք կ'ըսէ, Թրքական քաղաքականութիւնը աւելի «կանխատեսելի» կ'ըլլայ։ Կանխատեսելի՝ որովհետեւ տեւաբար պատչաճելու եւ ներդաչնակուելու հարկադրանքին տակ պիտի գտնուի ան։ Սերժ Սարգսեանի քննադատութիւնը սոսկ հայկական չահերու հետապնդումէ չի բխիր։ Ան կը յիչեցնէ, թ պէտս անոնց որոնց յիչողութիւնը կարճ է, որ Թուրքիա Ատլանտեան Ուխտի անդամ էր երբ զինուժ զօրուեցաւ Հիւսիսային Կիպրոսը։ Շարունակելով իր մխիքը, աւելցնենք որ Եւրոմիութիւնը անհեթեթ կացութեան դատապարտած է ինքզինք, երբ անդամակցութեան բանակցութիւն կը վարէ Թուրքիոյ հետ, հակառակ անոր որ նոյն Թուրքիան իր անդամ երկիրներէն մէկուն տարածքի մէկ մասը բռնագրաւուած կը պահէ։ Այս «նեղոզամտութիւն»ը Եւրոմիութիւնը ինք անընդունելի պիտի համարէր եթէ պատահէր այլ երկինքներու տակ։

Երբ այսպէս են պայմանները, երբ Թուրքիոյ կողմէ սահմաններու փակումով պատերազմական վիճակը կը չարունակուի, ո՞վ կըրնայ դատապարտել Հայաստանի մէջ ռուսական զօրքի ներկայութիւնը։ Ռուսաստանը այլ երկրի մը նման չէ ըսած որ իր նաւերը չեն կրնար բարձրանալ Հայաստանի լեռները... Օտար ուժի մը ներկայութիւնը ինքնրստինքեան մաղթելի չէ, բայց այս սկզբունքային հաստատումէն ետք, պէտք է ցոյց տալ այլընտրանքային ուղի մը, որ չառաջնորդէ միակողմանի զիջումներու։

Սերժ Սարգսեան, կրկին, առանց խուսանաւումներու, վեր առած է Արեւմուտքի չահախնդրական եւ հակասական կեցուածքներէն մին։ Արդարեւ, երբ կրնան առաջարկել որ Սերպիոյ Քոսովօ նահանգին անկախութիւն չնորհուի, ինչո՞ւ այդ առաջարկը չեն ըներ պատմականօրէն հայկական եւ հայաբնակ Արցախին համար։

Առանց գունագեղ կողմնապաշտութիւններու, Հայաստան եւ ընդհանրապէս, Սերժ Սարգսեանի այս անսեթեւեթ կեցուածքը արժանի է զօրակցութեան։ Այս զօրակցութիւնը կ'ենթադրեմ որ պէտք է արտայայտուի բոլոր ձեւերով, հանրաժողովներ, ցոյցեր, տարբեր երկիրներու զանգուածային լրատուամիջոցներու օգտագործում, եւայլն, որպէսզի փոքրիկ Հայաստանի ձայնը չըլլայ հեռու երկրի մէջ լսուած մասնակի խօսք, այլ դառնայ լուսարձակային ճառ՝ ուղղուած ժողովուրդներուն, քաղաքական չրջանակներուն եւ որոշում կայացնողներուն, հասկցնելու համար որ ինչ որ կ'ըսեն եւ կ'ընեն անպայման տիեզերական իմաստութիւն չէ։

Ա.յսքանը կարելի է առանց տեղայնական զգայնութիւններէ բխած բարդոյթի, որ անմիջական է եւ ազգային էական խնդիր, որ չի սահմանափակուիր դասական դարձած Ցեղասպանութեան ճանաչման հետամուտ մխիթարութեան որոնումով։

Ց. ՊԱԼԵԱՆ

զուգադիպի պահու մը երբ երկրին համար ճակատագրական բնոյթով դէմ յանդիման են կրօնքի ազդակը մէկդի ձգած քէմալական ազգայնականութիւնը եւ կրօնամէտ հզօր հոսանքը։

Պատրաստեց
Ա. Թ.

ԻՍՐԱՅԷԼ ՆԵՐԳԱՂԹՈՂՆԵՐԸ

2007ին ուշադրութիւն գրաւած է որ մեծցած է Ֆրանսայէն Իսրայէլ ներգաղթողներուն թիւը: Յուլիս 25ին մեկնած է 600 հոգինոց խումբ մը, Մարսէյլէն եւ Փարիզէն երկու օդանաւով: Ներգաղթի կազմակերպիչ հրէական գործակալութիւնը յայտնած է թէ անցած տարուընէ 10% աւելցած է մեկնողներուն թիւը: Մինչեւ տարեվերջ 3000ի չուրջ ներգաղթող եւս կը սպասուի Իսրայէլի մէջ:

Ներգաղթողները կը տեղաւորուին Երուսաղէմ, Նաթանիա, Աշտոտ, եւլն., ըստ Համարկումի նախարարութեան եւ Հրէական գործակալութեան մէկ ծրագրին:

Մեկնողներուն մէջ կան երիտասարդ-երիտասարդուհիներ ալ որոնք կ'ընդգրկուին բանակին մէջ: Զափահասները յաճախ կը ծրագրեն Ֆրանսայի իրենց գործունէութիւնը հոն փոխադրել: Երբեմն լեզուի պատուարը դժուարութիւն կը ստեղծէ:

Ժերար Պէնիչու ներգաղթող մըն է. 1970ական տարիներէն ի վեր աշխատած է Ընկերվարական կուսակցութեան համար: Եղած է նախագահ Մ իթերանի չարժավարը: Մասնակցած է Ս. Ռուայալի ընտրապայքարին ալ: Կ'ըսէ թէ երբայերէնի գոհացուցիչ մակարդակ մը ունենալէ եառ թերեւս փափաքի մասնակցիլ երկրին քաղաքական կեանքին:

Նոր հասնողները դիմաւորուած են նախագահ Փերէսի, համարկումի նախարարին, Հրէական գործակալութեան նախագահին կողմէ:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ՍԵՐԽԻՕ ՆԱՀԱՊԵՏԵԱՆ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Պուէնոս Այրէս նահանգի խորհըրդարանի անդամ Սերխիօ Նահապետեան նչանակուեցաւ Պուէնոս Այրէսի նահանգապետութեան թեկնածու՝ Արժանթինի նախագահութեան թեկնածու Ուիքթորօ Լոփէս Մըրֆիի ցանկին մէջ եւ Ռէքրիար ընտրական համբակցութեան կողմէ:

Սերխիօ Նահապետեան որ զաւակն է Արժանթինի ՌԱԿ ղեկավար դէմքերէն Նահապետ Նահապետեանի եւ տնօրէնը նոյն կազմակերպութեան պաշտօնաթերթ «Սարտարապատ» պաշտօնաթերթի, նահանգային երեսփոխան է, եւ իրրեւ այդպիսին, անցեալ տարի Պուէնոս Այրէս նահանգի խորհրդարանին մէջ յայտնուց Հայոց Ցեղասպանութեան ճանաչման բանաձեւը, որ նախընթացը կազմեց յաջորդող ճանչումներուն, թէ՛ Գորտոպայի, թէ՛ Պուէնոս Այրէս մայրաքաղաքի խորհրդարաններուն կողմէ: Աւելցընենք, որ իր ջանքերով, այս տարի Ապրիլ 24ի Թուականին զուգադիպող Փութպոլի մրցումներուն, նախքան խաղի սկսիլը, մարզիկները մէկ վայրկեան լռութիւն պահեցին ի յիշատակ հայ նահատակներուն:

Ռէքրիար համբակցութիւնը իր ընտրապայքարին պիտի սկսի Օգոստոս 10ին: Նախագահական ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան Հոկտեմբերին, եւ համբակցութիւնը կը ճգնի հասնիլ պալոթաժի: Եթէ չհասնի իսկ, Սերխիօ Նահապետեանի թեկնածու նչանակումը ինքնին ներքաղաքական յաջողութիւն մըն է, եւ ասիկա արդէն կարեւոր յառաջդիմութիւն մըն է իր ասպարէզին համար:

ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏ ԴԷՊԻ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս, զպրոցական ձմեռնային արձակուրդէն օգտուելով, Հայ կեդրոնի Ս. Գ. Լ. Հաստատութեան «Գէորգ Զէնոզեան» երկրորդականի եւ ՀԲԸՄ-ի «Մարի Մանուկեան» երկրորդականի ասպրատական դասարանի աշակերտները մեկնեցան Հայաստան, առանձնաբար: Շուրջ 15 օր տեւող այցելութեան ընթացքին, աշակերտները կը ծանօթանան հայրենիքի տեսարժան վայրերուն, կը հանդիպին Ս. Էջմիածին եւ կը ստանան Ամենայն Հայոց Հայրապետ Գարեգին Բ.ի օրհնութիւնը եւ Ասրատի տեսքով լիացած կը վերադառնան Պ. Այրէս, լաւագոյն տպաւորութիւններով, քիչ մը աւելի ամրապնդուած իրենց ազգային ինքնութեան գիտակցութեան մէջ: Իրենց ճամբուն վրայ, անոնք կը հանդիպին նաեւ Փարիզ եւ Աթէնք: Տարիներու ընթացքին աւանդութիւն դարձած չրջապտոյտ մըն է ասիկա, զոր աշակերտները կը յաջողցնեն սեփական ճիգով, հասուցած ձեռնարկներ ընելով: Ս. Գ. Լուսաւորիչի առաջին չրջանաւարտները 1969ին այցելած են Հայաստան, ընկերակցութեամբ այն ատենի տեսուչ Ցարութիւն Ծ. Վրդ. Մուշեանի: Աւելցնենք, որ «Մարի Մանուկեան»ի աշակերտները նախքան ճամբորդութիւնը, այցելեցին ՀՀ դեսպանատունը, ուր դեսպան Պ. Վլադիմիր կարմիրշալեան խօսեցաւ իրենց Հայաստանի մասին եւ բարի ճանապարհ մաղթեց:

Ա. Պ.

Պ. Այրէս

ԱՄՆ ԶԱՐԶԱՐԱՆՔԸ ԱՐԳԻԼՈՒԱԾ Է, ԲԱՑԻ ԵԹԷ ԳԱՂՏՆԻ Է

«Ուաշինկթըն Փոսթ» կ'արձագանգէ Պուշի Յուլիս 20ին ստորագրած հրովարտակին, որ Թոյլ կու տայ ՍԻԱ-ին հարցաքննութիւններու մեթոտներ կիրարկել, եթէ գաղտնի մնան:

Երկու տարի առաջ ՍԻԱ-ի հարցաքննութեան ծրագիրը, ըստ որուն ահաբեկչութեամբ կասկածելի օտարականներու դէմ գործուած վարուելակերպը չարչարանք կը նկատուէր, կէս ճամբան մնացած էր: Ալ-Քաիտայի անդամներու դէմ օգտագործուած կարգ մը վարմունքներ գաղտնի մնացած են, թէեւ ՍԻԱ-ն գաղրած էր գործածելէ ամէնէն խնդրոյ առարկայ մեթոտները: Գոնկրէսը քուէարկած էր օրէնք մը որ կ'արգիլէր «անողոք, տմարդի եւ նուաստացուցիչ» վարուելակերպը եւ Գերագոյն Ատեանն ալ որոշած էր ծրնեւի պայմանադրութեան տուեալները կիրարկել բոլոր բանտարկեալներուն անխտիր:

Յուլիս 20ին, երկար վիճաբանութիւնէ ետք, Պուշ ստորագրած էր նախագահական հրովարտակը, որ կը հաստատէր թէ ՍԻԱ-ի բանտարկեալներու հետ հարկ է վարուիլ ըստ ծրնեւի պայմանագրերուն թիւ 3 յօդուածին եւ անոնք այլեւս պիտի չենթարկուին չարչարանքի կամ «նուաստացուցիչ եւ վարկաբեկիչ» արարքներու, ինչ որ սակայն կրնայ մղել ՍԻԱ-ն, որ վերադառնայ իր կոպիտ մեթոտներուն, դատապարտուած՝ բոլոր ժողովրդավար երկիրներուն մէջ: Արդարեւ, Պուշի հրովարտակը թոյլ կու տայ ՍԻԱ-ին, որ ղիմէ իր գաղտնի մեթոտներուն: Սկզբունքով, այդ թէքնիքները պէտք է յարգեն ծրնեւի պայմանագրերը, գործնականին մէջ, կառավարութիւններու իրաւագէտները, որոնք անցեալին օգտագործած են օրէնսդրութեան թերիներ եւ մանուածապատ բացատրութիւններ տուած արդարացնելու համար վատահամբաւ վարուելակերպը: Եթէ նախագահական հրովարտակը բացէ ի բաց կ'արգիլէ սեռային նուաստացումները եւ կրօնքի դէմ արարքները, չանդրադառնար քունի զրկանքներու եւ այլ խիստ մեթոտներու զորս ՍԻԱ-ն կ'օգտագործէ դեռ վերջերս:

Իշխանութեանց համաձայն, այդ թէքնիքները անհրաժեշտ են Ալ-Քաիտայի գործակալներէն տեղեկութիւններ քաղելու համար: Իրականին մէջ, ուսումնասիրութիւնները ճիշդ հակառակը կը փաստեն: Իշխանութիւնները կ'աւելցնեն որ ՍԻԱ-ի մեթոտները, բանակինը չեն եւ պէտք է գաղտնի մնան, որպէսզի բանտարկեալները անգիտանան թէ ի՞նչ պիտի պատահի իրենց: Մնաց որ, կը զրէ ամերիկեան օրաթերթը, կիրարկուած բոլոր մեթոտները չեն կրնար երկար տեւն գաղտնի մնալ եւ թշնամի կառավարութիւնները անողոք վերաբերմունքի երկար ցանկեր ունին, զորս կրնան կիրարկել եւ չնորհիւ Պուշի, ըսել թէ համապատասխան են ծրնեւի պայմանագրութեան:

Թ. Ա. Թ.

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՈՑԻ Հայ Երիտասարդական կեդրոնի բակին մէջ, Յուլիս 6,7,8-ին տեղի ունեցած է Կեդրոնին ամառնային փառատօնը, հաստատուած հայկական վրանի մը տակ: Երեք օրերու ընթացքին ներկայ գտնուած են 7000է աւելի այցելուներ: 11րդ տարին է որ Հայ կեդրոնը կը կազմակերպէ իր տարեկան ամառնային փառատօնը: Կազմակերպիչ յանձնախումբը բաղկացած է 20 անդամներէ ղեկավարութեամբ Վահէ Թաշճեանի եւ 200 կամաւորներէ: Եռօրեայ փառատօնը ապահոված է մօտ 90 հազար տոլարի հասոյթ մը, որ կը յատկացուի Հայ կեդրոնին նորոգութեան ծախքերուն:

Ա.յսօր ցարը առանձնապէս խմամքով էր հաղնուել եւ մազերը յարդարել: Ա.յսպիսի լաւ եղանակին նա գիտէր, որ զբօսայգում չատ մարդ կը լինէր եւ համոզուած էր, որ այնտեղ կը հանդիպի մայրաքաղաքի ամենաազնիւ ընկնող դեղկուհիներին եւ պզնամոլ կանանց: Չնայած արդէն երեսունհինգը տարեկան էր եւ թագաւորական մեծանշանակ անձ, նա իրեն պահում էր ինչպէս ամենահասարակ ֆրանտ պրապրոչէիկը: Զբօսանքի դուրս գալուց առաջ ցարը իր մօտ կանչեց արքունական նախարար իշխան Վոլկոնսկուն եւ նրան յայտնեց, որ յաջորդ օրը մտադիր է այցելել Ակադեմիայի նորաբաց ցուցահանդէսը: Ապա, չըզիտես ինչու, յիշեց Դաններին ու հարցրեց.

– Ինչպէ՞ս են գնում ռազմական նաւահանգիստների պատկերման աշխատանքները:

– Ա.յս րոպէիս Դաններն այստեղ է, տէր իմ: Նա խնդրում է ընդունել իրեն:

– Ա.յդ դէպքում կանչիր:

– Շնորհաւորում եմ, Դաններ, դու արժանի ես իմ չնորհակալութեանը, – սիրաիր ասաց կայսրը դիմելով ծալուեծալ խոնարհուող նկարչին:

(Շար. 57)

– Նկա՞ր... ի՞նչ նկար, – այլայլուած հարցրեց Դանները:

– Ծովային տեսարան, ձերդ ողորմածութիւն: Պարոն Հայվազովսկին դեռ չհասցրած վերջացնել, կախեցին ցուցահանդէսում: Հիմա այնտեղ նրան մօտենալ չի լինում. ժողովո՛ւրդ, ժողովո՛ւրդ...

– Քչի՛ր, ցարսկոյէ սելօ, չո՛ւտ, – կառապանի վրայ գոռաց Դանները կատաղած:

Զիերը սլացան...

Կայսր Ալեքսանդր առաջինի մասին ասում էին, որ ծնուած դերասան է: Նա կարողանում էր հմտօրէն դերի մէջ մտնել եւ ներկայանալ բոլորովին ոչ այնպիսին, ինչպիսին է՛ր իրականում: Իր սիրելի թոռան այդ յատկութիւնների մասին ժամանակին ասում էր նաեւ նրա արքունական տատը՝ Եկատերինա երկրորդը: Այդ հարցում հանգուցեալ Ալեքսանդր առաջին կայսրին չէր զիջում եւ այժմ գահակալող Նիկոլայ առաջինը, որը սիրում եւ կարողանում էր կեցուածք ընդունել: Պատանեկութեան տարիներին նա նոյնիսկ թատերական չարժուձեների դասեր էր վերցրել Ֆրանսիացի դերասաններից: Գուարդիական մունդիրը նոյնպէս ցարը կրում էր դերասանի նման՝ ոտից-գլուխ նրա մէջ ձգուած, ինչպէս սեղմիրանում:

Ա.ՅՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՅԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱՁՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

– Տղաներն իմացել են, ձերդ ողորմածութիւն, որ ակադեմիստ Հայվազովսկին արծաթէ չքանչան է ստացել իր նկարի համար, եւ հիմա ձեռքերի վրայ են թռցնում նրան, մեր ռուսական սովորութեան համաձայն, – զուսպ բացատրեց Ծերումին, որը, ինչպէս եւ Ա.կեդմիայի մէյա բոլոր ծառայողները, չէր սիրում գոռոզամիտ ու կոպիտ Դաններին:

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ՊԷՅՐՈՒԹ
ՅՈՒՆԻՍ 2007

(Շար. Ա. էջէն)

նին տէրը ոչ թէ իշխանութեան գլխաւորը, այլ խորհրդանշական նախագահ մը պիտի ըլլայ:

ԱՖՂԱՆԻՍՏԱՆի բրիտանական տիրապետութենէն ազատագրումի 88ամեակը նշուած է յատուկ համդիսութիւններով որոնց մէջ չէ մոռցուած էնվէրի յիշատակն ալ: Ան կը համարուի թուրքեւաֆղան բարեկամութեան զարգացման մէջ կարեւոր ներդրումի տէր պետական դէմք մը: Ծանօթ է որ Հայկական Ցեղասպանութեան երկու գլխաւոր պատասխանատուներէն ալա մէկը ապաստանելով Թիւրքիստան, ձեռնարկած է տեղւոյն Թուրքերը կազմակերպելով խորհրդային իշխանութեան դէմ անկախութեան պատերազմ մղելու: Իր երազն էր Արեւելեան Թիւրքիստանի ու Աֆղանիստանի իսլամներն ալ ընդգրկող իսլամական եւ համաթրքական պետութեան մը հիմնումը եւ անոր մէջ կարեւոր դերի մը ըստանձնումը:

ԿՐԵՄՈՍի հարստութեան պահպանուած ու ցուցադրուած Ուշաքի (Թուրքիա) թանգարանը անդամ մը եւս կողոպտուած է. հաստատութեան պղպատէ արկղին մէջէն անհետացած են հնագիտական մեծ արժէքով 38 ոսկեայ զարդեղէններ: Թանգարանը անցեալ տարի ալ կողոպտուած էր ու գողերը տարած էին Կրեսոսի գանձէն նշանաւոր «թեւաւոր ծովաձի»ին զարդասեղը: Հսկողութեան տակ առնուած է թանգարանին տնօրէնը, մինչ ոստիկանութիւնը կը ջանայ պարզել թէ ինչ պարագաներու մէջ անյայտացած են պաշտօնապէս ցանկագրուած եւ յատուկ արկղի մէջ պահ դրուած առարկաները:

«ՅԱՌԱՋ»ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

82ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

Տէր եւ Տիկին Ժագ եւ Անժէլ Մելքոնեան 1.000 Եւրօ,

Տէր եւ Տիկին Ալպէր Պօղոսեան 500 Եւրօ,

Հայ Մշակոյթի Տուն, Սէն Լուի Սուրբ Գէորգ եկեղեցի 300ական Եւրօ,

Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Շալճեան, Տէր եւ Տիկին Կարօ Յովսէփեան, Սոնիա Յովսէփեան 200ական Եւրօ,

Մարի Տորումեան 150 Եւրօ,

Սոնիա Փիլիկեան 100 Եւրօ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Մարի Քիւրտճեանի եւ ընտանիքին, իր ամուսնոյն՝ Սահակ Քիւրտճեանի մահուան առթիւ:

□

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Լիոն-Վիլէօրպանի «Աբաքս» մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղիկի հետեւեալ նուէրները ընկերուհի Եւիմէ Գասապեանի հօր՝ Մովսէս Ա. Քհնյ. Գալէնտէրեանի մահուան առիթով. – Վիլէօրպանի Հայ Մշակոյթի Տուն 100 Եւրօ, Սէն-Մօրիսի կապոյտ Խաչի «Անահիտ» մասնաճիւղ 50 Եւրօ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս եւ Վերժին Թելոյեան 30 Եւրօ:

□

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Զամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն – ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre !

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes, visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.
Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

arménie mon amie

AGENDA

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

***

CENTENAIRE DE
CARZOU
A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30

— Entrée libre —

Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

L'ATRIUM ET LA CROIX BLEUE
Section de CHAVILLE
en partenariat avec France Arménie
et AYP FM
présentent

LE GRAND ORCHESTRE ARMENIEN
La plus grande formation
de musique traditionnelle arménienne
d'Europe

LE SAMEDI 6 OCTOBRE

2 CONCERTS :
17 heures et 20 heures 45

Réservations :

— 01 30 70 08 02
— 01 41 15 22 92

***

ARLES
Exposition

TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) :
tapis et broderies sur les chemins de l'exil

du 16 juin au 6 janvier

Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

***

PARIS : JEU DE PAUME,
HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian,
photographes arméniens
à la cour du Négus

Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI

Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԴԱՒԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱԾՈՒԹԻԻՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՉԱՔԱՐԵԱՆի
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի
եւ
գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՒՆԻԿ ՔՀՆԾ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս
Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Անուշիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.-
- Մայր Եկեղեցի՝ 04·91·77·84·70
- Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս Եկեղեցի՝ 04·91·65·56·75 / 04·91·96·10.69
- Կափի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝ 04·92·51·71·80 / 04·92·51·00·87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. –
երթեւեկ՝ 30 Եւրօ ձաշ՝ 20 Եւրօ

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT
LES DATES
DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկվեցու դասանդութեան համար: Հետաքրքրուողներէն կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտռուին: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին դանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՀԱՄԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԿԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:

Պատարագ եւ ճաշ:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 23
JEUDI
23 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·767 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·767

«ԱՄԷՆ ՊԱՀ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԻ ԹԻՐԱԽ ԵՆՔ» Կ'ԸՍԷ ՄԵՍՐՈՊ ՊԱՏՐԻԱՐՔ

Թրքահայոց պատրիարքը Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Մուրթաֆեան Օգոստոս 19ի երեկոյեան հիւրը եղած է հեռատեսիլի «Հապէր Թիւրք» կայանին. իրեն հետ հարցազրոյց մը կատարած է լրագրող Հաքան Զէլիք, հայեւթուրք յարաբերութիւններուն, Թուրքիոյ հայ համայնքին հարցերուն, Պատրիարքարանի իրաւասութիւններուն, մատհոդութիւններուն նկատմամբ։

Պատրիարքը պատասխանելով Հ. Զէլիքի, կրկին անդրադարձած է Սպայկոյտի պետ զօր. Ե. Պիւյիւքանըթի հետ իր տեսակցութեան։ Ըսած է թէ աչնան Անատոլուի կարգ մը հայ համայնքներուն այցի իր ծրագիրը դրական արձագանգ գտած է զօրավարին կողմէ. ան խոստացած է ապահովութեան հարկաւոր միջոցները տրամադրել Մեսրոպ Պատրիարքին։

Ինչ կը վերաբերի հայ համայնքը յուզող նիւթերուն, Մեսրոպ Արք. առանց ամէնէն կարեւորը նկատած է վազքփնեքս խնդիրը։ Այդ մասին օրէնքին հանրապետութեան նախագահին կողմէ վէթոյի ենթարկուիլը բաւական յուզած է համայնքը։ «Մեր տպաւորութիւնը ստեղծուեցաւ որ այս վազքփներուն բարգաւաճումը խոչընդոտելու ձգտում մը կայ» ըսած է Պատրիարքը։ Աւելցուցած է կրօնաւոր ու կրօնքի ուսուցիչ պատրաստելու հարցը։

Հարցազրոյցին նիւթ եղած է Պատրիարքին թիկնապահ ունենալու երեւոյթը։ Հ. Զէլիքի հարցումին պատասխանելով Մեսրոպ Արք. ըսած է. «Ամէն պահ սպառնալիքի թիրախ ենք։ Տակաւին երէկ մէկը Պատրիարքարան հեռաձայնելով լինչի եւ միւս կրօնաւորներուն մահուան սպառնալիք ըրաւ». յետոյ ըսած է թէ վստահ է որ ապահովութեան պատասխանատուները հարկաւոր ամէն բան կ'ընեն, սակայն մինչեւ այսօր ոչ ոք ձերբակալուած է։

Լրագրողը ուզած է գիտնալ թէ Հ. Տինքի սպանութեան յաջորդած թուրքիացին մեկնելու տրամադրութիւնը կը տեսէ՞ Հայերու մօտ։ Պատրիարքը չէ ժխտած յատկապէս երիտասարդներու մօտ վրդովումի երեւոյթ մը, բայց զանգուածային արտագաղթի մը պարագայ չի նշմարեր, հակառակ որոշակի մտահոգութիւններու։

Հարցազրոյցին նիւթ եղած է Մեսրոպ Արք.ի հայերէնի ուսուցչութեան գործունէութիւնն ալ. բացատրած է թէ պարբերաբար դասընթացքներ կը կազմակերպէ Պատրիարքարանին մէջ. չատ Թուրքեր կը դիմեն։ Անոնց մէջ կ'ըլլան հայեւթուրք յարաբերութիւններու մասին ուսումնասիրութեան նպատակ ունեցողներ որոնք կը փափաքին արեւմտահայերէնն սորվիլ։

ՉԱԽԱԽ

ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՎԵՐԱՕԾՈՒՄ

Օգոստոս 17ին Վիրահայոց թեմի առաջնորդ Վազգէն Եպիսկ. Միրզախանեանի կողմէ վերաօծուած է Ախալքալաքի Բեժանօ պիւղին Ս. Մինաս եկեղեցին որ նորոգուած է ծագումով նոյն պիւղէն Սարգսեան եղբայրներու նիւթական օժանդակութեամբ։ Արարողութեան հետեւած է աւանդական մատաղօրհնութիւնը, ապա հայկական երգ ու պարը։

Եկեղեցին կառուցուած է 1830ին, 1899ի երկրաշարժէն լրջօրէն տուժած է։ Վերջին նորոգութիւնը կատարուած է 1906ին։

ՓԱՐԶԱԿԱՆ

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ԸՄԲԻՇԻՆ ՑԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ճունահոմէական ընբշամարտի երիտասարդական ախոյենութիւնը տեղի կ'ունենար Փէքինի մէջ։ Հայաստանէն Արմէն Զուլֆալակեան (74 քկ.) եզրափակիչ մրցումին հակառակորդ ունեցած է ապրբէյանցի Էլվին Մուրսալիեւը։ Յաղթելով անոր տիրացած է ոսկէ մետալին։

Արմէն Զուլֆալակեան զաւակն է աշխարհի եւ օլիմպիական խաղերու ախոյեան Լեւոն Զուլֆալակեանի։

ԱՄՆ

ՀՐԷԱԿԱՆ, ԼԻԿԱՆ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՑ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԲԱՑՑ ԿԸ ՄԵՐԺԷ ԲԱՆԱՁԵՒԸ

«Անուանարկութեան դէմ լիկա»ն (ԱՏԼ) որ ուրացումի իր կեցուածքով բուռն ընդվզում պատճառած էր հայկ. շրջանակներու եւ նաեւ իր անդամներու մէկ հատուածին, յետքայլի հաղորդագրութիւն մը հրապարակած է։ Ըսած է թէ կ'ընդունի, կը ճանչնայ Հայկական Ցեղասպանութիւնը, բայց դէմ է Գոնկրէսին կողմէ անոր ճանաչման բանաձեւին ընդունուելուն։

Լիկային ղեկավարը Ֆոքսման որ ուրացումի յայտարարութեամբ հանդէս եկած էր, պաշտօնապէս ճանչցած է Ցեղասպանութիւնը, «խորհրդակցելէ ետք նիւթին լաւատեղեակ» իր մտերիմներուն հետ, որոնցմէ է է. Վիէզել։

Ֆոքսմանի ժխտող դիրքը հակազդեցութեան մղած է ամերիկայի քաղաքական դէմքեր եւս. անոնցմէ Գոնկրէսի Գալիֆորնիացի անդամ է. Շիֆ որ ճանաչումի բանաձեւը չարադրողներէն մէկն է, յայտարարութեամբ մը դատապարտած է Ֆոքսմանի կողմէ Լիկայի Նիւ Ինկլընտի ղեկավար է. Թարսիի պաշտօնազրկումը, այն պատճառով որ այս վերջինը առաջարկած էր որ Լիկան ճանչնայ 1915ի իրողութիւնը։

Նման հակազդեցութիւն ունեցած են ամերիկացի եւ հրեայ այլ դէմքեր ալ։

Հայ Դատի Ուաշինկթընի գրասենեակին տնօրէնը Արամ Համբարեան ողջունած է Ցեղասպանութեան իրականութիւնը իր վերջոյ պաշտօնապէս ճանչնալու հրէական լիկային որոշումը որով վերջ կը տրուի Թուրքիոյ միջազգային շրջանակին մէջ տարած ուրացման արշաւին մեղսակցութեան։ Բայց նոյն տեղ մը տահոդութիւն յայտնած է որ լիկան ունի ղեկավար տարրեր որոնք կը ձգտին արգելք ըլլալու ԱՄՆ–ու կողմէ տկըրոնքային կեցուածքով 1915ի պաշտօնական ճանաչումին։

Կ'արժէ աւելցնել որ Ֆոքսմանի ուրացման քաղաքականութեան հակազդողներէն եղած է Ուաթըրթաունի տահմանակից հրեայ հոծ բնակչութեամբ Նիւթըն քաղաքին ծագումով հրեայ քաղաքապետը՝ Տէյվիտ Գոհէն. ան Ֆոքսմանի ուղղած կոչով ըսած է ի միջի այլոց.

«Ամբողջութեամբ զօրավիգ եմ ԱՏԼ–ի Նիւ Ինկլընտի մասնաճիւղին վարչութեան եւ անոր ղեկավար է. Թարսիի Հայկական Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու կեցուածքին։ Կը զօրակցիմ նաեւ է. Շիֆի ներկայացուցած բանաձեւին որ ԱՄՆ–ը կը հրաւիրէ պաշտօնապէս ճանչնալու Հայկ. Ցեղասպանութիւնը։ Յատուկ կոչ կ'ուղղեմ ձեզի որ փարած մնաք ձեր առաքելութեան, լիկայինն հաղաքականութիւնը փոխէք եւ ճանչնաք Ա. աշխարհամարտին ընթացքին հայ ժողովուրդին դէմ գործուած ցեղասպանութիւնը։ Կոչ կ'ուղղեմ նաեւ որ իր պաշտօնին մէջ վերահաստատէք է. Թարսին»։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ԼՂՀ

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՀԱՐԻՒՐՕՐԵԱՅ ՀԱՇՈՒԵՏՈՒՈՒԹԻՒՆԸ

ԼՂՀ պաշտպանութեան նախարար, պաշտպանութեան բանակի հրամանատար Մովսէս Յակոբեան իր պաշտօնավարութեան առաջին հարիւրօրեան առթիւ կատարած ըլլալով, մամուլի ասուլիս մը տուած է։

Նախարարը դոհունակութեամբ չեչտած է բանակին մարտական մակարդակը, աւելցուցած որ այս տարի ռազմական բարձրագոյն վարժարաններէ աւելի մեծ թիւով սպայ միացած է բանակին։ Ցօսած է նաեւ բանակին ծառայողներուն համար բնակարանի կառուցման ներկայի վիճակին մասին որ հակառակ տարուած ջանքերուն, սահմանափակ կարելիութիւններու պատճառով գոհացուցիչ չէ։

Մ. Յակոբեան հաւաստած է որ պաշտպանութեան բանակը իւ վիճակի է ամէն պարագայի մէջ արժանի հակահարուածը տալու հակառակորդին։ ԼՂՀ օդային տարածքը այնքան լաւ պաշտպանուած է որ գործնականապէս անկարելի է Սահմանակերտի ռմբակոծումը։

Ինչ կը վերաբերի զօրահաւաքին, ան մէկտ հարիւր առ հարիւր արդիւնքով կ'ընթանայ. յաւելեալ՝ նախկին մարտիկները ամէն պահու պատրաստ են դէնք վերցնելու եւ հայրենիքը պաշտպանելու։

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ Կը ՏԻՐԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՒԺԱՆՈՒԹԻՒԻ ՄԱՐԶԻՆ

Ռուսական «Մոսկովսկի Կոմսոմոլեց» թերթը անդրադարձած է Հայաստանի ուժանիւթի մարզին մէջ ռուսական տիրապետութեան երեւոյթին։ Գրած է թէ Ռուսաստանի ձեռքն է անտեսութեան հիմնական այդ ճիւղին ամբողջական վերահսկողութիւնը։ Ռուսաստան կը կառավարէ Մեծամօրի վառելանիւթի մատակարարումը, տէր է Հայաստանի ջերմակայաններուն, ջրաելեկտրակայաններուն։ Կը վերահսկէ նաեւ կազի փոխանցումին թէ՛ «Հայ–ռուսկազարդ»ի միջոցով, թէ՛ աշարհագրականօրէն. ներկայիս կառուցուող Իրան – Հայաստան կազատարը եւս պիտի պատկանի ռուսական կողմին, ինչպէս չեչտած է «Մոսկովսկի Կոմսոմոլեց»ը։

***

ԿԱԶԸ ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՀԱՍՆԻ

Հիւսիսային Կովկաս – Անդրկովկաս կազատարին վրայ ընթացիկ նորոգութեան պատճառով առժամապէս զադրած էր Հայաստանի կազի մատակարարումը։ Օգոստոս 21ին ան վերսկսած է, բուն կազատարը շրջանցող երկրորդական մը շնորհիւ։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՆԹԷՐՆԷՇՆԼ ԳՐԻԶԻՍ ԿՐՈՒՓԸ, որու կեդրոնը Պրիւքսէլ է, յայտարարած է որ Եւրոպա «արիւնալի նոր հակամարտութեան մը» դէմ յանդիման է, եթէ Եւրոպական Միութիւնը Քոսովոյ չաղաչորդէ անկախութեան։ Տնօրէնը՝ Ա. Անէրսըն սերտ զաւառին կացութիւնը «Եւրոպական Միութեան ծոցը յապաղումով ռումբ»ի մը կը նմանցնէ եւ կ'աւելցնէ թէ Եւրոպական Միութիւնը պէտք է արագօրէն զօրավիգ ըլլայ այդ անկախութեան։ ԻԳԿ–ի այս նոր տեղեկագիրը (մարմինը կը բաղկանայ դլխաւորապար բարձրաստիճան Ամերիկացիներէ) կը միջամտէ ճիշդ այն պահուն, երբ դիւանագիտական երբեակը (ԱՄՆ, Գերմանիա, Ռուսաստան) կարգավիճակ մը կը փնտռէ Քոսովոյի համար, ՄԱԿ–ի վարչական պատասխանատուութեան ներքեւ։ ԻԳԿ–ը յոյս չունի որ այդ երբեակը յաջողութիւն արձանագրէ։

ՋԻՆԱՍՏԱՆի Շանտոնկ զաւառին մէջ ահաւոր նոր աղէտի մը վախ կայ, քանի 171 հանքափործներ հինգ օր է տառնտեակ մեթրերով ջուրերու տակ են, ճիշդ այն պահուն, երբ կը մօտենայ կուսակցութեան համագումարը։ Հակառակ տիրող բարկութեան երկրին մէջ, մամուլը իրաւունք չունի արտայայտուելու, բայց չի կրնար ծածկել որ վատթարագոյնը նախատեսելի է։ Զինացիք իրենց նախնական ուժանիւթին 65%ը կ'ապահովեն ածուխէն։

ԱՐԴԱՐՈՒԹԵԱՆ նախարարուհի՝ Ռաչիտա Տաթիի եղբայրը Ժամալ Տաթի մէկ տարի բանտարկութեան դատապարտուած է Նանսիի Վերաքննիչ տաեանին կողմէ, թմրեցուցիչի չհատատակութեան պատճառաւ։ Առաջին առթիւ այս դատապարտումը յետաձգումով եղած էր, բայց Վերաքննիչ տաեանը աւելի խիստ եղաւ։ Նախորդ վճիռը տրուած էր Փետրուարին, «երբ Ժամալ դեռ եղբայրը չէր նախարարուհիին» կ'առարկէ իր փաստաբանը որ չի հասկնար այս նոր վճիռը։

ԳԱԶԱՅի զօտիին մէջ, իսրայէլեան ռմբակոծութիւններէն, Օգոստոս 21ին 5 պաղեստինցիներ –երկուքը մանուկ– սպաննուած են։ Յահալի (իսրայէլեան բանակ) բանբերին համաձայն, բանակը պինեալ անձերու վրայ կրակած է, բայց պաղեստինեան ազբիւրները կը հաստատեն որ երկու երախաներ զոհ գացած են։

«ԱԼի ՇԻՄԻՒԲԸ», ինչպէս անուանուած է Ս. Հիւսէյնի զարմիկը, որ միշտ դիմած էր քիմիական զէնքերու, կրկին պիտի դատուի, թէեւ արդէն մահուան դատապարտուած էր Փիւրտերու ջարդին համար։ Այս անգամ, կը դատուի 1991ի

(Շար.ը Դ· էջ)

ՀՐԷԱԿԱՆ ԼՈՊԻՆԵՐՈՒ ԽԱՓԱՆԱՐԱՐԱԿԱՆ ԱՐԱՐՔՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ ՀԱՅՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԽՐՏԻ...

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Գոնկրէսին կողմէ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումը ձախողեցնելու դիտմամբ՝ հրէական ազդեցիկ լոպիներու թրքանպաստ միջամտութիւնները անխուսափելիօրէն պիտի ստեղծէին հակազդեցութիւնները, որոնց վերջին ցայտունն եւ հրապարակային իրողութիւնը հանդիսացաւ Ուաթըրթաուն քաղաքային իրադարձութիւնը: Նոյեմբեր առաջին են Ամերիկեան Հականանուանարկումի Լիկան (Anti-Defamation League), երկրին մեծագոյն եւ հզօրագոյն հրէական լոպին եւ անոր փոխազդեցիկ անօրէնը՝ Աբրահամ Ֆոքսման: Այս անգամ հայկական հակազդեցութիւնը կը դրթի իրաւական ոլորտներու, եւ այս պատճառով պոսթընեան այս աւանին տեղական թերթերուն մէջ սկսած բողոքի եւ ամբաստանութեան մեկուսի գիրերը ծաւալեցան արձագանգ գտնելով Պոսթըն Կլոպի Օգոստոս 1ի թիւին մէջ, ուր պատկերազարդ լայն տեղեկատուութիւնը կը սկսէր առաջին էջէն: Իրողութեան մէջ՝ ընդհանուր հակազդեցութիւնը չատ աւելի տարածուն երեւոյթ մը ունէր, քանի ան արդէն մաս կը կազմէր համացանցի գրութիւններու, ուր արտայայտուող ծագումով հրեայ Ամերիկացիներ իրենց դատապարտումի խօսքը կը միացնէին Հայերուն: Վերոյիշեալ մեծանուն օրաթերթը, Օգոստոս 3ի խմբագրականով մը կը յանձնարարէր Հրէական Լիկային, որ ճանչնայ Հայկական Ցեղասպանութիւնը, մատնանշելով թէ ան «բազուկը չէ Իսրայէլի»:

Գիտենք թէ միջազգային իրադարձութիւնները եւ մասնաւորաբար Ամերիկայի վերջին ընտրութիւններուն Դեմոկրատական կուսակցութեան յաղթանակը խոոված էին Անգարան: Գոնկրէսին կողմէ Հայկական Ցեղասպանութեան վաւերացումը կարելի դարձնող երկկուսակցական Ներկայացուցիչներու թիւին աճումը, որ այսօր հասած է անհրաժեշտ մեծամասնութեան, պատճառ մը աւելի էր որ Թրքական իշխանութիւնները խուճապի մատնուէին: Այդ ուղղութեամբ Փետրուար 7 եւ 11ին յաջորդաբար Ուաշինկթընի Քաղաք կը ժամանէին Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց Նախարար Ապտուլլահ Կիւլ եւ Սպայակոյտի Նախագահ զօր. Եաշար Պիւյիւքանըթ, որուն արձարձած հարցերուն մաս կը կազմէր նաեւ քրտականը: Կիւլ կը տեսնուէր ամերիկեան վարչութեան եւ խորհրդարանական ղեկավար դէմքերու հետ, սակայն իրեն համար նոյնքան, եթէ ոչ աւելի, կարեւոր էր հանդիպումը հրէական ազդեցիկ լոպիներուն հետ, որոնք վրճռորոշ դեր կը խաղան մասնաւորաբար Մինչին Սրեւելեան արտաքին քաղաքականութեան ուղեգիծով: Ֆոքսմանի հետ Կիւլի տեսակցութեան ներկայ էին նաեւ հրէական այլ կազմակերպութիւններ, որոնք իրենց զօրակցութիւնը կը խոստանային Թրքական քաղաքականութեան: Այդ կը պահանջէին Թուրքիոյ դաշնակից Իսրայէլի չահերը: Ֆոքսմանի միացող միւս կազմակերպութիւններն էին Ամերիկեան Հրէական Կոմիտէն, Միջազգային Պնակ Պրիթը, Ազգային Ասպահովութեան Հարցերու Հրէական Հիմնարկը:

Թուրք ղեկավարներու Ուաշինկթընի այցէն ետք վերոյիշեալ հրէական կազմակերպութիւնները իրենց հակահայ ժխտական գործունէութիւնը զգալի դարձուցին: Ապրահամ (Էպի) Ֆոքսման ազգութիւնը 390·000 տոլար է, իսկ Լիկային տարեկան եկամուտը 56 միլիոն, 2005 թուականի պաշտօնական տուեալներով- ամենատխուր դերը ստանձնած է: Ֆոքսման չի դադրիր յայտարարելէ թէ Լիկան չի խառնուիր պատմական դէպքերու ճշդումին, թէեւ տենդագին աշխատած է եւ կ'աշխատի Պոսնիոյ եւ Տարֆուրի ցեղասպանութիւններու ճանաչումին ի նպաստ: Ըստ իրեն, Հայկական Ցեղասպանութեան հարցը միայն Թուրքիոյ եւ Հայերու միջեւ կը սահմանափակուի: Աւելին՝ «Գոնկրէսին այլ գործը չէ» Հայկական Հարցին մասին «իրաւարար դառնալ»: Ան չըսեր թէ ի՞նչն է որ զինք եւ Լիկան այնքան պիտի խանգարէ եթէ Գոնկրէսը ճանչնայ Ցեղասպանութիւնը: Միւս կողմէ, թէ ին՛չ է 1915ի դէպքերուն մասին իր մտածումը, ինք այդ մասին «բան չի գիտեր»: Ա.յսորհանդերձ՝ հիմնովին դէմ է անոր ճանաչումին:

Ֆոքսմանի պաշտօնին մաս կը կազմէ հաւատաքննիչի խստագոյն վերահսկողութիւնը, որ ամերիկեան հողամասին վրայ նուազագոյն հակասեմական արտայայտութիւն չըկատարուի, իսկ երբ պատահի՝ պէտք եղած ամէն կարգի հետապնդումները եւ պատժամիջոցները կիրարկուին: Իր վերջին թիրախներուն մաս կազմեց Նախկին Նախագահ Ճիմի Գարթըը, որ իր վերջին հատորով կը դատապարտէ պաղեստինեան գրաւեալ հողմասերուն վրայ իսրայէլեան խժդուժ քաղաքականութիւնը որպէս «Էփըրթհայտ»: Ամէնուր հակասեմական արարք, խօսք կամ ակնարկութիւն տեսնելու անոր հոգեվիճակը զինք դարձուցած է մոտխտաւոր մը ըստ ոմանց, որոնց մէջ կը գտնուին իր ազգակիցներն ու կրօնակիցները: Ու այս մտալկումը, բարդացած՝ աճող իր մեծամասնութեամբ, աւելի վնաս կը պատճառէ հետապնդուած նպատակին: Այս պատճառով, կ'ըսեն հրեայ որոշ գրիչներ, ան չի ներկայացներ հրէական չահերը եւ պէտք է որ հրաժարի կամ պաշտօնազրկուի: Անոնցմէ մէկը, Ճոյի Քուրցնէր, Յուլիս 9ին համացանցի իր սիւնակին մէջ Ֆոքսմանի Հայկական Ցեղասպանութեան ուրացումը կը նմանցնէր Իրանի նախագահ Ահմէտինէժատի յայտարարութեան, թէ Հոլոքոստի իրաւացիութիւնը պէտք է քննարկութեան նիւթ դառնայ:

Հականանուանարկումի Լիկային կարեւոր ծրագիրներէն մէկն է ամերիկեան քաղաքները վերածել «Ատելութեան մուտքը ափիլուած» համայնքներու, ուր գոյութեան իրաւունք չունին ամէն կարգի ատելութիւն –հակասեմական, ցեղային, ազգային, ծագումի, սեռի: Քաղաքներ ուր կը տիրեն առանց խրտրականութեան հանդուրժողականութիւնը, իրերհասկացողութիւնը, տարբերութիւններու հանդէպ յարգանքը: Ուաթըրթաունի քաղաքապետութիւնը երկու տարի առաջ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊՈԼԻՍԸ

ՊՈԼԻՍ՝ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԻՆ ԵՒ ՄԵԾ ՔԱՂԱՔ

ԱՍՊԵՏ ՄԱՆՃԻԿԵԱՆ

Հայ գաղթականութեան հին եւ մեծ կեդրոններէն եղած է Պոլիս: Չոմմէական եւ Բիւզանդական կայսրութեանց ժամանակներէ Հայեր կապ ունեցած եւ ներկայութիւն եղած են Պոլսոյ մէջ: Յատկապէս Բիւզանդական կայսրութեան ժամանակ, չուրջ տասը դար չարունակ, Հայեր կարեւոր դերակատարութիւն ունեցած են հոն, տուած են պինուորական ու քաղաքական գազմաթիւ անուանի դէմքեր, նոյնիսկ կայսրեր եւ կայսրուհիներ: Սակայն Պոլսոյ դերը անհամեմատօրէն չեչտուեցաւ օսմանեան գրաւումէն եւ հայկական պատրիարքական աթոռի հաստատումէն ետք:

Իբրեւ կայսրութեան մայրաքաղաք, քաղաքական եւ տնտեսական կեանքի կեդրոն, Պոլիս, իր պատրիարքական աթոռով, հայազգի պալատականներով (ամիրաներով), իր եկեղեցիներով, դպրոցներով, տպարաններով և մամուլով, ազգային այլեւայլ կառոյցներով ու տնտեսական կարելիութիւններով առեւմտահայ կեանքին կեդրոնը դարձաւ: Մօսիլ պոլսահայ կեանքին մասին կը նշանակէ խօսիլ հայ ժողովուրդի հինգ դարերու կեանքին մասին:

Պոլիս գաղութ մը կամ համայնք մը չէր, այլ տեւական կերպով վերանորոգուող, հայկական գաւառներէն նոր զանգուածներով ստուարացող, նոր աւիւնով ներարկուող, լիցքաւորուող հայ կեանքի կեդրոն: Գաւառներու այդ խճանկարին բերումով էր, որ Պոլսոյ մէջ կազմաւորուեցան արեւմտահայ աշխարհաբարը: Պոլիս դարձաւ ազգային զարթօնքի կեդրոն, հայ մշակոյթի օրրան. հայ գրականութեան բիւրեղացումով զարգացման անհամեմատ բարձրութեան հասաւ, իսկ պոլսահայ մամուլը անփոխարինելի դեր կատարեց:

Արեւմտահայ հոգեւոր, մշակութային եւ քաղաքական կեանքին մէջ, հինգ դար չարունակ անփոխարինելի դեր ունեցաւ Պոլսոյ պատրիարքարանը իր պատրիարքներով, յարակից մարմիններով ու կառոյցներով, կարելիութիւններով ու ազդեցութեան միջոցներով:

Պոլսահայեր ժամանակի ընթացքին տնտեսական բարձր դիրքերու տիրացան. կազմաւորուեցաւ ամիրաներու, սեղանաւորներու, մեծ վաճառականներու եւ արհեստաւորներու դասակարգեր: Անոնցմէ ընտանիքներէն յիշենք Պալեանները, Տիւզեանները, Պէզճեանները, Տատեանները, Գույումճեանները, Նուրատունկեանները, Զարդարեանները եւ այլն, որոնք օսմանեան չափանիշներով հեղինակաւոր դերակատարութիւն ունեցան:

Պոլսահայեր դարեր չարունակ կապուած մնացին հայրենի տոհմիկ աւանդութիւններուն ու բարքերուն, չէն ու պայծառ պահեցին հայ եկեղեցին ու դպրոցը, տուին ազգային ու հասարակական, հոգեւոր ու մշակոյթի մեծանուն գործիչներ, հայ ժողովուրդին փառքն ու պարծանքը հանդիսացող մեծ մտաւորականներ և անմահանուն բարերարներ:

ՊՈԼԻՍ՝ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԵՒ ԱՍԻՈՑ ՔԱՒՈՒՂԻԻՆ ՎՐԱՑ

Պոլիս իր պատմական անփոխարինելի դերը ամէնէն աւելի կը պարտի իր աշխարհագրական դիրքին: Եռանկիւնաձեւ այդ թերակղզին, Եւրոպայի եւ Ասիոյ միջեւ, երեք հազարամեակ չարունակ մեծ կամ մրցակից պետութեանց, ինչպէս նաեւ կրօնական ու մշակութային ազդեցութիւններու մրցակցութեան

վայրացուցեր էր այդ օրէնքը, Ֆոքսմանի Լիկային ստանալով տարեկան կարեւոր նպաստ եւ նշանատախտակ մը՝ NO Place for HATE Community, որ գետեղուած է քաղաքապետարանի չէնքին առջեւ: Այս օրէնքն է որուն միջոցաւ աւանին Հայութիւնը Ֆոքսմանը եւ իր կազմակերպութիւնը ամբաստանեց ատելութեամբ, կողմնակալութեամբ եւ ժխտողականութեամբ, պահանջեց որ Ատելութիւնը մերժող Յանձնախումբէն հանուի հրէական Լիկան:

Այս կացութեան մէջ հասկնալի է ամէն կողմ ստեղծուած չփոթը, մանաւանդ որ Յանձնախումբին ատենապետը, որուն համար Հայկական «Ցեղասպանութիւնը չդատապարտելը և ամբողջովին զայն չըճանչնալը (...) անհամապատասխան է ատելութեան մուտքը արգիլուած» առաքելութեան: Շփոթած է նաեւ հրէական Լիկան, որ կ'ամբաստանուի իր իսկ ստեղծած ծրագրին դէմ գործելու յանցանքով: Սուր յայտարարութիւնները իրարու կը յաջորդեն: Համացանցին մէջ երեւցաւ Ֆոքսմանի լուսանկարը խորք ունենալով զոհերու գանկեր: Պոսթրըն Կլոպի առաջին յօդուածին մէջ տեղ տրուած էր երիտասարդ Հայուհիի մը՝ Նայիրի Արզումանեանի արտայայտութեան, անոր լուսանկարով, ուր կ'ըսուէր «Ցոռեգոյն ատելութիւնն է Ցեղասպանութիւնը ուրանալը»: Թերթը Օգոստոս 16ի թիւով դարձեալ իր առաջին էջէն կ'անդրադառնայ հարցին զարգացումին, Ուաթըրթաունի քաղաքապետութիւնը իր կապերը խզած էր հրէական Լիկայէն եւ վերցուցած ցուցատախտակը: Հայութիւնը այժմ կ'աշխատի որ Պոսթընի չըլկակայքի այլ քաղաքներ հետեւին աւանին օրինակին:

Այս բոլորին ի տես, էպի Ֆոքսման, որուն գործունէութիւնը կը տարածուի Ամերիկայէն դուրս աչխարհով մէկ, իր ըմբռնած մարդկային իրաւունքներու եւ ապատութեան պաշտպանութեան ի խնդիր, զարմացած երեւոյթ մը կը պարզէ. – «Չեմ գիտեր թէ Հայերը ինչո՞ւ դիս թիրախ դարձուցած են» կը յայտարարէ աչխարհի ամէնէն անմեղունակ եղանակով, Ֆրանսական Էյժիոն տ'Օնէօրը –այլ չգիտցանենք ուրկէ– ստացած այս խարդախ մաքիավէլը:

Պոսթրըն

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ԼԻԲԱՆԱՆի Հոյ Կաթողիկէ Պատրիարքարանի «Արարատեան» սրբարհին մէջ, կազմակերպութեամբ հայ կաթողիկէ «Ս. Աւետում» ժողովրդապետութեան, Յուլիս 29ին տեղի ունեցած է ոգեկոչման հանդիսութիւն մը Հ. Սահակ Վ. Քէշիշեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ: Նախագահած է Հայ Կաթողիկէ Պատրիարքը՝ Ներսէս-Պետրոս ԺԹ. բացման խօսքը արտասանած է Րաֆֆի Յովհաննէսեան, որ ըսած է թէ Հ. Սահակ իր խօսքերով եւ աշխատանքով յաջողած էր իր շուրջը համախմբել ժողովուրդի բոլոր խաւերը: Օրուան բանախօսը եղած է տոքթ. Արա Աստուր Անանեան: Ան նշած է որ Հ. Սահակ տէր էր մտքի եւ իմացական բացառիկ կարողութեան, անդրադարձած է նաեւ անոր «անճնուէր կրօնաւոր»ի գործունէութեան ու նկարագրի յատկանիշներուն: Իր վկայութիւնը բերած է Սէն-Ժոզէֆ համալսարանի կրթական բաժանմունքի ընդհանուր տնօրէնը՝ Հայր Լուի Պուասէ, որ չեշտած է Հայր Սահակի արժանիքները: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը, որու ընթացքին ցուցադրուած է տեսերիզ մը, որ կը ներկայացնէր Հ. Սահակի կեանքն ու գործունէութիւնը: Ձեռնարկի աւարտին, խօսք առած է Կաթողիկոս-Պատրիարքը որ յայտնած է թէ Հայր Քէշիշեան ազգասիրութեան, հայրենասիրութեան եւ կրօնական վեհ զգացումներու տէր անձ մըն էր: Ապա, Հ.Մ.Ը.Մ.-ի չեփորահմբին մասնակցութեամբ տեղի ունեցած է Հ. Սահակ Վրդ. Քէշիշեանի յիշատակին նուիրուած խաչքարին քօղազերծումն ու օրհնութիւնը: Խաչքարը գործն է Վարդան Աւետեանի: Հիւրասիրութիւն մը փակած է հանդիսութիւնը:

***

ՊԷՅՐՈՒԹի «Սիթիմոլ» ցուցասրահին մէջ, Յուլիս 18ին տեղի ունեցած է Քարլա Կարապետեանի «Սքրիմըրզ» ժապաւէնի անդրանիկ ցուցադրութիւնը, ներկայութեամբ հոգեւոր առաջնորդներու, դեսպաններու, դիւանագիտական, քաղաքական, մշակութային, կրթական, երիտասարդական պատուիրակութիւններու հոծ բազմութեան մը: Ժապաւէնին ցուցադրութենէն առաջ, յանուն Լիբանանի Հ.Ց.Դ. Հայ Դատի մարմնին խօսք առած է Մարալ Զոլոյեան, որ ըսած է թէ ցեղասպանութիւններու ուրացման քաղաքականութիւններուն մէջ քաղաքական գործիչները ուժ կը վատնեն եւ այլ միջոցներու կը դիմեն ուրացման համապատասխան մթնոլորտ մը ստեղծելու համար:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ԿԵԱՆՔ

ԲԱՐԵՐԱՐՈՒՀԻ ՏՈՐԻՍ ՉՆՆՈՂԵԱՆԻ ՄԱՀԸ

Երեքշաբթի, Յուլիս 31ին մահացաւ բարերարուհի տիկին Տորիս Չննողեան, յետ կարճատեւ անհանգըստութեան եւ յաոաջացեալ տարիքին մէջ: Ողբացեալը իր ամուսնոյն հանգուցեալ Վահէ Չննողեանի հետ բարերարն են Հայ կեդրոնի «Գէորգ Չննողեան» երկրորդականին եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան «Տորիս Չննողեան» նախակրթարանին. Հայաստանի մէջ անոնք բարենորոգած են եկեղեցի մը, բենորոգելու ընթացքին մէջ էր: Տէր Չննողեան ուրիշ եկեղեցի մը բարենորոգելու ընթացքին մէջ էր: Տէր եւ Տիկին Չննողեանները ջերմեռանդ պաշտպաններ էին հայ եկեղեցւոյ, ղեզուին եւ ազգային այլ արժէքներուն: Անկախաբար իր բարերարութիւններէն, ողբացեալ տիկինը համեստօրէն կը ծառայէր նաեւ եկեղեցւոյ բարեգործութեան: Ան մեկենաս եղած է հայերէն գրքերու, եւ 1986 – 1991 տարիներուն, Պուէնոս-Այրէսի մէջ գործեց «Վահէ Չննողեան» հայկական ուսուցչանոցը, մասնագիտական ու հայագիտական ծրագիրով եւ Պետրոս Հաճեանի տեսչութեամբ, որ տեղւոյս դպրոցները օժտեց երիտասարդ ուսուցիչներու սերունդով մը:

Ա. Պ.

Պուէնոս-Այրէս

Տեղեկութիւններ ալ փոխանցած է ժապաւէնին մասին եւ անոր բեմադիրին՝ Ք. Կարապետեանի: Այս վերջինն ալ նշած է որ 2005ին տեսնուած էր Հրանդ Տինքի հետ, Ֆիլմին պատրաստութեան ընթացքին, եւ այդ օրէն իսկ ան կը զգար որ վտանգ մը կը սպառնայ իրեն: Իր խօսքէն ետք, Հայ Դատի մարմնին կողմէ Վաչէ Ծատուրեան յուշանուէր մը յանձնած է Ք. Կարապետեանի, իսկ Յակոբ Հասլաթեան ալ ժապաւէնի հովանաւոր՝ Բաֆֆի Մանուկեանի: Խօսք առած է նաեւ այս վերջինը չնորհակալութիւն յայտնելով Լիբանանի որ թոյլ տրնած է նման ժապաւէնի մը ցուցադրութիւնը: Ապա, ներկաները դիտած են ժապաւէնը, որ կ'անդրադառնայ մարդկութեան դէմ կատարուած ոճիրներուն, ցեղասպանութիւններուն, ի մասնաւորի Հայոց Ցեղասպանութեան: Ժապաւէնին մէջ «Սիսթըմ աֆ է տաուն» խումբը կը պահանջէ քանդել լռութեան պատը եւ ճանչնալ Հայոց Ցեղասպանութիւնը:

***

ԹՈՐՈՆԹՈՅի Հայ կեդրոնին մէջ, Գանատայի Հայ Դատի Յանձնախումբի Օթթաուայի գրասենեակի եւ Ցեղասպանութեան Ուսուցման գանատական կեդրոնի նախաձեռնութեամբ, Յուլիս 23-27ին գործադրուած է Ցեղասպանութեան Ուսուցման ծրագրի 4րդ համախմբումը, որուն մասնակցած են օտարազգի 40 ուսուցիչներ: Յաջորդաբար խօսք առած են տոքթ. Կերի Գափլան, Պարպրա Գոլորոսօ, փրոֆ. Ա. Ուաթհորն, տոքթ. Իզապէլ Գաբրիէլեան-Զըրչիլ: Արտայայտուելէ ետք ցեղասպանութեան ընդհանուր թեմային մասին, արտայայտութիւններ եղած են Հայոց Ցեղասպանութեան, ուկրանական ցեղասպանութեան (1932–1933) եւ հրէական ողջակէզի մասին: Խօսուած է նաեւ Տարֆուրի վերջին զարգացումներու մասին: Ցեղասպանութեան ուսուցման համախմբումը փակուած է Յուլիս 27ին: Համախմբումի ընթացքին խօսք առած է նաեւ Օթթաուայի Հայ Դատի դրասենեակին տնօրէնը՝ Սրիս Պալիկեան: Ցեղասպանութեան Ուսուցման գանատական կեդրոնի հիմնադիր եւ նախագահ Ուիչ Հիւզըն նշած է որ «ներկայ համախմբումը Հայկական Ցեղասպանութենէն մինչեւ Տարֆուր ուղղակի կապ մըն է եւ թէ անպատիժ մնացած իւրաքանչիւր ցեղասպանութիւն վերյիշում մըն է այն իրողութեան, որ աշխարհ գրեթէ ոչինչ ըրած է եւ կ'ընէ՝ առաջքն առնելու կամ կասեցնելու համար աշխարհի վրայ մինչեւ այսր չարունակուող ցեղասպանութիւնները: Ցեղասպանագիտութեան հիմնարկը առաջին անգամ գործած է Լոնտոն (Օնթարիօ, 2004ին), ապա 2005ին ընդգրկելով հարաւ-արեւելեան Օնթարիոյէն ուսուցիչներ եւ չնորհիւ արձանագրած յաջողութիւններուն ընդլայնած է 2006ին ընդգրկելով ամբողջ Գանատան:

թատերաբեմ եւ կռուախնճոր եղած է:

Պոլիս կը գտնուի Մարմարա ծովուն հիւսիսային կողմը, Վոսփորի երկու ափերուն, որ քաղաքը երկու մասի կը բաժնէ. արեւմտեան կողմը՝ եւրոպական Պոլիսը, արեւելեան կողմը՝ ասիական Պոլիսը: Իւզանդական պարիսպներուն ներքեւ գտնուող հին քաղաքը եօթը բլուրներու վրայ տարածուած է եւ քսաներեք քառ. քմ. տարածութիւն ունի: Ներկայիս բուն Պոլիսը 1.539 քառ. քմ. տարածութիւն ունի, իսկ իր արուարձանային գօտիներով միասին 6.220 քառ. քմ.:

Աւանդականօրէն քաղաքը չրջապատող չուրերը «երեք ծովեր» կոչուած են, որոնք են՝ Ոսկեղջիւրը, Վոսփորը են Մարմարա ծովը: Ոսկեղջիւրը եօթը քմ. երկարութիւն ունի եւ իր հարաւային կողմը գըտնուող հին քաղաքը կը բաժնէ նոր քաղաքէն. Վոսփոր (Պողազիչի) Սեւ եւ Մարմարա ծովերը կը միացնէ իրարու, իսկ եւրոպական Պոլիսը կը բաժնէ ասիականէն՝ Սկիւտարէն, Քատըքէօյէն (Քաղկեդոն) եւ յարակից գօտիէն:

Պոլիս բարեխառն կլիմայ ունի՝ տաք եւ խոնաւ ամառներ եւ ցուրտ ու անձրեւոտ ձմեռներ: Հիւսիսէն եւ հիւսիս-արեւելքէն, Սեւ ծովու կողմէն կը փչեն փոյթազ կոչուող ցուրտ հովերը. Եարայէլ կոչուող հովերուն ժամանակ սաստիկ ցուրտ կ'ընէ, իսկ լոտոս հովերը կը փչեն հարաւ-արեւմտեան կողմէն եւ փոթորիկի պատճառ կը դառնան:

Ա. Մ.

(Մնացեալը յաջորդով)

Ձեվաձովսկոի

Կեանքը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՑԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

– Ես միշտ պատրաստ եմ ծառայելու Ձերդ Մեծութեանը, – չեշտուած հաճոյակատարութեամբ պատասխանեց Ֆըրանճայցին, – միայն ինձ յայտնի չէ, թէ ինչո՞վ եմ արժանացել այդ մեծ չնորհին...

– Որքան համեստ էք դուք, – գոչեց ցարն ու մատնացոյց արեց պատուհանի մօտ կանգնած Վոլկոնսկուն: – Իշխանն այսօր ինձ զեկուցեց, որ քո աշակերտ Հայվազովսկու նկարը մեծ յաջողութիւն է վայելում ցուցահանդէսում: Սա... մի՞թէ քո արժանիքը չէ:

– Տէր իմ, – պատասխանեց Դանիները ինքնասիրութիւնը վիրաւորուած մարդու տխուր տեսք ընդունելով, – ես պատահմամբ իմացայ իմ աշակերտի յաջողութեան մասին: Ես տեղեակ չէէի, որ նա որոշել է այդպիսի կտաւ նկարել եւ առանց իմ գիտութեան ներկայացնել հասարակութեան դատին:

– Ինչպէ՞ս, ինչպէ՞ս, – Նիկոլայ Ա.-ի ամբողջ բարեհոգութիւնը մի րոպէում ցնդեց: – Շարունակիր, չարունակիր, – կարգադրեց նա:

Եւ Դանիները հոգու խորքում զգաց, որ եկել է Հայվազովսկուց վրէժ լուծելու ժամանակը. Նրա անհնազանդութեան, այն բանի համար, որ չի ընդունում իր հեղինակութիւնը եւ գլխաւորը՝ նրա վիթխարի օժտուածութեան համար, որ հանդէս էր գալիս իր իսկ յանճնարարած ամենաչնչին նկարներում:

– Ձերդ կայսերական մեծութիւն, – սկսեց Դանիները համօրէն խաղալով անչնորհակալ աշակերտի կողմից վիրաւորած խնամատարի դերը, – մեծապէս չոյուած Ձերդ ողորմածութեան վստահութիւնից, ես երազում էի այդ պատուհանն

(Շար. Ա. էջէն)

չինները ամբաստանութեան պատասխան իր հայածանքին համար: Դատարան ներկայացած է 14 այլ ամբաստանեալ ներու հետ: Դատարանը կը գտնուի «կանաչ գօտի»ին մէջ, որ ամէնէն խիտ ապահովութիւնը վայելող շրջանն է:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ գաղթականութեան նոր օրէնքը որ ստորագրուած է հանրապետութեան նախագահ Հ. Գէօհլէրի կողմէ ալ, մեծ խուճապ ու հակազդեցութիւններու պատճառ է թրքական շրջանակներու մէջ: Նոր օրէնքը լուրջ խոչընդոտներ կը բերէ գաղթականներուն, պայման դնելով որ Գերմանիա բնակութեան գացողները, կամ ընտանեկան համախմբումի դիմողները տիրապետեն լեզուին, երկրին մէջ գտնուողները հետեւին համակումի դասընթացքներու, մեծ-ծողները դրամական տուգանքի դատապարտուին, եւլն.:

ԹՈՒՐՔ քաղաքական մեկնաբաններ կարեւորութեամբ կը հետեւէին Ֆրանսայի արտաքին գործերու նախարարին պաղատատ այցին: Ընդհանուր գոհունակութիւն պատճառած է ան, նկատուելով Փարիզի մօտեցումը թրքական կեցուածքին: Ծանօթ վերլուծաբան Սամի Գոհէն կը գրէր թէ Պ. Քուշնէրի յայտնած տեսակէտները չատ մօտ են Իրաքի մասին Թուրքիոյ ունեցածներուն. այսինքն՝ յարգանք Իրաքի հողային ամբողջականութեան եւ յատկապէս մերժում՝ քրտական անկախ պետութեան մը հիմնումին: Աւելորդ է ըսել որ երբ թեյադրող կեդրոնը նոյնը ըլլայ, պատճառ չկայ որ կեցուածքները իրարմէ տարբերին:

ԷԼԻԶԷի դիմացի (Ֆօսուր Սէն Թ'Օնորէ), Օգոստոս 21ին, դանակով վիրաւորուած անձ մը եօթը ժամ պատանդ բռնած է հագուստեղէնի խանութի մը երեք պաշտօնեաները, մինչեւ որ ժամը 23ի չուրջ ոստիկանութիւնը կրցած է տէր դառնալ կացութեան եւ ազատել պատանդները:

ԿԻՊՐՈՍԻ հանրապետութեան զեկավարները եւ թրքական կողմի պատասխանատուները կրկին հանդիպում պիտի ունենան Սեպտեմբեր 5ին, ճար մը գտնելու համար կղզիին վերամիացման հարցին: Այդ առընչութեամբ 2004ին ներկայացուած հանրաքուէն մերժուած էր յոյն կիպրացիներուն կողմէ:

**Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976**

ԴԱՒԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՓԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆԾ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Աճաիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր Եկեղեցի՝ 04·91·77·84·70*
- *Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս Եկեղեցի՝ 04·91·65·56·75 / 04·91·96·10.69*
- *Կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝ 04·92·51·71·80 / 04·92·51·00·87*

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. –
երթուդարձ՝ 30 եւրօ ՝ ձայն՝ 20 եւրօ

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre !

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes, visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար ֆրանսախօս եւ հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկլեզու դասաւանդութեան համար: Հետաքրքրուողները կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ
ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դասնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտռուի: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը վաճառին զանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE BRADERIE DE NOEL DE CHENE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՏՕՆԱԿԸ
կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պատարագ և ճաշ:

AGENDA

CENTENAIRE DE
CARZOU
A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30
— Entrée libre —
Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre
Mon cher frère
Les Arméniens dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection Orlando Carlo Calumeno

***

PARIS : JEU DE PAUME, HOTEL DE SULLY

Les Boyadjian, photographes arméniens à la cour du Négus
Expositoin du 19 juin au 2 septembre avec le soutien de la Fondation Léa et Napoléon Bullukian, en partenariat avec la Maison de l'Afrique, Point de vue et RFI
Hôtel de Sully,
62 rue Saint-Antoine — 75004 Paris

***

ARLES
Exposition
TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil
du 16 juin au 6 janvier
Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :

— **Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50**
— **Centre Culturel : 01 40 51 11 90**

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones
Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian** avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones
Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.
Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ 24
VENDREDI
24 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԵԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·768 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·768

ԱՄՆ

«ԱՄԵՐԻԿԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲ»Ն ԱԼ ԴԷՄ Է ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԲԱՆԱՁԵԻԻՆ

ԱՄՆ–ու «Ամերիկահրէական յանձնախումբ»ը իր գործադիր տնօրէնին Տ. Հէրիսի մէկ դրուագամբ փորձած է բացատրել թէ ինչո՛ւ կ'ընդդիմանայ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումի բանաձեւին Կոնկրէսին ընդունուելուն: «Ձեմարտուքիւն եւ հետեւանքներ. Հայեր, Թուրքեր եւ Հրեաներ» խորագրուած այդ դրուագամբ ըսուածը Թրքական Թեզին պաշտպանութիւնն է, պատմական ճշմարտութեան ձգտումի քօղին տակ:

Արդարեւ, Հէրիս կը գրէ թէ Հայերը ցեղասպանութիւն կը կոչեն 1915ին գործուածը, մինչդեռ Թուրքերը կը մերժեն այդ որակումը: Սկանատեա վերապրող այլեւս ողբերգ չէ մնացած, բայց կողմերը ահագին փաստաթղթութեան տէր են, իրենց տեսակէտները պաշտպանող, բայց չեն խօսիր հարցին մասին իրարու հետ. երկուքն ալ աշխարհին կոչ կ'ուղղեն, զօրակցութիւն փնտռելով:

Իրեւ թէ պատմական ճշմարտութեան որոնումի ձգտումով գրուած էջը կը չարունակուի, չեչտելով Թուրքիոյ ռազմաքաղաքական արժէքը յատկապէս ԱՄՆ–ու համար ու կը չեշտէ մանաւանդ թէ Թուրքիոյ սերտ կապերը Իսրայէլի հետ:

Հաւանաբար որպէս անկեղծութեան դրաւական պէտք է ընկալել այն տողերը ուր Հէրիս կ'ըսէ թէ համակրող մըն է Թուրքիոյ ուր բազմաթիւ անգամ գտնուած է, եւլն.: Ցետոյ կը վերադառնայ Թրքական միւս դիտաւոր գաղափարին թէ հայ եւ Թուրք պատմաբաններ հարկ է քով–քովի գան, հարցը քննեն: Իր կազմակերպութիւնը պատրաստ է նման հանդիպումի յաջողութեան:

ԱՄՆ–ու Հայ Դատի յանձնախումբը հաղորդագրութեամբ մը պատասխանած է այս հրապարակումին. չեչտած է երեւոյթը որ ամերիկահրէական յանձնախումբը կ'ուզէ յայտնուիլ որպէս կազմակերպութիւն որ հետամուտ է պատմական ճշմարտութեան, սակայն բառախաղերով հակառակը կծլտնէ Հայկական Ցեղասպանութեան պարագային կամ կը փորձէ ներքին տրամաբանութիւնն գտնել իր չըկամութիւնը բացատրելու համար, նկատի ունենալով Թուրքիոյ աշխարհաքաղաքական արժէքը: Ասպա կը նչէ. «Ցեղասպանութեան ճանաչումը բարոյական հրամայական մըն է եւ ոչ թէ քաղաքական չահեր ապահովելու համար բանակցութեան կամ սակարկութեան նիւթ»:

***

Թրքական լրատուիւնները վերջերս յաճախ չեչտելով կը չեչտէին թէ ԱՄՆ–ու Կոնկրէսին կողմէ Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչումին ուղղութեամբ մինչ Հայկական կողմը ոգի ի բռին կ'աշխատի, Թրքական իշխանութիւնները կը չարունակեն անտարբերութեան հանդէս իրենց թոյլ ընթացքը: «Ամերիկահրէական յանձնախումբ»ին գործադիր տնօրէնին հրապարակումը չատ կը նմանի այդ կացութեան նոր մէկ դարման–կարկատանին: Ոչ մէկ տուեալ ունի նորութիւն բերող, կամ լուրջի առնուելու արժանի:

Ինչ կը վերաբերի Հայ Դատի յանձնախմբին պատասխանին, բաւական զարմանալի է հոն Ցեղասպանութեան ճանաչումը «բարոյական հրամայական» նկատող մօտեցումը. եթէ անչուչտ թարգմանութեան վրէպ մը խնդրոյ առարկայ չէ «Ազգարէզ»ի Օգոստոս 23ի թիւով տրուած հայերէն մէկնաբանութեան մէջ: Ցեղասպանութիւնը եւ անոր ճանաչումը բարոյական, կամ այլ բնոյթի հարց չէ, այլ՝ միմիայն քաղաքական: Այլապէս բաւական անհեթեթ երեւոյթ պիտի ըլլար «Հայ Դատ» տրամաբանութեամբ քաղաքական կազմակերպութիւն մը «բարոյական» հրամայականի մը հետապնդումին համար, կամ հակառակը:

ԹՈՒՐՔԻԱ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ՏՆՕՐԷՆԸ ԿԸ ՁԱՄԱՌԻ ՈՒ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՑ

Թուրք հանրապետական կարծիքին մէջ սուր հակադրութիւն ստեղծած են ալեւի Քիւրտերը կրօնափոխ Հայեր նկատող Փրոֆ. Ե. Հալաչօղլուի խօսքերը: Կան ընդվզողներ, հակադրողներ, բողոք յայտնողներ, կան նաեւ իրեն թիկունք կանգնողներ. այս վերջինները բնական է որ ազգայնական շրջանակներէն կը յայտնուին:

Ինք սկսած է պնդել որ սխալ մեկնաբանուած են ըսածները, թէ ինք առանց փաստի ոչինչ կը յայտարարէ: Շեչտած է նաեւ թէ քնաւ մտադիր չէ հրաժարելու կոչերուն անսալու: Ոչ մէկ կարեւորութիւն կու տայ անոնց: «Ըրածս ոչ թէ ցեղապաշտութիւն, այլ պիտական աշխատանք է» ըսած է Հալաչօղլու, կրկնելով իր պնդումները որոնց համար նոյնիսկ չնորհաւորութիւն ստացեր է կարգ մը Ալեւիներէն:

Ան ջայլամի նմանցուցած է իրեն հակադրողները, չեչտելով որ միայն ըսած է թէ աքսորէ, ճնշումէ փրկուելու համար ալեւի քիւրտ ձեւացող Հայեր գտնուած են: Ասիկա պատմական փաստերու չենած իրողութիւն է եւ չի հասկնար թէ ինչո՛ւ վարկաբեկում կը նկատուի Ալեւիներու, Քիւրտերու եւ Հայերու համար: Կը պատգամէ. «Եթէ իրականութիւններէն վախնանք, չենք կրնար պիտական աշխատանք տանիլ»:

Ինք պիտական աշխատանքով տիրացած է հարիւր հազար հոգինոց ցանկերու որոնք ցոյց կու տանք թէ որ Հայը Թրքական ո՛ր անունը առած է, ո՛ւր կը բնակի, եւլն.: Սակայն այդ ցանկը պիտի չհրապարակէ, կ'ուզէ որ ըսածը որպէս սպառնալիք չընկալուի:

«Գիտական» նոյն գործունէութեան մէկ այլ արդիւքն ալ Հալաչօղլուի այն վարկածն է որ ն.ք. Ա. հազարամեակին Իտալիոյ այսօրուան չրջանին բնակիչ Եւրոասկիները 97% հաւանականութեամբ մը Թուրք էին եւ Անատոլուէն մօտ 2500 տարի առաջ գաղթած էին Իտալիա... վարկածը հիմնուած է եղեր պեղումներու գտածոներու եւ ԱՏՆ–ի քննութիւններու վրայ. Հալաչօղլու այդ իսկապէս «գնցող» յայտարարութիւնը ըրած է Եւրոասկիներու մասին իր գլխաւորած հիմնարկին կազմակերպած «գիտաժողովին»:

Միւս կողմէ, իրեն դէմ հակազդեցութիւնները կը չարունակուին: Մարդկային իրաւունքներու միութիւնը Հալաչօղլուի պաշտօնազրկումի պահանջով վարչապետին դիմած է, քրտական միութեան մը փաստաբան նախագահն ալ դատ բացած անոր դէմ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՔի նախագահը՝ Ժալալ Թալապանի հարցազրոյց մը տուած է Մոնտէ (Օգոստոս 23) ուր «պատմական» կ'որակէ Քուէյնէըի այցելութիւնը, որ առաջինն է Ֆրանսացի դիւանագէտի մը համար երկրին ազատագրումէն ի վեր: Իրեն համար սխալնի–չիի հակամարտութիւն չըկայ, այլ պառակտումներ կան համայնքներուն մէջ, մէկեղնելով որ ինչ կը վերաբերի սխալներուն, Քիւրտերու մեծամասնութիւնը անոնց կը պատկանի: Սխալներու քաշտելը կառավարութենէն աղէտալի չի նկատեր, քանի առանց անոնց ալ կառավարութիւնը մեծամասնութիւն ունի:

ՊՈՒՇ ելոյթ ունեցած է Օգոստոս 22ին նախկին ռազմիկներու առջեւ եւ այս անգամ չէ վարանած Իրաքի արշաւանքը բաղդատելու Վիէթնամի պատերազմին: ԱՄՆ–ու նախագահին համար ամերիկեան զօրքերը չեն կրնար եւ պէտք չէ քաշուին Իրաքէն, ինչ որ նոյնքան վնասակար կ'ըլլայ ԱՄՆ–ու համար որքան եղած էր Վիէթնամէն նահանջը ետքը: Պուշ կը խորհի որ Ամերիկացիք Իրենց գործը ըրած են Իրաքի մէջ, կարգը եկած է Իրաքցիներուն, որպէսզի Իրենց գործը կատարեն:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԹՌՉՆԻ մը մահացու արկածը Իրաքի մէջ պատճառ եղած է 14 ամերիկացի զինուորի մահուան, Օգոստոս 22ին: Նոյն տեղ, քամիքազ մը թափկարդ բեռնակառքի մը պայթումը կը կատարէր Պաղտատի հիւանդը, որու հետեւանքով 20 մեռեալ կար եւ 80 վիրաւորներ:

ՖՐԱՆՍԱՍՑԻ նախարարապետը՝ Ֆիյոն Մարթինէք գնաց Ֆրանսայի զօրակցութիւնը արտայայտելու համար բնակչութեան, Տին մրրիկին զործած աղէտէն ետք: Յայտարարած է որ քանի մը ամիսէն ոչ մէկ հետք պէտք է մնայ պատահածէն եւ խոստացած է որ կրկին Մարթինէք պիտի երթայ Նոյեմբերին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ արտաքին նախարարը չի ծածկեր (Ֆիկառօ Օգոստոս 23) որ կարգ մը լուրջ տարակարծութիւններ ունի Լիզիէին հետ: Այդ տարակարծութեան գլխաւոր կէտերը կը վերաբերին Թուրքիոյ անդամակցութեան, Գոնկոյի ճամբորդութեան եւ լիբիական Թղթածրարին «կարզագրութեան»: Քուէնէր չէ զսպած իր բարկութիւնը երբ Նիքոլա Սարքոզի պինք անտեսելով դանակցած է Քատաֆիի հետ, որու վարչակարգին նկատմամբ ինք բարեացակամ ըլլալէ չատ հեռու է: Մնաց որ վնկերվարական իր նախկին ընկերներն ալ իրեն հանդէպ բնաւ բարեացակամ չեն, ինք ալ նոյն վերաբերումը ունի անոնց հանդէպ, զորս «ծիծաղելի» կը գտնէ:

ԻՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ԱԴՐԲԵՋԱՆ ԱՑՑԸ

Իրանի նախագահը Մ. Ահմատինեժատ Օգոստոս 21ին երկու օրուան պաշտօնական այցով եւ մէյնն այրերէ բազկացած պատուիրակութեան մը ընկերակցութեամբ Բաքու գացած է: Նոյն օրը տեղի ունեցած է երկու երկիրներու նախագահներուն տեսակցութիւնը: Անոր յաջորդած մամուլի ասուլիսին Ի. Ալիեւ յայտնած է թէ մեծապէս կարեւոր կը նկատեն Ահմատինեժատի այցը, այն յոյսով որ անոր կը հետեւի երկու երկիրներու փոխադարձ յարաբերութիւններուն ընդլայնումը, սերտացումը: Ըսած է թէ արդէն ամէն հարցի մէջ Բաքուի եւ Թեհրանի տեսակէտները կը համամտին, թէ հիւր նահագահը յայտարարած է. «Իրանի զարգացումը Ադրբեջանինը, Ադրբեջանի զարգացումը Իրանինը կը նչանակէ»: Աւելցուցած է թէ Իրան չահադրգռուած է Ադրբեջանի ապահովութեամբ, զարգացումով եւ անկախութեամբ: Երկու երկիրներուն «հասարակաց քաղաքակրթութիւնն ու պատմական կապերը» դուռ կը բանան բարեկամական խոր յարաբերութիւններու:

Դիւանագիտական, տնտեսական, ուժանիւթի հարցերու հետ տեսակցութեան նիւթ եղած է Ղարաբաղն ալ: Ըստ Հ. Ալիեւի, Իրանի նախագահը այդ առընչութեամբ զօրավիղ է Բաքուի դիրքին: Երկուքը համամիտ են որ հարցը պէտք է լուծում գտնէ միջազգային իրաւական չափանիշերու եւ Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականութեան յարգանքով:

Մ. Ահմատինեժատ Ի. Ալիեւը հրաւիրած է կասպեան երկիրներու նախագահներու Թեհրանի վեհաժողովին որուն օրակարգը կազմուած պիտի ըլլայ Կասպից ծովուն առընչուած հարցերով:

ՓՈՒԹՊՈԼ

ԵՒՐՈՊԱ 2008

ՋՏՈՒՄԻ ՄՐՑՈՒՄՆԵՐ

ՀԱՑԱՍՏԱՆ - ՓՈՐԹՈՒԿԱԼ 1 - 1

Այս արդիւնքը պատճառ է որ Էֆիփ օրաօթերթը խորագրէ. – «Arménie accroche le Portugal», Օգոստոս 23ի իր թիւին մէջ:

Հայաստան Օգոստոս 22ին իր դաշտին վրայ կը հիւրընկալէր Փորթուկալը, բաւական մեղմ օդով: 17 հազար հանդիսականներ հետեւած են մրցումին, իրաւարարը եղած է Մ. Լարսըն (Դանիա): Հայաստանի հաչուոյն 12րդ վայրկեանին Արզումանեան նչանակած է առաջին կէտը: Փորթուկալի կէտը նչանակած է 69րդ վայրկեանին Եորկէ Անտաստէ, 37րդ վայրկեանին ալ փորթուկալցի Ռոնալտօ ազդարարութիւն մը ստացած է:

Այս առաջին խումբին դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէ.– Լեհաստան 19 կէտ, Ֆինլանտա 17, Փորթուկալ 15, Սերպիա 14, Պելճիա 10, Հայաստան 8, Ղազախստան 6, Ադրբեջան 5: Ցաջորդ խաղերն են Սեպտեմբեր 6ին.– Ադրբեջան – Հայաստան, Սերպիա–Ֆինլանտա, Փորթուկալ – Լեհաստան:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԱՀԱՅ ԿԱՄ ՍՓԻԽՈՒՔԱՀԱՅ ՀՈԳԵՐ

ՄՏԱՒՈՐ-ՄԵԾԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՆԱՀԱՆՋ

ՊԵՏՐՈՍ ՀԱՃԵԱՆ

Վերջին քանի մը տասնամեակներուն, մեր գաղութը արձանագրեց շարք մը նուաճումներ հանրային կեանքի տարբեր կալուածներուն մէջ, ինչպէս հինարարական, կրթական, բարեսիրական, քաղաքական, եւլն., սակայն զուագհեռաբար աղքատ, ամուլ եւ անկազմակերպ մնաց մտաւոր-մշակութային կալուածներու մէջ:

Այս իրողութիւնը ոչ միայն հասկնալի է ինքնին, այլեւ իր մէջ կը պարունակէ համայնքային կեանքի մը սերմերը, որքան ալ գաղութը առերեւոյթ պարզէ բարգաւաճ իրավիճակի մը պատկերը:

Այս իսկ պատճառով, ինչ տարողութեամբ որ քաջալերական թուին ու խանդավառող՝ ձեռք բերուած նուաճումները, նոյն տարողութեամբ եւ աւելի մտահոգիչ է գոյութիւն ունեցող մտաւոր-մշակութային յիշեալ ամլութիւնը:

Թուրիմացութիւն չստեղծելու համար անհրաժեշտ է առաջին առթիւ հաստատել մեր կեանքի դրական երեսները: Համեմատաբար կարճ ժամանակի մէջ, մեր գաղութը ունեցաւ՝

ա) ժողովրդային տարածուն, չքեղ ու արդիական հաւաքավայրեր:

բ) Դպրոցական կազմակերպուած ցանց մը, հոգ չէ թէ աշակերտական թիւի ոչ-գոհացուցիչ համեմատութեամբ, բայց չէնքային յարմարաւէտ կառոյցներով:

գ) Տպագրական նոր միջոցներով օժտուած մամուլ:

դ) Բարեսիրական կարեւոր իրագործում մը (Հանգստեան Տուն):

ե) Հայ Դատով, հայկական իրականութեամբ մօտէն չհագրգռուող հանրութիւն, այսինքն fաղաfականացած զանգուած:

Այս բոլորը իրականացան հաւաքական թէ անհատական քրտինքով եւ յամառութեամբ, նիւթական նուիրաբերումներով, եւ իրականացնող սերունդը, _ներառեալ հանրային թէ կուսակցական ղեկավարներ, անհատ բարերարներ, նուիրեալ մարդիկ, _ ցուցաբերեց անչահախնդիր ազգասիրութիւն մը եւ կը մնայ օրինակելի նախընթաց մը:

Արդ, _ այսօր, մեր կարծիքով հանրային կեանքի գլխաւոր թերին կը մնայ մտաւոր _ մշակութային կալուածը, որ բոլոր վերեւ յիշուած ենթակառոյցները անուշցնող մայր երակն է, ժողովուրդ մը կենսատրող ու տեւաբար վերանորոգող չարժիչ ուժը, առանց որուն ո՛չ քարեղէն հաւաքավայրերը կը վերածուին գաղափարական հնոցի, ո՛չ դպրոցը կը յաջողի կազմաւորել տեսիլքով թրծուած սերունդներ, ոչ ալ մամուլը կը լուսաւորէ ժողովուրդի մը ուղին: Հանրութեան քաղաքականացումն ալ պիտի վերածուի ժամանակաւոր պղպջակի, եթէ խարխուլած չըլլայ հայ մշակոյթի եւ մտաւոր ամուր յենարաններու վրայ:

Կրնանք արագօրէն թուել հետեւեալ ազդակները իբրեւ դրդապատճառ մշակութային այս ամլութեան.

_ Մեր չրջանին մէջ հինէն ի վեր գոյութիւն չէ ունեցած զուտ մշակութային միութիւն մը, եւ գրեթէ բացառաբար կամ ստիպողաբար զարկ տրուած է կրթական գործունէութեան (իր կարգին հրամայական):

_ Հանրային կեանքի մէջ չեչտուած է քաղաքական – կուսակցական հետամտութիւն մը, ինչ որ պատճառ դարձած է մշակոյթի հետ աղերս ունեցող ճիգերու անտեսումին:

_ Տեղածին հայ գրողները (սպասնագիր), արուեստագէտները, մտաւորականները ընդհանրապէս դուրս մնացած են հայ կեանքի առօրեայ հոլովոյթէն:

_ Իրրեւ Հարաւ՝ մեր չրջանները ընդհանրապէս անտեսուած են ազգային կեանքի կեդրոնական ուժերուն կողմէ, չքսելու համար արհամարհուած: Իրրեւ վերաբնակեցման վայր եւս՝ Հարաւը չէ հրապուրած տեղափոխուող ժողովրդային խաւերը, որով եւ մշակութապէս օժտուած տարրեր չեն ներգրաւուած չրջանէն ներս:

_ Մեր հանրային կեանքին մէջ պակասած է ազատ մտածումի եւ անկաշառ ինքնադատութեան բարիքը. տառապելս ինքնադատութիւնը (սեփական կազմակերպութիւնը կամ ղեկավարութիւնը քննադատելու իմաստով): Առանց քննադատական կուռ խօսքի ընկերութիւն մը դատապարտուած է լճացումի եւ տեղքայլի:

_ Իրրեւ հետեւանք հայերէնի ամբիճանական տկարացումին՝ արժանթինահայ մտաւորականներու, արհեստավարժներու եւ արուեստագէտներու չախչախիչ տոկոսը կա՛մ բացարձակ անգիտակ է մայրենի լեզուին եւ կամ ալ ծանօթ է նուազագոյն չափով:

_ Անցեալ դարու 70ական, 80ական թուականներուն մտաւոր _ մշակութային աշխուժութիւն մը կար չրջանին մէջ, որ կարեւոր տոկոսով արդիւնք էր այլ գաղութներէն եւ Հայաստանէն կատարուող մշակութային այցելութիւններու («Գասպար Իփէկեան» թատերախումբ, Մուշեղ Իշխան, Կարօ Մեհեան, Մինաս Թէօլէօլեան, Կարապետ Փոլատեան, Անդրանիկ Փոլատեան, Վահրամ Մաւեան, Պօղոս Սնապեան, Միսաք Հայկենց, Հայաստանի պետական պարախումբը Վանուշ Յանամիրեանի գլխաւորութեամբ, ինչպէս եւ Վահագն Դաւթեան, Վիկտոր Համբարձումեան, Վարդգէս Պետրոսեան, Սիլվա Կապուտիկեան, երաժշտագէտներու խումբ մը Եդուարդ Միրզոյեանի գլխաւորութեամբ, Վարդգէս Համազասպեան եւ ուրիշներ): Այդ աշխուժութիւնը նուազագոյնի իջած է այժմ, եթէ բոլորովին չէ չքացած:

Այդ տեղքայլն է որ կ'ապրի արժանթինահայ գաղութը, համեմատաբար մօտիկ անցեալին:

Աւիկա վտանգաւոր զառիթափ մըն է:

Յատկապէս չխօսեցանք հայախօսութեան եւ հայ լեզուի նահանջին մասին, որ արժանթինահայ երեւոյթ մը չէ բացառաբար: Լեզուն մշակոյթի մայր երակն է, անուշիչը: Պարզ է որ լեզուի նահանջին կը հետեւին ոգեկան ուծացումը եւ այլ բազմերես ուծացումներ:

Չենք անտեսեր ժամանակի ընկերային–տնտեսական հեւքերն ու ճնշումները: Ժամանակակից անհատին կեանքի ստիպողութիւնները, ինչպէս եւ ներկայ ընտանիքին ըսպառնացող փորձութիւնները:

Ներկայ ժամանակները, սակայն, իրենց յոռի եւ տխուր բարքերուն եւ վտանգներուն հետ, համաչափ հայնացումի համայնակուլ չարժումին հետ միաժամանակ, հիմնական առանձնայատկութիւն մը տուած են ժամանակակից մարդուն. _ Որեւէ ժամանակէ աւելի այսօր իրարու հասմնուլուած են մշակոյթն ու fաղաfակրթութիւնը: Աւելի պարզ ըսելով՝ քաղաքակրթութեան թէքնիք հնարաւորութիւնները ի սպաս դրուած են մշակոյթի տարածման առջեւ: Եւ ընկերութիւն մը իր հասարակական ախտերէն կը զտուի, կը փրկուի ու կը բարձրանայ, երբ կը հակի իր մշակոյթի ակնաղբիւրներուն, երբ տեւաբար կը վերադառնայ իր մշակութային արմատներուն:

Մենք խօսեցանք արժանթինահայ գաղութի մասին: Շատ հաւանօրէն այլ գաղութներ եւս կը գտնուին նոյն ճգնաժամի մէջ:

Ինչպէս այլ բնագաւառներու պարագային, նաե՛ւ մշակոյթի եւ լեզուի (արեւմտահայերէնի) պահպանման գծով հեռանկարային քաղաքականութիւն մը չէ մշակուած ցարդ մեր իրականութեան մէջ: Քաղաքականութիւն մը, որ նախատեսէ գործնական բնոյթի միջոցառումներ ի խնդիր հետզհետէ ծովամոյն եղող հայ մշակոյթի փրկութեան:

Կը խորհինք, որ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցող համահայկական խորհրդաժողովներու աւագ աշխատանքը պէտք է ըլլայ այդ մասին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊՈԼԻՍԸ

ՊՈԼԻՍ՝ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԻՆ ԵՒ ՄԵԾ ՔԱՂԱՔ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԱՍՊԵՏ ՄԱՆՃԻԿԵԱՆ

ՊՈԼԻՍ՝ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀԻՆ ՔԱՂԱՔ

Պոլիս հարուստ է պատմական հնութիւններով եւ ճարտարապետական կոթողներով: Հռոմէական ժամանակներէն մնացած կոթողներէն նշանաւոր է ձիարշաւարանը (Հիփոտրոմ, ներկայիս Սուլթան Ահմէտ հրապարակը):

Պոլսոյ պարիսպները կառուցուած են Մեծն Կոնստանդինի կողմէ, որ մայրաքաղաքը Հռոմէն հոն տեղափոխեց: 439ին կառուցուեցան ծովափնեայ պարիսպները 110 աշտարակներով եւ 14 դուռներով: Ցետագային Թէոդոսոս Բ. վերակառուցեց զանոնք, որոնք 447ի հրդեհին աւերուած էին: Հիւսիսարեւմտեան պարիսպները կառուցուած են 627ին, Հերակլիոս կայսեր օրով: Քաղաքը յիսունհինգ դուռ ունի: Իսկ Սուլթան Մեհմէտ Բ. 1458ին կառուցեց Եոհիքուլէ (եօթը աշտարակ) բերդը:

Բիւզանդական ճարտարապետութեան գլուխ գործոցներէն է Սուրբ Սոֆիայի տաճարը, որ Ցունական Տիեզերական պատրիարքութեան առաջնորդանիստը եղած է: Օսմանեան գրաւումէն ետք անիկա մզկիթի վերածուեցաւ եւ վերակոչուեցաւ Այա Սոֆիա, հանրապետութեան չրջանին ալ վերածուեցաւ թանգարանի: իսկ Տիեզերական Պատրիարքութիւնը Ֆէներ (Ֆանար) թաղամասին մէջ հաստատուեցաւ:

Բիւզանդական ժամանակաշրջանի կոթողներէն յիշենք նաեւ Մեկալա էքլեսիան (Մեծ եկեղեցին), կառուցուած 360ին, Կոնստանդին Բ.ի կողմէ, իսկ Սուրբ Սերկիոս եւ Պաքոս եկեղեցին կառուցուած 536ին:

Նշենք, որ չատ մը եկեղեցիներ արուեստի գլուխ գործոց սրպազան պատկերներ ունէին, բայց պատկերամարտութեան ժամանակ, Լ. դարուն, կործանեցան Լեւոն Գ. Իսաւրիացի կայսեր օրով:

Նաչակրական չորրորդ արշաւանքին ժամանակ (1204ին) լատինները գրաւեցին Պոլիսը, պատմական չատ մը կառոյցներ քանդեցին, կողոպտեցին եւ անոնց հարստութիւնները վենետիկ փոխադրեցին: Այնուհետեւ սկսաւ Պոլսոյ աստիճանական անկումը:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԳՐԱԻՈՒՄԷՆ ԵՏՔ

Սուլթան Մեհմէտ Բ. Ֆաթիհ 1453 Մայիս 29ին գրաւեց Պոլիսը 53 օրուան պաշարումէ ետք: Այնուհետեւ Պոլիս Օսմանեան կայսրութեան մայրաքաղաքը դարձաւ եւ մեծ մասամբ իսլամական դիմագիծ ստացաւ: Կառուցուեցան Մեծ Պազարը, Թոփքափուի պալատը, Այուպ Սուլթան, Սուլթան Ահմէտի (կապոյտ) եւ Ֆաթիհ մզկիթները եւայլն:

Սուլթան Սիւլէյմանի ժամանակ Պոլիս մեծապէս զարգացաւ. հայ ազգի անուանի ճարտարապետ Սինան կառուցեց չարք մը մզկիթներ, մեդրէսէներ, բաղնիքներ եւ թեքէներ եւ այլ կառոյցներ, որոնցմէ ոմանք թանգարանի վերածուած են:

Պոլիս սկսաւ արդիականանալ 1870ական տարիներէն. կառուցուե-

ցան կամուրջները եւ ջրային դրութիւն, ելեկտրականութիւն ու հեռաձայնի գիծերը հաստատուեցան:

ՊՈԼԻՍ՝ ՄԻՆՉԵՒ ՆԵՐԿԱՅ ԹԱՄԱՆԱԿՆԵՐԸ

Թրքական հանրապետութեան հաստատումէն ետք, 1923ին, մայրաքաղաքը Անգարա փոխադրուեցաւ: Քաղաքը արագօրէն սկսաւ կերպարանափոխուիլ 1950ական տարիներէն սկսեալ· նոր ճամբաներ եւ արդիական մայրուղիներ, վոսփորի վրայ զոյգ կամուրջներ բացուեցան, հանրային պարտէզներ չինուեցան եւ գործատուներ բացուեցան:

Պոլսոյ բնակչութիւնը 1970ական տարիներուն արագօրէն սկսաւ բազմանալ Անատոլուէն մեծ թիւով վերաբնակիչներու բերումով, եւ արուարձանները անհամեմատելիօրէն ընդարձակուեցան:

Պոլիս Թուրքիոյ ճարտարարւեստին ու առեւտրական կեանքին կեդրոնն է, ուր զարգացած է հիւսածեղէնի, քիմիական, ելեկտրական, մեքենական, ուտեստեղէնի, թուղթի, ոգելից ըմպելիներու եւ դեղերու արտադրութիւնը եւ մետաղամշակումը: Պոլիս նաեւ զբօսաշրջիկական եւ ելեմտական մեծ կեդրոն է:

Պոլսոյ անմիջական երկրագործական գօտիին մէջ զարգացած է յատկապէս բամպակի, պտուղներու, ձիթապտուղի եւ ծխախոտի արտադրութիւնը:

ՊՈԼԻՍ՝ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԿԵԴՐՈՆ

Պոլիս նաեւ մշակոյթի, կրթութեան եւ արուեստի կեդրոն է:

Պոլսոյ երկրաբանական թանգարանը հիմնուած 1881ին, աշխարհի ամէնէն մեծ եւ հարուստ թանգարաններէն է, ուր պահպանուած են աւելի քան մէկ միլիոն հնութիւններ Միջերկրականի աւազանէն, Պալքաններէն, Միջին Արեւելքէն, հիւսիսային Ափրիկէէն եւ Կեդրոնական Ասիայէն: «Ալեքսանդր սարքոփակուս» կ'ենթադրուի, որ պատրաստուած է Մեծն Ալեքսանդր Մակեդոնացիին կողմէ, փոխադրուած Այտոյէն, թանգարանի հիմնադիր Սաման Համտի պէյի եւ իր օգնական Ոսկան էֆէնտիի կողմէ: Հոն պահպանուած է նաեւ Քատէշի խաղաղութեան դաշնագիրը (Ն.Ք. 1258ին) Եգիպտոսի Ռամսէս Բ. փարաւոնին եւ Հիթիթներու Հաթթուսիլի Գ.ի միջեւ, որ աշխարհի մինչեւ հիմա ծանօթ ամէնէն հին դաշնագիրն է:

Թրքական առաջին պաշտօնաթերթը «Թաքվիմ-ի-վեքայի», հիմնուած է 1831ին, որ ունեցած է նաեւ հայերէն յաւելուած մը, Պատը Ալի Թաղին մէջ: Թրքական գլխաւոր թերթերը «Հիւրրիյէթ», «Միլլիյէթ», «Սապահ», «Ռատիքալ», «Ճումհուրիյէթ», «Զաման», «Թիւրքիյէ», «Աքշամ» եւայլն Պոլսոյ մէջ լոյս կը տեսնեն:

Պոլսոյ մէջ լոյս կը տեսնեն նաեւ «Մարմարա» եւ Սփիւռքի անընդմիջաբար հրատարակուող ամէնէն հին թերթը՝ «Ժամանակ» եւ «Ակօս» շաբաթաթերթը:

Պոլսոյ մէջ կը գործեն կրթական բարձրագոյն հաստատութիւններ ու համալսարաններ: Իսթանպուլի համալսարանը հիմնուած է 1453ին, իբրեւ չարունակութիւնը Բիւզանդական համալսարանին. Իսթանպուլի Արհեստից համալսարանը՝ 1773ին, Պողազիչի համալսարանը՝ 1863ին, Գեղեցիկ արուեստներու Մխմար Սինան համալսարանը՝ 1882ին, Մարմարա համալսարանը՝ 1883ին, Եըլտըզ արհեստից համալսարան՝ 1911ին, եւ Կալաթասարայ համալսարանը 1992ին:

ՊՈԼՍՈՑ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԲԱԺԱՆՈՒՄՆԵՐԸ ԵՒ ԹԱՂԵՐԸ

Պոլիս աշխարհագրականօրէն երեք գօտիներու բաժնուած է· պատմական Թերակղզին, Ոսկեղջիւրը եւ ասիական հողը, որոնք իրենց կարգին երեսունմէկ թաղամասերու բաժնուած են:

Թերակղզին կ'ընդգրկէ հին Պոլիսը, Գում Գաբու, Թոփգաբու, Էմինէօնիւ, Սամաթիա, Պալաթ, Ֆենէր եւ Ֆաթիհ, որոնք կ'ընդգրկեն Ոսկեղջիւրէն հարաւ բիւզանդական պարիսպներէն ներս տարածուող գօտին:

Ոսկեղջիւրէն հիւսիսը պատմական Բերա կամ Պէյօղլու եւ Պէշիկթաշ թաղերն են, մօտակայքը՝ Եըլտըզ եւ Օրթաքէօյ, որոնք կ'երկարին Վոսփորի երկայնքին: Վոսփորի երբոպական եւ ասիական ափերուն տարածուած են պալատներ, նախապէս պալատականներու պատկանող, ներկայիս մեծ մասամբ վերանորոգուած ապարանքներ եւ եալը կոչուող ծովեզերեայ տուներ:

Սկիւտար եւ Քատըքէօյ կը գտնուին ասիական կողմի հարաւային մասին մէջ:

Մեծամասնութեամբ Թրքաբնակ Պոլիս միշտ ալ համայնքներու խճանկար մը եղած է, ուր կողք կողքի ապրած են իսլամ, քրիստոնեայ եւ հրեայ համայնքներ· կան թաղամասեր, որոնք պահած են իրենց ազանդական դիմագիծը: Այսպէս, Գումգաբու ծանօթ է իբրեւ հայկական թաղ, ուր կը գտնուին Հայոց պատրիարքարանը եւ աթոռանիստ Ս. Աստուածածին Մայր Եկեղեցին: Պալաթ ծանօթ է իբրեւ հրէական թաղ, Ֆենէր յունական թաղ, իսկ Նիշանթաշ, Պէյօղլու եւ Կալաթա իբրեւ եւրոպականացած թաղամասեր:

Պոլսոյ յոյն ուղղափառ բնակչութիւնը անցեալին չուրջ հարիւր հազար հոգի կը հաշուէր, բայց 1955ի հակայոյն դէպքերէն ետք արագօրէն նուազեցաւ եւ ներկայիս մօտաւորապէս երեք հազար Յոյներ կը բնակին Պոլսոյ մէջ: Լատիններըը եւրոպացի, գլխաւորաբար ճենովացի, վենետիկցի եւ ֆրանսացի վաճառականներու սերունդներ են, որոնք բիւզանդական եւ օսմանեան ժամանակներէն հոն հաստատուած են. կան նաեւ փոքրաթիւ Գերմանացիներ: Լատինները անցեալին 40 հազար հոգիէն աւելի կը հաշուէին, բայց ներկայիս անոնց թիւը անհամեմատօրէն նուազած է: Իսկ հայ համայնքին թիւը մօտաւորապէս 70 80 հազար հոգի կը գնահատուի:

Սեֆարատ Հրեաները աւելի քան հինգ դար առաջ Սպանիայէն եւ Փորթուկալէն վտարուելէ ետք հոն հաստատուած են· կան նաեւ աշքէնազ Հրեաներ, որոնք աւելի ուշ ժամանակներու հաստատուած են:

Ներկայ տուեալներով, Պոլսոյ մէջ կան 2691 գործող մզկիթներ, 123 եկեղեցիներ եւ 26 սինակոկներ:

Պոլիս իր արուարձաններով 11 միլիոն 322 հազար բնակիչ ունի:

Ա. Մ.

«Ազդակ»

ԳՕՂՈՒԹԻՒ ԳՕՂՈՒԹ

ՋԱՒԱԽՔԻ մէջ Օգոստոս 19ին տեղի ունեցած է Վրաստանի Հայ Օգնութեան Միութեան մասնաճիւղին չորրորդ պատգամաւորական ժողովը, 25 մասնակիցներով: ՀՕՄ-ի շրջանային վարչութեան ատենապետուհի Կարինէ Թադեւոսեան ներկայացուցած է գործունէութեան տարեկան տեղեկագիրը, ապա ժողովականները ըրած են բազմազան առաջարկներ: Ընտրուած է հինգ հոգինոց վարչութեան նոր կազմը:

ՍՏԱՅԱՆՔ

ՀԱՍԿ

Պաշտօնական ամսագիր
Կաթողիկոսութեան Հայոց
Մեծի Տանն Կիլիկիոյ

Թիւ 5, Մայիս 2007

ԱՆԹԻԼԻԱՍ (Լիբանան)

Աջվաջովսկոի Պեանքը

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՑԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Անսպասելիօրէն յայտնուած ինչ-որ ծառայողներ բարձր-բարձր կարգադրութիւններ անելով եւ ամբոխի միջից ճանապարհ բացելով պահանջում էին իրենց թողնել նկարին մօտենալ: Մարդիկ զարմացել էին, ոմանք դժգոհութիւն էին յայտնում: Զարմանքն աւելի ուժեղացաւ, երբ ծառայողների յետեւից յայտնուեց կայսեր ֆլիգել-համհարզը՝ շքեղաթափին համազգեստով: Համոզուելով, որ դա իրօք Ակադեմիայի սան Հայվազովսկու նկարն է, ֆլիգել-համհարզը կարգադրեց վայր իջեցնել այն եւ դուրս տանել: Մարդիկ տարակուսանքով իրար էին նայում: Մէկ էլ դահլիճով մէկ տարածուեց չշուկը·

– Նորին կայսերական մեծութեան հրամանով, կայսեր հրամանն է···

Սրահը կարծես միանգամից դատարկուեց: Աշնուական կանայք, գինուրականներն ու աստիճանաւորները չտապեցին դուրս գալ ցուցահանդէսից: Աւելի համեստ դասի մարդիկ միաուժամանակ յապաղեցին, յետոյ սրանք էլ, խոր տարակուսանքի մէջ սկսեցին ցրուել:

Երիտասարդ նկարչի համար վրայ հասան ծանր օրեր: Նա համարեա դուրս չէր գալիս իր սենեակից: Վհատութիւնը, թախիծն ու վիշտը ոչ մի րոպէ չէին հեռանում նրանից: Ցաճախ այդ զգացումները վերածւում էին լիակատար յուսահատութեան: Երեկոյեան բոլորը հաւաքւում էին Հայվազովսկու մօտ, որպէսզի փոքր-ինչ ցրեն իրենց ընկերոջը: Նրանք պատմում էին, որ Օլենինների, Օդոեւսկիների, Տոմիլեւների եւ մի շարք ուրիշ տուներում անկեղծ կարեկցանքով էին խօսում նրա մասին: Շշուկներ էին պտրտւում, որ ցարը զայրոյթով ընդհատել էր Վասիլի Անդրէեւիչ Ժուկովսկուն, երբ սա փորձել էր բարեխօսել պատանի նկարչի համար: Բայց ո՛չ Հայվազովսկին, ո՛չ էլ նրա ընկերները չդիտէին մի ուրիշ կարեւոր բան, որ նրա նկարի հետ պատահած դէպքը խուլ դժգոհութիւն էր առաջացրել չատ ու չատ մտաւորականների մէջ: Յատկապէս վրդովուած էին Դաններին լաւ ճանաչող մարդիկ· նրանք զայրոյթով էին խօսում Ռուսաստանի հանդէպ Ֆրանսիացի նկարչի արհամարհալից վերաբերմունքի մասին: Ոմանք արդէն բողոքովին չէին ընդունում նրա արուեստը:

Ժամանակը տխուր էր անցնում: Բայց մի օր, կէսօրին, սենեակ խուժեցին Հայվազովսկու ընկերները եւ իրար ընդհատելով սկսեցին ոգեւորուած պատմել, թէ ինչպէս, երբ Դաններըը մտել էր ցուցահանդէս, տղաները սուլոցներով ու աղաղակներով ստիպել էին նրան թողնել դահլիճը:

Եւ այժմ նրանք երկար ծիծաղում էին, երբ Շտերնբերգը չատ յաջող ցոյց էր տալիս, թէ ինչպէս Դաններըը մի րոպէում կորցնելով իր ամբողջ վեհաշքութիւնը, կատուի պէս վախեցած ետ-ետ էր գնացել դահլիճում:

– Բայց հիմա, դուք էլ կը տուժէք իմ պատճառով, – թախիծով նկատեց Հայվազովսկին, երբ տղաները հանդարտուեցին:– Դաններըը նորից կը գնայ ու կը բողոքի:

– Չէ, ի՛նչ ես ասում, – համոզուած առարկեց Շտերնբերգը, – կը վախենայ: Առանց այդ էլ չատ աղմուկ է բարձրացել նրա շուրջը: Իսկ եթէ այդքան քսու կը լինի, թող բոլորա էլ տուժենք:

Հայվազովսկին չնորհակալութեամբ սեղմեց ընկերոջ ձեռքը:

Ցետագայ օրերին պատանին ամբողջ ժամանակ անհանգստանում էր իր ընկերների համար, բայց լատ երեւոյթին Շտերնբերգը իրաւացի էր. Ֆրանսիացին չէր համարձակուել դիմել բարձր իշխանութիւններին: Միաուժամանակ հանդրստանալուց յետոյ, Հայվազովսկին նորից ընկաւ վհատութեան գիրկը՝ սաստիկ անհանգիստ սեփական վիճակի համար: Բայց մի առաւօտ նորից սենեակ խուժեցին ընկերները եւ ընդհատեցին նրա վհատ մտքերը:

– Շո՛ւտ, եկ մեզ մօտ: Իւան Անդրէեւիչն է եկել, ուզում է տեսնել քեզ:

– Ի՞նչ Իւան Անդրէեւիչ:

– Կռիլովը··· Կռիլով հայրիկը Ակադեմիայում է եւ քեզ է պատսում:

Հայվազովսկին պոկուեց տեղից ու սլացաւ ներքեւ: Ընկերները չէին կարողանում յետեւից հասնել: Բայց տեսնելով մեծ առակագրին ուսանողներով եւ դասախօսներով շրջապատուած, Հայվազովսկին հեւասպառ, համեստօրէն կանգ առաւ մի քանի քայլ հեռու:

Կռիլովն անմիջապէս նկատեց նրան: Նա մի փոքր բարձրացաւ տեղից եւ, սիրալիր ու փաղաքուշ, իր մօտ կանչեց պատանուն:

– Եկ, ե՛կ, սիրելիս, մի վախենայ: Ես տեսայ քո նկարը ցուցահանդէսում. հոյակա՛պ էր, աքանչելի: Քո ծովի ալիքները թափանցեցին հոգուս խորքն ու ինձ բերեցին քեզ մօտ:

Կռիլովի ձայնը հնչում էր անսահման բարի ու սիրալիր: Հայվազովսկին բոլորովին կորցրեց իրեն: Գրողի չուրջ հաւաքուած դասախօսներն ու աշակերտները միանգամից լռեցին: Տեսնելով, որ պատանին չփոթմունքից քարացել է, Կռիլովը մօտեցաւ, գրկեց նրան եւ համբուրելով նստեցրեց կողքին:

– Ի՞նչ է, տղաս, – ասաց նրա թախծոտ աչքերին նայելով, – ֆրանսիացին նեղացնո՞ւմ է քեզ: Էհ, տեսնո՞ւմ ես դրան: Բայց դէհ, Աստուած նրա հետ: Դու··· մի տխրիր, – Կռիլովը լռեց ու բազմանշանակ նայեց չուրջը հաւաքուած մարդկանց:

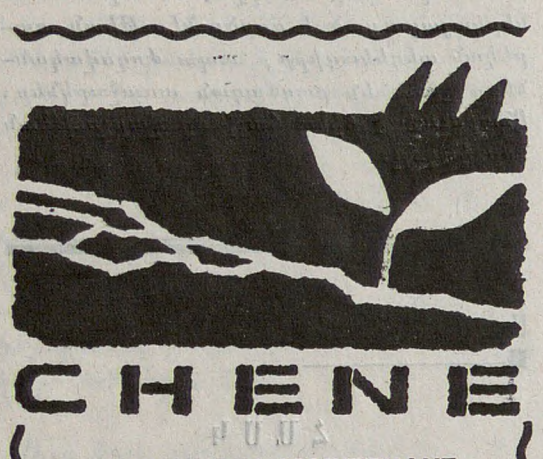
Բոլորը գլխի ընկան, որ իրենց ներկայութեամբ խանգարում են աստղագէտի գրոյի ու երիտասարդ նկարչի զրոյցը եւ աննկատելիօրէն հեռացան:

(Շար. 59)

«ՅԱՌԱՋԻ ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

82ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԱՌԹԻԻ

ՓԱՐԻԶ. – Մովսէս Պչաքճեան 100 *եւրօ:*

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

arménie mon amie

AGENDA

CENTENAIRE DE

CARZOU

A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30

— Entrée libre —

Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

***

ARLES
Exposition

TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil

du 16 juin au 6 janvier

Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Շ Ա Հ Ի Լ Ի
Ս. Գ Ր Ի Գ Ո Ր Լ Ո Ի Ս Ա Հ Ո Ր Ի Ց
Ե Կ Ե Ղ Ե Ց Ի Ո Ց
5 0 Ա Մ Ե Ա Կ Ը
կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պ ա տ ա ր ա գ և ճ ա շ:

ԴԱՀԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻԻՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆԾ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս
Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէց կին՝ Անահիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր եկեղեցի՝* 04·91·77·84·70
- *Ս. Թադէոս-Ս. Բարթուղիմէոս եկեղեցի՝* 04·91·65·56·75 / 04·91·96·10·69
- *Կափի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04·92·51·71·80 / 04·92·51·00·87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. –
Երթուդարձ՝ 30 *եւրօ* *Ճաշ՝* 20 *եւրօ*

Communiqué

Հաղորդագրութիւն

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés met en œuvre le projet «Retour aux Sources», destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Pour les candidats éligibles, avec ses partenaires, l'A.A.A.S. accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement supplémentaire,
adressez-vous à l'adresse suivante :

77, rue La Fayette
75009 Paris

Tél. : 01. 48. 78. 02. 99

ou visitez le site de l'association :
www.aaas.fr

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կազմակերպութեամբ Մասի Տէրունի «Ա. Զամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն – ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպալեան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre !

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes, visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարպապ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրական դպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ Հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկվեղու դասաւանդութեան համար: Հետաքրքրուողները կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ծարուքին Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարպապ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրական դպրոցին համար նոր կամ դործածուած դաշնամուր եւ համակարդիչներ կը փնտրուի: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին զանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ծարուքին Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une **méthode audiovisuelle utilisable chez soi.**
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.
Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Particlpation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :

— **Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50**
— **Centre Culturel : 01 40 51 11 90**

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 25-26
SAMEDI-DIMANCHE
25-26 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱԽԱՐՇ ՄԻՍԱԿԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.769

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

83e ANNEE — N° 21.769

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԱՁՈՒՄԻ ՆԻՒԹՈՎ

ԻՍՐԱԷԼԻ ԱՆԳԱՐԱԳԻ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՑԱԾՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամ՚ն–ու հրէական ԱՏԼ կազմակերպութեան ու հայ համայնքին միջեւ Ցեղասպանութեան ճանաչումի նիւթով վերջին ընդհարումը պատճառ եղած է որ Իսրայէլի Անգարայի դեսպանատունը յայտարարութիւն մը հրապարակէ :

Հոն կարուած է.

«Ո՛չ Թուրքերուն, ո՛չ Հայերուն կը յարիմ: Որպէս Հրեայ ու Իսրայէլի հպատակ, յատուկ զգայնութեամբ կը վերաբերիմ ու բարոյական պարտաւորութիւն կը զգամ մարդկային բոլոր ողբերգութիւններուն նկատմամբ, որոնց մաս կը կազմեն 1915–1916ին Օսմանեան պետութեան հայ բնակչութեան ուղղուած սպանութեան դէպքերը: Իսրայէլեան պետութիւնը այդ սահմռկեցնող պատահարները երբեք չէ ուրացած:

Ընդհակառակը, նկատի ունենալով զոհերու բարձր թիւն ու հայ ժողովուրդին կրած սպառափելի տառապանքը, կ՚ըմբռնենք երկու կողմին մօտ ալ այդ նիւթին առընչուած զգացական խիտ ապրումները: Այսուհանդերձ, տարիներու ընթացքին դժբախտաբար այս նիւթը Հայերու եւ Թուրքերու միջեւ բազմաթիւ ճակատներու առիթ ու կողմերը կը ջանան իրենց պնդումներուն արդարացիութիւնը փաստել: Այդ պատճառով ալ Իսրայէլի պետութիւնը ո՛չ մէկուն, ո՛չ ալ միւսին կողմնակիցի դիրք կը գրաւէ ու ոչ մէկ վճիռ կ՚արտայայտէ: Կը յուսանք որ կողմերը անկեղծ երկխօսութեամբ մը կը ձեռնարկեն անցած տասնամեակներուն բաց վէրքերը ամոքելու»:

***

Պոլսոյ Հրեաներն ալ հակազդած են ու անոնց երեւելիներէն, վերջերս պետական չքանչանով պարգեւատրուած Ժակ Քամհի նամակ մը գրած է ՍՏԼ–ի նախագահ Ա. Ֆոքմանին: Ըսած է թէ հրեայ համայնքը յուսախաբ է Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու իրենց որոշումին դէմ եւ թէ նման բան անհնարագրելի անիրաւութիւն կ՚ըլլայ Թուրք ժողովուրդին հանդէպ:

Քամհի յիշեցուցած է թէ 1915ի պատահարները հետեւանք են Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ռուսաստանի կողմէ Հայերը ապստամբութեան մղելու քաղաքականութեան, ապա հարց տուած թէ հրէական նոյն կազմակերպութիւնը տեղեակ է թէ Հայերն ալ որքան Թուրք զոհ պանդած են:

Ան չէ մոռցած աւանդական յանկերդով փակելու իր նամակը ու անդրադարձած է Բ. Աչխարհամարտին Հրեաներու վայլած թրքական պաշտպանութեան:

Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու հարցով ԱՄՆ–ու հրէական երկու կազմակերպութիւններուն (Անտեանարկութեան դէմ լիկա եւ Ամերիկահրէական յանձնախումբ) նորուիլ կեցուածքները լուրջ անդրադարձ ունեցած են Թուրքիոյ արտաքին գործերու շրջանակին մէջ: Իսրայէլի Թուրք դեսպանը երկու չաթթով կրճատելով իր արձակուրդը, ոչնչած է Իսրայէլ վերադառնալ ու իր երկրին դիրքորոշումին տեղեակ պահել Իսրայէլի իշխանութիւնները:

Արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլ Իսրայէլի Անգարայի դեսպանին յայտնած է թէ հրէական լոպիին կեցուածք փոխելու պարագային ատոր փոխարժէքը ծանր պիտի ըլլայ, մինչեւ իսկ սպառնայ Անգարա – Թել Աւիվ կապերուն: Վարչապետ Էրտողան ալ իր կարգին հեռաձայնի խօսակցութիւն մը ունեցած է Իսրայէլի հանրապետութեան նախագահ Շ. Փերէսի հետ, անոր յայտնելով որ թելադրանքներ ընդ, իր պզտեցութիւնը բանեցընէ ԱՄՆ–ու հրէական լոպիին վրայ: Փերէս պատասխանած է թէ իրենց կարելին պիտի ընեն:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Ռ. ՔՈՉԱՐԵԱՆ – Վ.Լ. ՊՈՒՏԻՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Օգոստոս 23ին Սոչիի մէջ նախագահ Ռ. Քոչարեան նոր հանդիպում մը ունեցած է Վ. Պուտինի հետ: Հանդիպումը երկու նախագահներուն միջեւ տարուան չորրորդը եղած է, նոյն վայրին մէջ: Նախագահ Վլ. Պուտին հաստատած է որ 2007ին Հայաստանի տնտեսութեան մէջ Ռուսաստանի ներդրումները 1,5 միլիառ տոլարի կը հասնին: Հայաստանեան լրատուականներ դիտել կու տան թէ հայ–ռուս յարաբերութիւններուն մէջ տնտեսական ոլորտը քաղաքականէն աւելի առաջնային դարձած է եւ արդէն տարուան առաջին կէսին ապրանքի փոխանակումները 70% աւելցած են. կը սպասուի որ միչեւ տարեվերջ անոնց գումարը աւելի քան 500 միլիոն տոլար ըլլայ:

***

ԿԱԶԻ ՊԱՅԹՈՒՄ

Օգոստոս 23ի երեկոյեան Երեւանի Ծիրազ փողոցի մէկ չէնքին մէջ կապի չիւղի մը պայթումը մէկ հոգիի մահուան պատճառ եղած է. կան վիրաւորներ ալ: Պայթումը չէնքին Գ. յարկին մէջ տեղի ունեցած է եւ փլցուցած երկրորդ, երրորդ յարկերուն պատչգամները:

ՋԱԽԱՔ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

Վրաստանի կրթութեան եւ գիտութեան նախարար Կ. Լոմայա մերժած է Ջաւախքի մէջ հայկական համալսարանի մը մը մասնաճիւղ բանալու Հայաստանի իր պաշտօնակիցին դիմումը: Պատճառը այն է որ Ջաւախքի Հայերն ալ իրենց կրթական կարիքները լիովին կրնան բաւարարել յաճախելով վրացական համալսարանները:

Հետաքրքրական է դիտնալ թէ Ջաւախքի ու ամբողջ Վրաստանի հայ համայնքին հանդէպ Թիֆլիսի ծանօթ վերաբերումին տեղեակ հայաստանցի նախարարը իր դիմումին իսկապէս ղրկան պատասխան կ՚ակնկալէ՞ր, թէ առաջարկը պարզապէս Ջաւախքի հայութեան նկատմամբ հայաստանեան հոգածութեան ապաւորութիւնը տալու ճգտումով մը:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԿՐԹԱԿԱՆ Նախարարութիւնը յայտնած է որ 2008ին 11.200 պաշտօնապէրկում պիտի կատարուի, այլ խօսքով հագուստեան կոչուող համապատասխան դաստիարակներու տեղը նորեր պաշտօնի պիտի չանցնին: Այս հաստատումը բաւական մտահոգած է սենատքանները: 6.000 նոր պաշտօններ պիտի ստեղծուին այլ ճիւղերու մէջ:

ՔԻՒՐՏԵՐՈՒ Ազատագրումի ուժերուն ընդհանուր խորհուրդը հակազդելով քաղաքական սահմանային բնակավայրերուն դէմ իրանեան յարձակումներուն, ազդարարութիւն մը ուղղած է Թեհրանի. ըսած է թէ գործողութիւնները չարունակելու պարագային անվարան պիտի պայքարին քիւրտ ժողովուրդին չահերը պաշտպանելու համար: Քիւրտիստանի ռազմավարական հետազօտութիւններու կայքէջով համոզում յայտնուած է թէ Թուրքիա եւ Իրան Հարաւային Քիւրտիստանի ուղղուած միացեալ գործողութիւն մը պատրաստած են: Իրան զբաղած փոխադրած է հրասայլեր, հրթիռներ, ծանր հրետանի. Թուրքիա ալ ղրկած է սպաներ ու տասնապետներ. իսկ Վանի մէջ պատրաստ կը սպասեն զինուորական ուղղաթիռներ:

ՀԻԹԼԷՐԻ «Պայքարս» հատորը արգիլուած հրատարակութիւն պիտի ըլլայ նաեւ Թուրքիոյ մէջ: Պավիէրայի նահանգը այդ հատորը ապօրինի կերպով հրապարակած հանած Թրքական հրատարակչութիւններուն դէմ բացած բոլոր դատերը չահած է եւ ձեռք ձգած արգելքի վճիռը: Դատերը բացուած էին Թրքական առեւտուրներու առջեւ: Սատգուած է որ «Պայքարս» ապօրինի կերպով հրատարակուած է Թուրք 13 հրատարակիչի կողմէ ու վաճառքի մրցանիշներու տիրացած:

ՋԻՆԱՍՏԱՆ զօրավիդ է Տ. Սթրօս – Քահնի Թեկնածուութեան Դրամական Մի–Ջազգային հիմնարկի նախագահութեան աթոռին, բայց քանի մը օր է մրցակից մը կայ: Արդարեւ Ռուսաստան կը մղէ Ժոզէֆ Թոսովսկին (Չեխիոյ նախկին վարչապետ եւ չեխ կեդր. դրամատան նախկին կառավարիչ) որ իր Թեկնածութիւնը դնէ:

ՓԱԹՐԻՔ ՏԷՎԻՃԵԱՆ հարցազրոյց մը տուած է Ֆիկարոյի (Օգոստոս 24), ուր կը չեշտէ ի մէջ այլոց որ «Սարքոզիի հետ, պետութիւնը կը մօտենայ քաղաքականութեան»: Իւ. Էմ. Փէ.ի ընդհանուր պատուիրակ քարտուղարին համար Սարքոզիի ապրելակերպին ոճը եւ դրծելակերպը կը նպատակեն հիմնարկներու արդիականացման: Բնական է, ամէն ձեւով կը պաշտպանէ Սարքոզիի ընթացքը, նաեւ ամերիկեան արձակուրդները, երբ կ՚ըսէ. – «Իրաւունք ունի բարեկամներ ունենալու, նոյնիսկ հարուստ բարեկամներ»: Գոհ է որ նախագահը ներկայ է ամէն տեղ, ամէն ժամ եւ այս ձեւով վերջ կը տրուի հին մեթոտներուն:

ՊՈԼՍՈՑ Պէյօղլուի դատախազը պատժական օրէնքին 219րդ յօդուածով –կրօնական ծառայութեան չարաչահում – հարցաքննութեան ենթարկած է Ցուցադ տիեզերական Պարթոլոմէոս պատրիարքին դէմ: Պատճառը «տիեզերական» տիտղոսին գործածութեան յամառութիւնն է: Պատրիարքը հետաքննութեան կանչուած է: Կ՚ըսուի թէ իրեն դէմ դատ բացուելու պարագային, մինչեւ մէկ տարուան բանտարկութեան պատիժ կըրնայ խնդրոյ առարկայ ըլլալ:

ԷԼԻՋԷ բացառած է Սեսիլիա Սարքոզիի ունկնդրութիւնը այն յանձնախումբին առջեւ, որու պաշտօնը պիտի ըլլայ լուսաբանել Էլիզիոյ հիւանդապահուհիներուն ազատագրման պայմաններուն մէջ Ֆրանսայի դերը: Նախագահին կնոջ ունկնդրութիւնը պահանջ մըն էր ընկերվարականներուն կողմէ, քանի եթէ Սեսիլիա Սարքոզի հանգամանք չունի, բացայայտօրէն դեր մը ունեցած է: Էլիզէի բանբերին համար սակայն՝ «ոչ ոքի կը պարտի հաշիւ տալ», ինչ որ առնըւազն տարօրինակ արդարացում մըն է, մանաւանդ որ այս պարագային:

ՎՐԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը, Օգոստ. 22ին անգամ մը եւս դատապարտած է Ռուսաստանի նոր բռնաբարումը Վրաստանի օդային գօտիին: Ըստ իրեն, ռուսական օդանաւ մը մուտք գործած է Օգոստոս 21ին, ճիշդ այն գօտին, ուր Ռուսերուն վերագրուած հրթիռ մը յայտնաբերուած էր Օգոստոս 6ին, Աբխազիոյ շրջանը: Մոսկուա կրկին կը հերքէ:

ՊԵԼԺԻՍ. դեռ կառավարութիւն չունի, քանի Օգոստոս 23ին, Ալբէր Բ. թագաւորը վերջ տուաւ Փլաման քրիստոնեայդեմոկրատ Իվ Լերթերմի պաշտօնին, համախմբման կառավարութիւն մը կազմելու, բաղկացած Ֆրանսախօսներէ և ներլանտախօսներէ: Ցուլիսի կէսերէն ի վեր բանակցութիւններ կը տանէր այդ ուղղութեամբ, բայց ճիւղերը ի դերեւ ելան:

ՊՐԱԶԻԼԻՈՑ մէկ գաւառական բանտին մէջ 25 բանտարկեալներ ածխանալով մեռած են: Ըստ իշխանութիւններուն, հետեւանք է ոճրային հրդեհի մը, որ ծայր տուած է մրցակից խմբակներու կռիւի մը: Փոնթա Նովայի բանտը 173 բանտարկեալ ունի, ինչ որ կարելիութիւններուն կրկինն է:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

Հունգարիա 93 հազար քառ. քմ. տարածութեամբ եւ 12 միլիոն բնակչութեամբ երկիր մըն է Արեւելեան Եւրոպայի մէջ, որուն հնագոյն բնակիչները եղած են Սկիւթացիները, Իլլերիացիները, Կելտերը, որոնց յաջորդած են Հռոմէացիները Քրիստոսէ առաջ։ Յ. դարուն Հունգարիոյ տարածքին երեւցած են Սլաւները, իսկ Թ. դարուն՝ Հունգարները (Մաճառներ)։ Ժէ. դարուն Հունգարիոյ տիրած են Հապսպուրգ հարստութեան թագաւորները, որոնք կը տիրէին նաեւ Աւստրիոյ, Չեխիոյ, Հունգարիոյ եւ ապա Աւստրօ – Հունգարիոյ։ 1866ի աւստրօ-բրուսիական պատերազմին կրած պարտութենէն ետք՝ Հապսպուրգները 1867ին ստեղծած են Աւստրօ–Հունգարական միացեալ պետութիւն մը։

Ա. Աշխարհամարտին Աւստրօ – Հունգարիա՝ իբրեւ դաշնակից Գերմանիոյ, պարտուած է եւ երկրին մէջ սկսած է յեղափոխական շարժում մը։ 1919ի Մարտին հռչակուած է Հունգարական խորհրդային հանրապետութիւնը եւ ոչ Հունգարացիներուն մէկ մարզերը անցած են Չեխոսլովաքիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Ռումանիոյ եւ Աւստրիոյ։

1944ի Մարտին գերմանական զօրքերը գրաւած են Հունգարիան, ուր նոյն տարուան Հոկտեմբերին խորհրդային ուժերը մուտք գործած են երկրին մէջ։ 1945ի Ապրիլին, Հունգարիա ինկած է խորհրդային իշխանութեան տակ։ 1956 Հոկտ. 23 – Նոյեմբեր 4 յեղափոխական շարժումը ճնշուած է խորհրդային հրասայլերու տակ։

Ի դէպ, Հունգարիոյ մէջ քրիստոնէութիւնը (կաթողիկէութիւն) ընդունուած է արպադներու թագաւորութեան օրով (997–1038)։

❖

ՊՈՒՏԱՓԵՇՏ

Արդարեւ, Յունիս 17ի առաւօտեան, Քրաքովիէն հանրակառքով ճամբայ կ'ելլենք դէպի Հունգարիոյ մայրաքաղաքը Պուտափեշտ, անցնելով Սլովաքիոյ բարձրաբերձ լեռներու ընդմէջէն եւ ըմբռչխնելով ճամբուն ալ ու ձախ կողմերը սըփռուած կանաչազարդ դաշտերու եւ մարգագետիններու պարզած ակնախտիղ տեսարանները։

Դէպօրուան կը հասնինք Պուտափեշտ։

Դանուբ գետով բաժնուած Պուտա եւ Փեշտ դաշտավայրի միացումով ստեղծուած եւ աշխարհագրական գերազանց կարողականութիւններով օժտուած մայրաքաղաք մըն է Պուտափեշտը, որ ունի հազարամեակներու պատմութիւն մը։ Նախնադարեան շրջաններուն զանազան ցեղախումբեր հաստատուած են հոնը որոնց յ.Ք. Ա. դարուն յաջորդած են Հռոմէացիները, ապա՝ Հոները, Գոթացիները, Աւարները։ Հունգարները կամ Մաճառները կարպաթեան հովիտը յայտնուած են Թ. դարու վերջերը եւ Պուտան ու Փեշտը սկսած են զարգանալ, սակայն այդ զարգացումը կասեցուած է 1241ին Մոնղոլներու արշաւանքին պատճառով։

Մոնղոլներու արշաւանքէն ետք Պելա Թագաւորը բերդ մը կառուցած է Պուտայի մէջ, շրջանը պաշտպանելու համար։ Քաղաքը հետզհետէ ընդարձակուած է եւ դարձած Թագաւորութեան նստավայրը, մինչեւ ԺԴ. դարու վերջը։ Լիւքսանպուրգի Սիգիսմունտ՝ Հունգարիոյ Թագաւոր, ապա՝ Գերմանիոյ կայսր, ունեցած է կոթական զեղեցիկ պալատ մը, կառուցուած՝ բլուրի դղեակին մէջ, որ առաւել եւս ընդլայնուած է Մաթիաս Թագաւորին կողմէ, Պուտան վերածելով ԺԵ. դարու եւրոպական չափանիշերով վերածնունդի իսկական քաղաքի մը՝ զեղակառոյց չէնքերով, հիմնարկներով եւ ճարտարարուեստով։ Նոյն ժամանակաշրջանին զարգացած է նաեւ Փեշտ քաղաքը։

ԺԵ. դարու զարգացումը կանգ առած է յաջորդ դարուն՝ Հունգարիոյ մէկ երրորդ տարածութեան եւ Պուտայի Թուրքերու կողմէ գրաւումով (1541ին), որ տեւած է 150 տարի։ Քաղաքին անկումը տեղի ունեցած է 1686ին, երբ քրիստոնեայ միացեալ զօրախումբերը վերագրաւելով Պուտան, քանդած են գրեթէ բոլոր կառոյցները եւ ջարդած ժողովուրդը։

Թուրք տիրապետութեան յաջորդած է Հապսպուրգ թագաւորական հարստութիւնը, որ տիրած է Հունգարիոյ գահին, մինչեւ ԺԹ. դար։ Պուտա եւ Փեշտ քաղաքները դարձած են Հունգար մշակոյթի եւ տնտեսութեան կեդրոններ՝ պալատներով եւ հզօր կառոյցներով։ 1848ի յեղափոխութեամբ Պուտան եւ Փեշտը վերածուած են նաեւ քաղաքական կեանքի կեդրոններու։ 1872ին, Պուտա եւ Փեշտ քաղաքները վերջապէս միացուած են դառնալով իսկական մայրաքաղաք մը։ Կառուցուած են նոր պալատներ, թատրոններ, դպրոցներ, դրամատուներ, հանրային փոխադրամիջոցներ, կամուրջներ եւայլն։

1896ին կազմակերպուած է հազարամեակային ցուցահանդէս մը, նուիրուած՝ Մաճառներու Հունգարիա հաստատուելու հազարամեակին, առիթ ընծայելով քաղաքին օժտուելու ճարտարապետական եւ արուեստի հոյակապ նոր կառոյցներով։

Ա. Աշխարհամարտին կանգ առած է Պուտափեշտի զարգացումը, իսկ Բ. Աշխարհամարտին քաղաքը ենթարկուած է աւերներու։ Գերմանացիները փախուստի ընթացքին քանդած են Դանուբի վրայի բոլոր կամուրջները եւ վնասի ենթարկած կարեւոր գրեթէ բոլոր չէնքերը։ 1945ին ժողովուրդը վերաշինած է քաղաքը, իսկ 1956ին ռուսական հրասայլերը դարձեալ աւերակի վերածած են ամէն բան եւ ժողովուրդը կրկին վերականգնած է քաղաքը։

Պուտափեշտը ներկայիս կարելի է նկատել ոչ միայն Հունգարիոյ, այլեւս Միջին Եւրոպայի մայրաքաղաքը եւ ցամաքամասի մշակութային ամէնէն կարեւոր կեդրոններէն մէկը։ Համաշխարհային մշակոյթի հռչակաւոր դէմքերապրած են հոն, ինչպէս՝ երաժիշտներ Ֆրանց Լիսթ, Պելա Պարթոք, աբստրիացի երաժիշտ Կիւսթաւ Մահլէր, Ի. դարու գեղարուեստի վարպետներ՝ Լասլօ Մոհոլի-Նագի եւ Լայոս Քասաք, գիտնականներ եւայլն, որոնք իրենց դրոշմը դրած են մայրաքաղաքի մտաւորական կեանքին մէջ։ Վերջին տասնամեակին առաւել եւս աշխուժութիւն մը տիրած է Պուտափեշտի գեղարուեստական կեանքին մէջ երաժշտական, թատերական բազմաթիւ ձեռնարկներու կազմակերպումով։

Յունիս 18ի առաւօտեան, տեղական առաջնորդի մը ընկերակցութեամբ, կը շրջինք մայրաքաղաքին տեսարժան վայրերը։ Առաջին վայրը կ'ըլլայ Պուտափեշտի ամէնէն ներկայացուցչական հրապարակը, որ կը կոչուի «Հերոսներու հրապարակ», ուր բացումը կատարուած է Հունգարիոյ հազարամեակի հանդիսութիւններուն։ Հրապարակին վրայ կառուցուած է Հունգարներու հայրենասիրական զգացումները ներկայացնող ճարտարապետական-քանդակագործական համալիր մը, որուն կամարակապ սրահին մէջ զետեղուած են Հունգար հռչակաւոր թագաւորներու եւ իշխաններու արձանները։ Գլխաւոր սիւնին գլուխը կանգնած է արձանը Գաբրիէլ հրեշտակապետին՝ ալ ձեռքին Ս. Թագը եւ ձախ ձեռքին առաքելական կրկնակ խաչը։ Ըստ աւանդութեան, Գաբրիէլ հրեշտակապետը երեւալով Ս. Ստեփանոսի երազին մէջ, անոր յանձնած է Թագը։ Գլխաւոր սիւնին պատուանդանին վրայ կանգնած են արձանները Հունգար առաջնորդական 7 դէմքերու, որոնք Թ. դարուն գրաւած են Կարպաթեան հովիտը։ Համալիրի կառուցումը ամբողջացած է 1929ին։ Արձաններու մեծ մասը գործն է Կէորկի Զալայի։

Մեր այցելութեան երկրորդ վայրն էր Հունգարիոյ ամէնէն հըռչակաւոր կառոյցը նկատուող Խորհրդարանի շէնքը, որ Պուտափեշտի խորհրդանշանն է։ Միլանոյի մայր տաճարի արտաքին պատին ու գմբէթին վրայի ասեղնագործութեան նմանող հարուստ ու նրբին քանդակները յիշեցնող շէնքը կառուցուած է 1885ի եւ 1902ի միջեւ։ Իմրէ Շթէյնտըլի յատակագիծով։ Ճարտարապետը մահացած է բացումէն չաբաթներ առաջ։ Խորհրդարանի առաջին նիստը շէնքին մէջ տեղի ունեցած է 1896 Յունիս 8ին, Մաճառներու Հունգարիա հաստատման հազարամեակի տարին։ Լոնտոնի Խորհրդարանի կառոյցին ազդեցութիւնը զգալի է Հունգարիոյ Խորհրդարանի շէնքին վրայ։ Շէնքին երկարութիւնը 268 մեթր է, լայնութիւնը՝ 118 մ., իսկ բարձրութիւնը՝ 96 մ.։ Ունի 691 սենեակներ։ Շէնքին արտաքին մասը զարդարուած է 88 արձաններով եւ քանդակներով, որոնք կը ներկայացնեն 7 ղեկավարները, իշխաններ, զօրավարները, հերոսներ, եւ այլն։ Ճարտարապետական արուեստի գլուխ-գործոց մը։

Ի դէպ, Խորհրդարանի շէնքին առջեւն է որ 1956ի Հունգար յեղափոխութեան օրերուն, խորհրդային հրասայլերը ճզմած են Հունգար յեղափոխականի մը մարմինը։

Կ'այցելենք Պուտա դղեակի պալատը, ուր կը գտնուի Լուսվիկ Թանգարանը, պաշտօնապէս բացուած 1991ին։ Փիթըր եւ Իրէն Լուսվիկ ամոլի հաւաքածոյէն աւելի քան հարիւր արժէքաւոր գործերու նուիրատուութեամբ հիմնուած է Թանգարանը։ Հոն կը գտնուի Հունգար ազգային պատկերասրահը, հիմնուած 1957ին, ուր ցուցադրուած են միջին դարերէն արուեստի գործեր։ Դղեակի պալատին մէջ են նաեւ Ֆրանց Սեչենչի ազգային գրադարանը, հինգ միլիոն գիրքերով, եւ Պուտափեշտի պատմութեան թանգարանը, որ կը պարունակէ հարուստ նիւթեր ու նմոյշներ՝ հնադարեան շրջանէն մինչեւ մեր օրերը։

Դղեակին մէջ կը գտնուի նաեւ Մաթիաս Թագաւորին անունը կրող գեղեցիկ տաճարը, որուն մասին յիշատակող առաջին փաստաթուղթը կը կրէ 1247 թուականը։ 1269ին աւարտելով վերակառուցումը, հոն սկսած է պատարագի մատուցումը, ինչպէս նաեւ կատարուած են թագադրութեան արարողութիւններ։ 1541ին, երբ Թուրքերը գրաւած են դղեակը, եկեղեցին վերածած են մզկիթի, զայն անուանելով «էսկի կամ պիւյիւք ճամի» (հին կամ մեծ մզկիթ)։ Սուլթան Սիւլէյման գոհարանութեան իր ճաշը սարքած է եկեղեցւոյ մէջ, հեռացնելով ներքին կահաւորումները եւ քանդակները, փճացնելով որմնանկարները։ Գեղեցիկ եւ թանկագին երկու ճրագարաններ տարուած են Կ. Պոլիս եւ զետեղուած Այա Սոֆիայի մզկիթին մէջ։ 1686ին քրիստոնեայ զօրախումբերը գրաւելով Պուտան, մզկիթը դարձեալ վերածած են եկեղեցիի, զայն կոչելով Ս. Մարիամ։

Պուտափեշտի մեծագոյն եկեղեցին Ս. Ստեփանոս տաճարն է, որ ունի 8·500 հոգիի տարողութիւն։ Գմբէթը 96 մեթր բարձրութիւն ունի, Խորհրդարանի շէնքին պէս։ Շինարարութիւնը սկսած է 1851ին։ Ճարտարապետին՝ Եոզէֆ Հիլտի մահէն ետք, կառուցումը շարունակած է Միքլոս Իպլ, որ քննելէ ետք յատակագիծը, կարգ մը բարելաւութիւններ նկատած է։ 1868 Յունուարին պատերը փլած են։ Ճարտարապետը նոր յատակագիծ մը կազմելով շարունակած է շինարարական աշխատանքները։ Սակայն, Եոզէֆ Իպլ եւս մահացած է, առանց իր լրումին հասցնելու կառոյցը եւ վերջապէս եկեղեցւոյ շինութիւնը աւարտած է ճարտարապետ Եոզէֆ Քաուդէր 1906ին։ Ներքին յարդարանքին մասնակցած են ժամանակի լաւագոյն արուեստագէտները։ Եկեղեցւոյ աջակողմեան աշտարակին մէջ կը գտնուի Հունգարիոյ մեծագոյն զանգակը, որ կը կշռէ 9 թոն։

Եկեղեցւոյ մայր խորանին եռեւը կանգնած է արձանը Ս. Ստեփանոսի, որ եկեղեցւոյ հովանաւորը սուրբն է։ Ս. Ստեփանոս (977–1038) որդին է մաճառ առաջնորդ Կեզայի, որուն յաջորդած է 997ին։ Քրիստոնեայ դաստիարակութեամբ սնած, ան 996ին ամուսնացած է Պաւարիոյ Հանրի Բ. դուքսին աղջկան հետ եւ իր իշխանութեան տարիներուն տարածած է քրիստոնէական հաւատքը, հովանաւորելով եկեղեցւոյ ղեկավարները, օժանդակելով եկեղեցիներու կառուցման։ Ան նաեւ հալածած ու ճզմած է հեթանոս յեղափոխականները եւ բոնի քրիստոնեայ դարձուցած այսպէս կոչուած Սեւ Հունգարները։ Իբրեւ ճանչամ իր ջանքերուն, Ստեփանոս 1000 թուականին Հունգարիոյ թագաւոր օծուած է, Սեղբեստրոս Բ. Պապէն ստանալով խաչն ու թագը։ Իր թագաւորութեան շրջանին, քրիստոնէութիւնը ամրապնդուած է Հունգարիոյ մէջ եւ ժողովուրդին մեծարած է իբրեւ իսկական քրիստոնեայ թագաւոր։ 1083ին, Ս. Գրիգոր Է. Պապը սրբագրած է Ստեփանոսը, որ դարձած է Հունգարիոյ հովանաւոր սուրբը։ Սուրբ Ստեփանոս տաճարի փոքրիկ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿԵԴՐՈՆԷՆ «ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՁԱՅՆ»

Ֆրանսայի մէջ «Հայաստանի տարի» մշակութային ծաւալուն ձարժումներու ծիրէն ներս խիստ նշանակալից ելոյթներ ունեցաւ «Տարօն» երգչախումբը Օգոստոս 15ի վերափոխման տօնին առթիւ, Լուառէ Շէռ նահանգի Փօնլըվուա գիւղաքաղաքին մէջ։

Երգչախումբը իր անխոնջ ղեկավարին՝ Սահակ Եօրկանճեանի առաջնորդութեամբ Ֆրանսայի այս հեռաւոր գիւղաքաղաքին մէջ երկու համերգներ տուաւ, մին նոյնինքն Փօնլըվուայի Աբբայարանին մէջ, մանակից ըլլալով Փօնլըվուայի 22րդ երաժշտական փառատօնին։ Երգչախումբին մասնակցութիւնը տեղացի ժողովուրդին ներկայացուցած էր «Հայաստանի ձայները» նշանաբանով։

Օգտակար է յիշեցնել որ «Տարօն» երգչախումբը 1986ին Սահակ Եօրկանճեանի նախագահութեամբ հիմնուած սիրողներու խումբ մըն է, ուր ի մի հաւաքուած են երաժշտասէր երիտասարդ եւ երիտասարդուհիներ։ Երգչախումբը իր համեստ միջոցներով գիտցած է համախմբել եռեք սերունդներէ 50է աւելի երկսեռ անդամներ։ Բացի իր տարեկան երգահանդէսէն, «Տարօն» կը մասնակցի տարբեր մշակութային ձեռնարկներու կազմակերպած երաժշտական հանդիսութիւններուն, ի յայտ բերելով եւ ծանօթացնելով հայ տահմիկ, աշուղական եւ ժողովրդական երաժշտութիւնը, մինչդեռ ֆրանսահայ հասարակութեան եւ Ֆրանսայի ժողովուրդին։ Երգչախումբին մէջ կը տիրէ ընկերական եւ եղբայրական ջերմ մթնոլորտ։

Շրջանի պատմական դղեակներու կարճատեւ այցելութենէն յետոյ երգչախումբը վերջին փորձէ մը յետոյ, ժամը 17ին ներկայացաւ եկեղեցւոյ մէջ, զոր լեցուցած էին հեռաքրքիր ունկնդիրները, որոնց մաս կը կազմէր նաեւ 91ամեայ հայ տիկին մը։

Համերգին առաջին բաժինը յատկացուած էր եկեղեցական կտորներու, ունկնդիրին հրամցնելով պատարագի գլխաւոր բաժիններէն նմոյշներ, ինչպէս «Ողորմէ Աստուած», «Մարմին տէրունական», «Քրիստոս ի մէջ», «Սուրբ, սուրբ» եւ Տէրունական աղօթքը։ Հանդիսութեան սկիզբը, երգչախումբի անդամներէն Պրն. Արման Սեռեֆճեան ներկաներուն հակիրճ տեղեկութիւններ տուաւ հայ հոգեւոր եւ աշխարհիկ երաժշտութեան վերաբերեալ։ Դեղաձայն ալթօ՝ Արես Սըրատաղ երգեց «Յարեաւ Քրիստոս»ն ու «Հրեշտակային»ը։ Այս բաժինը կը վերջանար Կոմիտասի «Հայրապետական մաղթանք»ով։

Երգահանդէսին երկրորդ բաժինը կը բաղկանար տարբեր գունաւորում եւ տրամադրութիւն արտայայտող երգերէ։ Կոմիտասի «Ո՛վ մեծաքանչ»ով սկսող այս բաժինը չարունակուեցաւ մեծ յաջողութեամբ մեկնաբանուած «Կալի երգ»ով ուր յաջորդական փոխերգները իսկական դեղջուկ մթնոլորտ մը կը ստեղծեն։ Կը յաջորդէր Աւետիսեանի քնքոյշ «Իմ եղէգ»ը։ Զուգերգի ձեւով ներկայացուած «Իմ Ջան Երեւան»էն եռք կարգը կու գար Սայեաթ Նովայի «Քամանչա»յին, որուն յաջորդեց Տէր Ղեւոնդեանի «Կողբայ Եայլի»ն, աւելի արագ կշռոյթ մը ապահովելով։ Տիկին Սիլվա Քէչիչեան մեկնաբանեց «Սարի սիրուն է»ն։ «Կանչում եմ արի արի» մեներգով, չարունակուող համերգը եկմալեանի «Ո՛վ Հայոց աշխարհ»ով հայրենական բարձր թռիչքներու կը հասնէր։ «Ծիծեռնակը բոյն կը չինէ» զուգերգին կը յաջորդէր համերգին վերջին կտորը՝ Բ. Թումանեանի «Հայրենիքիս հետ» հայրենասիրական քերթուածին Ցարութիւնեանի կողմէ յօրինուած երգով։ Արես Սըրատաղի ղեկավարութեան տակ Մուրատ Ամիրխանեանի մենակատարութեամբ երգչախումբը իր մասնակցութիւնը կը բերէր երգի վերջաւորութեան, միասնաբար արդար ծափողջոյններու արժանանալով։

Երեկոյեան համերգը երգչախմբային բաժինով փոքր տարբերութիւններով կրկնութիւնն էր յետմիջօրէի յայտագրին։ Գլխաւոր մասնայատկութիւնը պարիթոն Մուրատ Ամիրխանեանի ելոյթն էր, որուն կ'ընկերանար ալպանացի տաղանդաւոր դաշնակահար Կենց Թուքիցի։ Հայաստան ծնած Ամիրխանեան, Երեւանի երաժշտանոցէն չըրջանաւարտ ըլլալէ յետոյ 2001ին Փարիզ կը հաստատուի, ուր քաղաքին բարձրագոյն երաժշտանոցը կ'աւարտէ, արժանանալով դատակազմի մասնաւոր գնահատականին։ 2006ին վիրթիւոզի գերազանց վկայականին կը տիրանայ Տիկին Պոնտիի դասարանէն։ Բացառիկ ձայնի տէր Ամիրխանեան կարող է պահ մը ամենաթաւ ձայնանիչերէն մեկնելով, պարիթոնի բարձրագոյն ձայնանիչերուն հասնիլ, ամենագեղեցիկ երանգաւորումները դրսեւորելով։ Իր բեմական տաղանդը, մեծ զգայնութիւնը և օփերայի լայն երգացանկի մը համոզիչը զինքը միջազգային երաժշտական ասպարէզին մէջ ապագայ յուսատու մեկնաբանի մակարդակին հասցուցած են։

Ան յայտագրին առաջին բաժնին մէջ մեծ զգայնութեամբ մեկնաբանեց օտար հեղինակներու գործերը, ինչպէս Հենտէլ, Վերտի, Պելլինի, Կունօ, Մասընէ, Փուլէնք եւ Քաչչինիի զանազան դործերէն եղանակներ։ Իսկ երկրորդ բաժինը յատկացուած էր գլխաւորաբար հայ երգահաններու ստեղծագործութեանց, ինչպէս եկմալեանի «Յորժամ»ը, Կոմիտասի «Ախ մարալ ջան»ը և «Երբոմ եմ»ը, Տիգրանեանի «Դաւիթ Բեկ» օփերայէն հատուած մը, Ս. Նովայէն «Ես քու ղիմէթին չեմ գիտի»ն, Ափրիկեանի «Մայր Արաքսի ափերով»ը, Սպենդիարեանի «Արարատ»ը և «Հովիւի երգը»։ Իւրաքանչիւր մեկնաբանութեան աւարտին երիտասարդ երգիչը արժանի ծափողջոյններով դիմաւորուեցաւ։ Երեկոյեան համերգը կը չարունակուէր երգչախումբին ներկայացուցած Ալթունեանի երկու երգերով «Նազանի եար» եւ «Նազանի աղջիկ»ով։ Իսկ Արմէն Տիգրանեանի «Գուսանի երգը» Անթուան Քէչիչեանի մենակատարութեամբ և երգչախումբի ձայնակցութեամբ հայրենի չունչ սրսկեց, երգի աւարտին արտասանուած «Մեր Հայաստան» ով։ Երգահանդէսին վերջին կտորն էր միշտ ոգեւոր մթնոլորտ ստեղծող «Երեւան Էրեբունի» երգը որ հանդիսատեսներէն խանդավառ ծափեր խլեց, արժանանալով կրկներգի։

«Տարօն» երգչախումբի այս գոյգ ելոյթները առիթ ընծայեցին արձագանգելու «Հայաստանի ձայն»ին, Ֆրանսայի հեռաւոր անկիւններէն, ուր ունկնդիրները հաճելի անակնկալը ունեցան հաղորդուելու թիւով փոքր բայց մարդկային ներուժով եւ մշակոյթով յարգանք եւ հիացում ներշնչող ժողովուրդի մը ներկայացուցիչներուն ցուցաբերած աշխատութեան հետ։

Կը շնորհաւորենք «Տարօն»ի ղեկավարը եւ կազմակերպիչները եւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք։

ՍՈՒՐԻՆ ՇԷՐԻՔ

ԴԱՂԱՒԹԻ ԴԱՂԱՒԱՐ

Անթիլիասի Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի Թանգարանի սրահին մէջ, Օգոստոս 8ին կազմակերպութեամբ Կաթողիկոսարանի պաշտօնաթերթ «Հասկ»ի խմբագրութեան, տեղի ունեցած է «Հայաստանեան լրատուադաշտի այսօրուան հիմնախնդիրներն ու Սփիւռքի տեղը Հայաստանեան մամուլին մէջ» նիւթը քննարկող հանդիպում-զրոյց մը «Ազդակ»ի Երեւանի թղթակից Թաթուլ Յակոբեանի հետ, ներկայութեամբ լիբանանահայ խմբագիրներուն եւ աշխատակիցներուն։ Բացման խօսքը արտասանած է յանուն «Հասկ»ի խմբագրութեան, Գրիգոր Ծ. Վրդ. Զիֆթճեան, որ նախ եւ առաջ հաստատած է որ մամուլը տեղեկութիւններ փոխանցելու կողքին նաեւ տպաւորեցնող, ընդվզում պատճառող, երբեմն ալ ուրախացնող միջոց մըն է, ապա ծանրացած է Լիբանանի մամուլին վրայ։ Իրմէ եռք խօսք առած է հայաստանցի լրագրող Թաթուլ Յակոբեան, որ չեշտած է թէ Հայաստանի մէջ մամուլի ընթերցողներու թիւը չատ փոքր է, որովհետեւ Հայաստանի բնակչութիւնը հիմնականին մէջ լուրերը կը ստանայ հեռատեսիլէն։ Ներկայացուած է նաեւ թերթերուն դիմագրաւած դժուարութիւնները, որոնց կարգին փոքր տպաքանակը, օտարախառն բառերու գործածութիւնը եւ մամուլին մէջ գոյութիւն ունեցող փտածութիւնը։ Իր դեկուցման երկրորդ բաժնին մէջ Թ. Յակոբեան ներկայացուցած է Սփիւռքի ունեցած տեղը եւ դիրքը հայաստանեան մամուլին մէջ։ Աւարտին հարց - պատասխանի բաժին մըն ալ տեղի ունեցած է։

Թեանց, ինչպէս եկմալեանի «Յորժամ»ը, Կոմիտասի «Ախ մարալ ջան»ը և «Երբոմ եմ»ը, Տիգրանեանի «Դաւիթ Բեկ» օփերայէն հատուած մը, Ս. Նովայէն «Ես քու ղիմէթին չեմ գիտի»ն, Ափրիկեանի «Մայր Արաքսի ափերով»ը, Սպենդիարեանի «Արարատ»ը և «Հովիւի երգը»։ Իւրաքանչիւր մեկնաբանութեան աւարտին երիտասարդ երգիչը արժանի ծափողջոյններով դիմաւորուեցաւ։ Երեկոյեան համերգը կը չարունակուէր երգչախումբին ներկայացուցած Ալթունեանի երկու երգերով «Նազանի եար» եւ «Նազանի աղջիկ»ով։ Իսկ Արմէն Տիգրանեանի «Գուսանի երգը» Անթուան Քէչիչեանի մենակատարութեամբ և երգչախումբի ձայնակցութեամբ հայրենի չունչ սրսկեց, երգի աւարտին արտասանուած «Մեր Հայաստան» ով։ Երգահանդէսին վերջին կտորն էր միշտ ոգեւոր մթնոլորտ ստեղծող «Երեւան Էրեբունի» երգը որ հանդիսատեսներէն խանդավառ ծափեր խլեց, արժանանալով կրկներգի։

«Տարօն» երգչախումբի այս գոյգ ելոյթները առիթ ընծայեցին արձագանգելու «Հայաստանի ձայն»ին, Ֆրանսայի հեռաւոր անկիւններէն, ուր ունկնդիրները հաճելի անակնկալը ունեցան հաղորդուելու թիւով փոքր բայց մարդկային ներուժով եւ մշակոյթով յարգանք եւ հիացում ներշնչող ժողովուրդի մը ներկայացուցիչներուն ցուցաբերած աշխատութեան հետ։

Կը շնորհաւորենք «Տարօն»ի ղեկավարը եւ կազմակերպիչները եւ նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք։

ՍՈՒՐԻՆ ՇԷՐԻՔ

ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՅԻՇՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ԿԵՐՏՈՂՆԵՐԸ

ՊԱՏՄԻՉՆԵՐԸ

ԹԻՒ 9. ՋԵՆՈՔ ԳԼԱԿ

Աւանդութիւնը կ'ըսէ որ առօրեայ վանահայր մըն է Ս. Գ. Լուսաւորիչէն վանահայր կարգուած Տարօնի Իննակեան վանքին եւ անոր հրամանով գրած քրիստոնէութեան Հայաստան մուտքին պատմութիւնը եւ Լուսաւորչի կենսագրութիւնը։

Մարնամասն պատմուած են քուրմերու եւ Լուսաւորչի միջեւ տեղի ունեցած պատերազմները երբ վերջինս Տարօնի մէջ կը կործանէ Դեմետրէ եւ Գիսանէ աստուածուհիները, փոխարէն հիմնելով Գլակի կամ Ս. Կարապետի վանքը։

Ըստ աւանդութեան գիրքը գըրուած է առօրեային եւ հայերէնի վերածուած ուշ։

Բանասէրներու համաձայն գիրքը յօրինուած է ուշ առեն եւ հաւանօրէն Յովհան Մամիկոնեանի վերագրուած պատմական գործին հետ, միեւնոյն առեն։

ԹԻՒ 10. ՅՈՎՀԱՆ ՄԱՄԻԿՈՆԵԱՆ

Ներկայ վիճակով մեզի հասած Ջենոբի գիրքին հեղինակը անկասկած Յովհան Մամիկոնեանն է որ կը ներկայանայ որպէս Եպիսկոպոս Մամիկոնեներու եւ վանահայր Ս. Կարապետի։ ապրած է։ դարուն։

Մեր ձեռքը հասած պատմութիւնը կը կազմուի ութ գիրքերէ, կամ գլուխներէ, որոնցմէ հինգը Ջենոր Գլակի անունով է, մնացած երեքն ալ Յովհան Մամիկոնեանի։

Քաղուածոյ պատմական գործ մըն է։ հնագոյն ձեռագիրը 1220 թուականէն է։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՐԺԷՔԸ. - Յովհան Մամիկոնեան իրեն ընծայուած եռեք գլուխներուն մէջ կը պատմէ 600էն յետոյ Տարօնի մէջ պատահած պատերազմական դէպքերը՝ Մուշեղ Մամիկոնեանի, Գայլ Վահանի, Սմբատի, Վահան Կամսարականի քաջութիւնները, առանց ժամանակագրական կարգի և պատմական իրողութեան։

Կայ անշուշտ պատմական իրականութիւն մը բայց գիրքը աւելի նշանակութիւն ունի անձերուն տրուած նկարագիրներով, իր գաղափարախօսութեամբ, ազգագրական եւ ժողովրդական սովորութիւններու նկարագրութիւններով։

Նպատակը Մամիկոնեաններու գովեստ հիւսելն է։ Մուշեղ, Վահան, Սմբատ միշտ յաղթական են իսկ թշնամին միշտ կը պարտուի ու կը փախչի։

Հայերը թշնամիին վրայ սովորաբար կը յարձակին Ս. Կարապետի անունը տալով։ մերթ կրօնաւորներն ալ կը մասնակցին իբր քաջալերող։ երբեմն յաղթանակները կը վերջանան ժողովրդական երգերով, ուրախութեան երգերով։

Գիրքին մէջ նկարագրուած կեանքը՝ ժողովուրդէն տեսնուած ազնուականներու կեանքն է եւ փոխանցուած դարէ դար։

Ոճը չարժուն է եւ կեանքով լի։ նկարագրութիւնները՝ բնական, կենդանի։ Լեզուն բազմաթիւ ժողովրդական բառեր եւ ասացուածքներ կը պարունակէ եւ աշխարհաբարի ուսումնասիրութեան համար կրնայ վաւերագիր ծառայել։

Պատրաստեց՝ ՑԻՊԼ

arménie mon amie

AGENDA

CENTENAIRE DE

CARZOU

A MANOSQUE

Du 30 juin au 30 septembre

du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30

— Entrée libre —

Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

VALENCE
centre du patrimoine arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

***

ARLES
Exposition

TRAMES d'ARMENIE (1900 - 1940) : tapis et broderies sur les chemins de l'exil

du 16 juin au 6 janvier

Museon Arlaten
29 / 31 rue de la République
13200 Arles
Tél. : 04 90 93 58 11

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX DE PARIS
organise

UNE EXCURSION à REIMS

Le dimanche 14 octobre

Après l'échapée royale, le sacre !

Au programme :
Visite de la Cathédrale, découverte de la ville en petit train, déjeuner dans un restaurant 3 fourchettes. visite guidée d'une cave de champagne + dégustation.

Participation aux frais : 60 Euros

Pour les inscriptions, téléphoner :
01. 44. 59. 23. 50.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կազմոյտ Խաչի Տէսինի «Ա. Ջամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպոկան» սրահը։

Կանխաւ ապահովել տեղերը։

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ARMENIE

- Vols Directs
- Séjours à la Carte
- Circuits accompagnés
- Extension au Karabagh

SABERATOURS & SEVAN VOYAGES

11 rue des Pyramides
75001 Paris
Tél. : 01 42 61 51 13
Fax : 01 42 61 94 53
armenie@saberatours.fr

48 Cours de la Liberté
69003 Lyon
Tél. : 04 78 60 13 66
Fax : 04 78 60 92 26
sevan@selectour.com

67 La Canebière
13001 Marseille
Tél. : 04 95 09 30 60
Fax : 04 95 09 30 61
marseille@wasteels.fr

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :

— **Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50**
— **Centre Culturel : 01 40 51 11 90**

Association "MACHTOTZ"

Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa **METHODE AUDIOVISUELLE**
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (**Absentéisme exclu**)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՓԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի
եւ
գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ Ք.ՀՆՑ· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս· Թադէոս_Ս· Բարթուղիմէոս եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Աճեմիտ Կարապետեանի։

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր եկեղեցի՝* 04· 91· 77· 84· 70
- *Ս. Թադէոս–Ս. Բարթուղիմէոս եկեղեցի՝* 04· 91· 65· 56· 75 / 04· 91· 96· 10. 69
- *կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04· 92· 51· 71· 80 / 04· 92· 51· 00· 87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. –
երթուդարձ՝ 30 Եւրօ *ճաշ՝* 20 Եւրօ

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE BRADERIE DE NOEL DE CHENE FRANCE

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Չորեքշաբթի օրուան դպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկլեզու դասաւանդութեան համար։ Հետաքրքրուղներէն կը խնդրուի հետաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Ք.Հնյ. Թաշճեանին։
Հեռ.– 06 26 14 52 52։

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Չորեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտռուի։ Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին զանոնք դպրոցին նուիրել, հետաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ճարութիւն Ք.Հնյ. Թաշճեանին։
Հեռ.– 06 26 14 52 52։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՅՕԱՄԵԱԿԸ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին։
Պատարագ եւ ճաշ։

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 28
MARDI
28 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

838ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻԻ 21.770 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.770

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՑԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

ՈՁՐԱՅԻՆ ՀՐԴԵՀՆԵՐ 63 ՄԵՌԵԱԼ

ԵՒՕՐԵԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳ

Օրերէ ի վեր Յունաստան ոճրային հրդեհներու բեմ է եւ ժամէ ժամ մեռելներու թիւն ալ կ'աւելնայ: Օգոստոս 27ի առաւօտուն անոնց թիւը 63ի հասած էր եւ վերջնական բնոյթ ալ չունէր: Կառավարութիւնը եռօրեայ ազգային սուգ հռչակած է եւ 200 հազարէն մէկ միլիոն եւրոյի պարգեւ մը կը խոստանայ ոեւէ մէկուն, որ տեղեկութիւն հաղորդէ այդ ոճիրը գործողներուն մասին: Օգոստոս 27ին, ծայրը ծայրին կարելի եղած էր փրկել Ոլիմպիան, վայրը ուր տեղի ունեցած են առաջին խաղերը անցեալին: Բայց, Պեղոպոնէսի չրջանը ամբողջ մուխերու մէջ կորսուած է եւ վրանները չատ մեծ են: Ինչ որ պատահած է հսկայ աւեր մըն է եւ օգնութեան կոչերն ալ, թէեւ արդիւնաւէտ, անմիջական օգոստ մը չեն կրցած բերել: Ֆրանսա, առաջիններէն եղած է հրչէջներ եւ չորս Գանատէր ալ ղրկող: Բուռն բանավէճ մը ծագած է եւ այդ առընչութեամբ կառավարութիւնն է որ կ'ամբաստանուի իր ապիկարութեան համար: Մըններ որ երկրին մէջ ալ չերմաստիճանը 40ի բարձրացած է: Բնակիչներուն համար, հրդեհներուն ոճրային բնոյթը կասկած չի վերցներ եւ չեն վարանիր նոյնիսկ ըսելու որ կանխամտածուած էր: Պատահածին տարողութիւնը, սակայն, անբերեականէ է եւ Յոյներուն համար 48 ժամ է «հիւլէական պատերազմի մը» դէմ յանդիման են: Մնաց որ չորութիւնը եւ բուռն հովերն ալ աւելի կը նպաստեն կացութեան:

***

Իրաց այս կացութեան մէջ օգնութեան հասած են Ֆրանսայէն զատ ԱՄՆ, Ռուսաստան: Յունաստանի անտեսութեան նախարարն ալ յայտնած է որ Աթէնք դիմած է Պրիւսէլի որպէսզի արագացնէ Եւրոպական Միութեան նախատեսած նիւթական օժանդակութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌԵՄՈՆ ՊԱՌ, նախկին վարչապետ (ժիսքար տ'Էսթէնի նախագահութեան չրջանին) եւ Ֆրանսայի լաւագոյն տընտեսագէտը նկատուած, մեռաւ Օգոստոս 25ին, Վալ տը Կրասի զինուորական հիւանդանոցը, ուր փոխադրուած էր Ափրիլին: Կը տառապէր երիկամունքի եւ սրտի հիւանդութիւններէ: Եղած է նաեւ Լիոնի քաղաքապետ եւ այդ իսկ պատճառով քաղաքապետարանին դրօշակը կէս պարզուած էր մահուան պահէն: Իրեն յաջորդող ընկերվարական քաղաքապետը եւ բազմաթիւ քաղաքական անձնաւորութիւններ իրենց ցնահատականը արտայայտեցին հանդէպ դէմքի մը, որ ոչ մէկ կուսակցութեան անդամ եղած է, բայց միշտ նկատուած է կեդրոնի անձ մը: Պառ, քանիցս բանավէճի ալ նիւթ եղած է հակահրէական նկատուած կարգ մը արտայայտութիւններու պատճառաւ: 1980 Հոկտ. 3ին, առաջինը խօսած է ռիւ Գոփերնիքի սինակոկին դէմ գործուած ոճրափորձին առթիւ, յայտարարելով. – «Այս գազրելի ոճրափորձը որ կը ճգտէր հարուածել սինակոկ պացող Իսրայէլացիները, հարուածեց նաեւ անմեղ Ֆրանսացիները, որոնք փողոցէն կ'անցնէին»: Պաշտպանած է նաեւ Մօրիս Փափոնը (որ իր կառավարութեան նախարար եղած էր), գոված էր նաեւ ժխտողականութեամբ ծանօթ Պրիւնօ Կոլնիչը:

ԻՐԱՔԻ վարչապետը՝ Նուրի ալ-Մալիքի (չիի) կը պահանջէ որ Ֆրանսա նեղողութիւն խնդրէ Պ. Քուշնէրի արտայայտութիւններուն համար: Ֆրանսայի Արտաքին նախարարը հարցազրոյց մը տուած է ամերիկեան Նիւզուիք չաբաթաթերթին, ուր կ'ըսէ թէ բացատական կը գտնէ Մալիքիի դերը եւ ըսած է ԱՄՆ–ու իր պաշտօնակիցին՝ «պէտք է փոխարինուի» եւ թելադրած է նոյնիսկ թէ ով պէ՛տք է դրաւէ այդ աթոռը (չիի փոխ նախագահը՝ Ատէլ Ապտուլ Մահտի): Քուշնէրի համար «տպաւորիչ անձ մը»: Իրաքի վարչապետը «դիւանագիտական» չի գտներ նման խօսքեր: Քուշնէր իր զղջումը յայտնած է:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ արտաքին գործերու նախարարը երկրորդ քուէարկութեան ալ չէ յաջողած անհրաժեշտ թիւով քուէ ստանալ, հանրապետութեան նախագահ ընտրուելու համար: Օգոստոս 24ի քուէարկութեան Ա. կիւլ 337 ձայն ստացած է, իր երկու մրցակիցները՝ 71 եւ 14: Այս փուլին եւս անհրաժեշտ էր երեսփոխաններու երկու երրորդին քուէներուն արժանանալ (նուազագոյն՝ 367). բայց երրորդին կը բաւէ ունենալ կէսէն մէկ աւելի քուէ: Ստոյգ կը նկատուի Գ. փուլին Ա. Կիւլի ընտրութիւնը: Այդ փուլը տեղի կ'ունենայ Օգոստոս 28ին:

ԱՐԻԶՈՆԻ մէջ, Սարքոզի Օգոստոս 24ին յայտարարեց թէ բացուելու իր քաղաքականութեան մէջ դեռ աւելի հեռու պիտի երթայ, որովհետեւ միտքը դրած է որ հինգ տարուան մէջ Ֆրանսան պիտի արդիականացնէ: Նոյն ելոյթին մէջ աւելցուցած է որ օժանդակելէ ետք պուլկար հիւանդապահուհիներու աղատազրման, պիտի երթայ Պէթհանքուրն ալ բերելու, քանի իր պատասխանութիւնն է, Ֆրանսան մարդկային իրաւանց հայրենիքն ըլլալով:

ԱՐԺԱՆԹԻՈՑԻ (փարիզեան արուարձան) ԻԻ. ԷՄ. փէ. քաղաքապետը բանավէճ մը ստեղծած է իր վերջին որոշումով: Գարչահոտ նիւթեր կ'ուզէ թափել քաղաքին կեդրոնը, որպէսզի հեռանան անօթեւան անձերը, որոնք կ'անհանգստացնեն խանութպաններն ու անցորդները: Ընկերվարականները էլիզէի կը դիմեն նման վրդովեցուցիչ որոշումի մը համար, որ մարդիկը կը վերածէ առնէտներու:

ՄԵԼԻ մէջ, որ իր բերդն է, Սեկոլէն Ռուայալ ելոյթ ունեցաւ Օգոստոս 25ին, իր քաղաքական վերամուտը կատարելով: Յայտնեց թէ ոչ ոքի հետ մրցակցութեան մէջ է եւ ոչ ալ նախագահականի ընտրութիւնը կորսնցուցած ըլլալու կարծրը ունի: Շեշտած է նաեւ թէ պէտք է յաղթահարել այն ամէն ինչին որ պիրենք պատակուած է: Ըսած է թէեւ ինքնաքննադատութիւն մը, իր ընտրապայքարին վերաբերող, խոստովանելով որ երբեմն յանպատրաստից խօսած է: Յաւ յայտնած է որ «արդիական մեծ կուսակցութիւն մը ղօրավիղ չէ եղած ի–

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԼՈՒԻԻ ԴԱՏԱԽԱԶԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Օգոստոս 25ին աշխատանքէն ուան վերադարձի ճամբուն վրայ անծանօթներու կրակոցներով սպանուած է Լոուիի դատախազը Ալպէր Ղազարեան: Հայաստանի ընդհանուր դատախազի առաջամեայ պաշտօնակատար Մնացական Սարգսեանի գլխաւորութեամբ քննիչ խումբ մը մեկնած է դէպքին վայրը ու քրէական գործ յարուցուած է:

Նախագահ Ռ. Քոչարեան տեղեկանալով սպանութեան, յանձնարարած է իրաւապահ մարմիններուն որ բոլոր միջոցներուն ձեռնարկեն ոճիրին ծալքերը բացայայտելու համար: Ան ցաւակցութիւն յայտած է զոհին ընտանիքին ու յայտնած թէ ոճիրը ուղղուած է ամբողջ իրաւապահական համակարգին դէմ, խոտիւ դատապարտելի. նախագահը ապահովութիւն տուած է որ կատարուածը աւելի վճռական կը դարձնէ իրաւապահներուն չարագործութեան դէմ տարած պայքարը:

***

ԲՐԻՏԱՆԱՑԻ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԻՆ Ա.ՑՑԸ

Բրիտանացի երեսփոխան (Բանուորական կուսակցութիւն) Սթիվըն Փաունտ Օգոստոս 19ին զացած է Հայաստան: Անկէ անցած է Արցախ ուր հանդիպումներ ունեցած է ԼՂՀ պաշտօնակատար դէմքերու հետ:

Օգոստոս 24ին մամուլի ասուլիսով մը պատասխանած է լրագրողներու հարցումներուն: Յեղասպանութեան իր երկրին կողմէ ճանաչումին կողմնակից եւ այդ առումով քանիցս հանդէս եկած երեսփոխանը ըսած է թէ իր պաշտօնակիցները քիչ բան գիտեն 1915ի մասին: Ան համոզուր չարագործութիւն նկատած է ցեղասպանութիւնն ու անոր ժխտումը: «Ձիս կը զարմացնէ տեսնել որ բրիտանական կառավարութիւնը կրնայ ներողութիւն խնդրել Ժէ. դարուն Իռլանտացիները զերեվարած ըլլալուն, բայց կը վրանի վճռական դիրք ունենալ այսօրուան Թուրքիոյ նկատմամբ» ըսած է Ս. Փաունտ, աւելցնելով որ եթէ իրեն մնար, ճանչման բանաձեւը Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ երեք վայրկեանէն կը վաւերացուէր:

Ակցիայը մեծապէս տպաւորած է բրիտանացի երեսփոխանը, որ յայտնած է թէ այդ երկրամասը ակներեւօրէն Հայաստանի մաս է եւ հոն ինք ոչ մէկուն հանդիպած է, փափաքող նախապատերազմական վիճակին վերադառնալու:

***

ՆՈՊԵԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻՆ ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԱԾ

Գրականութեան մարզին մէջ Նոպէլեան մրցանակին առաջադրուած է Հայկ

ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՎԷՃԸ ՑՈՒԶԱԾ Է Ա. ՖՈՒՍՄԱՆԸ

Անուանարկութեան դէմ լիկայի նախագահ Ա. Ֆոքսման Թուրքիոյ վարչապետին նամակ մը գրած է, Հայկական Ցեղասպանութեան ճանաչման առընչութեամբ բացուած վէճին նիւթով: Ըսած է թէ այդ վէճը յուզած է պինք եւ թէ իրենք երբեք չեն փափաքած նեղ կացութեան մատնել Թուրքիոյ ժողովուրդը եւ պատասխանատուները:

Ֆոքսման գրած է.

«Ներկայի ու ապագայի թուրք կառավարութիւններուն հետ մօտիկ յարաբերութիւններ ունեցած ըլլալ մեծ պատիւ է մեզի համար: Պիտի շարունակենք այդ յարաբերութիւնները սերտացնելու ճամբաներ փնտռել»:

ՄԻՆՍԿԻ ԽՈՒՄԲԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆ ԹՐՔՈՒՀԻԻ ՄԸ ՀԵՏ ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ

Վոսփորի մէջ կատարուած հանդիսաւոր հարսնիքով մը Մինսկի խումբին ամերիկացի նախագահը Մեթիու Պրայզա ամուսնացած է Թրքուհի Զէյնօ Պարանի հետ: Ան Եւրասիական քաղաքականութիւններու մասնագէտ է: Հարսնիքին ներկայ գտնուած են Թուրք քաղաքական դէմքեր, նաեւ Թրքահայոց պատրիարքը՝ Մեսրոպ Արք. Մութաֆեան:

«Թուրքիան չատ կը սիրեմ, հոս գտնուիլ հրաչալի է» յայտարարած է երիտասարդ փեսան, որուն կապուած է, ըստ կըզբօնքով, Ղարաբաղեան կնճիռին արդար, խաղաղ լուծումի ակնկալութիւններուն գոհ մէկ երրորդը:

Ղազարեանի «Հայ ժողովրդի ցեղասպանութիւնն Օսմանեան կայսրութիւնում» գիրքը: Ան կը բաղկանայ երկու հատորէ. թարգմանուած է ռուսերէնի եւ կարգ մը այլ լեզուներու:

***

ԺԱՆՏԱԽՏԻ ՀԱՄԱՃԱՐԱԿ ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ ՄՕՏ

Վրաստանի մէջ ափրիկեան ժանտախտի երեւոյթը խուճապ պատճառած է Հայաստանի անասնապահներուն եւ անասնաբոյժերուն: Արդարեւ, Օգոստոս 22ին յայտնի եղած է որ Հայաստան դեռ չէ մնացած աղէտէն: Տաուշի եւ Լոռիի մարզերուն մէջ խոզեր եւ եղջերաւոր անասուններ սկսած են սատկիլ այդ ախտէն: Առաջին դէպքերը արձանագրուած են Վահագնաձոր գիւղին մէջ, յետոյ նաեւ Վահագնի, Դսեղ եւ Փամբակ: Ըստ անասնաբոյժներու, ժանտախտի այս տեսակը անասուններէն մարդուն չի փոխանցուիր:

ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ

ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՀՐԱՆԴ ԱՃԷՄԵԱՆ

ՀՈՒՆԳԱՐԱՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հայերը սկսած են Հունգարիա հաստատուիլ Ժ.–ԺԱ. դարերուն: Հայերու բնակութեան մասին կը վկայեն «Հայ» կամ «Հայկական» բառերէ կազմուած աշխարհագրական անունները: ԺԹ. դարուն Հունգարիոյ մայրաքաղաք Էսթերկոմի մէջ գոյութիւն ունեցած է հայկական թաղամաս մը, որուն բնակիչները Հունգարներու հետ 1240–41ին կռուած են մոնղոլ-թաթար նուաճողներու դէմ: ԺԹ. դարու վերջին եւ ԺԴ. դարուն Հայերու հոսքը նըւազած է եւ այդ շրջանին հայկական գաղթավայրերը կը յիշուին միայն Պուտայի եւ Թրանսիլվանիոյ մէջ, որ ԺԱ. դարուն Հունգարիոյ մաս կը կազմէր:

Թրանսիլվանիոյ Հայերու հոգեւոր կեդրոնը եղած է Պխասրիոյ քաղաքը: Հայկական քաղաքներ հիմնուած են կեռլայի եւ էղիսաբէթուպոլիսի մէջ, ուր Հայերը ունեցած են ներքին ինքնավարութիւն, քաղաքային վարչութիւն, դատարան, հայ քաղաքապետ եւայլն. կառուցանած են եկեղեցիները, հիմնած դպրոցները, գրադարանները, թատրոն: Հայերը զբաղած են արհեստներով եւ առեւտուրով, ստանալով զանազան արտօնութիւններ Թրանսիլվանիոյ իշխաններէն, Աւըստրիոյ եւ ապա Աւստրօ – Հունգարիոյ կայսրերէն: Լէոփոլտ Ա. հայկական բնակավայրերը յատարարած է քաղաքներ ուր այլազգիները իրաւունք չունէին բնակելու: Կարլոս Զ. 1726ին կեռլային և 1733ին Էղիսաբէթուպոլիսին շնորհած է թագաւորական ազատ քաղաքներու իրաւունք:

Թրանսիլվանիա պատմականօրէն Ռումանիոյ հիւսիսը գտնուող մարզ մըն էր, որ ԺԱ. – ԺԲ. դարերուն ինկած է Հունգարիոյ տիրապետութեան տակ, մինչեւ ԺԶ. դար: Իսկ Աւստրօ – Հունգարիոյ միապետութեան ստեղծումէն ետք (1867) մըտած է Հունգար թագաւորութեան կազմին մէջ: Թուրքերու կողմէ Ղըրիմի գրաւումէն ետք (1475), տեղւոյն Հայերու մեծ մասը գաղթած է Թրանսիլվանիա, իսկ 1671ին՝ լեհ – թուրք պատերազմի հետեւանքով չուրջ 10 հազար Հայեր Մոլդովայէն (ուր ապաստանած էին առաւելաբար Անիէն գաղթականները) գաղթած են Թրանսիլվանիա, ուր հիմնուած են կեռլա եւ Էղիսաբէթուպոլիս հայկ. քաղաքները: ԺԹ. դարու սկիզբը Էղիսաբէթուպոլիս կ'ապրէին 2·000 Հայեր, որոնք ունէին չորս եկեղեցիներ, զորս կառուցանած էին Մխիթարեան հայրերը: Իսկ կեռլայի մէջ կ'ապրէին վեց հազար Հայեր, որոնք ունէին երեք եկեղեցի, անկեալանոց–հիւանդանոց, որբանոց եւ հայկական թանգարան մը: Ներկայիս որբանոցի եկեղեցին առած են Ուղղափառները, իսկ Էղիսաբէթուպոլիսի եկեղեցիներէն մեծագոյնը կը գործածեն լատինները. արարողութիւնները կը կատարուին հունգարերէնով, իսկ եկեղեցի յաճախողներուն մեծ մասը Գնչուներն են:

Դարեր շարունակ Հայերը ապրելով Հունգարիոյ մէջ, մասնակցած են երկրի քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային կեանքին: Հունգահայերը կռուած են երկիրը օսմանեան լուծէն ազատագրելու համար, գործօն մասնակցութիւն բերած են 1848 – 49ի ապստամբութեան, տալով կամաւորներ, կազմելով պահակազօրքեր եւ զէնք ու սննդամթերք հայթայթելով ապստամբ բանակին: Հռչակաւոր եղած են հայ զօրավարներ Լոնէ Կիչ, Վիլմոշ Լազար, Կանոշ Ցէց: Պետական պաշտօններ վարած են դիւանագէտ Պետրոս Ապեղիք (ԺԷ. դար) առեւտուրի, ապա հաղորդակցութեան նախարար Իշտվան Կորոմվ, առեւտուրի նախարար եւ 1896ի Պուտափեշտի համաշխարհային ցուցահանդէսի կազմակերպիչ Էռնեստ Դանիէլ, մշակոյթի նախարար Գէորգ Լուկաչ եւ ուրիշներ:

Գիտութեան եւ մշակոյթի ասպարէզներու մէջ ակնառու դէմքեր եղած են Գաբրիէլ Վոլֆ, Անտոն Ցէց, վիրաբոյժ Աւգոստոս Պոտանիուչ,–Աբրահամ, Հունգարիոյ համալսարանի վերատեսչի տեղակալ Մարտիրոս Զաուչ, թատերագիր Գէրգէյ Զիքի, գրող Մօրիս Լուկաչ, հայագէտ բանաստեղծ Ղուկաս Պատրուբանեան, Նկարիչ Շիմոն Հոլոշի:

1848-49ի ապստամբութեան ճընշումէն ետք Հայերուն սպառնացած է ձուլման վտանգը, որուն առջքն առնելու համար խումբ մը հայ մտաւորականներ սկսած են չարժում մը, նպատակ ունենալով մայրենի լեզուն մոռցած Հայերուն մէջ արթընցնել ազգային ինքնագիտակցութիւնը եւ ատով պահպանել հայկական համայնքը: Ուստի, 1887 - 1907 թուականներուն սկսած են հրատարակել «Արմենիա» ամսագիրը հունգարերէնով. կեռլայի մէջ հիմնուած է հայկական թանգարան մը եւ հրատարակուած են հայագիտական դիրքեր, դանդաղեցնելով ձուլման գործընթացը:

Հունգարահայ համայնքները ոչ աչքառուժացում ապրած են 1915ի Եղեռնէն փրկուած արեւմտահայ գաղթականներու գալով:

Մինչեւ 1935 հունգարահայ համայնքի հոգեւոր կարիքները հոգացած են Վենետիկի Մխիթարեան հայրերը, այնուհետեւ՝ Վիէննայի Մխիթարեան հայրերը:

1920ին Թրանսիլվանիա կը վերամիանայ Ռումանիոյ եւ տեղւոյն Հայերը, մեծ մասամբ կաթողիկէ եւ ոչ հայախօս, զանգուածաբար կը դաղթեն Հունգարիա եւ մայրաքաղաք Պուտափեշտի տարբեր շրջաններու մէջ կը կառուցանեն մատուռներ եւ կը հիմնեն Հունգարիոյ հայ կաթողիկէ եկեղեցական խորհուրդ մը: Յետագային, անոնք կը վարձեն չէնք մը, որ կը ծառայէ իբրեւ եկեղեցի: 1960ական թուականներուն հայկական համայնքը զրամահաւաքով կը գնէ Պուտափեշտի Օրլա թաղամասին մէջ գտնուող այդ չէնքը, որուն կից՝ 1972ին կը կառուցուի մատուռ մը: Եկեղեցւոյ մնայուն հովիւն է դոմինիկեան տաթեց վարդապետ մը, որ հայածէս զարձած եւ հայերէնով պատարագը կը մատուցանէ, հունգարերէն քարոզելով:

1980էն ետք վերականգնած է հայ ազգային կեանքը, չնորհիւ երկրին մէջ կատարուած ժողովրդավարական կարգ մը բարեփոխումներու: Հունգարիոյ մէջ իրրեւ ազգային փոքրամասնութիւն ճանչցուած 13 ազգութիւններէն մէկն են Հայերը (վեցերորդ տեղը), վայելելով կարգ մը ինքնավարութիւններ: 1995էն ի վեր լոյս կը տեսնէ «Արարատ» թերթը, հունգարերէն եւ հայերէն:

Ներկայիս Հունգարիոյ մէջ կ'ապրին 15 հազար Հայեր, մեծ մասամբ Պուտափեշտի մէջ: Շատեր կորսնցուցած են իրենց մայրենի լեզուն: Կարեւոր թիւ կը կազմեն բժիշկները, գիտնականները, իրաւաբանները, ճարտարապետները, նկարիչները, դերասանները, որոնք կը մասնակցին երկրի պետական, տնտեսական եւ հանրային կեանքին, աչքոյժ ներկայութիւն մը դառնալով մայրաքաղաքին մէջ:

1997ին, Պուտափեշտի մօտակայ Վեսպրեմ քաղաքին մէջ բացուած է Նոյեան տապանը պատկերացնող յուշակոթող մը, որուն չրջակայ պուրակը կոչուած է Արարատ: Հետաքրքրական է նաեւ նշել որ Պուտափեշտի չատ մը փողոցներ կը կրեն մեծ ծառայութիւններ մատուցած հռչակաւոր Հայերու անուններ՝ Ապեդիք, Ցէց, Բոգդանֆի, Լոնէ Կիչ, Վիլմոշ Լազար, Գիւվէրի եւայլն: Շանտոր Պետեֆի հրապարակին վրայ զետեղուած է Հայաստանէն բերուած խաչքար մը: 2005ին Պուտափեշտի մէջ հիմնուած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մի մասնաճիւղ մը, որ վստահաբար նոր աչխուժութիւն մը պիտի բերէ համայնքի կեանքին:

Հոս հարկ է յիշատակել գեղեցիկ երեւոյթ մը, այն՝ որ Պուտափեշտի Օրլա թաղամասին մէջ գտնուղ եկեղեցին հաւասարապէս կը ծառայէ կաթողիկէ եւ առաքելական Հայերու հոգեւոր կարիքներուն: Եկեղեցւոյ կից կայ գրադարան եւ թանգարան մը, ուր կը պահուին առաւելաբար Թրանսիլվանիոյ հայկական գաղութին վերաբերող մշակութային արժէքներ՝ փաստաթուղթեր, գիրքեր, սրբապատկերներ, արեւելեան գորգեր եւլն.: Կը կազմակերպուին հայերէնի դասընթացքներ, դասախօսութիւններ՝ Հայաստանի եւ Արցախի վերաբերող նկարներու չուրջ: Հայ եկեղեցական խորհուրդին մաս կը կազմեն առաքելական եւ կաթողիկէ Հայեր: Խորհուրդին նախաձեռնութեամբ տարին քանի մը անգամ պատարագ կը մատուցուի Հունգարիոյ այն քաղաքներուն մէջ, ուր Հայեր կ'ապրին: Պատարագները կը մատուցուին տեղւոյն յունական եկեղեցիներուն մէջ:

Ճամբորդութենէ վերադարձիս հանդիպում մը ունեցայ Լոս Անճըլըսի Մխիթարեան Հայրերու վարժարանի տնօրէն Հ. Օգոստինոս Վրդ. Սեքուլեանի հետ, որուն ծընդավայրն է Թրանսիլվանիոյ կէօրկէն քաղաքը: Զրոյցի ընթացքին փորձեցի յաւելեալ տեղեկութիւններ քաղել Հունգահայ գաղութի մասին: Զրոյցի վերյաւորութեան ուզեցի գիտնալ թէ ի՛նչ էր գլխաւոր պատճառը Հունգարահայերու ձուլման ու կորուստին: Հ. Օգոստինոս հարցումիս պատասխանեց հարցումով՝ նչելով. «Ես պիտի հարցնէի թէ չիսուն տարի ետք ի՞նչ պիտի ըլլայ Ամերիկայի հայկական գաղութը: Մենք հոն՝ Հունգարիոյ մէջ, 700 տարի դիմացեր ենք, իսկ հոս՝ Ամերիկայի մէջ, 50 տարի ետք ի՞նչ պիտի ըլլայ: Հիմա մենք հարցունէինք մեր աչակերտներուն հետ, որոնց մեծ մասը մանկապարտէզ կու գայ եւ մէկ բառ հայերէն չի գիտեր: Ճիշդ է, Հունգարիոյ մէջ մենք հայախօս չէինք, բայց հայերէն կ'աղօթէինք «Հայ Մեր»ը: Պէտք է ըսել որ Հունգարիոյ հայկական գաղութը դեռ չէ կորսուած. տակաւին Հայեր իրենք զիրենք հպարտութեամբ Հայ կը զգան»:

Այս դրական եւ լաւատես հաստատումով ալ կը փակեմ տպաւորութիւններս Հունգարիայէն եւ Հունգարիոյ հայ գաղութէն:

ԸՆԿԵՐԱՑՆՏԵՍԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

ՅԱԿՈԲ ՊԱԼԵԱՆ

Վերանկախացումէն ի վեր, Հայաստան բնական կերպով ունեցաւ խարխափումներու չրջան մը: Յաճախ գործածած եմ «կախարդի աչկերտներ» բացատրութիւնը, նչելու համար հրապարակ եկած նոր դեկավարութեան փորձերը, երբեմն զրքունակ, երբեմն կապկող: Ըսուեցաւ, օրինակ, վայրագ սեփականաշնորհումներու ընթացքին, որ մինչեւ խաւ պիտի ստեղծուի, ինչ որ վերածուեցաւ տնտեսական հզօրութիւն ձեռք բերած վերնախաւի մը յառաջամման, ընդունուած բացատրութեամբ՝ ստուերային չարաչահումներու մթնոլորտի մէջ, որ չէ դադրած եւ կը չարունակուի զանազան ձեւերով: Ոչ ոք կը զարմանայ երբ կը յայտարարուի որ երկրի տնտեսութիւնը, իմանալ՝ հարբուտութիւնը կեդրոնացած է չուրջ 50 ընտանիքներու ձեռքերուն մէջ, ծնունդ տալով կոպիտ անհաւասարութեան: Թէեւ անհաւասարութեան ոչ-կոպիտի մասին խօսիլ անհեթեթութիւն է:

Արդիական ընկերութեան կառուցման համար համապատասխան օրէնքներ չորդեգրուեցան Հայաստանի մէջ: Փոռածութեան դէմ պայքարի մասին խօսուեցաւ եւ կը խօսուի, բայց արդիւնքը տակաւին տեսանելի չէ: Ճիշդ է որ Հայաստան, ինչպէս նախկին խորհրդային երկիրները, անկախութեան հասաւ փլուզման մը հետեւանքով, այսինքն չանցաւ փոխանցման չրջանէ մը, որպէսզի փոփոխութիւնները հեզասահ ըլլային: Հետեւանքը եղաւ այն՝ որ ազգային հարստութիւնը կողոպտուի ենթարկուեցաւ, անկազմակերպ սեփականաչնորհումներու պատճառով, որոնք ենթարկուեցան կամ կը մատուցանէ, հունգարերէն քարոզելով:

1980էն ետք վերականգնած է հայ ազգային կեանքը, չնորհիւ երկրին մէջ կատարուած ժողովրդավարական կարգ մը բարեփոխումներու: Հունգարիոյ մէջ իրրեւ ազգային փոքրամասնութիւն ճանչցուած 13 ազգութիւններէն մէկն են Հայերը (վեցերորդ տեղը), վայելելով կարգ մը ինքնավարութիւններ: 1995էն ի վեր լոյս կը տեսնէ «Արարատ» թերթը, հունգարերէն եւ հայերէն:

Ներկայիս Հունգարիոյ մէջ կ'ապրին 15 հազար Հայեր, մեծ մասամբ Պուտափեշտի մէջ: Շատեր կորսնցուցած են իրենց մայրենի լեզուն: Կարեւոր թիւ կը կազմեն բժիշկները, գիտնականները, իրաւաբանները, ճարտարապետները, նկարիչները, դերասանները, որոնք կը մասնակցին երկրի պետական, տնտեսական եւ հանրային կեանքին, աչքոյժ ներկայութիւն մը դառնալով մայրաքաղաքին մէջ:

1997ին, Պուտափեշտի մօտակայ Վեսպրեմ քաղաքին մէջ բացուած է Նոյեան տապանը պատկերացնող յուշակոթող մը, որուն չրջակայ պուրակը կոչուած է Արարատ: Հետաքրքրական է նաեւ նչել որ Պուտափեշտի չատ մը փողոցներ կը կրեն մեծ ծառայութիւններ մատուցած հռչակաւոր Հայերու անուններ՝ Ապեդիք, Ցէց, Բոգդանֆի, Լոնէ Կիչ, Վիլմոշ Լազար, Գիւվէրի եւայլն: Շանտոր Պետեֆի հրապարակին վրայ զետեղուած է Հայաստանէն բերուած խաչքար մը: 2005ին Պուտափեշտի մէջ հիմնուած է նաեւ Հ.Մ.Ը.Մի մասնաճիւղ մը, որ վստահաբար նոր աչխուժութիւն մը պիտի բերէ համայնքի կեանքին:

Հոս հարկ է յիշատակել գեղեցիկ երեւոյթ մը, այն՝ որ Պուտափեշտի Օրլա թաղամասին մէջ գտնուղ եկեղեցին հաւասարապէս կը ծառայէ կաթողիկէ եւ առաքելական Հայերու հոգեւոր կարիքներուն: Եկեղեցւոյ կից կայ գրադարան եւ թանգարան մը, ուր կը պահուին առաւելաբար Թրանսիլվանիոյ հայկական գաղութին վերաբերող մշակութային արժէքներ՝ փաստաթուղթեր, գիրքեր, սրբապատկերներ, արեւելեան գորգեր եւլն.: Կը կազմակերպուին հայերէնի դասընթացքներ, դասախօսութիւններ՝ Հայաստանի եւ Արցախի վերաբերող նկարներու չուրջ: Հայ եկեղեցական խորհուրդին մաս կը կազմեն առաքելական եւ կաթողիկէ Հայեր: Խորհուրդին նախաձեռնութեամբ տարին քանի մը անգամ պատարագ կը մատուցուի Հունգարիոյ այն քաղաքներուն մէջ, ուր Հայեր կ'ապրին: Պատարագները կը մատուցուին տեղւոյն յունական եկեղեցիներուն մէջ:

Ճամբորդութենէ վերադարձիս հանդիպում մը ունեցայ Լոս Անճըլըսի Մխիթարեան Հայրերու վարժարանի տնօրէն Հ. Օգոստինոս Վրդ. Սեքուլեանի հետ, որուն ծընդավայրն է Թրանսիլվանիոյ կէօրկէն քաղաքը: Զրոյցի ընթացքին փորձեցի յաւելեալ տեղեկութիւններ քաղել Հունգահայ գաղութի մասին: Զրոյցի վերյաւորութեան ուզեցի գիտնալ թէ ի՛նչ էր գլխաւոր պատճառը Հունգարահայերու ձուլման ու կորուստին: Հ. Օգոստինոս հարցումիս պատասխանեց հարցումով՝ նչելով. «Ես պիտի հարցնէի թէ չիսուն տարի ետք ի՞նչ պիտի ըլլայ Ամերիկայի հայկական գաղութը: Մենք հոն՝ Հունգարիոյ մէջ, 700 տարի դիմացեր ենք, իսկ հոս՝ Ամերիկայի մէջ, 50 տարի ետք ի՞նչ պիտի ըլլայ: Հիմա մենք հարցունէինք մեր աչակերտներուն հետ, որոնց մեծ մասը մանկապարտէզ կու գայ եւ մէկ բառ հայերէն չի գիտեր: Ճիշդ է, Հունգարիոյ մէջ մենք հայախօս չէինք, բայց հայերէն կ'աղօթէինք «Հայ Մեր»ը: Պէտք է ըսել որ Հունգարիոյ հայկական գաղութը դեռ չէ կորսուած. տակաւին Հայեր իրենք զիրենք հպարտութեամբ Հայ կը զգան»:

Այս դրական եւ լաւատես հաստատումով ալ կը փակեմ տպաւորութիւններս Հունգարիայէն եւ Հունգարիոյ հայ գաղութէն:

ղան իւրացումները: Ցարդ ոչ մէկ օրէնք մշակուած է քննելու համար անընդունելի իւրացումներու եւ հաստացումներու վերաբերեալ բոլոր խնդիրները, որոնք կը վերաբերին անբացատրելի եւ աշխատանքէ չբխած հարստացումներու: Նման օրէնք համաժողովրդական վերահսկողութիւնը վերականգնելու տեսակէտէ նաեւ հիմնական նշանակութիւն կ'ունենայ երկրի ապագային համար: Բայց ո՞վ եւ որո՞նք պիտի մշակեն նման օրէնք, ո՞վ եւ որո՞նք յանձն պիտի առնեն սղոցել այն ճիւղը որուն վրայ նստած են, բազմած են:

Թոպէր Քոչարեանի նախագահ ընտրուելէն ի վեր երկիրը կ'արձանագրէ տնտեսական աճ, հպարտութեամբ կ'ըսուի՝ երկու թուանշանով: Բայց միաժամանակ կ'ըսուի որ երկրի տնտեսութեան երկու երրորդը «ստուերային» է, կացութիւն՝ որ կարծէք ընդունելի կը համարուի, անոր հետ հաշտուած ըլալ կը թուի զանգուածը: Տնտեսական աճի գնահատման պարագային տակաւին որոշ չէ թէ ան արդիւնաբերական եւ առեւտրակա՞ն աճ է, թէ զանազան ձեւերով Հայաստան հասնող գումարներու, որոնք աշխատանքի արդիւնք չեն, այլինքն՝ պաշտօնական յատկացումներ են կամ անհատական նպաստներ՝ որոնք ուղղակի կը հասնին, արտադրութեան ու առեւտուրի արդիւնք չեն: Այս աճը չի կրնար յաւերժանալ եթէ երկրի արտադրութիւնը չզարգանայ եւ չարտածուի, արտածումները եկամուտ չապահովեն: Ներհրդային ծանր ճարտարարուեստի փլուզումէն ետք մանր կամ հում նիւթի մշակման ճարտարարուեստը չզարգացաւ, եւ հանքերու արտահանումը կ'արտածուի, անմիջական եկամուտ ապահովելով, մինչդեռ անոր մշակումը կը ստեղծէ աշխատատեղեր, եւ որպէս հետեւանք՝ պետութեան եկամուտ ապահովող տուրքեր, որոնք անհրաժեշտ են բարեկարգումներու իրականացման եւ կենսամակարդակի բարձրացման համար: Մեծ տնտեսագէտ ըլլալու կարիք չկայ այս իրականութիւնները տեսնելու համար:

Երբ կը խօսուի ստուերային տնտեսութեան մասին, բաւարար չափով չընդգծուիր այն պարզ իրողութիւնը նաեւ, որ այդ ծիրէն ներս աշխատողները կը խուսափին տուրքերէ, ինչ որ պետական գանձը կը զրկէ իր մուտքերէն, եւ կը ջլատէ նոյն պետութիւնը, որ իր ծրագիրներու իրականացման համար այդ տուրքերէն ստացուած գումարներուն կարիք ունի: Ցաճախ խօսուեցաւ «օրէնքի պետութեան» մասին, էթա տը տրուա, որ չի կրնար իրականութիւն դառնալ առանց անտեսական ամբողջ համակարգը օրինականութեան չրջանակին մէջ ընդգրկելու:

Ե՞լքը... Ողջամիտ քաղաքացին պիտի ուզէ այս պարզ հարցումը:

Ելքը ցոյց պիտի տայ ժողովուրդը, քանի որ ան է գերիչխան ուժը:

Երբ ժողովուրդը կը դառնայ զոհ եւ մեղսակից միաժամանակ իր կամքի արտայայտութեան խաթարման, թոյլ կու տայ ընտրական խախտումներ, կամ պարզապէս մեղսակից կը դառնայ քուէներու առուծախի, ինք կը դառնայ զոհ, անմիջական մանր չահերէ օգտուելէ վերջ: Իսկ ժողովուրդը հարկ է լուսաբանել անաչառ կերպով, առարկայականօրէն, ասոր համար ալ անհրաժեշտ են երկու զլխաւոր ազդակներ. առաջին հերթին անկողմնակալ եւ հակակողմնապաշտ լրատուութիւն, ինչ որ կարելի է իրականացնել նոյնիսկ պատկանելով հոսանքի մը, եւ ապա հետեւանքներ ունեցող դէմքեր՝ որոնք արտայայտեն քաղաքական կամք՝ ընդդէմ ամէն կարգի ճնշումներու, ձեւով մը այլախոհական կեցուածք, որ իր մէջ կրէ այլընտրանքը: Այս երկրորդ ընթացքը այսօր դժուար է քանի որ այ եւ ձախ, իշխանամէտ եւ ընդդիմադիր հոսանքներ, ընդգրկուած են համակարգին մէջ:

Ե՞լքը... Ժողովուրդը:

Ե՞լքը... զանգուածային լրատուամիջոցներու անկախացումը: Ի՞նչպէս: Նախ հարկ է խորհիլ, համոզուիլ եւ ապա ձեռնարկել: Սերբկացումէ ձերբազատած մամուլն է որ ճամբայ կրնայ հարթել վերածննդի... Շատ բան կը պահանջենք թերեւս, բայց այս հացի չափ կարեւոր է եւ այդ կարեւորութեան գիտակցութիւնը հարկ է ներչնչել զանգուածին:

Իհարկէ, աւելի դիւրին է ըսել քան ընել... Բայց հայկական արտասահմանը առնուազն ըսելու դեր պէտք է ունենայ, քանի որ ան ուղղակի կերպով ենթակայ չէ այս կամ այն չրջանակին, եւ այս ընելու համար ան պէտք է յաջողի դուրս գալ իր կոչկոռ կապած կողմնապաշտութիւններէն եւ աւելի գործած ու գործող զգացական հայրենասիրութենէն:

Ց. Պ.

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

ՊԷՅՐՈՒԹի «Կարտըն Թաուըր» պանդոկի սրահին մէջ, կազմակերպութեամբ «Ազդակ»ի, Օգոստոս 9ին մամլոյ ասուլիս մը տեղի ունեցած է նիւթ ունենալով՝ «Մամլոյ լուսաբանումը համահայկական Թղթածրարներու՝ զարաբաղեան բանակցութիւնները - Ջաւախահայութեան իրավիճակ - հայ-թրքական յարաբերութիւնները»: Բացման խօսքը արտասանած է յանուն «Ազդակ»ի խմբագրութեան ժուռ Յակոբեան, որ նշած է թէ մամուլին տեղը եւ կարեւոր դերակատարութիւնը անվիճելի են թէ՛ միջազգային եւ թէ ազգային մակարդակներու վրայ: Ան ներկայացուցած է նաեւ «Ազդակ»ի Երեւանի թղթակից Թ. Յակոբեանի զործունէութիւնը:

Այս վերջինը խօսած է համահայկական Թղթածրարներուն գծով հայրենի մամուլի լուսաբանութեան եւ մամուլին ունեցած վերաբերումին մասին: Ան յատուկ կերպով անդրադարձած է Ղարաբաղի մէջ արտազաղթի երեւոյթին, որ Ղարաբաղի պահպանման գծով մեծ վտանգ մըն է, ուրեմն արագօրէն հարկ է ձեռնարկել ազատագրուած տարածքներու բնակեցման աշխատանքներուն, որպէսզի կարելի ըլլայ միջազգային ընտանիքին ապացուցանել, թէ Ղարաբաղը այսուհետեւ կենսատարածք է: Ան ներկայացուցած է նաեւ հայ - թրքական յարաբերութիւններուն մասին հայաստանեան մամուլին ունեցած մեկնաբանութիւնները: Ցիշած է Հ. Տինքի սպանութիւնը, Ախթամարի Ս. Խաչ եկեղեցւոյ վերաբացումը եւ նման այլ երեւոյթներ: Վերջաւորութեան տեղի ունեցած է հարց - պատասխանի բաժին մը:

***

ՊՈՍԹՐՆի չրջանի իր բնակարանին մէջ, Յուլիս 28ին իր մահկանացուն կնքած է Եղիա Ատուրեան, ազգային գործիչ, որու գործունէութիւնը երկարած է Հալէպէն Պոսթրն: Ողբացեալը ծնած էր Տէր Զօր 1925ին, զաւակն էր Սարգիս Ատուրեանի որ որպէս խմբապետ մասնակցած էր Ա.Յնթապի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն: Եղիա Ատուրեան, 1948ին ընտանեօք հաստատուած էր Հալէպ: 1952ին առենապետ ընտրուած էր Ա.Յնթապի Կրթասիրաց Միութեան, որու ծառայած է մինչեւ 1976: Ազգային կեանքին ալ իր բեղուն մասնակցութիւնը բերած է 1963էն 1976: Աշխատակցած է «Զարթօնք»ին և Նոր Ա.Յնթապ հայրենակցական միութեան պարբերաթերթին: Այդ ազդանուէր գործունէութիւնը չարունակած է Ա.Մ.Ն հաստատուելէն ետք ալ:

Աջվաջովսկոի
Կեանքը
(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՑԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ժամից աւելի Իւան Այվազովսկին մըթնոլորտում էր պատանուն: Նա երկար պատմեց Հայվազովսկուն իսկական արուեստագէտի ճանապարհին ընկած դըժուարութիւնների մասին, յորդորեց չվըհատուել ու երբեք չնահանջել այդ ճանապարհից:

– Մի՛ յուսահատուիր, սիրելիս: Այլ նոյնպիսի նուիրումով չարունակիր նկարել եւ սիրել քնութիւնը, – ասաց Կոիլովը հրաժեշտի պահին:

Նա մի անգամ եւս համբուրեց պատանուն եւ գնաց: Հայվազովսկին դիտէր, որ ընկերները վհատ անհամբերութեամբ իրեն են սպասում, բայց չդիտես ինչու ուզում էր մենակ լինել: Մենակ ու անկաշկանդ թափառել փողոցներում:

Ինքն էլ չիմացաւ, ինչպէս յայտնուեց Տրետյակի կամրջի վրայ: Երկար դիտեց Պետրոպավլովեան ամրոցը, որ դեռ վերջերս էր նկարել Դանների համար: Ակամայ մտաբերեց այն խօսակցութիւնները, որ հազիւ մի քանի օր առաջ եկած, լսեց այդ ահաւոր միջնաբերդի մասին... Եւ համակուեց ներքին անկախութեան բերկրալից մի զգացումով. թագաւորի չնորհազրկման գառն պըատուղները ճաշակած երիտասարդ նկարիչը վայելում էր հայրենիքի իսկական զաւակների, այդ թւում եւ իրեն՝ Կոիլովի սէրն ու համակրանքը:

Տարօրինակ փոխյարաբերութիւններ էին ստեղծուել Կոիլովի են Օլենինի միջեւ: Ալեքսէյ Նիկոլաեւիչը ուշադրութեամբ եւ հոգատարութեամբ էր չրջապատում անուանի առակագրին: Նա ոչ միայն ծառայութեան նշանակեց նրան Հանրային դրադարանում, այլեւ իր սեփական տանը, զատելով միւսներից, յատուկ վերաբերմունքի էր արժանացնում նրան: Եւ Կոիլովը արքունիքին մօտ կանդնած իր բարեկամին թոյլ էր տալիս նման խնամակալութիւն իր հանդէպ:

Օլենինը հոգու խորքում ուրախ էր եւ դա համարում էր իր յաղթանակը: Ո՞վ կը մտածէր, թէ երբեւէ նրան կը յաջողուի հանդարտեցնել այդ ժանիքաւոր վարազին, որն իր ժամանակին ուղղակի հրաչքով փրկուեց Ռադիչչեւին ու Նովիկովին հասած ճակատագրից: Ալեքսէյ Նիկոլաեւիչը, թէեւ դանդաղ ու աննըկատ, յամառօրէն հետամուտ էր իր նըպատակին, ազդել Իւան Անդրէեւիչի մտածելակերպի վրայ, մեղմել նրան եւ հնարաւոր է նաեւ (Օլենինը նոյնիսկ ներքնապէս համոզուած է դրանում) նրա մուսան հաշտեցնել գահի ու եկեղեցու հետ:

Այո, Օլենինը գոհ է իրենից: Բայց երբեմն, յատկապէս երբ նրա աշխատասենեակում կամ հիւրանոցում հաւաքւած են մարդիկ, նա յանկարծ զգում է Կոիլովի իր վրայ յառուած կոշտ հայեացքը: Դա հազիւ մի պահ է տեւում, բայց տարեց բանաստեղծի օտարոտի այդ հայեացքից Օլենինը կարծես կծկըւում էր բակլաթոռում, եւ բոլոր համար անմիջապէս նկատելի է դառնում նրա կորաթեք ու կարճ հասակը: Կոիլովի հայեացքում Օլենինը երբեմն ուրիշ մարդ է կարզում: Մինչեւ հիմա էլ, պատահում է, նա գիշերը զարթնում է սառը քրտինքի մէջ կորած, երազում նորից ու նորից տեսած լինելով դեկտեմբերեան այն ահաւոր գիշերը, երբ կայսեր հրամանով սեփական կառքով ամրոց տարաւ այնպիսի կալանաւորներ, որոնք նախորդ օրն իր տան հիւրերն էին եղել եւ խաղաղ զրուցել էին հայրենի դպրութեան ու արուեստի մասին:

Այդպիսի գիշերներին Ալեքսէյ Նիկոլաեւիչը զարթնելով այլեւս էլ քնում, ննջարանի խորքից, ինչպէս մի ժամանակ սեփական կառքի նստարանից, նրան էին նայում սառը, արհամարհալից հայեացքներ...

Նոյնպիսի մի բան Օլենինը կարդում էր եւ Կոիլովի հայեացքում, եւ մի տեսակ ճնշուած, անհանգիստ էր զգում իրեն նրա ներկայութեամբ: Այդ անհանգըստութիւնն աւելի ուժեղացաւ վերջերս, այն բանից յետոյ, երբ տեղեկացաւ, որ Կոիլովը եղել է Ակադեմիայում, տեսել Հայվազովսկուն ու երկար զրուցել նրա հետ:

Անհանգստացնում էր այն հանգամանքը, որ Իւան Այվազովսկին լռում էր այդ հանդիպման մասին եւ ընդհանրապէս իր հետ չէր խօսում Հայվազովսկու վիճակից. Եւ կրկին ու կրկին Օլենինն ինչ-որ բան էր փնտռում Կոիլովի հայեացքում...

Եւ ահա վերջապէս տեղի ունեցաւ այն, ինչ այնպէս ցանկանում եւ միաժամանակ ինչից այնպէս վախենում էր Օլենինը: Այսօր առաւօտեան Հանրային գըրադարան գալով, նա գործով մտաւ Իւան Անդրէեւիչի մօտ:

Եւ խօսակցութիւնն աւարտեցին, Կոիլովը անսպասելիօրէն հարցրեց.

– Ալեքսէյ Նիկոլաեւիչ, մի՞թէ հնար չկայ պատանի Հայվազովսկուն դուրս բերել այդ վիճակից:

– Ոչինչ անել չեմ կարող, Իւան Անդրէեւիչ: Դուք գիտէք, նորին մեծութիւնը լսել անգամ չի ուզում նրա մասին:

– Եթէ... այդ դուք էք ասում, որ տէրը լսել չի ուզում նրա մասին, ուրեմն ինչո՞ւ չէք գրում նրան ամբողջ ճշմարտութիւնը: Չէ՞ որ Հայվազովսկու նկարը հանել են ոչ գրաքննական նկատառումով: Ուրեմն գրեցէք նորին մեծութեանը, որ պատանին այստեղ մեղք չունի եւ որ դուք՝ Գեղարուեստի ակադեմիայի պրեզիդենտ էք նրան այդ միտքը տուել եւ պատուիրել նաեւ, որ այդ մասին ոչինչ չասի Դաններին:

Կոիլովն ուզում էր դեռ էլի չատ բան ասել Օլենինին, բայց նկատեց, թէ ինչպէս նա մի տեսակ օտարոտի տեսք ընդունելով ձգուեց բազկաթոռում, եւ հիմա Իւան Անդրէեւիչն իր առջեւ տեսնում էր ոչ թէ այն մարդուն, որի հետ կապուած էր վաղեմի բարեկամութեամբ, այլ փայլուն կոճակներով արքունական սահմանադրին:

Աչունն անցաւ, ձմեռը՝ նոյնպէս, եւ նորից գարուն բացուեց, բայց Հայվազովսկու վիճակը դեռ էլի չոքած էր թաղարի չնորհազրկութիւնը: Գոնուեցին փոքրրոգի մարդիկ, որոնք թէեւ առաջ գովել էին Հայվազովսկուն այժմ բարձրաձայն յայտարարում էին, որ այդպիսի նկարիչ ոչ տեսել են, ոչ գիտեն, ոչ էլ նրա նկարը կախուած է եղել ցուցահանդէսում:

(Շար. 60)

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

Communiqué

Հաղորդագրութիւն

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

PROJET «RETOUR AUX SOURCES»

L'Association Arménienne d'Aide Sociale en coopération avec l'Agence Nationale de l'Accueil des Etrangers et des Migrations et cofinancée par le Fonds Européen pour les Réfugiés met en œuvre le projet «Retour aux Sources», destiné aux nationaux arméniens qui sont en situation irrégulière en France.

Pour les candidats éligibles, avec ses partenaires, l'A.A.A.S. accompagne le retour volontaire en Arménie, en soutenant financièrement et matériellement leur réinsertion par des formations professionnelles et des aides à la création d'entreprises.

Pour tout renseignement supplémentaire, adressez-vous à l'adresse suivante :

77, rue La Fayette
75009 Paris

Tél. : 01. 48. 78. 02. 99

ou visitez le site de l'association :
www.aaas.fr

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ազդարու սակագինը

	€	
Մահազդ	150	(179,40)
Հոգեհանգիստ	135	(161,46)
Շնորհակալիք	135	(161,46)
Հարսնիք-Նշանուխ	135	(161,46)
Մնունդ	135	(161,46)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 19,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս· վաճառքի մէջ ընդհանուր գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վաճառքեան։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մաթէյլի Համազգայինի դպրոցի վարչութիւնը կ'ողբայ իր աշխատակից և սիրեցեալ վարչական անդամ՝ ժերար ՔԷթանէեանի մահը և, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր կնոջ՝ Փաթրիսիային, զաւակներուն՝ Օրէլիային, Ալեքսիային եւ Լօրիսին եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն։

ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆԾ· ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս· Թադէոս-Ս· Բարթուղիմէոս
Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Աճաիւտ կարապետեանի։

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր եկեղեցի՝* 04· 91· 77· 84· 70
- *Ս· Թադէոս-Ս· Բարթուղիմէոս եկեղեցի՝* 04· 91· 65· 56· 75 / 04· 91· 96· 10. 69
- *կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04· 92· 51· 71· 80 / 04· 92· 51· 00· 87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն.–
երթուդարձ՝ 30 Եւրօ *Ճաշ՝* 20 Եւրօ

arménie mon amie

AGENDA

CENTENAIRE DE
CARZOU
A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30

— Entrée libre —

Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

VALENCE
centre du
patrimoine
arménien

EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre

Mon cher frère

Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août.

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :

— **Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50**
— **Centre Culturel : 01 40 51 11 90**

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէսինի «Ա· Զամալեան» մասնաճիւղի կազմակերպութեամբ մասնակիցներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թապոկաց» սրահը։

Կանխաւ ապահովել տեղերը։

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀիի ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսթ վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ Զորեքշաբթի օրուան դպրոցին համար ֆրանսախօս եւ հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկշեզու դասաւանդութեան համար։ Հետաքրքրուղներէն կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ցարութիւն Քհնյ· Թաշճեանին։
Հեռ.– 06 26 14 52 52։

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻ
ՏՕԱՄԵԱԿԸ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին։
Պատարագ եւ ճաշ։

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսթ Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ Զորեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դասքնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտռուի։ Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին դրանք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ցարութիւն Քհնյ· Թաշճեանին։
Հեռ.– 06 26 14 52 52։

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme **Hilda Kalfayan-Panossian**
avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 29
MERCREDI
29 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՒԱՌ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար· 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթ առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21·771 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21·771

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՐՔՈԶԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԴԷՄ ԷՐ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ԴԷՄ ՉԷ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Քաղաքական դէմք մըն էր, փորձառու մ'յղ մարդին մէջ, որ լսած էր խոստմունները եղած են անոնց համար ոնք կը հաւատան, երբ կը լսեն: Եւ ինչպէս հարկ էր ակնկալել, Սարքոզի բաւական ջուր խառնած էր իր դինիին ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ անդամակցութեան:

Իրականին մէջ, Սարքոզիի խօսքերը այդ մասին այնքան անորոշ են, որ Պրիւսէլ իսկ չատ բան չէ հասկցած, ինչ որ խորագրի իսկ ծառացած է Ֆիկառոյի («Պրիւահէլ ինքն իրեն հարց կու տայ Թուրքիոյ հանդէպ բացուելու նշաններու մասին») : Արդարեւ 180 դեսպաններու առջեւ է, որ Հանրապետութեան նախագահը Օգոստոս 27ին երկար ելոյթ մը ունեցաւ բացատրելու համար Ֆրանսայի դիւանագիտութիւնը:

Ի՞նչ ըսաւ Սարքոզի Թուրքիոյ մասին: Յայտարարեց որ «Ֆրանսա պիտի չընդդիմանայ այլեւս որ նոր գլուխներ բացուին բանակցութեան համար», թէեւ այդ հեռանկարին կցեց կարգ մը պայմաններ, որոնք պատճառ եղան Պրիւսէլի հարցականներուն: Եւրոպական Յանձնախումբին բանբերը Ա.-Ա. Թարտիօ ողջունած է Ֆրանսայի «չինարար առաջարկները եւ երկխօսութեան յստակ կամքը»: Սարքոզիի համար այդ նոր գլուխները պէտք է համապատասխան ըլլան կարելի երկու հեռանկարներու՝ անդամակցութիւն կամ որքան կարելի է սերտ ընկերակցութիւն ու Սարքոզի կ'աւելցնէ թէ ինք կը նախընտրէ երկրորդ լուծումը: Ֆրանսայի համար բանակցութիւնրու 35 գլուխներէն հինգը կը վերաբերին անդամակցութեան, միւս երեսունը՝ ընկերակցութեան: Բայց եւ այնպէս, Պրիւսէլի համար Ֆրանսայի դիրքը «բիւզանդական է»... : Սարքոզի գովքը հիւսեց նաեւ Քրիստեւերքական հին եւ սիրալիր յարաբերութիւններուն:

Ի դէպ, Սարքոզի այլ նիւթերով ալ զբաղեցաւ եւ այնպիսի ոճով մը որ դիւանագիտական բնոյթ չունէր: Շատ խիստ էր Իրանի նկատմամբ: Հիւլէական զէնքի տէր Պարսկաստան մը անընդունելի է, կ'ըսէ, աւելցնելով որ աշխարհ կ'ուզէ խուսափիլ աղէտալի այլընտրանքէ մը՝ իրանեան ռումբը կամ Իրանի ռմբակոծութիւնը: Չի ծածկեր իր բարեկամութիւնը Իսրայէլի նկատմամբ, չմոռնալով նաեւ բարեկամական իր զգացումները արաբ ժողովուրդին հանդէպ, բայց կը բերժէ «Համաս»տանի մը ստեղծումի գաղափարի գծիին մէջ: Սարքոզի պաշտպանեց նաեւ Պ. Քուչնէրը՝ բացառիկ անձ մը, զոր ուրախութեամբ առած է իր կառավարութեան մէջ: Կ'ուզէ որ Ժէ–8 (աշխարհի ամէնէն հարուստ երկիրները) վերածուին Ժէ–13ի, այսինքն աւելնան նաեւ Հարաւի Ափրիկէն, Հնդկաստանը, Չինաստանը, Մեքսիքան եւ Պրազիլը:

***

Հոս ալ, դիտել կու տայ մամուլը, Սարքոզի ցոյց տուաւ որ «խոհեմ» կայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՏԻՆ յայտարարած է Օգոստոս 27ին, որ 10 կասկածելիներ ձերբակալուած են լրագրողուհի Աննա Պոլիտկովսկայայի սպանութեան կապակցութեամբ եւ հաւանական կը նկատուէր նաեւ որ մեղադրուին: Լրագրողուհին սպաննուած էր իր բնակարանին առջեւ 2006 Հոկտեմբեր 7ին:

ԱՄՆ–ու արդարութեան նախարարը՝ Ալպէրթօ Կոնսալէս հրաժարած է, ինչ

(Շար·ը Դ· էջ)

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏ

ՆԱԽԱԳԱՀ Ռ· ՔՈՉԱՐԵԱՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ՄԵԿՆԱԾ

Նախագահի աշխատակազմի մամուլի դրասենեակէն հաղորդուած է որ նախագահ Ռ· Քոչարեան մասնաւոր այցով մեկնած է Յունաստան: Այցը կը տեւէ չաբաթ մը: Պատճառներու, կամ նպատակներու մասին յայտնուած տեղեկութիւն չէ տրուած:

***

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ ԱԻԱՐՏԱԾ

Օգոստոս 26ին Երեւանի մէջ աւարտած են Համահայկական Դ· խաղերը: Անոնց ընթացքին մեռալներու թիւով առաջին տեղը զրաւած են երեւանցի մարզիկները, 36 ոսկիէ, 22 արծաթէ եւ 19 պրոնզէ մեռալով:

Խաղերու դեղեցկուհի ընտրուած է Երեւանցի Թէնիս խաղացող Գայեանէ Թունեան, «Արդարացի խաղ» մրցանակը չհաած է Լոս Անճըլըսի վոլէյպոլի խումբը, Սփիւռքի լաւագոյն պատուիրակութիւն նկատուած է Պոլսոյ խումբը, «Մարզական ոգի եւ համբերութիւն» մրցանակը յանձնուած է Գահիրէի պասքէթպոլի արական խումբին:

Համահայկական խաղերու համաշխարհային կոմիտէի «Պատուոյ նշան»ով պարգեւատրուած է վարչապետ Ս· Սարգսեան:

Օփերայի դահլիճին մէջ կազմակերպուած փակման արարողութենէն եօք ճոխ համերգ մը տեղի ունեցած է Ազատութեան հրապարակին վրայ:

Համահայկական Ե· խաղերը կը կազմակերպուին 2011ին:

***

ՄԱՍՆԱԿԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Թալինի ընտրական թիւ 15 տարածքի մասնակի ընտրութեան յաղթականը եղած է Հանրապետական կուսակցութեան թեկնածուն՝ Խաչիկ Մանուկեան: Այս արդիւնքը խորհրդարանին մէջ վարչապետ Ս· Սարգսեանի դիրքին յաւելեալ ամրապնդում կը նկատուի: Նորընտիր երեսփոխանը գործարար դէմք է· դըլխաւոր մրցակից ունեցած է Թալինի քաղաքապետ Մնացական Մնացականեանը (Բարգաւաճ Հայաստան) որմէ միայն 160 քուէ աւելի ստացած է: Թեկնածու եղած է նաեւ ՀՅԴ–էն Գուրգէն Շահինեան:

Ի· Մանուկեանի ընտրութեամբ Հանրապետական կուսակցութիւնը խորհրդարանի 131 աթոռներէն կ'ունենայ 65ը: Մէկ երեսփոխանի տարբերութեամբ բացարձակ մեծամասնութիւնը վարչապետ Ս· Սարգսեանէն Թուական հաշիւով վրիպելով հանդերձ, չնորհիւ բազմաթիւ «անկախ» երեսփոխաններու նեցուկին, ան տէր է այդ դիրքին:

***

ՂՂԻ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ԱՂԴԱՄԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 24ին Աղդամի չրջանին մէջ հայ եւ ադրբեջանցի զինեալներու բախումը պատճառ եղած է որ հայ զինուոր մը մահանայ, երկու ուրիշներ վիրաւորուին: Բախումը տեւած է աւելի քան ժամ մը, Եուսուֆճանը դիւղին մօտակայքը:

ԱՐՔՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՉՈՒԹԻԻՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՉԱՔԱՐԵԱՆԻ

Օգոստոս 26ին Մայր Աթոռ Ս· Էջմիածնի մէջ հանդիսաւորութեամբ Գարեգին Բ· Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին պատարագած է Ֆրանսահայ նոր թեմին առաջնորդը Նորվան Եպիսկ· Չաքարեան: Պատարագի ընթացքին Մայր Աթոռի դիւանապետ Արշակ Եպիսկ· Խաչատրեան ընթերցումը ըրած է Հայրապետական կոնդակին որով Նորվան Եպիսկոպոսի չնորհուած է արքունեան պատիւ, տարիներու իր նուիրումով ծառայութեան ու վաստակին համար:

« ... Ֆրանսիայում Ձեր հոգեւոր սպասաւորութեան ընթացքին Դուք գնահատելի աւանդ բերեցիք ֆրանսահայ համայնքում՝ զօրացնելով և ամրացնելով ֆրանսահայերի ազգային_եկեղեցական կեանքը: Եկեղեցասէր Ձեր ոգին եւ Ձեր մատուցած ազնիւ ծառայութիւնը ըստ արժանւոյն գնահատուեց երջանկայիշատակ վազգէն Ա· Հայրապետի կողմից, ում օրհնութեամբ եւ տնօրինութեամբ Ձեզ շնորհուեց եպիսկոպոսութեան աստիճան:

Առանձնակի գոհունակութեամբ ենք անդրադառնում Ձեր ներդրած նախանձախնդիր ջանքերին եւ հետեւողական աշխատանքին, որոնց արդիւնքում այլեւս իրականութիւն է Ֆրանսիայի Հայոց Թեմի Առաջնորդութիւնը: Ձեր ազնիւ ծառայութեան եւ աշխատանքի շնորհիւ Դուք շահեցիք ֆրանսահայերի սէրն ու համակրանքը եւ ընտրուեցիք Ֆրանսիայի նորահաս հայոց Թեմի Առաջնորդի պաշտօնում:

Լիայոյս ենք, որ նոյն ոգով ու նուիրումով պիտի շարունակէք Ձեր արդիւնաւոր ծառայութիւնն իրականացնել Ֆրանսիայի Հայոց Թեմում՝ ի խնդիր ֆրանսահայերի հոգեւոր կեանքի զօրացմանն ու բարգաւաճման», լսուած է կոնդակին մէջ:

Այնուհետեւ Նորվան Արք· խօսք ուղղած է ներկաներուն, չեշտելով յատկապէս·

«Ֆրանսայի գաղութին, հոգեւոր եւ եկեղեցական կեանքի մէջ նոր էջ մը բացուեցաւ եւ կը մաղթենք, կ'աղօթենք որ այս նոր շրջանին Աստուած իմքը սկիզբ տայ այս նոր առաքելութեան: Թեմական կառոյցով աւարտեցաւ առաջին բաժինը որ ամէնէն դժուարն էր· այժմ բ· բաժինը կը սկսի որ նոյնպէս դիւրին չէ· հիմա կը սկսի խաչի ճամբան· ճանապարհը փշոտ է ու բարբարոտ: Բայց խաչը կրող նուիրեալները կը վայելեն երկնքի հովանաւորութիւնը եւ Հայոց հայրապետի աջակցութիւնը»:

Ֆրանսահայ թեմի նորընտիր առաջնորդը չնորհակալութիւն յայտնած է Գարեգին Բ·ի, մաղթելով անոր ուժ, կորով ու եռանդ:

Պատարագին ներկայ գտնուած են Ֆրանսահայ թեմի թեմական պատգամաւորական ժողովիատենապետ Կ· Ջըրբաչեան, թեմական խորհուրդի ատենապետ Գ· Փափազեան եւ անդամներ:

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ա. ԿԻՒԼԻ ՆԱԽԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիոյ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին ընտրութեան Գ· փուլին (Օգոստ· 28) ատոյգ կը նկատուէր ներկայի արտաքին գործերու նախարար Ա· Կիւլի յաջողութիւնը, քանի որ պարզ մեծամասնութիւնը բաւարար էր ընտրուած համարուելու համար:

Այդ փուլին նախօրեակին Կիւլ իր անհատական կայքէջին վրայ հրապարակած է որպէս նախագահ վաղուան իր նախասիրութիւնները· ըսած է թէ Թուրքիա չրջանին մէջ հզօրութիւն արտադրող երկիր է եւ այդ հզօրութիւնը առընչուած չէ միմիայն զինուորական կարողութիւններու· այլ՝ մշակութային արժէքներու հետ ժողովրդավարութեան, մարդկային իրաւունքներու, օրէնքի դիւրիչանութեան, թափանցիկութեան նըմանի համաչխարհային արժէքներու միացումէն դոյացած «մեղմ հզօրութիւնն» է:

Կիւլ նչած է Թուրքիոյ արտաքին քաղաքական դիմաւոր նպատակներն ալ· առաջինը Եւրոպական Միութեան անդամակցութիւնն է որ այլընտրանք մը պիտի չըլլայ Թուրքիոյ անդրատլանտեան կապերուն եւ ԱՄՆ–ու հետ ռազմավարական յարաբերութիւններուն: Երկրորդը՝ պալքանեան, կովկասեան, սեւծովեան, միջին արեւելեան, միջերկրականեան, միջին ասիական ու եւրոպական քառուղիներու կեդրոնական դիրքին վրայ գետեղուած երկրին չուրջ ապահովութեան, կայունութեան, բարօրութեան, բարեկամութեան եւ գործակցութեան միջավայրի մը ստեղծումն է:

Կիւլ որպէս Թուրքիոյ արտաքին քաղաքականութեան կարեւոր մարզերը նըշած է Իրաքը, անոր հողային եւ քաղաքական ամբողջականութեան պաշտպանութեամբ, ապահովութեան ու կայունութեան հաստատումով, ժողովրդավարական կառավարութեան մը կազմակերպումով: Թուրքիա վստահ է որ Միջին Արեւելքի մէջ մնայուն խաղաղութեան, ապահովութեան եւ կայունութեան հասնիլ կարելի կ'ըլլայ միայն խորայէլեան պաղեստինեան հակամարտութեան բանակցութիւններով լուծումով:

ԱՋՆԱԽՈՒՐԵԱՆՆԵՐԸ ՉԵՆ ԳԻՏԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ...

«Վալէօր զ'Աքթիւէլ» շաբաթաթերթը (Օգոստոս 17) նոյեմբերատիպ այս ամրան օրերուն յարմար էջ մը հրատարակած էր, «Օգնութի՛ւն Սեսիլիա» խորագիրով. առարագրուած՝ Քրիսթին Գլեր: Առօրեայ յաճախադէպ ու ոչ անպայման մեծ խորքով երեւոյթներու մասին կարդալ-անցնելիք էջ մըն էր. քիչ մը դիւրին ընդհանրացումներ ուներ արեւմտեան, աւելի ճիշդը եւրոպական, ու այդ ակնոցով յետադէմ նկատուած երկիրներու բարքերուն տարբերութիւններուն մասին:

Ուշադրութիւն գրաւողը հայաստանցի ընտանիքի մը նիւթին առընչուած ըլլալու երեւոյթն էր, մէկէ աւելի պատճառներով:

Ծօղուածագիրը նախ նիւթ ըրած էր իտալաբնակ Ֆաթիմայի մը պարագան. 19 տարեկան, մահմետական ընտանիքի զաւակ մանկամարդուհին հօրն ու եղբօրը անտրամաբանական խստութեան, նոյնիսկ խոշտանգումին ենթակայ է եղեր, արեւմտեան իր նիստուկացին համար: Ֆաթիման բողոք ներկայացուցեր է անոնց հանդէպ ու դատարանը դատապարտեր է երկու մարդիկը, եւլն.: Ցետոյ վճռաբեկը բեկաներ է վճիռը. իտալաբնակ մարդցի կիները, ֆեմինիսթ ընկերակցութիւնները կը քննադատեն իտալական տեսաններու Իտալացիներու եւ գաղթականներու համար երկու չափ – երկու կշիռի քաղաքականութիւնը:

Այս զուգահեռին վրայ է Ազնաւուրեաններու պարագան ալ: Նիսա-բնակ ընտանիքը երկու տարի առաջ Ֆրանսա հասած, քաղաքական ապաստան խնդրած ու մերժուած է: Անկէ ի վեր մաս կը կազմէ առանց արտօնագրի օտարականներու խումբին: Շնորհիւ նախապէս հոս հաստատուած ազգականի մը, մայր ու աղջիկ աշխատանք ունեցած են, ընտանիքին հայրն ալ կ'աշխատի չինութեան գործերու մէջ: Տարեսկզբին այս վերջինը դէմ առ դէմ մնացած է արտաքսումի սպառնալիքի մը որ չարժման մղած է բարեկամներու շրջանակ մը. անոնց առարկութիւնները, պատճառաբանութիւնները արդիւնք տուած են ու վերջապէս ընտանիքը իրաւունք ստացած կեցութեան օրինաւոր թուղթ ունենալու: Այդ ուրախալուրէն պարագան տօնուած է շամփանյով, Ֆրանսական եռագոյնով ծաղկեփունջով, եւլն.:

Ընդհանուր այս խանդավառութեան մէջ որ համարկումի անոնց ձգտումին պակասը կը նկատուի Ք. Գլերի կողմէ, ընտանիքին 21 տարեկան աղջիկը՝ Մարիա բաւական մը պաղ ջուր լեցուցած է: Ան ծնողքէն գանգատած է իրեն ունկընդիր լրագրողուհիին. անոնք ո՛չ միայն չեն չնորհաւորած դպրոցական իր յաջողութիւնը, այլեւ երբեք չնորհակալութիւն կը յայտնեն իրեն, սանթիմ մը դրամ չեն տար ու ի վերայ ամենայնի, տեսարանները կը պարզեն ամէն անգամ որ կէս գիշերէն հինգ վայրկեան եռք տուն վերադառնայ: Մինչդեռ 19 տարու եղբայրը կրնայ իր հեծիկով երթալ ո՛ւր որ կ'ուզէ, երբ որ ուզէ:

Այս ստակեղէք պարագային առջեւ Ք. Գլեր կը ձեռնարկէ դաս մը տալու Նիս հաստատուած, համակումի թեկնածու նկատուած, բայց մանկամարդ աղջիկ զաւկին հանդէպ այլ աշխարհի մը բարքերը պահած ծնողքին: Կը բացատրէ թէ Ֆրանսայի օրէնքը այսպէս է. իրենց աղջիկը մտած է չափահասութեան տարիքը, ուստի իրենք պարտին անոր նկատմամբ ազատ կնոջ մը վերաբերումը որդեգրելու: Արդէն այս իրողութիւնը չեչաելու համար նախագահ Սարքոզի գաղթականութեան չրջանակներէ եկած նախարարուհիներ նչանակած է: Մնողք Ազնաւուրեանները թերահաւատ են տրուած քաղաքացիական դասին: Մինչ այդ, ոչ ոք իրենց բացատրած է Ֆրանսայի եւ Հայաստանի տարբերութիւնները: Այսուհանդերձ, յօդուածագիրը լաւատես է, պիտի հասկնան վերջապէս, քանի բարիկամեցողութիւն ունին. յետոյ, իրենց Մարիան աշխատասէր է ու ձիրքերու տէր: Ապագայ Ռաչիտա Տաթի մը կը տեսնէ անոր մէջ Ք. Գլեր:

Բայց ղպրոցի տնօրէնն իր մէկ բաբեկամին բացատրութիւնները այլ իրականութեան կը փոխադրեն զինք. այդ օտարականերուն համար իրենց աղջիկ զաւկին երջանկութիւնը ոչ մէկ իմաստ ունի. միակ կարեւորը ընտանիքի պատիւն է որ կը մարմնաւորուի աղջիկ զաւկին կողմէ: Այդ ըմբռնումով անոնք ամէն բան կ'ընեն որ մինչեւ իրենց կողմէ կարգադրուած ամուսնութիւնը անբիծ մնայ իրենց աղջիկը եւ հայրը պատճառ չունենայ գլխիկոր մնալու: Անոր կուսութեան առընչուած ամենափոքր կասկածը ամբողջ ընտանիքին ամօթապարտութեան պատճառ կ'ըլլայ. այդ պատճառով է որ կ'արգելափակեն աղջիկները:

Զարմանա՞լ ափսոսա՞լ, մեղքընա՞լ Հայաստանէն Նիս հաստատուած, հին Մէրսէյեսով մը չրջող այս ընտանիքին. յատկապէս անոր աշխատասէր, ձիրքերու տէր, ապագայի Ռաչիտա Տաթի Մարիային պարտադրուած խստութեան ու Հայաստանի եւ Ֆրանսայի տարբերութիւններուն անգիտակ ծնողքին թերահաւատութեան: Հապա ի՞նչ ըսել Երեւանէն Նիս հասածներու ընդմէջէն խաւարամիտ, յետադէմ երկրի պատկերին որ կը տրուի Հայաստանէն: Հաւատալի՞ք բան է որ մէկ սանթիմէ ալ զրկուած Մարիան արտօնութիւն ունի մինչեւ կէս գիշեր դուրսը մնալու եւ միայն աւելի ուշանալու պարագային յանդիմանուելու, պատժուելու:

Աւելի լուրջ է մտայնութիւններու տարբերութեան խնդիրը որ այս տաքցուր-փակցուր պատմութեամբ կը յայտնուի: Անշո՛ւշտ Երեւանը տրուած պատկերին համապատասխան կողմ չունի, յատկացէս արդիական, երբեմն Նիսի աղջիկներէն աւ արդիական իր երիտասարդուհիներով: Բայց կ'արժէ մտածել այն մասին թէ հայաստանեան բարքերով սնած ընտանիքներ մինչեւ իսկական համարկում ի՛նչ փուլերէ կ'անցնին: Արտագաղթելու մղումը դործնական քայլի դիմելէ առաջ ժամանակ ու տրամադրութիւն կը ձգէ՞ կարգ մը անխուսափելի հեռանկարներու անդրադառնալու:

Քանի մը տարի առաջ Հայաստանէն ԱՄՆ արտագաղթած ընտանիքի մը մայրը ափսոսալով գրած էր ապրած հիասթափութեան մասին. բանտ ինկած հազարաւոր հայ երիտասարդներու երեւոյթին անդրադառնալով հարց կու տար թէ ի՞նչ էր իրենց ըրածը, ի՞նչ փնտռելու համար իրենց զաւակները առած կը դիմէին օտա հորիզոններ:

Քանի՞ ծնողք արդեօք մեկնելու որոշումէն առաջ այդ կարգի հարցումներ կ'ուղղէ ինք իրեն ու մետալին այս կողմն ալ լրջօրէն նկատի առնելէ եռք միայն ճամբայ կ'իյնայ: Պատասխանը չատ լաւատեսական չէ վստահաբար ու անակնկալ պիտի չըլլայ խաւարամիտ Հայաստանի նշումին հանդիպիլ այլ էջերու մէջ ալ, այնքան ատեն որ Մարիաներ գտնուին կէս գիշերէն եռք ալ դուրսը մնալ փափաքող ու հայրեր-մայրեր որոնք չուզեն տեսնել Հայաստան – Ֆրանսա տարբերութիւնները:

Ա. ԹՈՓՈՃԵԱՆ

ՕՐԱԻԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՄԱԼԹԱՑԻՆԵՐՔ ԳՈՀ ՉԵՆ ՖՐԱՆԿՓԻԼԻՒԻԱԿԱՆ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԷՆ

Մալթայի մամուլը յատուկ կերպով հակազդած է Ֆրանսա – Լիբիա մերձեցումին, որմէ յուսախաբ է եւ մտահոգ: Մէյազդային գործակցութեան տեսանկիւնէն ցնցող քայլ կը նկատէ երեւոյթը, հիւլէական համաձայնութիւնը՝ բացարձակ սինիֆութեան մը արդիւնքը, կամ ոչ ժողովրդավար երկրի մը հանդէպ կոյր վստահութեան մը փաստը: Կը չեչտուի հակասութիւնն ալ նախագահ Սարքոզիի խօսքին ու գործին միջեւ. ան ըսած էր թէ միջերկրականեան գօտին արտաքին քաղաքականութեան իր նախապատուութիւններէն մէկը պիտի ըլլայ ու Լիբիոյ հետ հիւլէական համաձայնութիւնը մտահոգիչ նախընթաց մը կը նկատուի նոյն չրջանին ապահովութեան համար:

«Մալթայի ժամանակները» թերթին լրագրողներէն Թապոնա նոյն նիւթին անդրադառնալով կը գրէ թէ Ֆրանսան թէ՛ հիացում, թէ՛ զգուշութիւն կը ներչնչէ իրեն: Մալթան չատ բան չունի ընելիք Եւրոպական Միութիւն – Լիբիա նորօրեայ մերձեցումին դէմ որ սկիզբ առած էր Սարքոզիի այցէն առաջ, Թ. Պլէրի Մայիս 30ի այցով:

Լրագրողը ո՛չ Լիբիան, ոչ ալ Ֆրանսան կը դատապարտէ. բնական է որ երկուքն ալ իրենց չահերը հետապնդեն: Նորութիւն չէ որ Ֆրանսան ամբողջ իր պատմութեան ընթացքին աչխարհի ամէնէն յոռի բարքերով երկիրներուն հետ հիւթալի պայմանագրութիւններ ստորագրած է: 1453ին Կ. Պոլսոյ անկումէն քանի մը տարի եռք արդէն առեւտուր կ'ընէր օսմանցիներուն հետ: Մարոքի, Ալժերիոյ, Թունուզի հետ ունեցած իր փորձառութիւնը կարեւոր ազդակ է հիւսիս – արիւիկեան այս երկրին հետ ալ արդիւնաւէտ գործակցութիւն հաստատելու, բարեկամանալու:

Եւրոպական երկիրներ որոնք Մալթեան առաջատարները ըլլալու կը յաւակնին, կ'ընեն իրենց ուզածը, մինչ Մալթայի եւրոպական հեռանկարներն ու յոյսերը կը չքանան չոզագործօն ամպերու մէջ:

Մալթայի պատասխանատուներն ալ չեն ըներ հարկաւորը որպէսզի կղզին հիւլէական արկածի մը զոհը չդառնայ: Մինչդեռ, անկարելի չէ որ օր մը Մալթացիները պարտաւորուին օդային փրկարար կամուրջով մը այլուր փոխադրուիլ, մինչ հարաւէն կարմիր մոռայլ լոյս մը ակնթ տիրել իրենց հորիզոնին: Այդ օրը, հետաքրքրական է լրագրողին համար, թէ ի՛նչ պիտի ըսեն այն յարգարժան գիտնականները որոնք այսօր ապահովութիւն կու

ՉԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆԸ ՇԱՐՎԻԷՕ-ՇԱԻԱՆԵԷՕՅԻ ՄԷՋ

Օգոստոս 12ին, երկրորդ անգամ ըլլալով, Շարվիէօ – Շաւանեէօյի Ս. Նչան եկեղեցւոյ մէջ, տօնուեցաւ Աստուածածինը: Պատարագեց Հ. Կարապետ Ցարութիւնեան, որ հոգեւոր հովիւն է նաեւ Կրընոպլի եւ Վիէնի:

Ձեռնարկը կազմակերպած էին Ս. Նչանի եւ Կրընոպլի Սէն Թ'Օկիւթէնի ծխական խորհուրդները, գլխաւորութեամբ Կրընոպլի եկեղեցւոյ խորհուրդի նախագահ Պետրոս Յակոբեանի եւ Լեւոն Թերզեանի (Շարվիէօ-Շաւանեէօ): Այս առթիւ, Կրընոպլէն 45 հոգինոց խումբ մը մեկնած էր Շ.-Շաւանեէօ, կանանչազարդ օգաւուն գիւղը որ կը յիշեցնէ Հայաստանի գիւղերը: Բազմութիւնը նախ ներկայ եղաւ առաւօտեան պատարագին, որու կոմիտասեան երգեցողութիւնը կատարեցին Կրընոպլի եւ տեղւոյն երգչախումբերը: Քարոզեց Հ. Կարապետ չեչտը դնելով Մարիամ Աստուածածնի անարատ կերպարին վրայ: Պատարագին յաջորդեց հոգեհանգստեան պաչտօն եկեղեցւոյ բարերարներու հոգւոյն, ապա՝ աւանդական խաղողօրհնութիւնը: Կարմիր վարդեր ալ բաչխուեցան այն կիներուն որոնք կը կրեն Մարիամ, Սըրբուհի, Տիւհի, Վարդուհի անունները:

Եկեղեցական արարողութենէն ետք, ժողովուրդը հաւաքուեցաւ եկեղեցւոյ կից պարտէզին մէջ, սիրոյ սեղաններու չուրջ. ճաչակեցին հայկական համեղ ճաչեր, զոր պատրաստած էին եկեղեցւոյ պատասխանատուները: Ներկաները առիթը ունեցան ճանչնալու տեղւոյն հայութիւնը: Ճաչէն ետք, գործադրուեցաւ գեղարուեստական բաժին մը, Հայ մշակոյթի տան, Կապոյտ Աչքին եւ կրօնական դասընթացքներու հետեւող աչակերտներուն եւ ծնողներուն կողմէ: Այսպէս, մինչեւ իրիկուն ներկաները հայկական աւանդական օր մը ապրեցան:

Յորին չնորհակալութիւն Հայր Կարապետին եւ երկու համայնքներու պատասխանատուներուն՝ իրենց համատեղ ձեռնարկին համար:

ՇԱՒՔ Մ. ԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՔԱՂՀԱՆ

Ա. Ա. Ա.

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԼԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱՐԿ «ՀՈԼԻՎՈՒՏ ՊՕԼ»Ի ՄԷՋ

Հոլիվուտի հռչակաւոր «Հոլիվուտ Պօլ» ամփիթատրոնին մէջ, Յուլիս 29ի երեկոյեան, տեղի ունեցած է «Հայաստանի Հունչը» խորագրին տակ երաժշտական ձեռնարկ մը, կազմակերպութեամբ ամերիկեան ձայնասփիւռի կայանի մը եւ Լոս Անճըլըսի Ֆիլհարմոնիք ընկերակցութեան: Նախաձեռնողը եղած է Ստեփան Փարթամեան: Ներկայ եղած են 12 հազար Հայեր եւ օտարներ: Բացումը կատարած է կայանին ներկայացուցիչը՝ Թամ Շնէյպըլ: Ապա յաջորդաբար հանդէս կած են տասնեակ մը հայ երգիչներ, դուդուկի համոյթ մը, դուդուկահար Ճիւան Գասպարեան, նուագախումբեր, «Զուարթնոց» եւ «Վարդան եւ Սիրանոյշ Գէորգեան» պարախումբերը:

⁂

ՅՈՎՀԱՆ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ ԳԻՐՔԻՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄԸ

Պըրպէնքի Առաջնորդարանի Գալայճեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է Յովհան Սիմոնեանի «Հէմլին» հատորին ներկայացումը, կազմակերպութեամբ Պոլսահայ Միութեան: Բացումը կատարած է Միութեան մշակութային յանձնախումբիատենապետ տոքթ. Յովհաննէս Գուլակ Աւետիքեան: Յայտագիրը վարած է Յովսէփ Նալպանտեան: Խօսք առնելով «Կեդրոնական» վարժարանի Սանուց յանձնախումբի ատենապետ Յովսէփ Թոքաթ, նշած է թէ ինչպէս հեղինակը հետաքրքրուած է իսլամացած հայ կնոջ ստանձնած դերով մէկ:

Անցաւ մի քանի րոպէ, մինչեւ որ նա հանդարտուեց ու սկսեց յայտնել կարեւոր նորութիւնները:

Շաերնբերգը յաճախ էր լինում հարուստ կալուածատէր Գրիգորի Ստեփանովիչ Տարնովսկու տանը: Տարնովսկին սիրում էր իր մալոռուսական կալուածքը հրաւիրել անուանի բանաստեղծների, նկարիչների և երաժիշտների: Շաերնբերգը սովորաբար ամառն անց էր կացնում կաչանովկայում եւ այնտեղից դիւղական կեանքը պատկերող աքանչելի նկարներ էր հետը բերում: Պետերբուրգում նոյնպէս Շաերնբերգը յաճախ այցի էր գնում այս մեկինասին: Տարնովսկին մօտիկ յարաբերութիւնների մէջ էր ազդեցիկ մարդկանց հետ և բոլորից շուտ էր իմանում արքունիքում տեղի ունեցող նորութիւնները:

Այս անգամ Շաերնբերգը Տարնովսկիների տանն իմացաւ, որ վերջին ժամանակներս Դանները շատ էր երես առել եւ սկսել էր ամբարտաւան վերաբերուել նոյնիսկ արքունիքին մօտիկ կանգնած մարդկանց: Վիրաւորուած պալատականները որոշել էին յայտնել արքունական նախարար իշխան Վոլկոնսկուն, որը եւ այդ մասին զեկուցել էր թագաւորին: Նիկոլայ Ա.ը զայրացել էր եւ կարգադրել Դաններին հաղորդել իր հրամանը անյապաղ Ռուսաստանից հեռանալու մասին:

Անցաւ մի քանի օր, եւ Հայվազովսկու վրայից վերացրեցին ցարական հսկողութեան ծանր պատիժը: Ամէն ինչ տեղի ունեցաւ անսպասելի: Ակադեմիայի փրոֆ., յայտնի մարտանկարիչ Ալեքսանդր Իւանովիչ Շաուերվէյդը թագաւորի երեխաներին նկարչութեան դասեր էր տալիս: Երբեմն այդ դասերին մասնակցում էր եւ ինքը՝ կայսրը: Նիկոլայ Ա.ը շատ էր սիրում պատերազմական սիժէներով նկարներ եւ երբեմն ինքն էլ նման փորձեր էր անում: Շաուերվէյդը թագաւորին սովորեցնում էր ջնուորներ ու ձիեր նկարել: Ցարը յաճախ նրան իր հետ տանում էր քաղաքամերձ ապարանքները, որտեղ կային հին վարպետների բազմաթիւ բնանկարներ: Այդ նկարների վրայ ցարն իր անվարժ ձեռքով հետեւակայինների ու ձիաւորների խմբեր էր աւելացնում, եւ նկարիչը ստիպուած էր ներկայ գտնուել իր համար խիստ տհաճ այդ արարողութիւններին, երբ տէտ արքան պղծում էր արուեստի մեծարժէք ստեղծագործութիւնները:

Շաուերվէյդը անմիջապէս նկատել էր պատանի Հայվազովսկու ձիրքը, անկեղծօրէն սիրում էր նրան ու մեծ ապագայ կանխագուշակում: Հայվազովսկու հետ պատահած դէպքից յետոյ Շաուերվէյդը աւում էր Դաններին: Եւ հէնց այն օրը, երբ Պետերբուրգում լուր տարածուեց, որ կայսրն առաջարկել է Ֆրանսիացուն հեռանալ Ռուսաստանից, փրոֆ. Շաուերվէյդը որոշեց դասերից յետոյ ցարի հետ խօսել ակադեմիստ Հայվազովսկու մասին: Պատանի նկարչի անունը լսելուն պէս թագաւորը մռայլուեց:

Բայց փրոֆ.ը, յաղթահարելով վախը, չարունակեց.

– Թէեւ Դաններդ Հայվազովսկուն անընդհատ աշակերտ է համարում եւ Ձերդ մեծութեան առաջ սեւ գոյներով է ներկայացրել նրան, բայց մենք՝ կայսերական Ակադեմիայի փրոֆ.ներս, արդարամիտ ենք մեր սանների նկատմամբ:

Թագաւորի աչքերից չանթեր թռան. նա տանել չէր կարողանում, երբ իրեն յիշեցնում էին արդարամտութեան մասին: Նիկոլայ Ա.ը իրեն միշտ արդարամիտ ու գթասրտ էր համարում:

Զգալով, որ իր առջեւ արդէն բացուած է անունդը, Շաուերվէյդը մտովի ձեռք թափ տուեց ամէն ինչի վրայ ու հաստատակամ ատրտեց իր խօսքը.

– Ձերդ մեծութիւն, պատանին ոչ մի մեղք չունի: Նա չի խախտել ենթակայութեան կանոնները. յուցահանդէսի համար կաւէ պատրաստել նրան կարգադրել է ինքը՝ Գեղարուեստի ակադեմիայի պրեզիտենդ Օլենինը:

Ինչքան էլ անսպասելի՝ թագաւորը հանդարտուեց. Ակադեմիայի փրոֆ.ի քաջութիւնը զարմացրեց եւ նոյնիսկ փոքր-ինչ զուարճացրեց նրան. նա չատ քիչ էր առիթ ունենում նման համարձակ խօսքեր լսելու: Ըստ որում, Շաուերվէյդի վերջին ասածը նրան նոյնիսկ ուրախացրեց: Պատանի ակադեմիստը ոչ թէ ենթակայութեան կանոնները էր խախտել, այլ պարզապէս կատարել էր Ակադեմիայի պրեզիտենդի հրամանը: Կայսրը մտածեց նաեւ այն մասին, որ Դանների կողմից վիրաւորուած պալատականներն այժմ չատ պոհ կը լինեն իրենից, եթէ Ֆրանսիացուս պատճառով տուժած պատանու հանդէպ էր պարտութիւնը ողորմածութեամբ:

Եւ նա դէմառդէմ ժպիտով դիմեց Շաուերվէյդին:

– Ինչո՞ւ ինձ այդ մասին այն ժամանակ չասացիր:

– Ձերդ մեծութիւն, մեծապէս ուրախացած կայսեր տրամադրութեանց փոփոխութիւնից, պարզամտօրէն պատասխանեց փրոֆ.ը, – փոթորկի ժամանակ փոքրիկ մակոյկների համար այնքան էլ անվտանգ չէ մեծ գծանաւին՝ այն էլ հարիւրթնդանօթանի, մտածեալ... փակ խաղաղ եղանակին՝ կարելի է:

– Դու միշտ փայլում ես քո սրախոսութիւններով, – ծիծաղեց թագաւորը: – Վաղնեւէթ ինձ ցոյց կը տաս Հայվազովսկու այն նկարը, որը հանուեց ցուցահանդէսից:

Շաուերվէյդը, երջանիկ, վազեց Ակադեմիա: Ուզում էր ժամ առաջ ուրախացնել վշտացած նկարչին:

Յաջորդ օրն Ակադեմիայում այդ մասին էին միայն խօսում. թէ ինչպէս փրոֆ. Շաուերվէյդը կայսեր առջեւ պաշտպանել էր Հայվազովսկուն: Երիտասարդ նկարիչը վերջապէս ազատ չունչ քաշեց, այնքան ճախորդութիւններից ու փորձութիւններից յետոյ:

(Շար. 61)

ՀԱՅԿԱԶՈՎՍԿՈՒ ԿԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՑԱՐԻ ՇՆՈՐՀԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ծանր փորձութիւններ բաժին ընկան իր ուղին նոր թեւակոխած երիտասարդ նկարչին: Ոչ մի քան չէր կարողանում յրել նրա տխրութիւնը: Պատանին լրեն մի տեսակ կորած էր զգում այդ մեծ քաղաքում: Նոյնիսկ գարնանային պայծառ արեւը եւ երկնքի լազուրում հալող թեթեւ ամպերը չէին բացում նրա տրամադրութիւնը: Նա տխուր էր եւ ուզում էր, որպէսզի երկինքը նորից պատուի սեւ ամպերով: Աւելի վայրն հիմա անտանելի էր թւում նրան: Որովհետեւ յիշեցնում էր երբեմնի երջանիկ, անհոգ օրերը, երբ կարող էր ամբողջապէս նուիրուել սիրած արուեստին: Պատանու համար միակ մխիթարանքը մնում էր մեծ առակագրի հետ իր վերջին հանդիպումն ու ընկերների կարեկից վերաբերմունքը:

Մի օր, երեկոյեան, երբ Հայվազովսկին նորից մռայլ տրամադրութեան մէջ էր, նրա սենեակը խուժեց Շաերնբերգը եւ յաղթական ձայնով գոչեց.

– Մենք մերն արեցինք. Ֆրանսիային ստացաւ իր արժանին: – Եւ դրկելով ընկերոջը, Վիլհան նրան պատմեց սենեակով մէկ:

Անցաւ մի քանի րոպէ, մինչեւ որ նա հանդարտուեց ու սկսեց յայտնել կարեւոր նորութիւնները:

Շաերնբերգը յաճախ էր լինում հարուստ կալուածատէր Գրիգորի Ստեփանովիչ Տարնովսկու տանը: Տարնովսկին սիրում էր իր մալոռուսական կալուածքը հրաւիրել անուանի բանաստեղծների, նկարիչների և երաժիշտների: Շաերնբերգը սովորաբար ամառն անց էր կացնում կաչանովկայում եւ այնտեղից դիւղական կեանքը պատկերող աքանչելի նկարներ էր հետը բերում: Պետերբուրգում նոյնպէս Շաերնբերգը յաճախ այցի էր գնում այս մեկինասին: Տարնովսկին մօտիկ յարաբերութիւնների մէջ էր ազդեցիկ մարդկանց հետ և բոլորից շուտ էր իմանում արքունիքում տեղի ունեցող նորութիւնները:

Այս անգամ Շաերնբերգը Տարնովսկիների տանն իմացաւ, որ վերջին ժամանակներս Դանները շատ էր երես առել եւ սկսել էր ամբարտաւան վերաբերուել նոյնիսկ արքունիքին մօտիկ կանգնած մարդկանց: Վիրաւորուած պալատականները որոշել էին յայտնել արքունական նախարար իշխան Վոլկոնսկուն, որը եւ այդ մասին զեկուցել էր թագաւորին: Նիկոլայ Ա.ը զայրացել էր եւ կարգադրել Դաններին հաղորդել իր հրամանը անյապաղ Ռուսաստանից հեռանալու մասին:

Անցաւ մի քանի օր, եւ Հայվազովսկու վրայից վերացրեցին ցարական հսկողութեան ծանր պատիժը: Ամէն ինչ տեղի ունեցաւ անսպասելի: Ակադեմիայի փրոֆ., յայտնի մարտանկարիչ Ալեքսանդր Իւանովիչ Շաուերվէյդը թագաւորի երեխաներին նկարչութեան դասեր էր տալիս: Երբեմն այդ դասերին մասնակցում էր եւ ինքը՝ կայսրը: Նիկոլայ Ա.ը շատ էր սիրում պատերազմական սիժէներով նկարներ եւ երբեմն ինքն էլ նման փորձեր էր անում: Շաուերվէյդը թագաւորին սովորեցնում էր ջնուորներ ու ձիեր նկարել: Ցարը յաճախ նրան իր հետ տանում էր քաղաքամերձ ապարանքները, որտեղ կային հին վարպետների բազմաթիւ բնանկարներ: Այդ նկարների վրայ ցարն իր անվարժ ձեռքով հետեւակայինների ու ձիաւորների խմբեր էր աւելացնում, եւ նկարիչը ստիպուած էր ներկայ գտնուել իր համար խիստ տհաճ այդ արարողութիւններին, երբ տէտ արքան պղծում էր արուեստի մեծարժէք ստեղծագործութիւնները:

Շաուերվէյդը անմիջապէս նկատել էր պատանի Հայվազովսկու ձիրքը, անկեղծօրէն սիրում էր նրան ու մեծ ապագայ կանխագուշակում: Հայվազովսկու հետ պատահած դէպքից յետոյ Շաուերվէյդը աւում էր Դաններին: Եւ հէնց այն օրը, երբ Պետերբուրգում լուր տարածուեց, որ կայսրն առաջարկել է Ֆրանսիացուն հեռանալ Ռուսաստանից, փրոֆ. Շաուերվէյդը որոշեց դասերից յետոյ ցարի հետ խօսել ակադեմիստ Հայվազովսկու մասին: Պատանի նկարչի անունը լսելուն պէս թագաւորը մռայլուեց:

Բայց փրոֆ.ը, յաղթահարելով վախը, չարունակեց.

– Թէեւ Դաններդ Հայվազովսկուն անընդհատ աշակերտ է համարում եւ Ձերդ մեծութեան առաջ սեւ գոյներով է ներկայացրել նրան, բայց մենք՝ կայսերական Ակադեմիայի փրոֆ.ներս, արդարամիտ ենք մեր սանների նկատմամբ:

Թագաւորի աչքերից չանթեր թռան. նա տանել չէր կարողանում, երբ իրեն յիշեցնում էին արդարամտութեան մասին: Նիկոլայ Ա.ը իրեն միշտ արդարամիտ ու գթասրտ էր համարում:

Զգալով, որ իր առջեւ արդէն բացուած է անունդը, Շաուերվէյդը մտովի ձեռք թափ տուեց ամէն ինչի վրայ ու հաստատակամ ատրտեց իր խօսքը.

– Ձերդ մեծութիւն, պատանին ոչ մի մեղք չունի: Նա չի խախտել ենթակայութեան կանոնները. յուցահանդէսի համար կաւէ պատրաստել նրան կարգադրել է ինքը՝ Գեղարուեստի ակադեմիայի պրեզիտենդ Օլենինը:

Ինչքան էլ անսպասելի՝ թագաւորը հանդարտուեց. Ակադեմիայի փրոֆ.ի քաջութիւնը զարմացրեց եւ նոյնիսկ փոքր-ինչ զուարճացրեց նրան. նա չատ քիչ էր առիթ ունենում նման համարձակ խօսքեր լսելու: Ըստ որում, Շաուերվէյդի վերջին ասածը նրան նոյնիսկ ուրախացրեց: Պատանի ակադեմիստը ոչ թէ ենթակայութեան կանոնները էր խախտել, այլ պարզապէս կատարել էր Ակադեմիայի պրեզիտենդի հրամանը: Կայսրը մտածեց նաեւ այն մասին, որ Դանների կողմից վիրաւորուած պալատականներն այժմ չատ պոհ կը լինեն իրենից, եթէ Ֆրանսիացուս պատճառով տուժած պատանու հանդէպ էր պարտութիւնը ողորմածութեամբ:

Եւ նա դէմառդէմ ժպիտով դիմեց Շաուերվէյդին:

– Ինչո՞ւ ինձ այդ մասին այն ժամանակ չասացիր:

– Ձերդ մեծութիւն, մեծապէս ուրախացած կայսեր տրամադրութեանց փոփոխութիւնից, պարզամտօրէն պատասխանեց փրոֆ.ը, – փոթորկի ժամանակ փոքրիկ մակոյկների համար այնքան էլ անվտանգ չէ մեծ գծանաւին՝ այն էլ հարիւրթնդանօթանի, մտածեալ... փակ խաղաղ եղանակին՝ կարելի է:

– Դու միշտ փայլում ես քո սրախոսութիւններով, – ծիծաղեց թագաւորը: – Վաղնեւէթ ինձ ցոյց կը տաս Հայվազովսկու այն նկարը, որը հանուեց ցուցահանդէսից:

Շաուերվէյդը, երջանիկ, վազեց Ակադեմիա: Ուզում էր ժամ առաջ ուրախացնել վշտացած նկարչին:

Յաջորդ օրն Ակադեմիայում այդ մասին էին միայն խօսում. թէ ինչպէս փրոֆ. Շաուերվէյդը կայսեր առջեւ պաշտպանել էր Հայվազովսկուն: Երիտասարդ նկարիչը վերջապէս ազատ չունչ քաշեց, այնքան ճախորդութիւններից ու փորձութիւններից յետոյ:

(Շար. 61)

(Շար· Ա· էջէն)

որ քիչ մը աւելի կը տակարացնէ Պուշի դիրքը: Նախարարը որեւէ դրդապատճառ չէ նշած:

ՓՈՐ–ԼՕՔԱՖ (Արեւելեան Փիրէնեաններ) ուր Համախնամար Յեղափոխական Լիկան ամրան իր համալսարանը կազմակերպած էր, Օլիվիէ Պըզանսընօ կոչ մը ըրած է կեանքի կոչելու համար «հակադրամատիրական նոր կուսակցութիւն մը»: Լիկան կ'ուզէ առանձին կազմակերպել այս նոր կուսակցութիւնը, առանց հակազատական ճախի իր նախկին ընկերակիցներուն:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ա· Կիւլի նման կրօնամէտ հոսանքէ նախագահի մը ընտրութեան հետանկարը միչտ բախած է բանակին ընդդիմութեան: Եւ պէտք չէ մոռնալ որ Թրքական բանակը քաղաքական հոլովոյթին իր կնռնատոր միջամտութիւններով, ի հարկին պետական հարուածներով մինչեւ այսօր տիրական դիրք ունեցած է երկրին մէջ: Ան երաշխաւորը կը նկատուի քէմալական աշխարհավարութեան որ հիմնական ու անփոփոխելի, անդիջելի սկզբունքը եղած է Թուրքիոյ 84 տարուան հանրապետութեան:

Բանակը նոյն ատեն Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան Անգարայի ձգտումներուն կարեւոր խոչընդոտներէն մէկն է, քանի որ ամէն առիթով խստիւ կը մերժէ Պրիւքսէլէն ներկայացուած պահանջը՝ միջամուխ ըլլալու երկրին քաղաքական կեանքին: Ու իշխանութեան դուխը գտնուող կրօնամէտ կուսակցութեան դեկավար ու վարչապետ Թ· Էրտողանի նոյն պահանջով վերջին յայտարարութիւնը, ուղղուած բանակի դեկավարութեան, չեչուած է երկու հատուածին հակադրութիւնը: Այս կացութիւնը կը նկատուի պատճառը այն ազդարարող կոչին որ կատարուած է Սպայակոյտի նախագահ զօր· Պիւյիւքանըթի կողմէ Օգոստոս 30ի Յաղթանակի տօնին առթիւ, բայց այդ թուականէն երեք օր առաջ, Ա· Կիւլի ստոյգ նկատուած ընտրութեան նախօրեակին:

Զօրավարը վտանգուած կը նկատէ աթաթիւրքեան սկզբունքները, նաեւ Թուրք ժողովուրդին միասնութիւնը, երկրին աշխարհավար, ժողովրդավար կառոյցը, որոնց դէմ քօղարկուած դաւեր կը նկատմարէ: Կը դժգոհի բանակին ուղղուած յարձակումներէ որոնք գործն են Թուրքիոյ միասնորական կառոյցէն անհանդիսա անջատողականներու:

Կը յայտարարէ թէ Թրքական բանակը որպէս անչեղ հետեւորդն ու պահապանը ո՛չ թէ ցեղային, այլ քաղաքացիութեան հիմերու յենած աթաթիւրքեան սկզբունքին, ոչ մէկ յարձակումի ու դաւադրութեան առջեւ տեղի պիտի տայ, պիտի դիմէ:

Պիւյիւքանըթի յայտարարութիւնը կ'ապարի հետեւեալ խօսքերով որոնք յատկօրէն ցոյց կու տան յետադէմ զարգացումներուն քնոյթը· ան կ'ըսէ· «Բանակը Թուրքիոյ ժողովրդավար, աշխարհավար ու օրէնքի գերակշռութիւնը յարգող հանրապետութիւնը պաշտպանելու պարտականութենէն ու աթաթիւրքեան գաղափարականէն առաջնորդուած իր վճռակամութենէն ո՛չ մէկ դիմում պիտի ընէ»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՕՀԱՆ ԳԻՒԻՆԵԱՆ ԱՐԾԱԹԷ ՄԵՏԱԼԻ ՏԷՐ

Օգոստոս 26ին Փէքինի մէջ աւարտած է ազատ ոճի լմբշամարտի աշխարհի երիտասարդական ախոյեանութիւնը: Հայաստանէն մասնակցած են չորս լմբիչներ: Անոնցմէ Օհան Գիւինեան (50 քկ·, Վանաձոր) Բ· տեղը գրաւելով արծաթէ մետալի տիրացած է: Հայաստանցի միւս մարզիկները աստիճանի չեն հասած:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տիկ· Մարիամ Գազանճեանի (ծն· Գասպարօղլու) մահուան առիթով փոխան ծաղկի եղած են հետեւեալ նուէրները (թաղումը կատարուեցաւ երեքշաբթի, Օգոստոս 21ին)· –

Խիթ Ս· Մարիամ Աստուածածին եկեղեցիին.– Տիկ· Մարաշլըկիւլէր 90 եւրօ, Արէէ Մարաշլըկիւլէր ընտանիք, Մահակ Տէօքմէճի ընտանիք 100ական եւրօ, Սեփոն Քայմաքճիլար ընտանիք, Հայկ Քայմաքճիլար ընտանիք, Մարտիրոսեան ընտանիք, Արմաղան ընտանիք 50ական եւրօ:

Կոնէսի Հանգստեան տան· – Կարապետ Գասպարեան ընտանիք, Արամ Գասպարօղլու ընտանիք 100ական եւրօ, Գաբրիէլ Քէհիաօղլու ընտանիք, Աստուր Արմաղան ընտանիք 50ական եւրօ (ստանալ Խիթ եկեղեցիէն):

ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ· ՉԱՔԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ–ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՐՆԻԿ ՔՀՆՑ· ԿՈՍԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս· Թադէոս–Ս· Բարթուղիմէոս
եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ Եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Անահիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.–
- *Մայր եկեղեցի՝* 04· 91· 77· 84· 70
- *Ս· Թադէոս–Ս· Բարթուղիմէոս եկեղեցի՝* 04· 91· 65· 56· 75 / 04· 91· 96· 10· 69
- *Կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04· 92· 51· 71· 80 / 04· 92· 51· 00· 87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. –
Երթուդարձ՝ 30 եւրօ *Ճաշ՝* 20 եւրօ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՅԱՄԵԱԿԸ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պատարագ եւ ճաշ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT
LES DATES
DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

arménie
mon amie

CENTENAIRE DE
CARZOU
A MANOSQUE
Du 30 juin au 30 septembre
du mardi au dimanche de 10h à 12h
et de 14h30 à 18h30
— Entrée libre —
Salle d'exposition
de la Fondation Carzou;
entrée: Boulevard Elémir Bourges

***

VALENCE
centre du
patrimoine
arménien
EXPOSITION
du 26 mai au 16 septembre
Mon cher frère
Les Arméniens
dans l'Empire ottoman il y a 100 ans
Cartes postales de la collection
Orlando Carlo Calumeno

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ–լէ–Կոնէսի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկլեզու դասաւանդութեան համար: Հետաքրքրուողները կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Յարութիւն Քհնյ· Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ
ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ–լէ–Կոնէսի Վարագայ Ս· Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտռուի: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին դանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Յարութիւն Քհնյ· Թաշճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE
GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE
de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire
des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :
— Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50
— Centre Culturel : 01 40 51 11 90

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne
Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau
pour non-arménophones
Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre
Manuel d'arménien occidental
pour les non-arménophones
Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.
Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՕԳՈՍՏՈՍ 30
JEUDI
30 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ԳԱՒԱՌԸՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթաթերթի առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.772 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.772

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՊՏՈՒԼԼԱՀ ԿԻՒԼ ԹՈՒՐՔԻՈՑ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 11ՐԴ ՆԱԽԱԳԱՀ ԸՆՏՐՈՒԱԾ

Ազգային ժողովի 549 եբեսփոխաններէն 456ին մասնակցութեամբ կատարուած Գ. քուէարկութիւնը արդիւնքի յանգած է ու արտաքին գործերու նախարար Ա. Կիւլ ընտրուած է Թուրքիոյ Հանրապետութեան 11րդ նախագահը: Ան ստացած է 339 քուէ. եւ որովհետեւ այդ փուլին բաւարար էր պարզ մեծամասնութիւնը ունենալ, Ա. Կիւլ դարձած է Ա.Ը.Ն. Սեզէրի յաջորդը: Իր մրցակիցներէն Ազգ. Շարժումի թեկնածուն՝ Ս. Զաքմաքօղլու ըստացած է 70, իսկ ժողովրդավար ձախակողմեան կուսակցութեան թեկնածուն՝ Թ. Իչլի 13 քուէ: Նոյն օրը երեկոյեան կատարուած երդման արարողութեամբ նորընտիր նախագահը ստանձնած է պաշտօնը:

Ա. Կիւլի ընտրութեամբ կ'ամբողջանայ Թ. Էրտողանի Արդարութեան եւ բարգաւաճման կուսակցութեան դիրքը. վիճակ, որուն մինչեւ վերջին պահը չէր կրնար ընդդիմանալ բանակի ղեկավարութիւնը: Այս վերջինին համար անընդունելի է երկրին աշխարհավար սկզբունքներուն դէրագոյն երաշխաւոր նկատուած նախագահական աթոռին վրայ տեսնել կրօնամէտ ղեկավար մը, որքան ալ Էրտողանի ու Կիւլի պատկանած կուսակցութիւնը ընկալուի որպէս «չափաւոր իսլամամէտ» ու արեւմտամէտ, յատկապէս Եւրոպական Միութեան անդամակցելու վճռակամութեամբ:

Ա. Կիւլ 57 տարեկան է. ծնած է Կեսարիա: Աւարտած է Պոլսոյ համալսարանին առեւտրական բաժինը, մասնագիտանալէ ետք դասախօսած է Սաքարիայի համալսարանին ճարտարարուեստական բաժնին մէջ:

1983-1991 պաշտօն վարած է Իսլամական բարգաւաճման դրամատան մէջ, յետոյ որպէս իսլամամէտ Բարօրութեան կուսակցութեան եւ Էրեքխան մուտք գործած Ազգային ժողով: 1995ին վերընտրուած է: 1996ի համախոհական կառավարութեան մէջ եղած է պետական նախարար եւ կառավարութեան բանբեր: 1998ին Բարօրութեան կուսակցութեան փակումի նախօրեակին հիմնուած Առաքինութեան կուսակցութեան մէջ չարունակած է քաղաքական գործունէութիւնը, յետոյ 2001ին հիմնադիրներէն մէկը եղած Արդարութեան եւ բարգաւաճման կուսակցութեան: 2002ին վարչապետ նշանակուած է, 2003ին ստանձնած արտաքին գործերու նախարարի եւ վարչապետի օգնականի պաշտօնը:

Ամուսնացած է ու երեք զաւկի տէր: Կնոջը լաչակ կրելու պարտաւորեցնելու նախաձեռնութիւնը ստանձնած է Ազգային Ժողովի Իսլամամէտ խմբակցութիւնը, որ ունի 99 պատգամաւոր: Ան ամուսնացած է Ամինէ Կիւլէնի հետ, որ ունի գլխաշոր կրելու սովորութիւն:

ԹՈՒՐՔԻՈՑ ԱՆԴԱՄԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՊՐԻՍԷԼ Կ'ՈՂՋՈՒՆԷ ՍԱՐՔՈԶԻՆ

Փ. ՏԻՎԼԷՃԵԱՆԻ «ԱՐԴԱՐԱՑՈՒՄՆԵՐԸ»

Զանազան մեկնաբանութիւնները կան Սարքոզիի նոր յայտարարութիւններուն առթիւ Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին: Բայց, կայ յատակ կէտ մը՝ Ֆրանսա արգելք պիտի չհանդիսանայ բանակցութիւններուն չարունակուելուն, հակառակ անոր որ Մայիս 2ին, հեռատեսիլէն սփռուած վիճարկումի մը ընթացքին (ընտրութենէն քանի մը օր առաջ), Սարքոզի ըսած էր Թուրքիոյ մասին. – «Ընկերակից պիտի ըլլաք Եւրոպայի, բայց անդամ պիտի չըլլաք շատ պարզ պատճառով մը՝ Փոբր Ասիա կը գտնուիք»: Յունիս 26ին ալ ճշդած էր որ Ֆրանսա անդամակցութեան բանակցութիւններուն երկու նոր գլուխներուն արգելք պիտի չհանդիսանայ (ֆինանսական եւ վիճակագրական) բայց արգելք կը հանդիսանայ Դրամական միութեան գլուխին վերաբերեալ: Իսկ Օգոստոս 27ին, արգելքները վերցան: Եւ այս մասին ամէն կողմ իր ուզածը կը հասկնայ: Այսպէս, Պրիւսէլ կ'ողջունէ այս նոր դիրքը, որ զոհունակութիւն կը պատճառէ նաեւ Լոնտոնի եւ Հռոմի, որոնք այդ ուղղութեամբ զգուշացուցած էին Սարքոզին 2005ի աշնան եւ այսօր Յանձնախումբին նախագահը՝ Պարոզօ կ'ողջունէ «կարեւոր օժանդակութիւնը» յանուն ձեռք առնուած յանձնառութեանց, մինչ Միութեան փորթուկալեան նախագահութեան բանբերը Գարվալհօ յայտարարած է. – «նոր գաղափարներով լեցուն ճառ մըն է», ակնարկելով Սարքոզիի ելոյթին:

Լը Մոնտ (Օգոստոս 29) կը յիշէ նաեւ որ Մայիսի վերջ, Սարքոզի Անգարա ղրկած էր դիւանագիտական իր խորհրդականը՝ Ժան-Տաւիա Լէվիթ դարմանելու համար երկկողմանի յարաբերութիւններու վատթարացումը, որոնք թունաւորած էին Հայոց Ցեղասպանութեան վերաբերող քուէարկութեան պատճառաւ:

Մինչ Պրիւսէլ, այսինքն Եւրոպական Միութեան Յանձնախումբը իր զոհունակութիւնը կը յայտնէր, Իւ. Էմ. Փէ-ի պատուիրակ քարտուղարը կը չանար արդարացնել Սարքոզիի արտայայտութիւնները պնդելով որ ոչինչ փոխուած է ու կ'ըսէր. – «Սարքոզիի յայտարարութիւնները ոչ փոփոխութիւն կը նըշեն ոչ ալ թեքում, այլ ուրիշ շեշտ մը: Ցետոյալ չէ. Ֆրանսա կ'ընդդիմանայ անդամակցութեան, ոչ՝ բանակցութիւններուն: Ամէն բան կախում ունի այն գլուխներէն, որոնց շուրջ բանակցութիւն կ'ըլլայ»: Ու դեռ կ'աւելցնէր. – «Ֆրանսայի դիրքը որեւէ գլուխ փոխելու արգելք մը չէ, այլ՝ անդամակցութեան վերաբերող կարգ մը գլուխներ բանալ»: Փաթրիք Տէվէճեանի համար Սարքոզի չէ փոխուած նաեւ Եւրոպայի սահմանները ճշդելու անհրաժեշտութեան մասին:

Իրաց այս կացութեան մէջ, Անգլիացին պիտի ըսէր՝ ուէք էնտ սի: Մնաց որ կատանդը ըլլալու պէտք չկայ, զուշակելու համար որ ընդհատակեալ քարը վերջացած ըլլալով, Սարքոզի քուէի պէտք չունի այլեւս:

ԱՆԳԱՐԱ ԿԸ ՊԱՀԱՆՋԷ ՈՐ ԻՍՐԱՑԷԼ ՁՆՇՈՒՄ ԲԱՆԵՑՆԷ ԱՏԼ-Ի ՎՐԱՑ

Անուանարկութեան դէմ լիկայիկն (ԱՏԼ) մէջ Հայկական Ցեղասպանութեան նիւթով ծագած հակադրութեան նորագոյն զարգացումը Նիւ Ինկլընտի շրջանային ղեկավար Է. Թարսիի պաշտօնին դլուխը վերադարձն է: Ան Ցեղասպանութիւնը ճանչցող կեցուածքին պատճառով պաշտօնազրկուած էր կեդրոնին կողմէ: Բայց երբ կեդրոնն ալ ի վերջոյ բաժնեց անոր կեցուածքը, Թարսի ետ կանչուեցաւ: Կազմակերպութեան ընդհանուր ղեկավարը Ա. Ֆոքման որ Թարսիի դլխաւոր ընդդիմադիրը եղած էր, յայտարարած է որ գոհ է անոր վերադարձէն:

Միւս կողմէ, Թուրքիոյ համար այդ թղթածրարը վակուած չէ. Իսրայէլի Թուրք դեսպանը որ արձակուրդը կրճատելով Թել-Ավիվ վերադարձած էր, Իսրայէլի կառավարութենէն պահանջած է որ ճընշում բանեցնէ ԱՏԼ-ի վրայ, որպէսզի ան յետքայլ ընէ Ցեղասպանութիւնը ճանչնալու որոշումէն: Մանաւանդ որ հրէական նոյն կազմակերպութիւնը ճանաչումէն զատ, Նոյեմբեր 1ին քննարկումի պիտի դնէ Գոնկրէսին մէջ քուէարկութեան յղելի ճանաչման օրինագիծին զօրակցելու հարցը: Թուրք դեսպանը Ն. Թան ըսած է թէ հանրածանօթ իրականութիւն է որ ամբողջ աշխարհի հրէական կազմակերպութիւնները կապեր ունին Իսրայէլի հետ եւ կ'ենթարկուին անոր:

Դեսպանը ըսածին որպէս փաստ մէջբերած է Ա.Մ.Ն.ու նախկին արտաքին գործերու նախարար Հ. Քիսինճըրի օրերէն մնացած անեքդոտ մը. ան օր մը յայտնած է թէ նախ Ամերիկացի է, յետոյ Ա.Մ.Ն.ու արտաքին գործերու նախարար եւ յետոյ միայն Հրեայ: Իսրայէլի այդ շրջանի վարչապետ Կ. Մէյր անոր պատասխանած է. «Գիտէք որ հրէական այբուբենը աջէն ձախ կը կարդացուի»: Այս օրինակով Ն. Թան չեշտած է թէ Իսրայէլ իր կամքը կրնայ պարտադրել աշխարհի բոլոր հրէական կազմակերպութիւններուն:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՃԱՆՉՆԱԼՈՒ ՕՐԻՆԱԳԻԾ

Ժառանգութիւն կուսակցութեան ղեկավար, երեսփոխան Րաֆֆի Յովհաննէսեան գրաւոր դիմում մը յղած է Ազգային ժողովի նախագահ Տ. Թորոսեանին, ԼՂՀ–ը ճանչնալու մասին: Առաջադրուած օրինագիծը խորագրուած է. «Հայաստանի Հանրապետութեան օրէնքը Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւնը ճանաչելու մասին»:

***

Ա. ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՊԱՏԻԺԸ ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ

Արտասահմանէն ապօրինի գումարներ ստանալու ամբաստանութեամբ Մայիս 7ին ձերբակալուած արտաքին գործերու նախկին նախարար Ալեքսանդր Արզումանեանի պատիժը երկու ամիս երկարաձգուած է: Որոշումը հրապարակուած է Օգոստոս 28ին, մինչ կը սպասուէր որ ան Սեպտեմբեր 7ին ազատ արձակուի:

***

650 ԴԻՄՈՒՄ «Ա.ՔՍԱ»ՅԷՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՏԱՆԱԼՈՒ

Ապահովագրութեան ֆրանսական «Ա.քսա» ընկերութենէն որպէս Ցեղասպանութեան զոհի ժառանգորդ հատուցում ստանալու համար 650 դիմում արձանագրուած է Հայաստանի մէջ: Ընդունուածներէն 30 հատը ղրկուած են հատուցումի գրասենեակը: «Ա.քսա»յի մօտ 1915էն առաջ ապահովագրուած Հայերու չուրջ 7 հազար անուն ստուգուած է: Ընկերութիւնը համաձայնած է չուրջ 11,5 միլիոն տոլար հատուցում վճարելու անոնց չառաւիղներուն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԿԱՐԱԹԷԻ Ա.ՇԽԱՐՀԻ ԱԽՈՅԵԱՆ

Պուէնոս Այրէսի մէջ Օգոստոս 26-27ին տեղի ունեցած է քարթէյի աշխարհի 13րդ ախոյեանութիւնը: Հայաստանի հաւաքականը յաջողութեամբ մինչեւ եզրափակիչ փուլ հասած եւ վերջին մրցումները ըրած է Ա.Մ.Ն.ու մարզիկներուն հետ: Յաղթելով անոնց հայկական խումբը հռչակուած է աշխարհի ախոյեան: Այդ յաղթանակը չորրորդը եղած է Հայաստանի խումբին համար: Հայ մարզիկները ստացած են 15 ոսկիէ, 8 արծաթէ եւ 3 պրոնզէ մետալ: Անոնց ընկերացած է Ա.Ղ-ցախի թեմին առաջնորդ Պարգեւ Սրբ. Մարտիրոսեան որ պատուոյ նախագահն է Հայաստանի քարթէյի դաշնակցութեան:

ԹԱԽԱԼՈՂ ՋԻՆԱԳՆԴԱԿԸ

ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃԻՆ ՓՐԿՈՒԹԻՒՆԸ

ԳՐԻԳՈՐ ԷՄԻՆ-ՏԷՐԵԱՆ

Հրէական Հակա-Անուանարկութեան Լիկան (ՍՏԼ), Երեքշաբթի Օգոստոս 21ին, գործադիր տնօրէն Աբրահամ Ֆօքսմանի մէկ յայտարարութեամբ «հայկական ջարդերը» ճանչցաւ որպէս Ցեղասպանութիւն:

Ոչ ոք կրնար ենթադրել, առաւել եւս յուսալ, թէ առնուազն երկու տասնամեակէ ի վեր 1915ի Հայկական ցեղասպանութեան ուրացումը իր անշեղ քաղաքականութեան մաս ըրած լոպիինկի այդ ահեղ կազմակերպութիւնը, որուն թեւերը կ'երկարին Ամերիկայէն դուրս աշխարհի բոլոր անկիւնները, մէկ չաբաթէն միւսը իր ժխտողական բնորոշումը պիտի չրջէր: Ոչ ոք, նախ եւ առաջ ինք՝ տագնապահար Աբրահամ Ֆօքսման որ վստահաբար իր պաշտօնավարութեան սկիզբէն ի վեր չէր գտնուած այս ասպիճանի բազմակողմանի ճնշումի տակ, վտանգելով իր իսկ կազմակերպութեան ամբակուռ կառոյցը:

Շուրջ երկու չաբաթ առաջ, Մեծն Պոսթընի Ուաթրթաուն աւանին քաղաքապետութիւնը միաձայնութեամբ կ'որոշէր անջատուիլ ՍՏԼ-էն, վար առնել անոր «Ատելութեան տեղ չեղող համայնք» ցուցատախտակը, եւ մերժել անոր ընձեռած տարեկան նիւթական զգալի օժանդակութիւնը, քանի Լիկան կ'ուրանար Հայկական ցեղասպանութիւնը, եւ անով՝ կը հակասէր ծրագրին առաջադրանքին – պայքարիլ հակասեմականութեան առընթեր՝ խտրականութեան, փոքրամասնութիւններու հանդէպ կողմնակալութեան եւ մարդկային իրաւունքներու բռնաբարման դէմ: Այդ օր, քաղաքապետական ժողովասրահը խըճողուած չէր միայն հայազգիներու ներկայութեամբ, եւ ամէնէն սուր ամբաստանութիւնները անպայման չէին գար անոնցմէ: Հայկական դատը դաղրած էր ըլլալէ կոտորակուած ազգի մը հարցը: Ժօսք առնողները կը խոստանային խնդիրը ընդլայնել եւ հակա-ՍՏԼ որոշումներ կայացնել տալ նաեւ չրջակայ բոլոր քաղաքապետութիւններու խորհուրդներուն, նոյնիսկ այն չըրջանակներէն ուր հրեայ բնակչութիւնը մեծամասնութիւն կը կազմէ իր հրեայ քաղաքապետով: Ժողովի ընթացքին միակ բաղձանքը լսելի եղաւ անելի մատնուած ՍՏԼ-ի Նիւ Ինկլէնտի չրջանային երիտասարդ տնօրէնէն, որ փորձեց «լուսաբանել», «բացատրել» իր կեդրոնին դիրքը:

Առաջին անակնկալ դէպքը՝ «քուը թէաթր»ը պիտի պատահէր յաջորդ օր, երբ ՍՏԼ-ի այդ նոյն տնօրէնը յայտարարեց թէ խորքին մէջ ինք տարակարծիք էր Ուաչինկթընի կեդրոնին, եւ թէ հայկական ողբերդութեան բուն անունը Ցեղասպանութիւն էր: Ֆօքսմանի կողմէ զայն պաշտօնանկ ընելու անմիջական որոշումը պատճառ դարձաւ հարցին արագ գարգացման: Նիւ Ինկլէնտի հրեայ երեւելի չարք մը անձնաւորութիւններու հակա-Ֆօքսման հակադեցութիւնը, միացած՝ անոնց կողմէ հայկ. ցեղասպանութեան ճանաչումին, նմանեցաւ կեդրոնի իչխանութեան դէմ նետուած ձեռնոցներու: Բոլորին համար հարցը դաղրած էր հայկական ըլլալէ եւ դարձած արդարութեան եւ մարդկային իրաւունքի խնդիր, մանաւորաբար՝ Ողջակիզում ճանչցած ազգի մը բեկորներուն համար բարոյական լուրջ հարց: Ամերիկեան տեղական թէ ազգային թերթերու մէջ ՍՏԼ-ի վճարովի մեծ ծանուցումներուն ինքնահակասական բովանդակութիւնը ծառայեց միայն հարցին վատթարացման, մղելով նոյն թերթերը խմբագրականներով եւ գրութիւններով Լիկան քննադատելու: Աննախընթաց երեւոյթ մըն էր որ կը պարզուէր ամերիկեան մամուլի պատմութեան մէջ, տեղի տալով արդար հարցականներու: Արդեօ՞ք անոնք կը սպասէին ոսկիէ ափսէի վրայ հրամցուած նման առիթի մը: Ամերիկեան հրեայ համայնքը նաեւ, ծանօթ իր առասպելական միասնականութեամբ, կը գտնուէր աննախընթաց երկփեղկումի մը վտանգաւոր նախօրեակին, որ չէր կրնար անտեսուիլ պատասխանատու կեդրոնին կողմէ: Կրակը տուն մտած էր եւ պէտք էր արագ չարժիլ:

Ահա իր թաւալքին մէջ ուռճացած եւ անդիմադրելի զօրութեան վերածուած ճիւնագնդակն է որ ուժգնօրէն զարնուեցաւ իր ծխնիներուն վրայ սառնած Հակա-Անուանարկութեան Լիկայի ուաչինկթընեան մեծ դրան:

Ճարահատ Աբրահամ Ֆօքսմանին եւ Լիկային կը մնար նկատի առնել մինչ այդ անտեսուած դեսպան Մորկընթաուի յուչերը, էլի Վիէզէլի եւ այլ պատմաբաններու կարծիքները, յայտնելու համար իրենց «հաւանութիւնը» թէ «եթէ 1915ին ցեղասպանութիւն բառը գոյութիւն ունենար, (հայկ. ջարդերը) պիտի կոչուէին ցեղասպանութիւն»:

Ժորքին մէջ ակամայ ճանաչում մը, որ ինչպէս յայտարարութեան մէջ կը բացատրուի՝ հետեւանքն է «հրէական համայնքի միասնականութեան սպառնացող վտանգին» կասեցումին: Հետեւաբար «ճանաչումը» չի նշանակեր յանձնառութիւն, եւ ոչ ալ անոր յաջորդող բնական միջոցառումները: Ֆօքսմանի եւ իր Լիկային համար կը չարունակուի «արդիւնաւէտ» չնկատուիլ Դոնկրէսին կողմէ ճանաչումը, մանաւանդ որ, ինչպէս որ կրկին կը յիչուի, պէտք չէ մտահան ընել նման հաւանականութեան մը պարագային «Թուրքիոյ հրեայ համայնքին սպառնացող վտանգը», նաեւ՝ «Թուրքիա, Իսրայէլ եւ Միացեալ Նահանգներ բարմակողմանի յարաբերութիւնները»:

Ամերիկեան ուժի հազար հաչուող աւանին հայութիւնը, աննչան դաւիթ մը, աչալրջութեամբ, խիզախութեամբ եւ – պէտք է ընդգծել – առանց քաղաքական սայթաքումի, կաֆի, յառաջ տարաւ այս պայքարը: «Պոսթընն Կլոպ»ի նման համամերիկեան կարեւորութեամբ թերթեր չարունակաբար պաչտպանեցին հայկական ցեղասպանութեան ճանաչումը, աննախընթաց թափով, ինչ որ մեծապէսմամբ դրամագլուխով կարելի չէր իրագործել: Եւ չատ կարեւոր՝ հրեայ ազդեցիկ համայնքը գայթակղեցաւ եւ ոտքի կանգնեցաւ հրէական դատին պաչտպանութեան կոչուած մարմնի մը անբարոյ եւ անարդար քաղաքականութեան դէմ, զօրավիգ կանգնեցաւ հայութեան: Ժորքին մէջ ան իր արժանապատուութիւնն է որ կը պաչտպանէր:

Սեւանի գեղեցկութիւնը յուզել է չատերին: Փափկացրել է նոյնիսկ օտարազգի զեկավարների քար սրտերը, ստիպելով նրանց գործել որպէս Հայ հայրենասէրներ՝ ի վնաս իրենց պետութեան: Դեռ ռուսական ցարիզմի օրօք էր առաջ քաչուել մի ծրագիր, ըստ որի Սեւանայ լճի ջրերը պէտք է օգտագործուէին կայսրութեան անջրդի հողերը ոռոգելու համար: Սակայն, երբ այն ժամանակուայ կովկասեան փոխարքան եկաւ եւ տեսաւ Սեւանայ լիճը, նա այնքան զմայլուեց, որ նրա չինովնիկական քար սիրտը փափկեց, ու նա կանխեց այդ ծրագրի իրագործումը, գործելով ի վնաս կայսրութեան՝ յօգուտ Սեւանի:

Յետոյ եկան Բերիան եւ Ստալինը, որոնց քար սրտերը ոչինչ չէր կարող փափկացնել եւ նրանք, հայատեաց ակադեմիկոս Իւան Եղիազարովի անհեթեթ «հիմնաւորումի» հիման վրայ սկսեցին փճացընել Սեւանը, արագ թափով լցնելով նրա այն ժամանակ խմելու համար պիտանի ջուրը կասպից ծովի մէջ:

Յետոյ Հայաստան եկաւ ԽՍՀՄ դեկավար Նիկիտա Խրուչչովը, որին նոյնպէս զմայլեց Սեւանայ լճի գեղեցկութիւնը: Նրա քար սիրտը նոյնպէս փափկեց եւ նա իր համաձայնութիւնը տուեց, որպէսզի կառուցուի Սեւանը փրկող Արփա-Սեւան ջրատարը: Ասում են, որ երբ այդ ջրատարի նախագիծը ուղարկըւել է ԽՍՀՄ Պետպլան, նրա զեկավարը սարսափել է տեսնելով, թէ ինչ ահռելի գումարներ են «ապարդիւն» ծախսուելու կայսրութեան համար այդ ոչ անհրաժեչտ ծրագրի վրայ: Այդ մասին նա յայտնել է Խրուչչովին՝ յորդորելով չգործել պետութեան չահերի դէմ: Բայց գեղեցկուհի Սեւանը տիրել էր արդէն կոմունիստական առաջնորդի սրտին...

Արփա-Սեւանի չինարարութիւնը ո՛չ միայն չափազանց ծախսատար էր, նաեւ չատ վտանգաւոր: Տասնամեակներ տեւած նրա չինարարութիւնը, որին մասնակցում էին ԽՍՀՄ տարբեր ազգերի ներկայացուցիչներ, բազմաթիւ զոհեր պահանջեց: Այդ մարդիկ իրենց կեանքը զոհեցին յանուն Սեւանի փրկութեան:

Անկախութեան օրօք երախտապարտ Սեւանի ջրերը փրկեցին Հայ ժողովրդին մթից ու ցրտից, տալով նրան էլեկտրականութիւն, իսկ սիգան՝ փրկեց սովից: Իսկ ինքը, հայկական գեղեցկուհին, նորից կարողացաւ գերել օտարազգիներին:

Այս անգամ նա կարողացաւ փափկացնել միջազգային ֆինանսական կառոյցների զեկավարների քար սրտերը, որոնք համաձայնուեցին ֆինանսաւորել Որոտան-Արփա ջրատարի չինարարութեան աւարտի եւ չարքից դուրս եկած Արփա-Սեւանի վերականգման աչխատանքները:

2003ին, երբ Որոտանի եւ Արփայի ջրերը սկսեցին հոսել դէպի Սեւան, թւում էր, թէ լիճը փրկուել է ճահճացման վտանգից: Բայց պարզուում է, որ Սեւանայ լճի զեղեցկութեան ու նրա ճակատագրի հանդէպ անտարբեր են մնացել մարդիկ, որոնք այն անգամ սեղան նստելիս յայտարարում են, թէ իրենք Հայ հայրենասէրներ են:

Հայաստանեան այդ լչխանաւորներն ու մեծահարուստները որոչել են խոչընդոտել Սեւանայ լճի մակարդակի բարձրացմանը, որպէսզի չտուժեն հէնց ափին անօրինական կառուցուած իրենց զբաղանները ու եկամտաբեր զուարճանքի «օպյեկտները»:

Այդ մարդիկ ի վիճակի չեն ըմբռնել, թէ ի՛նչ է պետութեան կամ ազգի չահը: Նրանց համար է միայն անձնական չահի գաղափարը:

Նրանց լեռ սրտերը չեն կարողացել փափկացնել ո՛չ Սեւանի գեղեցկութիւնը, ո՛չ էլ այն իրողութիւնը, որ մի 10-20 տարի յետոյ քաղցրահամ ջուրը ունենալու է նաւթի գին եւ նրա ամէն մի կաթիլի համար պայքար է սկսուելու: Եւ որ այսօր ամբարուած իւրաքանչիւր խորանարդ մեթր քաղցրահամ ջուրը վաղուայ Հայաստանի բարեկեցութեան երաչխիքն է:

Դա լաւ են հասկանում Թուրքիայում, որտեղ արդէն իսկ երկու տասնամեակ է, ինչ սկսել են ջրամբարների եւ ամբարտակների լայնածաւալ չինարարութիւն: Իսկ մենք չենք ցանկանում լցնել նոյնիսկ մեր բնական ջրամբարը՝ Սեւանը, գերաղաստելով նրա քաղցրահամ ջրերը նուիրել մեր հարեւաններին:

Հայ ժողովուրդը երբեք չի մոռացել եւ երախտապարտութեամբ կը յիչի կովկասեան փոխարքայի եւ կոմունիստական զեկավարի հայանպաստ որոչումները: Կը յիչի նաեւ հազարաւոր այն բազմազգի չինարարներին, որոնք չխնայելով իրենց առողջութիւնը, եւ նոյնիսկ, կեանքը, կառուցեցին Արփա-Սեւանը:

Չի մոռանայ նաեւ Բերիային, Ստալինին եւ միւսներին, որոնք իրենց անձնական կամ այլ չահերի պատճառով որոչեցին սպաննել Սեւանայ լիճը, վերածելով այն ճահիճի:

Դրանով իսկ ջուրը լցնելով իսկական Հայ հայրենասէրների տասնամեակներ տեւած ջանքերը, ուղղած՝ լճի փրկութեանը:

«Ակօս»

Լիկան, մէկ կողմէն ընդունելով հայկական ցեղասպանութիւնը, իսկ միւս կողմէ պահելով քաղաքականօրէն թրքանպաստ իր ժխտական դիրքը, ինքզինք մատնեց ամէնէն խոցելի եւ անփառունակ դիրքի - Հուժկու Գողիաթը մերկ է եւ նուաստ:

Հայկական կողմէն, նչանակելի քայլ մըն է որ առնուեցաւ ի նպաստ ազգային դատին ճանաչումին:

ԳՐԻԳՈՐ ՔԷՕՍԷԵԱՆ

Պոսթընն

ՆՈՊԷԼԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԱԿԻՐ ՓԱՊԼՕ ՆԵՐՈՒՏԱ

(1904 - 1973)

Հայոց ցեղասպանութեան ճանաչման մեր մղած պայքարի ճապարհին, հարաւային Ամերիկայէն Ուրուկուէյ, Արժանթինէն, Վէնեզուէլա ու վերջերս Չիլիի Ծերակոյտը կանգնեցան մեր կողքին ու ճանչցան այդ իրողութիւնը. ինչ կը վերաբերի Պրազիլի, անոր ամենակարեւոր նահանգը՝ Սան Փաւլօ բազմիցս պաշտօնապէս ոգեկոչած է Մեծ եղեռնը: Այդ քաղաքի կարեւոր մէկ պողոտային վրայ կանգնած է Ապրիլեան յուշակոթող մը եւ զետնուղիի մէկ կայարանը կը կրէ «Ար-մէնիա» անունը:

Այս երկիրներէն Չիլիի Ծերակոյտը միաձայնութեամբ ճանչցաւ Հայոց ցեղասպանութիւնը եւ դիմեց երկրի խորհրդարանին եւ նախագահուհի Միչէլ Պաչէլէթի, որ ընդունին այս անհերքելի իրողութիւնը, վաւերացուած՝ ՄԱԿ-ի Մարդկային իրաւանց յանձնախումբի կողմէ, 1985ին, Ժընեւի մէջ:

Ըստ պատմաբան Ռիքարտօ Լադչամի «Չիլ» անունը բերած են խումբ մը հնդիկներ (Փեչվէ ցեղէն), որոնք կու գային Փերուէն եւ հոն ունէին գետ մը մկրտուած՝ այդ անունով:

Չիլի իր անկախութիւնը հռչակեց 1818ին առաջնորդութեամբ զօր. Պէրնարտօ Օհիկինսի: Աչխարհագրականօրէն նեղ ու երկար հողային տարածք մըն է, Խաղաղական ովկէանոսի եւ Արժանթինի միջեւ. ունի 756·950 քառ. քիլոմեթր մակերես եւ 15 միլիոն ժողովուրդ: Մայրաքաղաքը Սանթիակօ տի Չիլին է: Երկրին յատուկ գեղեցկութիւն կու տան Անտեան լեռնաշղթաները, որոնց լանջերու այգեստաններուն մէջ կ'ածի պտուղներու թագուհին խաղողը, որմէ պատրաստուած ընտիր գինին մեծ հռչակ կը վայելէ աչխարհի վրայ:

Չիլիի ամէնէն ծանօթ մտաւորականն է բանաստեղծ Փ. Ներուտա. ծնած է 1904 Յուլիս 12ին Փարրալ քաղաքը: Անոր գրական հարուստ վաստակին մաս կը կազմեն բազմաթիւ աչխատութիւններ եւ 45 գիրքեր, թարգմանուած՝ 35 լեզուներու: Փ. Ներուտա նախ կը չահի գրականութեան ազգային մրցանակը, իսկ 1971ին կը նուաճէ Նոպէլեանը չնորհիւ իր բազմատաղանդ գրիչին. կը չահի նաեւ մեծ ժողովրդականութիւն, համակրանք եւ ընթերցողներ:

Փ. Ներուտա ունեցած է քաղաքական գործունէութիւն, որպէս Չիլիի Ծերակոյտի անդամ եւ Փարիզի դեսպան: Եզակի գրողը իր մահկանացուն կնքեց 1973 Սեպտեմբեր 23ին: Այդ թուականին Չիլի ապրեցաւ իր պատմութեան ամենասեւ էջը: Բռնակալ Ակուսթօ Փինոչէ պետական հարուածով մը տապալեց Սալվատոր Այենտէի կառավարութիւնը եւ հաստատեց բիրտ իչխանութիւն, մաքրագործելով բազմաթիւ անմեղ քաղաքացիներ:

2004ին աչխարհի չորս ծագերուն տօնախմբուեցաւ Փ. Ներուտայի ծննդեան 100ամեակը արժանաւայել բազմաթիւ հանդիսութիւններով որոնք մեծ ցնծութիւն եւ հպարտութիւն պատճառեցին չիլիցի ժողովուրդին:

Փ. Ներուտա կը ցանկար որ միչտ խաղաղութիւն եւ փոխ հասկացողութիւն տիրէ բոլոր մարդոց ու ժողովուրդներու միջեւ, իրենց այլազան մչակոյթներով:

Մեր պատմութեան ամէնէն սեւ էջին Չիլիի ցոյց տուած յարգանքը համակրանքով կը լեցնէ մեր սիրտը այս երկրին ու անոր մեծարանքի արժանի զաւկին Փ. Ներուտայի նկատմամբ:

ԱՒՕ ՊԷԼԵԱՆ

Լոս Անճելըս

— ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ —

Հալէպի «Լ. Շանթ» սրահին մէջ, Օգոստոս 3ին, կազմակերպութեամբ Համազգայինի Սուրիոյ Շրջանային վարչութեան տեղի ունեցած է «Գրադարան» գրքի գիւնեճօնը: Ձեռնարկին նիւթն էր ԱՄՆ-էն Հալէպ այցելող Գէորգ Պետիկեանի հեղինակութեամբ լոյս տեսած այդ հատորը: Յայտորդաբար խօսք առած են Սիւզի Ֆչուճեան, Բենիամին Էլէյճեան, Լեւոն Շառոյեան, որոնք անդրադարձած են Գէորգ Պետիկեանի անձին ու գործին: Լ. Շառոյեան ծանրացած է դիմաւորարար պատմական անցեալ ունեցող Հալէպի վրայ, որ արեւելքի ճամբուն վրայ դիրք պրաւած, խաչմերուկի դեր կատարած է: Գրական անդաստանէն ներս, նոյն ապրումով կարօտի իրենց զգացումը արտայայտած են մեծ թիւով գրագէտներ եւ Լ. Շառոյեան յիչած է հատորին հեղինակին ոգեկոչած յուչերուն՝ Հալէպի Զատիկներուն, դանոնք կանխող աւագ չաբթու արարողութիւններուն եւ վերյատկէս նաւասարդեան տօները ոգեկոչող մարզական խաղերուն եւ եղրափակիչ տողանցքին, որոնցմէ տպաւորուած ու ազդուած էին Շաւարչ Մխաքեան եւ Յակոբ Օչական: Եղրափակումին մէջ, Լ. Շառոյեան աւելցուցած է որ Գ. Պետիկեան գրական անդաստանի համեստ մչակնէրէն մին է որ կը գրաւէ ընթերցողը իր ոճով: Վերջին խօսք առնողը եղած է հատորին հեղինակը որ չընորհակալութիւն յայտնած է իրեն հանդէպ ցուցաբերուած պատիւին համար ու նչած է անմար կարօտը իր ծննդավայրին Հալէպի հանդէպ, թուարկելով մանկութեան փողոցները, ճիտէիճէի թաղամասերը, ճեմարանի դասերը...: Եզրափակիչ խօսքը արտասանած է թեմին առաջնորդը:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Յակոբ վարժարանները ի նպաստ Քերմէս մը տեղի ունեցած է Օգոստոս 10-12ի չաբաթավերջին, ինչ որ 20 տարի է կը չարունակուի եւ աւանդութիւն դարձած է: Ձեռնարկին կազմակերպիչներն են Ս. Յակոբ առաջնորդանիստ մայր եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, Հայ օգնութեան միութիւնը, Ս. Յակոբ եկեղեցւոյ Տիկնանց օժանդակ մարմինը, վարժարանի Ծնողաց յանձնախումբը եւ փաղանգ մը կամաւորներ: Երեք օրերու երկայնքին 5·000 Հայեր այցելած են հսկայ վրանին տակ պատրաստուած ճեռնարկին: Այդ 3 օրերու երկայնքին եղած են բանախոսութիւններ, երգեր, պարեր, խաղեր, եւլն., եւլն.:

ԱՕԿԷ ԱՆԿԷ

Էկատերինբուրգի (Ուրալ) մէջ, կատարուած պեղումներու հետեւանքով յայտնաբերուած ոսկորները կրնան պատկանած ըլլալ մանուկի մը եւ երիտասարդ կնոջ մը, որոնք թերեւս ըլլան ցարեւիչ Ալէքսէյի եւ մեծն դքսուհի Մարիա Նիկոլայեւնայի ոսկորները, Նիկոլա Բ. ցարի 5 զաւակներէն երկուքին: Ցարը ընտանեօք: 1918 Յուլիս 16էն 17ի գիչերը ցարը եւ ընտանիքը, նաեւ իրենց բժիչկը եւ 3 ծառաներ սպաննուած էին Էկատերինբուրգի Իպատիեւ տան գետնայարկը բոլչեւիկներու հրահանգով:

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԼՈՑՄ

պաշտօնական երկամսաթերթ
Գանատայի
Հայոց Առաջնորդութեան
Յուլիս – Օգոստոս 2007

Մոնրէալ (Գանատա)

Այն մտավախութեամբ որ իրենց չիրմները կրնան ուխտավայրի վերածուիլ, հրաման տրուած էր նաեւ որ մարմինները հրկիզուին եւ թաղման վայրը գաղտնի մնայ: Այժմ, կը սպասուի ԱՏՆ-ի արդիւնքներուն:

ԱՁՎԱԶՈՎՍԿՈՒ ՊԵԱՆՔԸ

(ռուսերէնէ թարգմանեց Մարգարիտ Թէրզեան)

Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՖԻՈԴՈՐ ԼԻՏԿԷ

Ձաւերվէյդի միջնորդութեան բարեյաջող արդիւնքով ուրախացողների թիւն էր նաեւ Ֆիոդոր Պետրովիչ Լիտկէն:

Մի քանի տարի առաջ Նիկոլայ Ա.ը միաք յղացաւ ապագայում ռուսական նաւատորմի գլխաւոր հրամանատար կարգել իր երկրորդ որդուն՝ Կոնստանտինին: Եւ որոչեց, որ մեծատոհմիկ իչխանին այդ գործունէութեանը պէտք է նախապատրաստէր ոչ այլ ոք, քան փառաբանուած ծովագնաց Ֆիոդոր Պետրովիչ Լիտկէն: Ինքը՝ Լիտկէն, համաձա՞յն էր դրան, թէ չէ՝ ոչ ոք չէր հարցնում: Եւ ահա արդէն չորրորդ տարին էր, ինչ Ֆիոդոր Պետրովիչը առաւօտից իրիկուն տանջւում էր պալատում իր թագաւորական աչակերտի հետ:

Հոգու գաղտնիքները Ֆիոդոր Պետրովիչը վստահում էր միմիայն իր օրագրին. «Ինչո՞ւ եւ յանուն ինչի՞ ճակատագիրն ինձ կարեց իմ սիրած աչխատանքից, յետ դարձրեց այն անդաստանից, որին նոր-նոր սկսել էի պատուով ծառայել»:

Իսկ երբ ազատ ժամանակ էր ունենում, Ֆիոդոր Պետրովիչը ամբողջ հոգով նուիրւում էր գիտական աչխատանքի: Այդ տարիներին էր, որ նա ստեղծեց «Նաւատորմի կապիտան Ֆիոդոր Լիտկէի չուրջերկրեայ ճանապարհորդութիւնը «Մենաւրին» փոքրիկ առագաստանաւով 1826, 1827, 1828 եւ 1829 թուականներին» աչխատութիւնը: Նա յաճախ ընկերներին հատւածներ էր կարդում այդ գրքից: Իսկ նրա ընկերների թւում էին Ժուկովսկին, Կռիլովը, Ձաւերվէյդը: Նրանցից էլ նա լսել էր պատանի Հայվազովսկու հետ պատահած դժբախտութեան մասին եւ այժմ առաջինը չնորհաւորեց Ձաւերվէյդին նրա բարեյաջող միջնորդութեան համար:

Ալեքսանդր Իւանովիչը առիթը բաց չթողեց տեղնուտեղը օգտուելու Լիտկէի՝ պատանու հանդէպ կարեկից վերաբերմունքից: Ֆիոդոր Պետրովիչը այդ ժամանակ պատրաստւում էր առաջին անգամ ամրան ամիսներին նաւարկութեան դուրս բերել մեծ իչխան Կոնստանտինին: Ձաւերվէյդը Լիտկէին համոզեց իր հետ վերցնել նաեւ Հայվազովսկուն: Տարեց նկարիչը երազում էր, որպէսզի անժպտելի չնորհքով օժտուած պատանին, որն ակնյայտ հակումներ էր դրսեւորում դէպի ծովանկարչութիւնը, հանդիսանար իր գործի չարունակողը եւ իր նման մարտանկարիչ դառնար: Ալեքսանդր Իւանովիչը աչխատում էր ամէն կերպ համոզել Ֆիոդոր Պետրովիչին, որ Բալթիական նաւատորմի ամառային զինավարժութիւններին մասնակցելը չատ բան կը տար նրան, նա կը սովորէր ծովային տեսարանները չատ աւելի վարպետօրէն պատկերել՝ քան Դանիելը, դրանով իսկ վերջնականապէս նսեմացնելով դոռոզամիտ Ֆրանսիացին:

Շատ չանցած ստացուեց նաեւ ցարի թոյլտուութիւնը. Ակադեմիայի ուսանող Հայվազովսկուն թոյլ տալ ուղեկցելու մեծ իչխան Կոնստանտինին՝ Ֆինական ծովածոցում նրա կատարելիք առաջիկայ նաւարկութեան ժամանակ:

Շաբաթ օրերը Վասիլի Անդրէեւիչ Ժուկովսկու տանը հաւաքւում էին նրա ընկերները:

Ֆիոդոր Պետրովիչը աչխատում էր չբացակայել այդ երեկոներից: Փոխյարաբերութիւնների անկաչկանդութիւնը եւ մանաւանդ դիտութեան, գրականութեան եւ արուեստի մասին հետաքրքիր զրոյցները առանձնապէս դրաւիչ էին դարձնում այդ հաւաքոյթները: Ձաւերվէյդը, որն այնքան էլ յաճախակի հիւր չէր Ժուկովսկու տանը, այս անգամ որոչեց առիթն օգտագործել եւ իր հետ տանել Հայվազովսկուն. նա ուզում էր սիրելի երիտասարդին անպայման ծանօթացնել Լիտկէի հետ:

Երբ Ձաւերվէյդն ու Հայվազովսկին մտան բանաստեղծի ընդարձակ աչխատասենեակը, Վասիլի Անդրէեւիչը տարուած էր Կռիլովով, որն այդ րոպէին դրասեղանի թղթերի մէջ ինչ-որ բան էր փնտռում:

– Ի՞նչ կը ցանկանայիք, Իւան Անդրէեւիչ, – անհանդստացաւ Ժուկովսկին:

– Գիտէք ինչ, – պատասխանեց Կռիլովը, – պարզապէս ուզում եմ վառել ծխամորճս: Տանը դրա համար ես պակսում եմ ձեռքս ընկած առաջին խզբզթի կտորից, բայց այստեղ՝ չի կարելի: Այստեղ ամէն մի պոկուած թերթիկի համար պէտք է պատասխան տալ սերունդների առջեւ:

Եւ Կռիլովը մեղաւոր հայեացքը բարձրացրեց Ժուկովսկու վրայ, այդ րոպէին նկատելով Ձաւերվէյդին ու Հայվազովսկուն, որ դռների մէջ կանգնած դիտում էին տեսարանը:

(Շար. 62)

(Շար. Ա. էջէն)

գան իրեն աննպաստ ազդակներու գլխաւորը կը նկատուի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔԵՐՊԱԼԱՑԻ (Իրաք) սուրբ քաղաքին մէջ, Օգս. 28ին ծանր բախումներ պատահած են ոստիկաններու եւ զինեալ տարրերու միջեւ, որոնք խանդարած են չիի ուխտագնացութիւն մը: Մինչեւ դիշեր կռիւները կը շարունակուէին մզկիթներու թաղամասը, ուր համախմբուած էին հարիւր հազարաւոր հաւատացեալներ որոնք եկած էին ծօնելու իմամ Հիւսէյնը եւ խորթ եղբայրը: Մեռեալներու թիւը 27 էր առաջին հաշուեկշիռի մը համաձայն եւ 147 վիրաւորներ ալ կային: Միւս կողմէ, կաշառակերութիւնը աւեր կը գործէ ամերիկեան բանակին մէջ եւ պետական հարցի վերածուած է: Շարք մը քննութիւններ բացուած են, որոնք երեւան հանած են ոճրային ցանց մը որ կը վերաբերի միլիառ տոլարներու զէնքի հայթայթման Իրաքեան եւ ամերիկեան ուժերուն: Պաշտպանութեան նախարարութեան բանբերը հաստատած է խարդախութիւններու տարողութիւնը այն 40 միլիառ տոլարներու, որոնք յատկացուած էին Իրաքի վերաշինութեան:

ՊՈՒՇ աւելի խիստ ոճ գործածած է Իրանի հանդէպ: Օղոստոս 28ին Ռենո (Նեվատա) արտատանած իր ելոյթին մէջ, որու նպատակն էր պաշտպանել Իրաքի իր ռազմավարութիւնը, զգուշացուցած է Իրանը, որ եթէ հիւլէական ռումբ ունենայ «հիւլէական ողջակիզումի մը սպառնալիքը» կ'ըլլայ Մերձաւոր Արեւելք: Ամբաստանած է Իրանը որ «աչխարհի առաջին Պետութիւնն է որ զօրավիղ է ահաբեկչութեան»:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ կառավարութիւնը նեղ կացութեան մատնուած է քանի 6 օրուան հրդեհները աւեր գործած են եւ ժողովուրդը փողոց իջած է բարձրելու համար իշխանութեանց ապիկարութեան դէմ, երեւոյթական ընտրութիւններու նախօրեակին: 184 հազար հեկտար հրոյ ճարակ եղած են Օգս. 24էն 26: Վարչապետը կոչ ըրած է որ Յոյները միացած մնան, օժանդակութիւն խոստանալով: Կառավարութիւնը նոյնիսկ դաւի մը մասին արտայայտուած է բայց, փաստ չկայ եւ ընդդիմութիւնն ալ (կեդրոնական) կ'ուրանայ:

ՍԱՐՈՋԻ Մ. Ալիս-Մարիի եւ Ռաֆիտա Տաթիի հետ Գորսիքա դնաց Օգս. 28ին, երկխօսութիւնը վերահաստատելու համար: Կոչ ալ ըրաւ ազգայնականներուն, որոնց հետ պատրաստ է խօսելու եթէ բաց երեսով ներկայանան: Յայտնեց թէ Գորսիքան խորհրդանշանն է Հանրապետութեան մը որ կը յաջողի կամ կը ձախողի:

ՄԸՄՈՒԼ

Le Canard Enchaîné
(29 août)

BOSPHORE DE CAFE

Այս խորագրին տակ, երդիծաթերթը դրախօսական մը հրատարակած է թուրք հեղինակ կնոջ մը (Էլիֆ Շաֆաք) վէպին մասին («Լա պաթարտ ա'Իսթանպուլ»), որուն հերոսները են երկու ընտանիքներ հայ եւ թուրք: Գրութեան կ'ընկերանայ ծաղրանկար մը, ուր զբօսաշրջիկ կին մը հարց կու տայ պոլսաբնակի մը՝ «Ներողութիւն, Պոլիսը չեմ ճանչնար, ո՞ւր է Հայաստանի պողոտան»...

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15
Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԹՈՒՐՔ ՊԱՏՄԱԲԱՆԱՑ ՀԻՄՆԱՐԿԻ ՆԱԽԱԳԱՀ Ե. ՀԱԼԱՋՕՂԼՈՒԻ ԽՕՍՔԵՐՈՒՆ ՎԷՃԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ

Ալեւի քիւրտերուն ինքնութեան մէջ «դժբախտաբար կրօնափոխ Հայեր» մատնանշող յայտարարութեամբ Թուրք պատմութեան հիմնարկին նախագահ Ե. Հալաչօղլուի արծարծած վէճը կը շարունակուի: Թուրք մամուլը լեցուն է այդ յայտարարութեամբ Հայն ու Քիւրտը վարկաբեկող, ահաբեկչութեամբ ամբաստանող կեցուածքը դատապարտող, Հալաչօղլուն հրաժարելու հրաւիրող էջերով:

Այդ ճակատէն յատուկ նշանակութեան տէր երեւոյթ է Պոլիսէն խումբ մը հայ երիտասարդներու յայտարարութիւնը: Համայնքային զանազան կազմակերպութիւններու անդամ այդ 31 երիտասարդները չեչտած են թէ Հալաչօղլուի խօսքերը Թիրախի կը վերածեն Թուրքիոյ Հայերը, թէ ան պարտի հրապարակել կրօնափոխ այդ Հայերը զորս ահաբեկչութեան աղբիւր կը նկատէ եւ կը յայտնէ թէ ծանօթ է անոնց հասցէներուն:

Անոնք կ'ըսեն. «Ցաւալի է, բայց իրականութիւն, որ 1915ի դէպքերուն կարգ մը Հայեր մահէ փրկուելու համար փոխած են իրենց կրօնքը, նոյնիսկ ինքնութիւնը: Այսօր Հալաչօղլուի ըսածները գաղտնիք չեն, այլ՝ հանրածանօթ իրականութիւն: Հարցը չի վերաբերիր այդ մարդոց ցեղային ինքնութեան մատնանշումին, այլ՝ այդ ինքնութեան պատճառով անոնց դաւաճան եւ անջատողական հռչակուելուն»:

Յայտարարութիւնը ստորագրողները պահանջած են որ Հալաչօղլու փաստէ ըսածները, հակառակ պարագային նեղողութիւն խնդրէ Հայերէ եւ Քիւրտերէ ու հրաժարի:

Անոնք ըսած են.

«Այսօր միլիոնաւոր մարդիկ կասկածի ենթակայ են: Ո՛չ անշուշտ ծագումով Հայ ըլլալու վարկածով, այլ՝ ահաբեկչութեան ամբաստանութեամբ: Ամէն մարդ սկսած է կասկածով նայիլ իր դրացիին, ազգականին, բարեկամին: Եթէ տակաւին կը շարունակէք պնդել թէ գիտնական էք ու գիտութեան արժանապատուութեան տէր, բովանդակ քիւրտ ժողովուրդը կասկածի ենթակայ չձգելու համար պարտիք անուն առ անուն, տուն առ տուն ձեզի ծանօթ այդ կրօնափոխները բացայայտել: Այլ հարց որ ատիկա չընել առնուազն դաւաճանութիւն կ'ըլլայ»:

***

Թրքական համալսարաններու դասախօս պատմաբաններու խումբ մըն ալ Օգոստոս 28ին յայտարարութիւն մը հրապարակած է; Հալաչօղլուն հրաւիրելով որ պատմաբանի պատասխանատուութիւն ցուցաբերէ: Ան կ'ամբաստանուի պատմութեան չարաշահումով որ պատմաբանի մը համար աններելի թերութիւն կը համարուի: Կ'ամբաստանուի նաեւ ցեղապաշտութեամբ, սպառնալիքներ ընելով:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՅՕԱՆՄԵԱԿԸ
Կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պատարագ ևն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Արամեան Մուրատեանի (Ալֆորվիլ) մահուան առթիւ Ռոզա Տալեան, Սեդա Մուրատեան եւ Ժոէլ Խարբութլեան 200ական եւրօ կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

CHENE

RETENEZ DES MAINTENANT
LES DATES
DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրեան դպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկլեզու դասաւանդութեան համար: Հետաքրքրուողները կը խնդրուին հեռաձայնել եկեղեցւոյ հոգեւոր Ճարտարութիւն Քհնյ. Թաչճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

***

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրեան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտրուին: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին զանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հոգեւոր Ճարտարութիւն Քհնյ. Թաչճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրեան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտրուին: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին զանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հոգեւոր Ճարտարութիւն Քհնյ. Թաչճեանին:
Հեռ.– 06 26 14 52 52:

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones
Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Panossian
avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones
Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :

— **Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50**
— **Centre Culturel : 01 40 51 11 90**

ՈՒՐԲԱԹ
ՕԳՈՍՏՈՍ 31
VENDREDI
31 AOUT
2007

LE NUMERO: 1,20€

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՐՁԱԿ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1884–1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE FONDE EN 1925

DIRECTRICE : ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 01 47 70 86 60 — FAX : 01 48 00 06 70
COURRIEL (E-MAIL) : jharatch@aol.com

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 250 եւրօ — Վեցամսեայ : 135 եւրօ
Արտասահման : Տար. 300 եւրօ (Ամէնօրեայ առաքում)
270 եւրօ (Շաբաթական առաքում) — Հատը : 1,20 եւրօ
C.C.P. PARIS 15069-82 E

83ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 21.773 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 83e ANNEE — N° 21.773

ՀԱՋՈՒԱԳԻՒՏ ԲԱՆ ՄԻ՛ ՏԱՆԻՔ ՀԱՑԱՍՏԱՆ ՈՐՊԷՍԶԻ ԶՍՊԱՆՆՈՒԻՔ...

Ամերիկաբնակ իրանահայ Մարկոս Գրիգորեան –ճարտարապետ, նկարիչ– արժէքաւոր հնութիւններու հաւաքածոյի մը տէրն էր։ 15 տարի առաջ տասնամեակներու ընթացքին հաւաքած իրերը տարած էր Հայաստան, վստահաբար որպէս յարմարագոյն վերջնական հանգրուան, հիմնած Միջին Արեւելքի թանգարանը։ Բայց որովհետեւ հոն «հնութեան» դնահատումի չափանիշը աճիւններու մակարդակէն անդին չէ անցած, թանգարանը առժամեայ կերպով հիւրընկալուած էր ղրականութեան եւ արուեստի Զարենց թանգարանի սրահներէն մէկ մասին մէջ։ Մշտական ցուցադրութեան համար խոստացուած տարածքի մը յատկացումը միշտ ձգձգուած էր, մշակոյթի յարդարական նախարարներ ալ աւելի կարեւոր ընելիքներու իրենց օրակարգերուն մէջ ժամանակ չէին գտած այդ անչահ գործով զբաղելու։

83 տարեկան Մ. Գրիգորեան որ Երեւանի պատուակալ քաղաքացիի կոչումով պէտք է դոհանար, Օգոստոսի վերջին իր թանգարանին 15ամեակը նչեցի քանի մը օր ետք, Օգոստոս 6ին, իր բնակարանին մէջ յարձակման ենթարկուած է երկու դիմակաւոր անձերու կողմէ։ Անոնք խորտակելով մուտքի մետաղեայ դուռը մտած են տունը եւ բռնօրէն խոշտանգած Մ. Գրիգորեանը, յափշտակելով 200 տոլար ու 60 հազար դրամ։ Անծանօթի մը ոստիկանութեան կատարած լրատուութեան չնորհիւ գոհը հիւանդանոց փոխադրուած է եւ անչուշտ հետաքննութեան ձեռնարկուած...

Աւելորդ է ըսել որ դիմակաւոր երկու աւազակները չեն յայտնաբերուած։ Իսկ 83 տարեկան Մ. Գրիգորեանը հակառակ իր առողջութեան մասին լաւատես առաջին լուրերու, Օգոստոս 27ին մահացած է։

«Ազդ»ը (Օգոստոս 30) տալով մահուան լուրը, կ'աւելցնէր թէ պատահարը այնուհանդերձ իրատեսութեան ճամբուն վրայ դրած է բարեմիտ արուեստասէր – հայրենասէրը։ Ան հիւանդանոցին մէջ ըսած է իրեն այցելած լրագրողուհիին թէ վախի մէջ է ու ելքին անյայտ տեղ մը պիտի թաքնուի, որպէսզի կրկին զինք չգտնեն։ Ապա աւելցուցած է.«Մի՛ թէ լաւ գործ անելու համար են այսպէս վարուում, ո՞ւմ էլ խանգարում։ Իսկ եթէ ինձ հետ մի բան պատահի, երեւի թանգարանային ողջ հաւաքածուն կը յայտնուի վերնիսաժում...»։

Մահը վրայ հասած է տուն վերադարձէն ետք, քեռորդիին հետ հեռաձայնի զրոյցի մը ընթացքին։ Երբ զրոյցը ընդհատուած է, Նիւ Եորքի քեռորդին հեռաձայնած է Մ. Գրիգորեանի ծանօթներուն որոնք զինք ամէն տեղ փնտռելէ ետք գտած են առժամապէս ապաստանած բնակարանը գետին փռուած սրտի կաթածով մը։

Ի՞նչ նախատեսութիւնը կ'արդարանայ ու թանգարանի հաւաքածոները վերնիսաժի մէջ կը յայտնուի՞ն։ Վստահաբար, եթէ անոնք չարմար չնկատուին երեւանցի նոր աբխազոմններու պերճաշուք դահլիճներուն։ Բայց աւելի կարեւորը այն է որ Մշակոյթի նախարարութիւնը հաւատարիմ՝ աճիւններու առաջնային չարդանքի սկզբունքին, «միջգերատեսչական յանձնաժողով» կազմած է փոխ նախարարին գլխաւորութեամբ և քաղաքային պանթէոնին մէջ տեղ յատկացուած՝ «մեծ հայրենասէր» Մարկոս Գրիգորեանը թաղելու համար։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱԿԱՏ

Ր. ՔՈՋԱՐԵԱՆ Վ. ՕՍԿԱՆԵԱՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԾ ԵՆ Ա. ԿԻՒԼԸ

Հակառակ որ Հայաստանի ու Թուրքիոյ միջեւ դիւանագիտական չարաբերութիւն հաստատուած չէ ու Անգարա երկու երկիրներու սահմանը փակ կը պահէ, նախագահ Ր. Քոչարեան ու արտաքին գործերու նախարար Վ. Օսկանեան չնորհաւորած են Ա. Կիւլի Թուրքիոյ հանրապետութեան նախագահութեան չնորհիւ Թուրքիոյ Ազգային Մեծ Ժողովի նախագահ Ա.–Ն. Սեզէրէն 2003ին իր ընտրութեան առթիւ։

Վ. Օսկանեան Ա. Կիւլի ուղղուած իր նամակին մէջ գրած է թէ չրջանին մէջ չատ ընելիք կայ եւ կը յուսայ որ Թուրքիա նորընտիր նախագահը իր ներդրումը կը բերէ չրջանի խաղաղութեան եւ բարօրութեան։

Երեւանի մէջ քաղաքական դէտեր որոշ յոյսեր կը փայփայեն Թուրքիոյ հետ յարաբերութիւններու յառաջիկայ բարելաւումին ուղղութեամբ։

***

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԸ ԿՐՆԱՆ ՍՊԱՍԵԼ

Երոպայի խորհրդարանական վեհաժողովի պատուիրակութիւն մը վերջապէս պիտի այցելէր Հայաստան, Լեռնային Ղարաբաղ, Ադրբեջան եւ Նախիջեւան, ստուգելու համար այդ վայրերուն պատմական յուշարձաններուն վիճակը։ Հայաստան ու Լեռնային Ղարաբաղ համաձայնութիւն տուած էին պատուիրակութեան այցին։ Սակայն վերջին պահուն յայտարարուած է որ պատուիրակութեան այցը, առանց որոշակի պատճառ նշումի, յետաձգուած է։ Հայաստանի արտաքին գործերու նախարարութեան բանբեր Վ. Կարապետեան ըսած է թէ յետաձգումը հետեւանք է Ադրբեջանի ոչ չինիչ կեցուածքին որուն նպատակն է քօղարկել Նախիջեւանի հայկական յուշարձաններուն քանդումը։

Եւրոպական կողմէն որեւէ նոր թուական չէ տրուած պատուիրակութեան յետագայ այցին։

***

ԼՈՌիի ԴԱՏԱԽԱԶԻ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՏԱՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒԱԾ

Հայաստանի գլխաւոր դատախազին հրամանով Լոռիի մարզի սպանուած դատախազը փոխարինելու համար ժամեայ պաշտօնակատար նշանակուած է Կարէն Շահպազեանը։ Ան կը գլխաւորէ իր նախորդին՝ Ալպէր Ղազարեանի սպանութեան հետաքննութիւնը կատարող քննիչներու խումբը։

Ինչ կը վերաբերի այդ սպանութեան, ըստ մամուլին հասած տեղեկութիւններու, դատախազը կէս գիշերէն ետք մեկնած է դատախազութեան չէնքէն, ընկերակից ունենալով ոստիկանութեան քրէնիչ վարչութեան պետը եւ «Գոճա» անունով անձ մը։ Առաջինը միջոց մը ետք բաժնուած է իրենցմէ։ Ալ. Ղազարեան ու «Գոճա»ն երբ հասած են Ղազարեանի տան, արձակուած է առաջին փամփուշտը որ ծակած անցած է զոհին պարանոցը։ տուով հանդերձ վիրաւոր դատախազը փորձած է փախչիլ, բայց թիկունքէն երեք կրակոց եւս արձակուած է, փրկութեան որեւէ հաւանականութիւն չձգելով դատախազին։ «Գոճա»ի աղաղակներուն վրայ հասած են Ալ. Ղազարեանի տղան, նաեւ մօտակայքը բնակող ոստիկան մը, սակայն մարդասպանը արդէն խոյս տուած է։

Սպանութեան պարագաները, յատկանչական կրակոցները լսել կու տան որ մարդասպանը արհեստավարժ մըն է եւ առաջին կրակոցը արդէն մահացու եղած է դատախազին համար։

***

ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԴՐԱՄԱՏԱՆ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ

Վարչապետ Ս. Սարգսեան Օգոստոս 29ին ընդունած է լիբանանեան «Գրէտի պանք»ի տնօրէններու խորհուրդի նախագահ Թ. Խալիֆայի գլխաւորած պատուիրակութիւնը։ Անոնք յայտնած են թէ մտադիր են Հայաստանի մէջ դրամատնային գործունէութիւն ծաւալելու եւ թէ Հայաստանի Կեդր. եւ առեւտրական դրամատուներու պատասխանատուներուն հետ իրենց հանդիպումները ամրապնդած են իրենց մտադրութիւնը։ Թ. Խալիֆա կարեւորը նկատած է Հայաստանի հետ գործակցութիւնը դիւղատնտեսութեան, արդիւնաբերութեան եւ ենթակառոյցներու զարգացման առընչուած ծրագրերու համար։

Կողմերը նաեւ չեշած են Լիբանանի հայ համայնքին դերը յառաջիկայ գործակցութեան մէջ։

Նախապէս լիբանանեան «Պիպլոս» ըրամատունը Հայաստանի մէջ գործունէութիւն ունենալու փափաք յայտնած էր եւ ստացած կեդր. դրամատան համաձայնութիւնը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՐՈՉՕ կրկին կ'ողջունէ Սարքոզին իր ելոյթին համար 180 դեսպաններու առջեւ Օգոստոս 27ին։ Հարցազրոյցով մը, զոր տուած է Ֆիկարոյի (Օգոստ. 30) ան կ'ըսէ մասնաւորաբար ինչ կը վերաբերի Թուրքիոյ անդամակցութեան, «Գոհ եմ այն իրողութեան համար որ Ֆրանսայի Հանրապետութեան նախագահը դուռը բոլորովին չի գոցեր Թուրքիոյ առջեւ, նոյնիսկ եթէ իր մօտեցումը համապատասխան կը մնայ իր յանձնառութիւններուն՝ ընտրապայքարի առեն։ Ամէն պարագայի մէջ, հարցը այն չէ թէ հիմա կ'որոշուի թէ Թուրքիա անդամ պիտի ըլլա՞յ թէ ոչ Եւրոպական Միութեան։ Հարկ է միայն յիշել որ 2004ին, 27երը միաձայնութեամբ համաձայնած էին բանակցութիւնները սկսիլ։ Ֆրանսա ամէնէն դործօն երկիրներէն մէկը եղաւ այդ գործընթացին մէջ։ Քաղաքական վերիվայրումները որոնք կը պատահին անդամ պետութեան մը մէջ, խնդրոյ առարկայ պէտք չէ ընեն միաձայնութեամբ տրուած որոշումները։ Հաստատացամի հարց է։ Զգենք որ վիճաբանութիւնները չարունակուին։ Մնաց որ պէտք չէ յուսախար ընենք Թուրք դեմոկրատները, անոնք իսլամապաշտ ըլլան թէ լաւ»։ Պարոզօ չի խորհիր նաեւ որ Կիւլի ընտրութիւնը խոշընդոտ մը կ'ըլլայ ժողովրդավարութեան։ Հարցը հոն է որ Թուրքիոյ անդամակցութեան դրաւականը կարելի կը դարձնէ՞ թէ ոչ մեծամասնութեամբ մահմետական ժողովուրդի մը հետեւիլ արդիական ընկերութեան եւ ժողովրդավարութեան մը արժէքներուն։

ՄԻՇԷԼ ՌՈՔԱՐի բարձր իշխանութեան ներքեւ է որ կը ստեղծուի այն մարմինը, որու պաշտօնն է կազմակերպել ուսուցանողի արհեստին վերարժեւորման խորհրդակցութիւնը, որու կեանք տուած է կառավարութիւնը։ Ռոքար ընդունած է այդ պաշտօնը, որ առաւելաբար խորհրդանշական բնոյթ ունի, քանի գործնական գետնի վրայ մարմինը պիտի վստահուի Պետութեան խորհրդականի մը պէս անչեզօրէն իրենց Թիրախին հասած կրակոցները լսել կու տան որ մարզպանը արհեստավարժ մըն է եւ առաջին կրակոցը արդէն մահացու եղած է դատախազին համար։

***

յանձին Մարսէլ Փոչարի։ Հանրապետութեան նախագահին ուզածն է իրագործել «ամէնէն լայն համախմբումը ամէնէն խոր բարենորոգումներուն ծառայելու համար»։ Այս կարգադրութեամբ, ընկերվարական մը եւս կը միանայ նախորդներուն։

ՄԵՏԷՖԸ (Գործատէրերու Շարժում) առաջարկած է որ հանգստեան կոչուելու տարիքը 60էն 61ի եւ յետագային ալ 62ի բարձրացուի, աւելցնան նաեւ սակերը վճարելու տարիները։ Սենտիքաները անմիջապէս հակազդած են եւ մերժած նման առաջարկ մը, մինչ քանի մը ամիսէն կը բացուին բանակցութիւնները Ֆիյոն օրէնքին Բ. բաժնին մասին։ Հարցը կը ծեծուէր նաեւ Օգոստոս 30ին, Ժուիան–Ժոզաս (Իվըլին) ուր ամրան իր համալսարանը կը գտմարէր Մեծէֆը եւ ուր Սարքոզի կարեւոր ելոյթ մը կ'ունենար տնտեսութեան մասին։ Դէպքը նախընթաց չունի։

ԱՅՆԻԱՆԻՍՏԱՆի թալիպանները մէկ առ մէկ ազատ կ'արձակեն հարաւային դըբէացի պատանդները, որոնց փոխարէն փրկագին չէ վճարուած, ըստ պաշտօնական աղբիւրներու։ Օգոստոս 28ին, համաձայնութիւն մը գոյացած էր Հարաւային Գորէայէն պատուիրակութեան մը եւ թալիպաններու միջեւ, որ կը նախատեսէր 19 աւետարանիչներու ազատ արձակումը, որոնք առեւանգուած էին Յուլիս 19ին։ Յուլիսի վերջ թալիպանները երկու պատանդ սպաննած էին եւ երկու կիներ ալ ազատ արձակած Օգոստոսի կիսուն։ Օգոստոս 29ին ալ նախ 3 կիները եւս, ապա 4 կին եւ 1 այր մարդ ազատ արձակուած են եւ հուսկ կին մը եւ այր մը։ Խօսք կար որ մինչեւ Օգոստոս 30 բոլոր պատանդները ազատ արձակուած կ'ըլլային։ Թալիպանները չատ բան ձեռք չեն ձգած այս ազատ արձակումներուն փոխարէն, բայց Հարաւային Գորէայի Կապոյտ Տան (նախագահական պալատ) համաձայն Սէուլ խոստացած է քաշել իր զօրքը մինչեւ տարուան վերջը։

ԻՐԱՆի 1979ի իսլամական յեղափոխութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով գերմանական նուագախումբ մը Պէթհովընի, Էլկարի եւ Պրամսի գործերը պիտի նուագէ Թեհրանի նախկին օփերային մէջ։ Գեղարուեստական ղեկավարը՝ Միքայէլ Տրէյէր յայտարարած է որ դժուար գործ էր 60 վիպա ձեռք ձգել, բայց տարուան մը աշխատանքներ արդիւնք տուած են։ Քաղաքական բնոյթ չտալու համար ձեռնարկին, Տրէյէր մերժած է որ գերման երեք երեսփոխաններ իրենց ընկերանան։ Առաջին նուագահանդէս մը տեղի ունեցած է Օգոստոս 29ին. բոլոր տոմսերը ծախուած էին։

ԱԹԻՆՔԻ փողոցները լիքած էին Օգոստոս 29ին աւելի քան 10 հազար ցուցարարներ, որոնք կը բողոքէին կառավարութեան ապրիլկարութեան դէմ՝ համատարած հրդեհներու դէմ։ Իրարու ալ սեւ հագուած էին։ Սէլանիկի մէջ ալ նմանօրինակ ցոյց մը տեղի ունեցած էր։ Օգոստոս 30ին կը թուէր որ վերջ տրուած էր հրդեհներուն։

ՓԻԷՐ ՄԵՍՄԷՐ՝ «վերջին պատմական կօլիստը», ինչպէս կ'որակէին զինքը կօլիստները, մեռաւ Օգոստոս 29ին, 91 տարեկանին, Փարիզի Վալ տը Կրաս հիւանդանոցը։ Քալ պաշտպանը եղած է Ե. Հանրապետութեան։ 1940ին Լոնտոն անցած էր տը Կօլի մօտ, եղած է Բանակներու նախարար տը Կօլի օրով եւ նախարարապետ, Փոնփիտուի նախագահութեան չրջանին։ 1999ին, անդամ ընտրուած էր Ֆրանսական Ակադեմիային։ Պարզ ու համեստ անձ մըն էր եւ երբ 2005ին ակադեմական իր ընկերները զինքը պատուած էին, ըսած էր.– «Բուրվա-

(Շար.ը Դ. էջ)

ՅԱՂԱԳՍ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒ ՊԱՏՈՒԱՐԺԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԵՐՈՑ

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՈՒԽԵՐԻՄ ԵՂԲԱՅՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՆՐԱ ՆՈՒԻՐԵԱԼ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ջա՛ն, Ազրբէյջա՛ն,
Հէյ ջա՛ն,
Սաքաի խէ՛յր,
Սալա՛մ, բարե՛ւ...
Ջա՛ն:

Մղձաւանջային ժամանակների մի հայ բանաստեղծ

«ՀԱՅ ԿՈՉԵՑԵԱԼՆԵՐԻ ՓՕՂԱՐԿՈՒԱԾՆ ՈՒ ԲԱՑԱՅԱՅՏԸ»

ԿԱՐԻՆ Ա. ՍԻՄՈՆԵԱՆ

Ադրբեջանական «Նաչ Վեկ» («Մեր Դարը») հասարակական քաղաքական թերթը իր 331րդ թուի մէջ այսպէս է վերնագրել մի յօդուած որ կարելի է ամբողջութեամբ ընթերցել նաեւ համացանցային
http://nashvek.media-az.com
/331/sled.html
կայք մտնելով:

Յօդուածը սկսւում է այսպէս.

«Նալբանդեանի գաղափարը մեկնաբանելով՝ նրա վարքագիրը կարէն Ա. Սիմոնեանը ընդհանրացնում է. "Անհրաժեշտ էր չօշափելի, տեսնելի մի բան... Աւենք, հէնց քարտէզ... Հայաստանի քարտէզը, որի վրայ լինէին այս հրաշք գետակները եւ կիրճերը, հարթավայրերն ու լեռները (անշուշտ, Արեւմտեան Ադրբեջանի - Ա.Ի.), *Սեւանայ* (այսինքն՝ Գէյչա - Ա.Ի.) *ու Վանայ լճերը, հինաւուրց Նախիջեւանը, Տիգրանակերտը* (տարբեր ժամանակներ՝ Մարիտրոպոլիս եւ Մայաբորիկիճ), *Վաղարշապատը, Կարսը եւ Միւս* (աւելացնենք՝ Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի - Ա.Ի.) *քաղաքները, Հայկական բարձրաւանդակը* (նկատի ունի ամբողջ փոքր Կովկասը - Ա.Ի.), *Եփրատն ու Արածանին* (...), *Արաքսն* (Արազ) *ու Հրազդանը, Նեմրութայ սարն ու Արարատը* (Ադրիդաղ), *որ վաղընջական ժամանակներից ի վեր իր ձիւնոտ երկու գագաթները երկնքի մէջ մխրճած, պահել-պահպանելու է իրեն վստահուած Արարատեան աշխարհը, Հայո՛ց աշխարհը* (կարէն Ա. Սիմոնեան, *Մի քայլ Նալբանդեան, Մատենաշար «Նշանաւոր Մարդկանց Կեանքը», Մոսկուա*, 1984, էջ 206, ռուսերէն թարգմանութիւն):

Այսպիսով,- *շարունակում է "Ա. Ի." ստորագրող հեղինակը*,- 19րդ դարի կէսերին Հայերի համար գաղափարական ու բաղաքական առումով արդիականացուել է իրենց տարածքային ընկրտումների "ընթական" հիմնաւորումի հարցը:

... Աւելին, աշխարհագրական կեղծ բարտէզներով եւ հնէաբանական կասկածելի գտածոներով Հայերն սկսեցին գեղծարարական աշխոյժ մի գործունէութիւն՝ գողաբիշի մշակոյթը, այլեւ ուրիշի պատմութիւնը»:

Քիչ անց հեղինակը պատմում է մի քարի մասին, որի վրայ «արձանագրուած են ինչ-որ հայկական տառեր... եւ իբր այդ արձանագրութիւնը վկայում է Էրեբունիի հիմնադրման թուականը եւ իբր հնագոյն ժամանակներին Էրեբունի է կոչուել ադրբեջանական բաղաք Իրաւանը»:

Ի դէպ, հէնց միայն Արարատը կամ Երեւանը թուրքերէն անուանափոխութեամբ՝ դրանք Արեւմտեան Ադրբեջան համարելը ինքնին անհեթեթութիւն է: Հէնց թէկուզ այն պարզ պատճառով որ «Ադրբեջան»ը ոչ թէ էթնոսի անունով է հաստատուում, ինչպէս, օրինակ, «Հայ - աստան»ը կամ «յոյն - աստան»ը, այլ ինքնին տեղանուն է եւ նշանակում է «ատրուչաններ երկիր» եւ այսպէս կոչւում է Հիւսիսային Պարսկաստանը:

Նաեւ. Հայերը «բարթվելի» ժողովրդին ի սկզբանէ անուանել են «վրացի», այսինքն «վիրքի բնակիչներ»: Եւ գիտեն որ այս հայերէն անուանումը բնաւ չի նշանակում, թէ քարթվելիները Հայեր են:

Այսքանով կարելի էր «Նաչ Վեկ»ի հեղինակի իսկական կամ միտումնաւոր տգիտութիւնը արձանագրելով՝ հարցը զոցել:

Բայց այդ յօդուածը վերոյիշեալով չի սահմանափակւում: Պարբերականը չարունակում է եզրակացութիւններ կատարել՝ այս անգամ արդէն խարդախելով ոչ հեռաւոր անցեալի իրադարձութիւնները:

«Ստեղծել կեղծ պատմութիւն, եւ յետոյ պարծենալ այդ պատմութեամբ՝ Հայերի գործելակերպն է ... Ապացոյցը՝ արտաքին աշխարհի համար հայկական արխիւների փակ լինելը»- *յայտարարում է յօդուածագիրը եւ չարունակում*. «Կովկասի ժողովուրդների պատմութեան զեղծարարութեան ոչ պակաս կարեւոր ուղղուածութիւնը հանդիսանում է Հայերի նիւղաւորուած եւ լաւ կազմակերպուած գործունէութիւնը ադրբեջանական, վրացական եւ այլ ժողովուրդների պատմութեան իրադարձութիւններն ու փաստերը արտացոլող պատմական փաստաթղթեր եւ արխիւային կարեւոր նիւթեր գողանալը: Նմանօրինակ գործունէութիւնը մի նոր մոլեգնութեամբ թարմացուեց 80ականների վերջին ու 90-ականների սկզբին, երբ բազմաթիւ Հայեր որոշեցին կամովին (՞ - *Կ.Ա.Ս.*) լքել Բաքուն եւ Ադրբեջանի միւս բաղաքները: Այդ ժամանակ էր որ Հայերը բառիս բուն իմաստով կողոպտեցին մեր գրադարանները. ոչնչացրեցին բազմաթիւ գրքեր, որոնք ճշմարտացի պատմութիւն էին պարունակում հայ փաշիստների ադրբեջանի մասին Ադրբեջանի տարածքի վրայ 20րդ դարասկզբին: Սովետական տարիներին Բաքուի՝ առանց բացառութեան բոլոր արխիւներում նպատակրուած կերպով տեղաւորուել էին հայազգի անձինք: Նրանց օգնութեամբ աղճատացան մեր արխիւները, անհետացան թանկարժէք նիւթերը»:

... «Նաչ Վեկ»ի հեղինակը մի իւրայատուկ, *բայց արդէն բաւականին մաշուած «տրամաբանութեամբ» մեկնաբանում է Հայ ժողովրդի նկատմամբ իրականացուած ցեղասպանութիւնը Թուրքիայում*: «Հայերի եւ հայամոլութեան պատմութեան վրայ նետուած նոյնիսկ թռուցիկ հայեացքը հնարաւորութիւն է տալիս որսալ մի հաստատուն եւ պատմականօրէն կրկնուող միտում - իրենց իւրաքանչիւր հերթական խոշոր ոճրագործութիւնից առաջ Հայերը Թուրքերին եւ Ադրբեջանցիներին սադրել են պատասխան գործողութիւնների, որոնց հետեւանքով զոհուել են մի բանի Հայ, յաճախ գաղտնաբար սպանուած լինելով հէնց իրենց՝ Հայերի ձեռքով: Բազում անգամ այդպէս է եղել Թուրքիայում, եւ Հայերը նոյն միջոցը կիրառել են Ադրբեջանում: Այդ սադրանքներից յետոյ ստանալով խոշոր պետութիւնների եւ առաջին հերթին Ռուսաստանի ռազմական, դիւանագիտական եւ դրամական զօրակցութիւնը՝ Հայերը իրականացրել են տեղի բնիկ ազգաբնակչութեան կոտորածը, բաղաքներն ու գիւղերը աւերելը, եւ կողոպտել են իրենց զոհերի ունեցուածքը»:

Ցիրաւի, նորութիւն չէ կատարուած ոճիրը «բացայայտելու» այսօրինակ մօտեցումը որ թափառական կարծիք է դարձել՝ այս կամ այն ժողովրդի նկատմամբ կիրառուած ցեղասպանութեան փաստը մերժելու նպատակով: Այն համոզումը, թէ մարդը կարող է սպանել իր զաւակին որպէսզի հարեւանին մեղադրի մարդասպանութեան մէջ ու դեռ փոխահատուցում էլ պահանջի՝ մեզ թուում է հիւանդ ուղեղի հետեւանք: Բայց նաեւ նկատի ունենանք որ մարդու մտածողութիւնը ընդհանրապէս պայմանաւորուած է նրա քաղաքակրթութեան եւ բարեկրթութեան մակարդակով: Դեռ այսօր էլ գոյութիւն ունեցող մարդակերը ցեղերը իրենց անտառներում համոզուած են, թէ ամէնուրեք մարդիկ անում են մարդկային մսով: Այս համոզումն ունեցող մարդակերը բնաւ էլ չի տատապում ուղեղի հիւանդութեամբ, այլ պարզապէս հաւատարիմ է իր ապրելակերպին ու կենսափորձին:

Յօդուածի հեղինակը բերում է ամենաթարմ փաստը.

«1988 թուականի Սումգայիթի բռնարարքը հանդիսանում է ներկայ նոյն կարգի գործողութիւն որ պատմական յիշողութեան մէջ բաւս ստեղծելու՝ Հայերի պատմական ոճրագործութիւնների շղթայի բնորոշ մի օղակն է»:

Եւ յօդուածի մէջ հէնց այս կէտից կիրառւում է խարդախելու այն հնարամտութիւնը, երբ կեղծիքը, զարդարւում է ճշմարիտ դրուագներով: Կամ պարզապէս անդամահատւում է ճշմարտութիւնը...

(Շար. 1)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱԼ ԱՌԵՒՏՈՒՐԻ ԱՊՐԱՆՔ Է

Վերջին 4-5 տարիներուն նախագահ Պուշի մղձաւանջը դարձեր էին Սուրիան, Իրաքը եւ Իրանը եւ առաւել՝ հեռաւոր Արեւելքի մէջ գտնուղ Հիւսիսային Գորէան: Ճորճ Պուշ, հալածախտաւորի մը կիրքով, քարոզչութիւն կը կատարէր այս պետութիւններուն դէմ, զանոնք համաշխարհային կարծիքին ներկայացնելով իբրեւ «Չարիքի առանցք», որոնք ըստ իրեն վտանգ կը սպառնային համաշխարհային խաղաղութեան եւ Միացեալ Նահանգներու ապահովութեան...:

Նախագահ Պուշ իրականութիւնները չրջուած տեսնելու եւ չրջուած իրականութիւններ քարոզելու վարպետ ճարտասան մըն է: Այս երկիրներէն երկուքը՝ Սուրիան եւ Իրաքը Իսրայէլի յարձակումներուն ենթարկուած ըլլալով եւ մարդկային ու հողային կորուստներ ալ տուած ըլլալով, իրենց բնական իրաւունքին մէջն էին իրենց պաշտպանողական կարողութիւնները զօրացնելու, մինչ Իրան, թէեւ իսրայէլեան ուղղակի յարձակման չէր ենթարկուած, բայց այդ հաւանականութիւնը հեռու պահելու համար կը զօրացնէր իր զինական ուժը, այդ ծիրին մէջ յառաջ տանելով նաեւ ատոմական ուժի տիրանալու իր աշխատանքները:

Նախագահ Պուշ մտահոգ եւ անհանգիստ էր երկու կարեւոր պատճառներով. աշխարհի խաղաղութեան եւ Մ. Նահանգներու ապահովութեան համար...: Բայց զարմանալի, նոյնիսկ ծիծաղելի կը թուի այս մտահոգութիւնը. արդարեւ, Իրանի զինուելը կրնայ մտահոգել Իրանի թշնամիները միայն, որոնց չարքին աշխարհի ժողովուրդները նկատի ունենալը դիտումնաւոր չարամտութիւն կ'ենթադրէ: Իրանի սահմանակից երկիրներն են Փաքիստան, Աֆղանիստան, Թուրքմէնիստան, Սէուտական Արաբիա, Իրաք, Թուրքիա եւ Հայաստան, որոնցմէ որեւէ մէկուն հետ թշնամական վիճակի մէջ չէ Իրան եւ ոչալ սպառնալիքի ենթակայ է անոնցմէ: Կան վարչակարգային եւ արտաքին քաղաքականութեան տարբերութիւնները, բայց ա՛յդքան միայն: Եթէ Իրանի զինուելը արդարացնող պատճառ պիտի փնտռենք, ատիկա տարիներէ ի վեր նախագահ Պուշի կատարած հակաիրանեան քարոզչութիւնը եւ սպառնալիքներն են: Ուրեմն, ինչո՞ւ կը կատարուին այդ սպառնալիքներն ու քարոզչութիւնը: Աչխարհագրական մօտիկութեամբ, կամ զինական ուժի բաղդատական տեսակէտներով կարելի չէ արդարացնել նախագահ Պուշի հակաիրանեան ատելութիւնը: Ատիկա կը բացատրուի միայն անով որ նախագահ Պուշ Իրանի զօրանալը վտանգ կը նկատէ Իսրայէլի համար: Արաբ-իսրայէլ պատերազմներուն մէջ Իսրայէլի տարած յաղթանակները յարձակողական ու ամբարտաւան դարձուցած են զայն, որ Մ.Նահանգներու գեր-պետութիւնը կը նկատէ ինքզինք՝ Մ. Նահանգներու հովանիին տակ: Եւ բնականաբար, արաբ-իսլամ ժողովուրդներու դրացի եւ բարեկամ Իրան չէր կրնար իբր կատարուած իրողութիւն ընդունիլ այդ կացութիւնը: Իրանի նախագահ Ահմատինեժատի այս մասին կատարած հա-

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐՈՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՎ

կախարհելեան յայտարարութիւնները կասկած չեն թողուր Իրանի կեցուածքին մասին: Նոր յարձակումներու ձեռնարկելէ առաջ Իսրայէլ պարտի նկատի առնել Իրանի ուժն ու մատրուելիութիւնները: 1 մլն. 648 հազար քառ. քմ. տարածութեամբ, շուրջ 60 մլիոն բնակչութեամբ եւ աթոմական ուժի տիրացած կամ չուտով տիրանալիք այս երկիրը Մ. Նահանգներու եւ Իսրայէլի հաւանական յարձակումներուն դիմաց ամուր վահան մըն է: Թէ Իրանի վրայ որքա՛ն կրնան ազդել նախագահ Պուշի զգուշացումները ու սպառնալիքները, կամ որքա՛ն հաւանական կրնայ ըլլալ ամերիկեան յարձակում մը, պատասխանը կարելի է տեսնել Իրաքի պատերազմին մէջ, որ չորս տարիէ ի վեր կը շարունակուի, օրէ օր պուշեան Ամերիկայի նախայարձակման ձախողութիւնը չեշտելով, նկատի ունենալով անոր եւ մարդկային անբեւեւակայելի վնասները պատճառելով անոր եւ մարդկութեան մէջ հակաամերիկեան կեցուածքին համաչափ հայնին երեւոյթ մը տալով: Տարբերական ողջմտութիւնը կը թելադրէ որ նման արկածախնդրութեան մը չձեռնարկէ Ամերիկան: Բայց այս ողջմտութեան գլխաւոր երաշխիքը պուշեան իշխանութեան մօտալուտ վերջն է, քան թէ արկածախնդրութենէ հեռու մնալու անոր իմաստութիւնը:

Սակայն տարօրինակ կը թուի Հիւսիսային Գորչայի պարագան: Այս երկիրը իր աշխարհագրական դիրքով եւ Չինաստանի ու Ռուսաստանի պէս հզօր պետութիւններու դրացնութեամբ ու զինական ուժով, դիւրաւ խոցելի չէր որքան՝ Սուրիան, Իրաքն ու Իրանը: Եւ սակայն ամերիկեան երկարատեւ քարոզչութիւնը ի վերջոյ յանգեցաւ յաղողութեան՝ Հիւսիսային Գորչան տարհամոզելով վերջ տալու աթոմական ուժի տիրանալու իր աշխատանքներուն: Հիւսիսային Գորչան այդ աշխատանքները կ'արգարացնէր յայտարարելով, թէ աթոմական ուժի խաղաղ նպատակներու համար օգտագործումը անհրաժեշտ էր իր երկրին էլեկտրականութեան ու ճարտարարուեստին համար, որոնց այլ միջոցներով ձեռք բերումը չատ մեծ գումարներու կը կարօտէր: Նախագահ Պուշ առիթը չփախցուց եւ ամերիկեան դանճանակը լայն բանալով գոհացուց Հիւսիսային Գորչայի պահանջը: Այլ խօսքով՝ Ամերիկա գնեց Հիւս. Գորչայի քաղաքական

ԴԱՂԱՒԹԷ ԴԱՂԱՒԹ

ՍԻՏՆԷԻ Հայ մշակութային կեդրոնի սրահին մէջ, Օգոստոս 4ին, Համազգայինի Նայիրի, Շանթ եւ Սեւան մասնաճիւղները ընտանեկան մտերիմ խրախճանք մը կազմակերպած են: Հանդիսութիւնը վարած է Աւիկ Աստարեան, որ իր խօսքերը համեմած է սրամտութիւններով: Համազգայինի Շրջ. վարչութեան խօսքը փոխանցած է Յակոբ Մկրտիչեան, որ ամփոփ կերպով անդրադարձած է Համազգայինի կրթական եւ հրատարակչական աշխատանքներուն 1928էն եգիպտոսի մէջ Շանթի, Աղբալեանի եւ Ահանջանեանի ձեռամբ: Պաշտօնական բաժինին յաջորդած է խրախճանքը խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ:

***

ԱԽՍՏՐԱԼԻՈՅ ՀԱՄԳ (Համազգային Արշակ եւ Սօֆի Գօլսըզն) վարժարանը այլեւս կրնայ կոչուիլ Աւստրալիոյ Համազգային Արշակ եւ Սօֆի Գօլսըզն ճեմարան: Այս որոշումը տուած է վերջերս Համազգայինի կեդրոնական վարչութիւնը նչելով որ իր երկու ճեմարաններու կողքին այս երրորդն ալ կը գառնայ ճեմարան: Այս առթիւ տօնակատարութիւն մը տեղի ունեցած է Օգոստոս 9ին վարժարանին «Նալպանտեան» սրահին մէջ, որուն ներկայ եղած են Համազգայինի Շրջանային վարչութեան ներկայացուցիչներ Յակոբ Մկրտիչեան եւ Ռոստոմ Չէթըը: Բարի գալուստի խօսքը արտասանած է վարժարանին տնօրէնը՝ Քայլար Միքայէլեան եւ բեմ հրաւիրած է Համազգայինի Շրջ. վարչութեան առենապետ Յակոբ Մկրտիչեանը: Ան հաղորդած է երկու որոշումները, որոնցմէ առաջինն էր Համազգայինի կեդրոնական վարչութեան որոշումը ՀԱՄԳ–ը ճեմարան կոչելու: Ան բացատրած է ճեմարան բառին իմաստը, որ կը նչանակէր կրթական եւ ուսումնական բարձր մակարդակի հաստատութիւն, ուր կը զամբըւի հայ մշակոյթ, գրականութիւն եւ Հայոց պատմութիւն: Երկրորդ որոշումը այն էր որ գալ տարի, 2008ին, Համազգայինը պիտի բոլորէ իր հիմնադրութեան 80ամեակը եւ այդ առթիւ նախատեսուած են մշակութային ծրագիրներ: Խօսք առած է նաեւ վարժարանին խնամակալ մարմնի ներկայացուցիչը՝ Սրա Վարդուկեան, որ անդրադարձաւ յայտնած է վարժարանին ճեմարան կոչուելու որոշումը: Գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը եւ այս ճեւով փակուած է հանդիսութեան պաշտօնական բաժինը:

ազատութիւնը, անոր տալով իր ուզած ուղղութիւնը:

Թէ ինչո՞ւ Չինաստան ու Ռուսիա համակերպեցան իրենց համակիր կրոսեր զինակիցին այս զիջումին, դարմանալի թուելով հանդերձ, ժամանակը պիտի տայ ճիշդ պատասխանը. ամերիկեան կաշառքէն օգտուի՞լ մըն էր պարզապէս, կամ աթոմական ուժի գաղտնիքին տիրացա՞ծ էր արդէն, թէ ծախու դրուած քաղաքականութիւն էր:

ՀԱՃԿ ՆԱԳԴԱՇԵԱՆ

Մոնրէալ

ԿԱԼԻՆԻՆԳՐԱԴԸ ՀՐԱՊՈՒՐԻԶ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐ Է

Կալինինգրադը Պալթեան ծովուափին ռուսական ինքնավար փոքր հողամաս մըն է: Մնացած է Լեհաստանի ու Լիթուանիոյ միջեւ: Այն վերջերս կռուախնճոյր մը վերածուած է Ռուսաստանի ու Գերմանիոյ մրցակցութեամբ: Մրցակցութիւն, որուն թիրախն են Գերմանիոյ մէջ ապրող գերմանական ծագումի տէր Ռուսերը: Պէրլին չի փափաքիր որ անոնք Կալինինգրադ հաստատուին, մինչ ռուսական իշխանութիւնները կ'ուզեն:

Գերմանիոյ ներքին գործերու փոխ նախարարը ըսած է թէ տակաւին կան որ Ռուսաստանէն Գերմանիա հաստատուած Գերմանացիները կ'ուզեն Կալինինգրադ վերադառնալ, բայց իրենք այդ ուղղութեամբ քայլերական ոչ մէկ քայլ առնելու տրամադիր են: Արդէն դժգոհ են որ Գերմանացիներու ներգաղթելու ձգտումը տկարացած է: 1994ին 213 հազար եղած է անոնց թիւը, մինչ անցեալ տարի միայն եօթը հազար:

Կալինինգրադը վերադարձող Ռուսերու նախընտրած չրջաններէն մէկն է: Դաշնակցային պիւտճէէն ընկերային նպաստներ ու երաշխիքներ իրենց դերը ունին այդ նախընտրութեան մէջ: Յունիսի սկիզբը Լատուիայէն առաջին խումբ մը հասած է հոն: Անոնք հաստատուած են յատուկ կերպով կառուցուած կեդրոնի մը մէջ: Կ'ըսուի թէ Գերմանիա ապրող մեծ թիւով նախկին խորհրդային քաղաքացիներ ներգաղթի ծրագրով Կալինինգրադ հաստատուելու հետամուտ են:

Վերադարձի ձգտումին մէջ կարօտէն զատ կայ նաեւ տրամաբանականը: Կալինինգրադի չրջանը կեանքը անթաղդատելի կերպով աւելի աժան է, քան Գերմանիոյ որեւէ մէկ անկիւնը: Ակէ պատ, ինքնավար չրջանը ձեռային աշխատանք տանողներու եւ չատ մը ճիւղերու մասնագէտներու պէտք ունի:

Միւս կողմէ, նախկին Խորհրդային միութեան Գերմանացիները չատ չեն հաւատար ներգաղթողներու նուազումին առընչութեամբ գերմանական իշխանութիւններու ղժգոհութեան. կը պնդեն թէ անոնք յատկապէս լեզուական իմացութեան դժուար յաղթահարելի պատուարով կը խոչընդոտեն իրենց վերադարձը:

Ալմաթիի (Ղազախստան) «Վերածնունդ» ընկերակցութեան նախագահուհին ըսած է թէ այդ երկրէն ալ մեծ է Կալինինգրադ հաստատուիլ փափաքող Գերմանացիներու թիւը: Անոնց նախորդ սերունդները Բ. աչխարհամարտի ընթացքին Ստալինի հրահանգով Ռուսաստանէն աքսորուած են Ղազախստան: Ալմաթիի ռուսական հիւպատոսարանին առջեւ երկար հերթեր գոյացած են, ռուսական ինքնավար չրջանը ներգաղթել փափաքողներու կողմէ, սակայն վերջերս դիմումներու արձանագրութիւնը առկախուած է:

ՔԱՂՀԱՆ

ԼՐԱՓԱՐ ԱՐՁԱԿԱՓԷ

Ա. Ս Ի Լ Վ Ա.

Ասիլվայի գործերը Սեպտ. 11էն 17 կը ցուցադրուին Հայաստանի ազգային պատկերասրահը (մուտք Հանրապետութեան հրապարակ, Երեւան):

Ա Ց Վ Ա Զ Ո Վ Ս Կ Ո Ի
Կ Ե Ա Ն Ք Ը
(ռուսերէնէ թարգմանեց
Մարգարիտ Թէրզեան)
Լ. Ա. ՎԱԳՆԷՐ
Ն. Ս. ԳՐԻԳՈՐՈՎԻՉ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՖԻՈԴՈՐ ԼԻՏԿԷ

– Եկ, սիրելիս, եկ, – յուզուած բացագանչելով ընդառաջ եկաւ Կոլլովն ու ամուր համբուրեց Հայվազովսկուն:

– Ա՛յ, խելօք բան արեցիր, որ եկար: Մի եկ տեսնեմ ինչպէ՞ս ես: Արդէն տարմադրութիւնդ տե՞ղն է, ուրա՞խ ես: Լաւ է, չատ լաւ է... իսկ Ֆրանսիացի՞ն... Տեսնո՞ւմ ես, որ իմ ասածն եղաւ. Ֆրանսիացին՝ թի՛ւ, չկա՛յ, – եւ Կոլլովն այնպէս սուլեց, որ չուրջը բոլորը ծիծաղեցին:

Երբ հիւրերն հաւաքուեցին, Հայվազովսկին դարձաւ բոլորի ուշադրութեան կեդրոնը: Ամէն մէկն աշխատում էր չմոռանալ իր կարեկցանքն ու միաժամանակ հիացմունքը յայտնել ցուցահանդէսում կախուած նրա նկարի առթիւ: Բայց Կոլլովը դժգոհ քրթմնջալով, բոլորին չետ էր քաչում: Երբ մենակ մնաց պատանու հետ, նա սկսեց հետաքրքրուել նրա կեանքով եւ տեղեկանալով, որ նչանակուած է առաջիկայ ամառային նաւարկութեան մասնակից դառնալ, ինքն առաջնորդեց նրան Լիտկէի մօտ:

– Տե՛ս, Ֆիոդոր քեռի, չնեղացնես տըղային: Թէ չէ, մէկ էլ տեսար մոռացար ու սկսեցիր բանեցնել վերջին միջմանիդ նման: Իսկ նա, գիտե՞ս, նկարիչ է, նը-կա-րի՛չ, եւ սիրտս վկայում է, որ իր նկարներով կը փառաբանի մեր հայրենիքն էլ, քո սիրելի նաւատորմն էլ... Այնպէս որ, Ֆիոդոր Պետրովիչ, պահպանիր նրան եւ սովորեցրու նաւի լեզուն. դա չատ պէտք կը գայ նրան արեւտում:

Լիտկէն, որի համար առանձնապէս թանկ էր Կոլլովի ընկերութիւնը, սիրալիր փաղաքչեց Հայվազովսկուն եւ անմիջապէս մեծ համակրանքով լցուեց պատանի նկարչի հանդէպ, որի մասին այդպիսի սիրով ու կարեկցանքով էին վերջերս խօսում Պետերսբուրգում:

Եւ ահա եկաւ այն երջանիկ օրը, երբ Հայվազովսկին ոտք դրեց նաւի տախտակամած: Սիրտն ուրախ թպրտում էր. մինչեւ հիմա նա միայն ափերից էր կարողացել հիանալ եռակայմ մարտանաւերի վեհաչուք կերպարանքներով:

Սկսուեց մեծ նաւարկութիւնը Ֆիննական ծովածոցով:

Այժմ երիտասարդ նկարիչը կարող էր մօտիկից ուսումնասիրել ծովի վրայ լոյսի ու ստուերի բազմազան խաղերը: Այժմ կարող էր լիովին ըմբռնել բալթիկ ծովի գեղեցկութիւնը: Նոյնիսկ դորչ, ամպամած օրերին, երբ ծովն առանձնապէս հանգիստ էր լինում, անհընարին էր չհիանալ այդ խստաչունչ իւրօրինակ գեղեցկութեամբ: Եւ նա անկեղծօրէն զարմացաւ, որ չատ նկարիչների համար բալթիկ ծովն անգեղատեսիլ էր:

Նաւի անձնակազմը չուտով սիրեց պատանի ակադեմիստին: Հանգստի ժամերին նաւաստիները սիրով ունկնդրում էին նրա պատմութիւնները Սեւ ծովի ափին գտնուող նրա հայրենի քաղաքի մասին, սպաներն էլ հաճոյքով նրան ծանօթացնում էին նաւի բարդ կառուցուածքին: Նրանց զարմացնում էր, որ ուսանողն այդպէս արագօրէն ըմբռնում էր գործարին դիտութիւնը: Յատկապէս նրանց դուր էր գալիս փոթորիկների ժամանակ պատանի նկարչի անվախութիւնն ու համարձակութիւնը: Այդպիսի դէպքում նա ոչ թէ փակւում էր իր խցում, այլ մնում էր տախտակամածին եւ բոլորի հետ դիմադրում վտանգը: Շատ չանցած, ինչ–որ մէկը նրան «ծովադայլ» անուանեց, եւ այդ անունը մնաց նրա վրայ դրոշմուած:

Աղաղ օրերին Հայվազովսկին տախտակամածին նստած ամբողջ ժամանակ բնականից նկարներ էր անում: Կողքից անցնող սպաները կանգնում ու հետաքրքրուած դիտում էին նրան աչխատելիս: Նրանցից չատերը տեսել էին նրա անցեալ տարուայ ցուցահանդէսում մեծ ազմուկ հանած «Օդի խաղը ծովի վրայ» էտիւդն ու այժմ իրենց հիացմունքն էին յայտնում այդ առթիւ: Շատ հաճելի էր, որ փառաբանուած ակադեմիստն իրենց նաւում է եւ այդպիսի հետաքրքրութեամբ ուսումնասիրում է նաւագնացութեան արուեստը: Ընդհանուր նաւաստեակում արդէն կախուած էր կրօնչատագ ուղեւորուող նաւը պատկերող ծովային մի տեսարան: Նաւաստիներին գերում էր այն սէրն ու բծախնդրութիւնը, որով երիտասարդ նկարիչը պատկերել էր իրենց նաւի իւրաքանչիւր մանրամասնը:

(Շար. 63)

L'ASSOCIATION SAINTE-CROIX
DE PARIS

ECOLE SAINTE CROIX

Les cours de langue arménienne, de catéchisme, de chant et danse arméniens reprennent pour les enfants de 5 à 12 ans au cours de l'année scolaire 2007-2008,

à partir du samedi 6 octobre de 14h à 17h15

au 13 rue du Perche — 75003 Paris
Pour les inscriptions, s'adresser au Père Curé de la Paroisse :
Tél. : 01 44 59 23 50
Mob. : 06 72 57 94 84.

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES 1er ET 2 DECEMBRE
pour la
GRANDE
BRADERIE DE NOEL
DE
CHENE FRANCE

ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՀԻ ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար Ֆրանսախօս եւ հայախօս ուսուցչուհի մը կը փնտռուի Հայոց Պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան երկլեզու դասաւանդութեան համար: Հետաքրքրուղներէն կը խնդրուի հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ցարուքիւն Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.— 06 26 14 52 52:

***

ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ
ԵՒ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻՉՆԵՐ
ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արնուվիլ-լէ-Կոնէսի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Զօրեքշաբթի օրուան դպրոցին համար նոր կամ գործածուած դաշնամուր եւ համակարգիչներ կը փնտռուի: Կը խնդրուի անոնցմէ որոնք կը փափաքին զանոնք դպրոցին նուիրել, հեռաձայնել եկեղեցւոյ հովիւ Ցարուքիւն Քհնյ. Թաշճեանին:
Հեռ.— 06 26 14 52 52:

Association Arménienne d'Aide Sociale A.A.A.S.

Reconnue d'utilité publique par décret du 8 juin 1956

Recherche Directeur(trice) de maison de retraite

L'Association Arménienne d'Aide Sociale recherche un(e) Directeur(trice) pour une de ses maisons de retraite de la région parisienne.

Le(la) candidat(e) devra faire preuve de ses capacités de gestion et posséder une bonne connaissance de la culture et de la langue arméniennes.

Possibilité de logement de fonction.

Prière d'envoyer lettre de motivation et CV à l'adresse suivante :

Monsieur le Président
ASSOCIATION ARMENIENNE
D'AIDE SOCIALE
77 rue la Fayette — 75009 PARIS
e-mail : aaas.paris@aaas.fr

ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ, ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 9
Պատարագ՝ ժամը 10·30ին

Հովանաւորութեամբ՝
ՆՈՐՎԱՆ ԵՊԻՍԿ. ՋԱՔԱՐԵԱՆԻ
Առաջնորդ Ֆրանսայի Հայոց Թեմի

եւ

գործակցութեամբ՝
ԿԱՓ-ի Հայոց Մշակութային Միութեան

Այս առթիւ պատարագը կը մատուցանէ՝
ԳԱՌՆԻԿ ՔՀՆՑ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ
Հոգեւոր հովիւ
Մարսէյլի Ս. Թագէոս-Ս. Բարթուղիմէոս
Եկեղեցւոյ

Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ երգչախումբը, ղեկավարութեամբ երէցկին՝ Ա. Ահիտ Կարապետեանի:

Արձանագրութեան համար դիմել.—
- *Մայր եկեղեցի՝* 04·91·77·84·70
- *Ս. Թագէոս-Ս. Բարթուղիմէոս եկեղեցի՝* 04·91·65·56·75 / 04·91·96·10·69
- *Կաթի Հայոց Մշակութային Միութիւն՝* 04·92·51·71·80 / 04·92·51·00·87

Արձանագրութիւնները կը կատարուին մինչեւ Սեպտեմբեր 1

Մասնակցութիւն. —
երթուդարձ՝ 30 Եւրօ ձաշ՝ 20 Եւրօ

Association "MACHTOTZ"
Pour la Défense de la Langue Arménienne

Rentrée de l'année scolaire 2007/08

1) Cours intensif d'arménien 1er niveau pour non-arménophones

Ces cours s'adresseront aux débutants de 8 à 70 ans.
Les élèves seront capables de parler, lire et écrire l'arménien
L'enseignement est assuré par Mme Hilda Kalfayan-Pancssian
avec sa METHODE AUDIOVISUELLE
22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JANVIER 2008 : Stage de 50 heures
le samedi matin de 9h à 12h à Paris (Absentéisme exclu)

2) cours de 2e, 3e, et 4e niveaux

22 SEPTEMBRE 2007 — FIN JUIN 2008
le samedi entre 12h et 15h à Paris
Les nouveaux élèves sont acceptés à ces cours après un test de niveau.

3) Vous pouvez aussi vous procurer votre Manuel d'arménien occidental pour les non-arménophones

Une méthode audiovisuelle utilisable chez soi.
3 volumes en couleur + 1 coffret de 4 cassettes audio
87 euros + 8 euros frais d'expéditon.

Pour tous ces cours et le manuel :
RENSEIGNEMENTS et INSCRIPTIONS :
01 47 50 97 51

ASSOCIATION SAINTE-CROIX DES ARMENIENS CATHOLIQUES DE FRANCE

DIMANCHE 16 SEPTEMBRE

GRANDE FÊTE CHAMPÊTRE

de la région parisienne
animée par l'orchestre SPITAK
qui se déroulera, cette année à
SEVRES
au Collège Samuel Moorat des Pères Mekhitaristes
au 26 rue Troyon — 92310 SEVRES
dans un cadre prestigieux, dépositaire des souvenirs de l'histoire des Arméniens et des Français

□

Réservez un bon accueil au carnet de tombola qui vous parviendra fin août

Programme :
Divine liturgie à 11 heures, dans le Salon du Collège
Repas à partir de 13 heures, dans la cour, derrière le Collège
Musique par l'Orchestre SPITAK
Jeux pour les enfants
Tirage des deux tombolas (enfants et adultes).

Participation aux frais de la journée : Adultes : 20 Euros
Enfants (5-17 ans) : 12 Euros

Réservations et informations par tél. :

— **Paroisse de Paris : 01 44 59 23 50**
— **Centre Culturel : 01 40 51 11 90**

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83 rue d'Hauteville 75010 Paris
Siret : 571 027 317 000 15 — Commission Paritaire : N° 0609 K 84976

(Շար. Ա. էջէն)

ոը չեմ սիրեր, գլխու ցաւ կը պատճառէ»:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ «Գրգռութիւն» որակած է Վրաստանի ամբաստանութիւնները օդային միջադէպերու մասին: Վրաստան յայտարարած էր որ ռուսական օդանաւ մը որ Վրաստանէն կ'անցնէր, վար առած է, ինչ որ Մոսկուա հերքած էր:

ԼԱ. ՌՈՇԷԼի մէջ է, որ Սեպտեմբեր 1-ին կը բացուի Ընկերվարական կուսակցութեան ամբան համալսարանը, ուր բացակաները աւելի նշմարելի կ'ըլլան քան ներկանները: Արդարեւ, ծանօթ «փիղերը» այլ ժամադրութիւններ պատրուակած են եւ ներկայ պիտի չըլլան: Այսպէս, Տոմինիք Սթրօս-Քահն Դրամական Հիմնարկի նախագահութեան իր թեկնածութեամբ ըլլալած է ԱՄՆ, ձէք Լանկ կ'աշխատի հիմնարկներու բարենորոգման վրայ, Լիոնէլ Ժոսփէն (որ ամէնէն մօտ դրացին է) իր գիրքը կը վերջացնէ, Լօրան Ֆապիւս ուրիշ տեղ մը կ'երթայ, Մարթին Օպրի Լիւլի տօնավաճառին հոգն ունի, եւլն., եւլն.: Սեկոլէն Ռուայալէն զատ ծանօթ գլխաւոր դէմքը կը մնայ Պերթրան Տըլանօյէ, մինչ Մանիւէլ Վալս երթուդարձով մը պիտի գոհանայ:

ԲՐՏԱԿԱՆ «Ժողովրդական պաշտպանութեան ուժեր»ը վրէժի գործողութեամբ մը զինուորական երկու փոխադրակառքի վրայ յարձակում գործած ու 17 զինուոր սպաննած են Էրզրումի եւ Սվազի մէջ: Ատով վրէժը լուծած են Շըրնաքի մէջ երկու օր առաջ բանակի ուժերուն կողմէ սպաննուած 11 քիւրտ կեռիլլաներուն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նորընտիր նախագահին առաջին գործերէն եղած է վաւերացնել Թ. Էրտողանի կառավարութեան կազմը: Ան կը բաղկանայ 25 նախարարէ որոնց մէջ կան ութ նոր անուններ: Երկրին 60րդ կառավարութիւնն է: Արտաքին գործերու նախարարութեան պաշտօնը յանձնուած է Ալի Պապաճանի որ մինչ այդ Եւրոպայի հետ յարաբերութիւններու մարզը կը գլխաւորէր: Կը սպասուի որ նոր կառավարութեան ծրագիրը Օգոստոս 31ին ներկայացուի Ազգ. Ժողովին, յաջորդ չաբթուան ընթացքին ալ կատարուի վստահութեան քուէարկութիւնը: Նոյն օրը Կիւլ առաջին մանակցութիւնը ունեցած է զինուորական հանդիսութեան մը, ներկայ գտնուելով զինուորական բժշկական վարժարանի շրջանաւարտներու հանդէսին. ուշադրութիւն գրաւած է հրամանատարներու շատ գաղջ վերաբերումը նոր նախագահին նկատմամբ: Սպայակոյտի նախագահութիւնն ալ Օգոստոս 30ի Ցաղթանակի տօնի նշումներուն չէ հրաւիրած Ա. Կիւլի լաչակաւոր կինը:

ՔԵՐՊԵԼԱՑի մէջ, Իրաքի չիներու Ս. Քաղաքը, լուսարկել հրաշակուած է վարչապետին կողմէ, առջի օրուան ծանր միջադէպերէն ետք (52 մեռեալ եւ աւելի քան 300 վիրաւոր):

ՊԷՐՈՒԻթի մէկ պանդոկին մէջ, Հիւսիսային Ռայց Ուաչը (Մարդկային Իրաւանց Պաշտպանութիւն) Օգոստոս 30ին կը պատրաստուէր մամուլի ասուլիս մը տալու, ուր պիտի ներկայացուէր 128 էջնոց տեղեկագիր մը Հեզպոլլայի գործած բռնաբարութիւններուն մասին ամբան ընթացքին, բայց բազմաթիւ ճնշումներ պատճառ եղած են որ հաւաքոյթը ջնջուի: Հեռատեսիլի ալ-Մանար կայանն է (Աստուածոյ կուսակցութեան կողմնակից) որ Օգոստոս 27ին ձայնը բարձրացուցած է ծրագրին դէմ, զոր գրգռութիւն որակած է:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Կապոյտ Խաչի Տէրութեան «Ա. Զամալեան» մանկաճիւղի կազմակերպութեամբ մանուկներու երգչուհի՝

Թ Ա Լ Ի Ն - ի

համերգը, Հոկտեմբեր 21ին, «Թոպրակեան» սրահը:

Կանխաւ ապահովել տեղերը:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՇԱԽԻԼԻ
Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ
ՅՕԱՄԵԱԿԸ
կիրակի, Դեկտեմբեր 16ին:
Պատարագ և ճաշ: